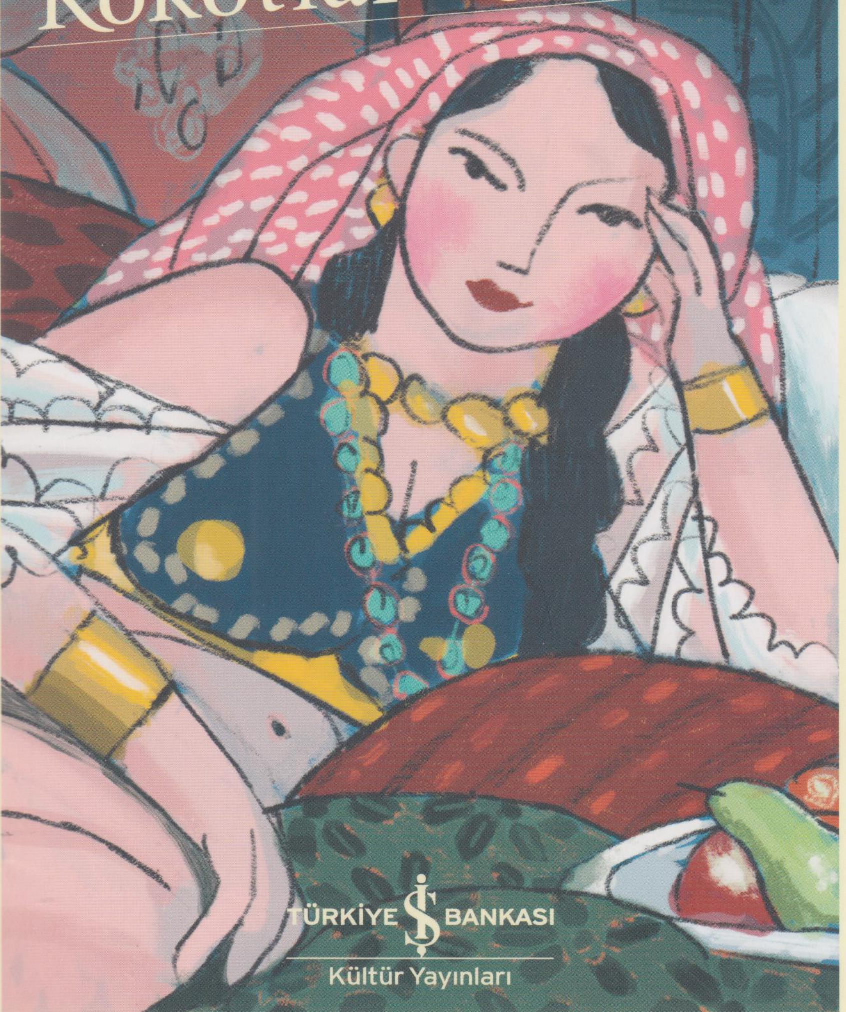
TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 71

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Kokotlar Mektebi

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR
KOKOTLAR MEKTEBİ

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
KİTABHANE-İ HİLMİ, 1929 İSTANBUL

Sertifika No: 40077

EDİTÖR
HACER ER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
IŞIK M. ERDAL

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: AĞUSTOS 2022, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-220-0

BASKI
DÖRTEL MATBAACILIK SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ZAFER MAH. 147. SOK. 9-13A
ESENYURT İSTANBUL
Tel: (0212) 565 11 66
Sertifika No: 40970

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: ÖMER ASLAN

1976 yılında Oltu'da doğdu. Lise yıllarında klasik ve modern Arapça kurslarına katıldı. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. Üniversite yıllarında ve mezun olduktan sonra İstanbul'da çeşitli yayınevi ve kitabevlerinde çalıştı.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 71

Roman

kokotlar mektebi

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Ömer Aslan

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Sunuş

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Kokotlar Mektebi* romanı 6 Kasım 1927-26 Şubat 1928 tarihleri arasında *Vakit* gazetesinde tefrika edilmiştir. Gazetenin 2-6 Kasım 1927 tarihleri arasındaki sayılarında tefrikanın ilanları görülmektedir. Bir yandan dönemin bu çok meşhur yazarının ve yeni romanının takdimini, diğer yandan da romanın Fransızca bir piyesle isim benzerliğinden dolayı intihal veya uyarlama olup olmadığına dair okur tarafından gazeteye yöneltilen soruya yazarın verdiği cevabı içeriyor olması bakımından bu ilanlar oldukça önemlidir.

Vakit'in 2-3 Kasım 1927 tarihli sayılarında Hüseyin Rahmi Bey'in *Kokotlar Mektebi* adlı romanının pek yakında tefrika edileceği; 4 Kasım tarihli sayıda ise eserin pazar gününden itibaren yayımlanmaya başlayacağı, yazarın bu romanı gazete için özel olarak kaleme aldığı, üstadın adının romanın kıymetine ilişkin yeterli bir garanti olduğu, okurların her sabah heyecanla okuyacakları romandan büyük keyif alacakları ve estetik zevklerini tatmin edecekleri duyuruları yer alır. 5 Kasım 1927 tarihli ilanda da benzer ifadelerin yer aldığı görülmektedir.

Tefrikanın ilk bölümünün yayımlandığı 6 Kasım 1927 tarihli nüshada, Türkiye'nin en çok okunan ve sevilen romancısı Hüseyin Rahmi Bey'in bu yeni romanının okurun haz ve istifadesine sunulduğu ifade edildikten sonra eser

hakkında şöyle bir bilgi verilir: "*Kokotlar Mektebi* kuvvetli, heyecanlı, meraklı ve eğlenceli bir hayat romanıdır. Bu kıymetli romanı ilk ilan ettiğimiz zaman eserin bundan sekiz dokuz sene evvel Paris'te oynanan Armont ve Gerbidon namlarındaki müelliflerin *L'école des Cocottes* piyesinden muktebes [alıntı] olup olmadığını bazı zevat [kişiler] sormuşlardı. Hikâyenin muharririne [yazarına] müracaat ettik. Şu cevabı aldık: 'İsim oradan alınmıştır. Piyesten de ancak onda bir nispetinde istifade edilmiştir. Fakat roman, Fransızca temaşanın [piyes] ne tercümesidir, ne de intibakı [uyarlama]! Bu husustaki en doğru hükmü piyesi evvelce okumuş olanlarla romanı okuyacaklar verebileceklerdir.'"

Kokotlar Mektebi'nin ilk baskısı eski harflerle 1929 yılında yapılmıştır. Çalışmamıza bu baskıyı esas aldık ve tefrikadan da istifade ederek önce eski yazıdan Latin harflerine aktardık, sonra da günümüz Türkçesine uyarladık. Çalışmamızda başta *Kubbealtı Lugatı* olmak üzere birçok sözlükten faydalandık. Fransızca bazı kelime, cümle ve isimlerin orijinal yazılışları ve çevirilerinde yardımlarını esirgemeyen Binnur Mörel Büyükertan ve Deniz Resul'e teşekkür ediyorum.

Ömer Aslan

Bir İtiraf

Romancılar başlarken çoğunlukla olayın gerçekliğine inandırmaya uğraşırlar. Bu defa ben aksini iddia ediyorum. Bu hikâye baştan sona hayal ürünüdür. Kokotlar Mektebi'ni İstanbul'un hiçbir semtinde boşuna aramayınız, bulamazsınız. Ne kadar yorulsanız da burada eğitim gören hanımlardan hiçbiriyle tanıdık çıkamazsınız. Çünkü onlar romancının hayal dünyasından başka bir yerde mevcut değiller.

Mesleğimin uzun senelerinden beri hep olaylar arkasından koştum. Her zaman aynen tabiattan alınmaz ya! Bazen de fantezimize göre hikâye biçemez miyiz?

Gerekli Bir Uyarı

İyi yazar, kötü yazar...

Kötü yazar iyiye oranla çok daha fazladır. Çünkü kültürü yok denecek kadar kıt olan bir halk sınıfı ki her yerde çoğunluğu oluşturur kötü yazar yetiştirir ve karşılık olarak kötü yazar da bu güruhun duygusunu bütün bütün adileştirir. Bu şekilde ikisi birbirini yaratır ve yaşatır. İkisinin de birbirine ihtiyacı çok sıkıdır.

Bu tür okur, eline aldığı kitabı açar açmaz hemen ilk sayfada heyecan arar. Tabii bilimsel, estetik heyecan değil; meyhane, kerhane, sokak, taciz, tecavüz ve intihar cinayetlerinin vereceği heyecanlar...

Yazar böyle olayların kokusuna koşar, bire on katar. Onun en büyük ustalığı mübalağadadır. Dehşetten okurların ağızlarını birer karış açık bırakacak noktaları şişirmeyi iyi bilir. Üfürür, üfürür, ta çatlatıncaya kadar.

Eserlerinin her sayfasını cinayet mahalline çeviren yazarları ve cinayet kıtlığı olduğu günlerde okurlarını bu kanlı ziyafetten mahrum bırakmamak için polisin tekrarlı yalanlamalarına rağmen olaylar uydurarak ihtisaslarının dehasıyla sütunlar süsleyen yazarları benim kadar siz de bilirsiniz.

Bu edebiyat kolerası şimdi bizde ortalığı kırıp geçiriyor. İşte size on sekiz yerinden delinmiş, sokak ortasında yatan bir ceset. Bu tablonun sanatkârı, okuma yazması olmayan bir hamaldır. Bu marifetiyle halkı heyecana veren o katile şimdi minnettar mı kalacağız? Evet. Çünkü maktulün etrafına bakınız. Kaç polis, adliye memuru telaşla tahkikat yapıyor, kaç fotoğraf makinesi işliyor, kaç yazar not almakla meşgul?

Yarın bu klişeler, bu ayrıntılı bilgiler gazetelerin baş sütunlarına girecek, mahkeme günü hamalın ne diyeceğini işitmek için adliye salonları hıncahınç dolacak.

*

Ben okura böyle cinayet tuzakları kurmak istemiyorum. Matbuat pazarlarında hemen hemen bunlardan başka bir şey yok. Günün romanı günün ahlakının ve gerçeklerinin aynası olmalıymış. İyi fakat bu defa müsaadenizle tezi biraz değiştiremez miyiz? Gerçi bu da diğer tür bir cinayet ama çeşnisi başka.

Dolayısıyla bu romanda her sayfayı kanlara bulayacak cinayetler, intiharlar yoktur. Eğer maazallah genel olarak okumakta aranılan duygu bu ise gazeteleri dolduran günlük cinayet haberleri bu zevki tatmine yetişmiyor mu? Artık sokaklarda, izbe yerlerde katillerle maktulleri boğaz boğaza bırakarak bazı hikâyelerimizde önemli toplumsal meselelere yükselemez miyiz? Ya kimse anlamazsa? Kimse anlamasa da romancı sanatından, faziletinden, maharetinden, iddiasından hiçbir şey kaybetmiş olmaz. O zaman kusuru eserde

değil, anlamayanların akılca zayıflıklarında bulmak mecburiyetinde kalırız.

Bununla birlikte bu hikâyede çok eğlenceli sahneler vardır. Hatta piç kalmış ufak tefek intihar olayları bile...

Kısacık bir toplum felsefesi bahsine müsaadenizi rica ederim. Ufaktır, muğlak değildir. Hikâyeye bu vadiden girişmek gerekiyor.

Başlamazdan Evvel

Nietzsche her filozoftan daha fazla doğru söyleme cesaretini gösterdi. Felsefesini gayriahlaki buldular. Felsefeden mutlaka ahlak çıkaracaksak ilk adımda onu sınırlamış olmuyor muyuz? Doğan güneş dünya yüzünde yalnızca hayat verme gücünü göstermiyor, bir taraftan da ısıttıklarını çürütüyor. Tabiatı lehimize yorumlamaya uğraşmakla onu aleyhimizdeki bazı zalimliklerinden çevirmiş olamayız. Her hakikatten insanlara menfaat neticesi çıkmaz. Bu yüzden çıkarımıza uymayan gerçekliklere yan gözle bakar ve bu sakat bakıştan dolayı da en bariz hakikatleri inkâra kalkar yahut arzularımıza göre değiştirmeye uğraşırız.

Tabiatla iyi geçinmenin en güvenli yolu onunla zıtlaşmamaktır. Her yanlış hareketimizde o, bize hal diliyle ihtarlarda bulunur. Aldırmazsak emirlerini şiddetlendirir. Yine anlamazsak nihayet çarpar. Çünkü tabiatın kanunları insanlarınkilerden daha zorunludur. Bütün filozoflar asırlardan beri dırlanmış durmuş, öğreti üzerine öğreti çıkarmışlar. Yazdıkça istenen neticeyi daha fazla muğlaklaştırmışlar. Bunlardan hangilerinin prensipleri medenilerce dinlenmiştir. En güçlü devletlerden en âciz fertlere kadar hangilerimiz, hangi işlerimizde onlarla istişareyle iş görmüşüz ve görmekteyiz?

Felsefe, derinleştikçe bize dipsiz uçurumlar gösteren bir ilimdir. Bu baş döndürücü tehlikelerin üzerini bazen gül yapraklarıyla örtmeye uğraşıyorlar. Neye yarar? O bazen

salonlarda lüks sohbetlere sermaye oluyor... Medeniyetteki en mühim rolü belki de budur.

Hayat çözülemez bir dava... Daimi bir haşır neşir... Herkes nefsi için bir hak arkasından koşarak diğerlerine haksızlık yapmakla meşgul... Meselenin kesin çözümü ve hükmü için kıyameti beklemek ne ahmaklıktır!

Barış, âcizin dilinde gezen manasız bir söz. En adi işlerin bünyesinde gizli savaşlar var. En ufak menfaatlerin hükmü birbirini boğazlamak. Her ihtilafın ortasında hak diye çekiştirilen şeyin sahibini bulmak zor... Herkes, "O benim!" feryadıyla çırpınıyor. Belki bazen iki davacı da mağdur veya haklıdır. O halde ihtilafı nasıl çözelim? Haksız kimdir?

İki tarafın da mazereti yaşamaktır. İnsanın tabiatında yaşamaya rehberlik eden iki his vardır: İçgüdü ve zekâ. İçgüdüde hayvanlarla ortağız. Zekâmızı bilgiyle yükseltmeye uğraşarak hayvanlıktan ayrılıyoruz.

Birey olarak insan şahsi bir menfaat kutbudur. Sırf nefsi ve yuvası için fıkırdayan bir potadır. Herkesi aksi duyguya davete uğraşanlar acaba bu erdemin kendi kalp ve vicdanlarında bulunduğundan emin midirler? Millet milletle dalaşırken ortak menfaatleri olan toplulukların hedefleri de birleşir. Hayvanlarda da böyledir. Sürüyle çapula çıktıkları vakit öldürürler, gıdalanırlar. Hayvanlığın bireysel hırs ve vahşeti tamamıyla sürüde ve insan topluluklarında elbirliğiyle ortaya çıkar. Medeni insan diğer insanı doğrudan doğruya yemek için öldürmez. Fakat bu vahşi eylemde dolayısıyla yine bir mide ve menfaat ihtirası vardır.

Affedersiniz, öldürmek için toplanan insanların da bir kurt sürüsünden hiç farkları olmadığını söyleyeceğim. Bu vahşete karşı koyabilmek için çalışan zekânın bulabildiği kuvvet nedir? Kanun. Fakat kanun, zekâyla uyumlu görünebiliyorsa da içgüdüyle şimdiye kadar uyuşamamıştır. Onunla ileride tamamen uyuşması da beklenmiyor.

Aç kalan bir insanı, tıpkı bir hayvan gibi, içgüdüsü çalmaya çırpmaya, öldürmeye zorlar ve kanun da karşıdan demir pençesini gösterir. İşte insanoğlu bu iki müthiş kuv-

vetin arasında daima bir kaçamak yol bulmaya uğraşmakla meşguldür.

Tabiatına zıt olan dini ve medeni kanunlarla insan ne zaman barışacak? Çifte koşulacak öküzlerin kendi kendilerine boyunduruğa başlarını uzatmaları gibi insanlar ne vakit kanuna tamamen boyun eğecekler? Çünkü bütün kanunların konulmasında zor ve şiddet vardır. Çünkü kanuna riayet türlü cezalarla sağlanır.

İnsanın fıtratında daima gelgitler yapan içgüdü ile kanun kuvvetleri arasında ne şekilde bir denge oluşacak? Kanun mu içgüdüye yaklaşacak yoksa içgüdü mü nesilden nesle evrimleşerek medenileşecek?

İnsanlar medenileşmeye doğru mu gidiyorlar yoksa iki son birleşir kaidesince medeniyet son merhalede vahşetle mi kavuşacak?

Bu yolun neresindeyiz? Önümüzde ne var? Selamet mi, felaket mi? Her memlekette sürekli kanun yapılıyor. Fakat gaye, daima ideal uzaklığının sisleri içinde kalıyor. İşte bunun için hukukçulardan biri şöyle diyor:

Nous voyons tous les jours la société ref aire la boi, on n'a jamaıs vu la boi refaire la société. (Toplumun her gün kanun tanzim ettiğini görüyoruz. Kanunun toplumu tanzim ettiği asla görülmedi.)

Şimdiye kadar çaresi bulunamayan bu sorunun çözümünde bir gün başarı sağlanabilecek mi? Yoksa medenilik iddiasıyla her gün zamanın ihtiyaçlarına göre kanun değiştirmekle meşgul olan toplumlar bu mesailerinde daima eli boş mu kalacaklar?

Bugün ilerleme ve yenilik kasırgaları içinde başları dönen milletler eski inanç, âdet ve geleneklerinden çırılçıplak soyunuyorlar. Ağır gelen bağları, engelleri üzerlerinden atıyorlar. Bu fırtına sayısız asırların afyonlarıyla uyuşmuş kavimlere kadar ulaştı.

En ağır uykuda sandığımız milletler arasında bir depreşme, bir silkinme hareketi var. Bütün ciğerler, saf hürriyet havası arayarak şişip iniyor. Bütün kanunlar devirlerini

tamamladıktan sonra çürüyüp mantar kesiliyor. Yeni yapılan kanunlar milletlerin bünyelerinde adamakıllı yerleşinceye kadar asırlar geçecek ve bu özümsendikten sonra da zamanla fikirler değişecek, âdet âdeti, kanun kanunu değiştirecek ve insanlık hep bu ebedi oyunla mı ömür sürecek? Bugün *ruayalism*,[1] emperyalizm, meşrutiyet, cumhuriyet, sosyalizm, komünizm, proletarya velveleleri içindeyiz. Belki yarın bu kaynaşan hayat ufuklarından yeni doğacak kelimelerin sancakları altında koşuşulacaktır.

Bugün zamanın nezaket ve ihtiyaçlarını mümkün mertebe karşılayan kanunlar düzenlemek çok zor bir iştir. Medeniyetin şimdiye kadar yapımında, işleri çözüp halletmesinde başarı ilan ettiği kanunların birçoğu sırıtkan bir haldedir. Bunların bazılarını azıcık kurcalarsak vaktiyle yaranın hafif bir pansumanla kapatılıp sarılmış olduğu görülür.

En ağır belirtiler göstermeye müsait bir hastalığın böyle hafif bir tedaviyle göz önünden kaldırılmaya uğraşılmasındaki sebep nedir? Her mesele, huzurunda tartışılan milletin olgunluk derecesine göre bir çözüme ulaşır. Yeterince olgunlaşmamış milletler arasında bazı meselelerden bahsetmenin tehlikelerini saymaya lüzum görmüyorum. Yanlış toplumsal kabuller yüzünden tartışılmaları mahzurlu ve hatta vahim sayılan meseleler müzminleşerek bünyelerini kemirdikleri milletleri ağır ağır zaafa düşürürler.

Dünya yüzündeki hemen hemen bütün milletler, gösterdikleri iyi niyetlerine rağmen bu ölümcül hastalıkları teşrih masasına çıkararak kesin bir ameliyata girişmekten çekiniyorlar. Bu toplumsal hastalıklara açık gözle bakmayı, baktırmayı bile ahlaka aykırı sanıyorlar. Riya, ahlakın sırmalı mantosuna bürünerek hakikatin önüne çıkıp yolunu kapıyor. Bütün uyuşuk fikirliler de bu yol kesen hayduda taraftar.

Kanunun bu acziyle karşılaşınca tekrar felsefeye döndüm. Bu büyük öğretmenin kucağında gözlerim karardı. Bu ilmin sayfalarından topladığım hikmet ve hakikatleri

1 (Fr. *royalisme*) Kralcılık.

olduğu gibi şimdi ortaya saçamam. Kanunları köstekleyen zincirler benim de kalemime dolandı, ağzımı dilimi bağladı. Hür yaşadıklarını sanan istisnasız bütün milletlerin düşmüş oldukları fikri ve ananevi esaretlere ağladım. Ben susuyorum. Nietzsche de aynı ıstırap içinde, o söylesin. Büyük nüfuz ve sultasıyla o söylesin, işte:

> İnsanlar hayır ile şer üzerine şimdiye kadar çok az ve yüzeysel düşünmüşlerdir. İyilik ve kötülük... Oh, ürküntü veren tehlikeli kelimeler... Bunlara dair ne gördün, ne işittin? Hele insanlık bu ana kadar onların elinden neler çekti? Söyle! Niçin etrafına bakınıyorsun! Söyle! Ha, görüyorum, karşında vicdan denilen yalancı şahit var. Saf adamların aforozları var. Alnına vurulacak ahlaksızlık damgası var, polis var, cehennem var... Tarafsızca söylemene müsaade etmiyorlar, edemezler. Her zorbalığın önünde olduğu gibi, düzme moralin[1] huzurunda da düşünmek yasaktır. Beynini donduracak, dilini kurutacaksın. Oradaki hissen yalnız itaattir. İtaat ve suskunluk...
>
> Her şeye ahlak etiketleri yapıştıran moral hükümetleri kendilerini tenkit edilmekten uzak sayarlar. Ahlakı muammalı bir şekilde tutmaya uğraşmak ahlaksızlıkların en büyüğü değil midir?

Nietzsche, Platon'dan kendi zamanına kadar felsefe namına lakırdı söyleyen filozofların ahlaki prensiplerini köklerinden söküp suratlarına fırlatarak asıl bundan sonra coşuyor. Fakat eserimde fazlaya yer yok, mecburen sözü kesiyorum.

Uzaktan uzağa selameti nerede seçtim biliyor musunuz? Bütün medeniyet bağlarından azade yaşayan vahşiler arasında...

Tabiatın gereklerine uymayan morallerin, kanunların başarısızlığa mahkûmiyetleri bugünlerde en göze çarpan hakikatlerdendir. İnsanlara, "Siz meleksiniz, tıpkı onlar gibi

---

1 Ahlak, töre.

yaşayacaksınız" diyorlar. Halbuki onlar bazı hususlarda hayvanlardan daha endişe verici huylarla hastadırlar.

Meselenin içyüzü korkunç. Bu kötülük, tabiatı olduğu gibi görüp göstermekle hafifleyebilir. Moralcilerde buna cesaret yok. İdareimaslahat için uydurulmuş her çürük, asılsız ve dolayısıyla aldatıcı inancın üzerine sırmalı bir örtü atarak onu heybetlendirmeye uğraşmakla meseleyi kapattık sanıyorlar. Halbuki bu, foyası çoktan meydana çıkan bir gözbağcılıktır.

Tabiatla beşeri kanunların bu çatışmaları ileride ne şekil alacak? Bilemiyorum. Fakat tabiattan kuvvetli hangi kanun düşünülebilir ki ona karşı galibiyet elde edebilme ümidini versin? Gelecekte herhangi bir memleketin eski çatısından çıkacak bu sosyal yangın derhal bütün dünyayı saracaktır.

Bilmiyorum ki bütün dünyanın havasında, gizli bir orkestranın radyosunu andırır ve büsbütün başka bir âlemden esen, sinirlendirici, çıldırtıcı nasıl makamların dalgaları dolaşıyor. Hassasiyet son derecede... Kimsede olgunlaşmanın yavaş hareketine sabır göstermeye tahammül yok. Herkes kendi vicdanını veya vicdansızlığını kendine kanun yapmak, olduğundan başka türlü bir insan olmak, özlediği bir merhaleye doğru koşmak istiyor. Bu cereyanın fırtınaları içinde mutaassıpların gelenekçilikleri köhne binaların damlarından, saçaklarından kopan kiremitler, tahta parçaları gibi havaya savruluyor. En takvalılar bile kanunların, dinlerin cevaz vermediklerine karşı hile düşünerek kaçamak yollar arıyorlar. Hele eski inançsızların ahlaka ve her şeye karşı çıkardıkları alay ıslıklarını ve ortaya saçmak istedikleri ekstra prensiplerini dinlemeye bilmem her kulağın zarı tahammül edebilir mi?

Geçenlerde bir gün bu çetin meselelerden biri bütün dehşetiyle kendi kendine önüme çıktı. Evvela tiksinerek olaydan kaçmak istedim. Fakat sonra merak yüzünden maceraya karışır gibi oldum.

Hadiseyi bana göründüğü şekilde anlatacağım. Beğenen, beğenmeyen olabilir. Fakat o, kimsenin tasdik veya reddiyle

ortadan kalkar şey değil. O, hangi cepheden el uzatsanız bir çözüm yolu kabul etmeyen insanlığın ebedi bir yarası. Ahlak, kanun bunun türlü şekillerde tartışmasını düsturları arasına sokmuyor. Onun hakkında tek bir emir veriyorlar. Böyle olacak diyorlar. Maalesef dedikleri olmuyor, emirleri dinlenmiyor. İnsanın hayvanlığı ahlakın, kanunun bütün tehditlerine galip geliyor.

Kimseyi herhangi bir fikrin kabulüne davet etmiyorum. Fakat hikâyenin ilk bölümlerini okuduktan sonra okuru samimi düşündürmek istiyorum. Bu gayet mühim bir ankettir. Hakikatin daha net ortaya çıkması için batıl fikirlerle kösteklenmemiş beyinlerin tarafsız tartışmaları lazımdır. Fakat bu çok çetin meselede zihinler hür düşünmek kabiliyetini muhafaza edebilecekler mi?

*

Yeni felsefelerden yeni dinler çıkarmak isteyen çağdaş âlimler, gözleri ufuklarda, bekliyorlar. Fakat halk sabırsızlanarak haykırıyor:

"Âlimler, filozoflar, doktorlar, profesörler hep bir tarafa durunuz. Gökten bize aşk ile açlığın devasını getirecek bir elçi inecek mi? İşte beklediğimiz Mesih!"

25 Ekim 1927, Heybeliada

BİRİNCİ BÖLÜM

1

Boğaz'ın iki yeşil sahili kucağında yatan mavi sularına nazır köşkümde bir sabah her günkü yazı işlerimle uğraşırken, benimle görüşmek isteyen yabancı hanım misafirlerin geldiğini haber vererek yazıhanemin üzerine bir kart bıraktılar. Birden yüzüm ekşidi. Zihinsel çalışma diğer işlere benzemez.

Yazınızın bir gün evveline kadar ilerlemiş kısmını önünüze kor ve notlarınıza bakarsınız. Başlangıçta henüz zihniniz işe yatkın değildir. Kaleminizden kâğıda akacak sözler gerekli açıklıkta daha kafanızda billurlaşmamıştır. Zihniniz boş ve sinirleriniz tembeldir. İlk hareketlerinde rehavetinden silkinemeyen kalem, acemi ve kararsız ağırlıklarla hokkaya girer çıkar. Lakin ondan beklediğiniz fikir incilerini hemen döküp dizemez. Etrafınızda uçuşan ilham perilerinde, ilk iltifatlara ilgisiz duran bir kadın nazlanışı vardır. Her makine ilk devirlerinde sürücüsünü bütün hızıyla koşturup uçuramaz. Fakat yavaş yavaş zihninize hararet, kaleminize çeviklik gelir. Artık fikir semasında kaynaşan avlarınızı birer birer avlayarak hızlanır, koşarsınız.

Böyle tefekkür rayları üzerinde tam sürat yol alırken, sizi bu neşeli yolculuğunuzdan alıkoyacak harici bir engel çıkarsa tekrar beyniniz boşalır, ilham perileri kaçar. Kolunuz kanadınız kırılır. Rahatsız eden şeyi savdıktan sonra yazı başına oturduğunuzda kalemi size küskün bulursunuz. Onu tekrar hareket rayları üzerine bindirmek çoğunlukla mümkün olmaz. İşiniz yarım kalır. Gününüz heba olur.

Bugün işimi bozan misafirler kadındı. Pek uzak yoldan gelmiş olmaları da muhtemeldi. Bunları kabul etmemeyi evvela insanlığa, sonra nezakete aykırı buldum. Önümde duran karta bir göz gezdirdim. Hemen sinirlerim depreşti. Kan beynime hücum etti. Çünkü Türkçe ve Fransızca şu satırları okumuştum:

Fahametlü Prens Nasrallah Hazretleri'nin
Sâbık Metresi ve El-hâlatü Hâzâ
Kokotlar Mektebi Müdiresi[1]
Ulviye Melek

Ulvié Mélék
Ancienne maîresse de son Altesse impériale le prince Nasroullah et actuellement directrice de l'ecole des cocottes

Görme bozukluğuna uğramış olduğum şüphesiyle evvela gözlerime inanamadım. Bu nasıl kart? Nasıl sanat? Nasıl vasıf? Şimdiye kadar görülmüş, işitilmiş şeylerden değil. Bu büsbütün yeni icat ve son fantezi kartı bir daha, bir daha okudum. Gözlerimde bir bozukluk, ibarelerde bir karışıklık yoktu. Kaç defa okunsa da kartın garip ifadesi yine hep oydu. İlk seçtiğim yazılar apaçık gözlerimin önünde duruyordu.

Ulviye Melek, ne yüksek bir isim! Kokotlar Mektebi Müdireliği ne düşkün bir meslek! Mektep, içinde ilim ve fen okunan ilim ve feyiz yeridir. Bütün insanlığın yücelme yeri olarak bildiği böyle mübarek ve mukaddes bir yer, kokotluğa da bir mektep olarak izafe edilebilir mi? Yoksa fuhuş için de bir eğitim öğretim şubesi mi açıldı?

Genelevcilik, fahişelik, muhabbet tellallığı malum çirkinliklerine rağmen şüphesiz birer sanattır. Her diyarda bu ticaretle geçinen sürü sürü sefiller var. Her medeni memlekette fahişelerin sağlıkları belediyelerin teftişine tabi... Ve

1 "Yüce Prens Nasrallah Hazretleri'nin eski metresi ve halen Kokotlar Mektebi Müdiresi"

kaydedilerek sanatlarını icra edenlerin hepsi resmen vesikalı... Zührevi hastalıklara yakalanmış olanların hastanelere sevk ve tedavi edildiklerini biliriz. Yankesicilerin ustaları ve sanatlarına özgü eğitimleri, uygulamaları olduğunu işitmiştim, lakin herhangi bir ülkede kokotlar için mektepler açılmış olduğundan henüz haberdar değildim.

Acaba bu mekteplerde neler okutuluyor? Hangi bilgilerden imtihan edilip diplomalar veriliyor?

Kartın tersini çevirdim. Şu tuhaf ricayı okudum:

Muhterem Efendim,

Toplumsal çok mühim bir meseleyi tartışmak için zatıâlinizle mülakat ricasına geldim. Uzun araştırmalarınızın yetkin görüş ve fikirlerinden mahrum bırakılmayacağımız, şüphe götürmez ilim ve irfanınızın büyük lütufkârlığından beklenmektedir.

Ulviye Melek

Kokotlar Mektebi Müdiresi, toplumsal mühim bir meseleyi tartışmak için benimle görüşmek istiyor. Hele bu hepsinden tuhaf değil mi? Bu hanım sosyolojinin kokotlukla alakalı kısmında benim tecrübemi, ihtisasımı nereden biliyor? Bu bana bir iltifat mıdır, bir kötü bakış mıdır? Bundan dolayı ben gururlanayım mı, arlanayım mı, sevineyim mi, yerineyim mi?!

Bu sorular karşısında üzülmeye lüzum görmedim. Birdenbire içimden tekrar bir hiddet ve nefret kabardı. Kartı parçalayarak kâğıt sepetine atmak ve aşağıya ret cevabı vermek üzere elimi uzattığım anda yeğenim İrfan Yekta içeri girdi. Çocuğun halinde asabi bir telaş sezdim. Yüreğini dolduran ufak heyecanın dalgalarını yutmaya uğraşarak sordu:

— Amcabey, ne cevap vereceksiniz? Bekliyorlar.

— Kabul edemeyeceğim. Meşgulüm.

— Yüzlerini görseydiniz ricalarını reddedemezdiniz.

— Niçin?

— Hele ikisinin yüzünden o kadar masumiyet akıyor ki! İnsanın kalbinin sızlamaması mümkün değil.

— Kaç kadın bunlar?

— Üç.

— Nasıl şeyler?

— Birisi kırk beşlik var ama vaktiyle fevkalade bir *bote*'ymiş.[1] İkisi on altı on yedi yaşlarında kızlar. Fakat nadir güzellerden. İnsandan ziyade melek yavrularına benziyorlar.

— Seni heyecana düşüren o iki kızın ilahi güzellikleri, benim şimdi onları kabulüm için bir sebep olamaz. Sabahleyin bir sürü münasebetsiz laf dinlemeye vaktim yok.

— Amcabeyciğim, münasebetsiz kadınlar değiller. Sözleri, sohbetleri gayet yerinde.

Önümdeki kartı uzatarak:

— Al şunu oku! Dünyada bundan daha münasebetsiz ne düşünülebilir? "Fehâmetlü Prens Nasrallah Hazretleri'nin Sâbık Metresi El-hâletü Hâzâ Kokotlar Mektebi Müdiresi." Birincisi, biz şimdi Türkiye'de böyle unvanı olan bir prens tanımıyoruz. İkincisi, böyle şahane bir prense vaktiyle edilmiş metreslikten hâlâ iftihar taşımak garabeti... Üçüncüsü, Kokotlar Mektebi'ni medeniyet âlemince makbul bir müessese görmekte mazurum.

— Şu pek tuhaf karttaki gayet münasebetsiz kelimelerin her birini birtakım büyük esrarla dolu görüyorum. Kadın sizden hiçbir şey saklamayarak pek açık bir şekilde *konfesyon*[2] yapmak arzusunda. Romancısınız amcabey, hazır ayağınıza gelmiş böyle bir fırsatı niçin kaçırıyorsunuz?

Kartın üzerine dikilen gözlerim süzülerek düşünüyordum. İrfan yüreğinin gençlik coşkusuyla kızlara karşı fazlaca heyecanlanmış gibiydi. Kokotlar Mektebi Müdiresi'nin maceralarını dinlemeye can atıyordu. Gözlerinde, görüşme esnasında kendisinin de odadan savulmamasını anlatır derin bir istirham okunuyordu. Küçük bir sessizlikten sonra gözlerimi karttan İrfan'a çevirerek:

---

1 (Fr. *beauté*) Güzellik, güzel kadın.

2 (Fr. *confession*) İtiraf etmek, günah çıkarmak.

— Oğlum, dedim. Bu kadının benimle görüşmek istemesindeki maksadı düşündüm. Şunu buldum: Bu görüşmeden parlak bir reklam çıkarma hilekârlığı... Kendini bize şu yolda anlatan ve takdim eden bir mahlukun ahlakından her şey beklenir. Kendi elimizle hiç yoktan başımıza dert çıkarmayalım.

İrfan uzun bir yokuştan sonra kızaran ve soluyan bir insan kesikliğiyle:

— İtirazımı bağışlayın. Ben hiç böyle düşünmüyorum. Böyle bir kadın sizin gibi elinde yalın kılıç kalem tutan bir üstadın başına nasıl dert açabilir? Kokotlar Mektebi Müdiresi, aslını saklayıp sureti haktan görünerek sizden bir görüşme isteyebilirdi. Öyle yapmadı. Mesleğinin düşkünlüğüne rağmen adeta mertçe hareket etti. Çok mühim itiraflara muhatap olacağınızı zannediyorum.

— Nasıl itiraflar kuzum?

— Ah, işte benim de en çok merak ettiğim bu...

Yeğenimin bu sözleriyle adeta aşılandım. Bende de merak uyandı. Öyle bir kadının şerrinden korkmanın manasızlığı karşısında şimdi kendi cesaretsizliğime gülerek:

— Haydi söyle gelsinler, dedim.

İrfan karşımda garip bir tebessümle boynunu bükerek:

— *Odiyans*'a[1] benim de kabul edilmemi rica edebilir miyim?

— Çocuğum, bu istirhamı zaten deminden beri gözlerinde okuyup duruyorum. Müdireyi senin şerefine kabul ettiğime emin ol. Bakalım bu kadın, ahlaksız mektebinin hangi sayfasından bize ders açacak? Sayende neler işiteceğim? Amca yeğen karşı karşıya utanacak mıyız, yoksa memnun mu olacağız?

İrfan, verdiğim kabul sözünden belki cayarım korkusuyla lakırdılarımın son kelimelerini dinlemeyerek odadan uçtu.

---

1 (Fr. *audience*) Görüşme, toplantı.

2

Birkaç dakika sonra önde teşrifatçı[1] tavrında İrfan, arkada enine boyuna levent vücutlu kumral bir kadın ve nazik yapılı iki güzel kız yazı odamdan içeri girdiler. Ulviye Melek Hanım artistvari zarif bir reveransla beni selamladı. Selamlarını alarak misafirlere yer gösterdim.

Bu günahkâr meleğe, zevale dönmüş[2] bir güzellik güneşi diyebilirim. Eski güzelliğinin cazibesiyle hâlâ çehresi göz alıcı. Beyaz ten, hilal kaşlar, nergisi iri ela gözler, pembe yanaklar, dolgun bilekler, yumuk yumuk eller...

Kızlardan birinin saçları mısır püskülüne kaçan ipek sarılığında, siması bu saçlarla ahenkli bir renkte ve gözlerinde zümrüt parıltıları yanıyor. İnsandan ziyade normal boyutlarda bir *pupe*'ye[3] benziyor. Arka üstü yatınca hemen gözlerini kapayacak sanırsınız.

Öteki çocuk koyu kumral. Renginde o kadar ince ve pembe bir tazelik var ki insan soldururum korkusuyla yüzüne dikkatli bakmaktan çekiniyor. Bunları turfanda meyvelere benzetmek kabaca bir teşbih olmasa birine kayısı, öbürüne şeftali diyeceğim geliyor.

Üçünün de yüzlerinde zerre kadar makyaj olmamasını dikkate değer gördüm. Yaradanın verdiği güzelliği suni boyalarla bozma zevksizliğine kalkışmamışlar. Bu estetik bir eğitime delalet eder. Bu duygu, sosyetenin yüksek sınıflarına mensup en *monden*[4] kadınlarda bile nadir bulunur.

Unlanmış, kireçlenmiş suratların kaşlarını, kirpiklerini isleyip yanakları ala, dudakları galibardaya boyadıktan sonra güzelleştiklerine kanaat getiren hoppaların zevksizliklerine gülünür. İnsan böyle güzel değil ancak bir moda karikatürü olabilir. Istampada aşırıya varılan hele o zavallı dudaklar, derisi soyulmuş kızılyaralara dönüyor. Böylelerine güzel değil, iğrenç demekten çekinmeyeceğim. Bu boyanmış

---

1 Eskiden törenlerde teşrifat kurallarını yürüten görevli. Protokol görevlisi.
2 Zevale yüz tutmak, batmaya başlamak, yok olmaya başlamak.
3 (Fr. *poupée*) Oyuncak bebek.
4 (Fr. *mondain*) Sosyetik.

dudaklara temas edecek temiz erkek ağızları cüretlerinin cezası olarak kana bulaşmışa benzemezler mi? Velev ki boyayla yapılmış şekli olsun, yara öpülür mü?

Sahne haricinde makyaj, aldatıcı bir tür sahtekârlıktır. Düzgün,[1] belli olmamak şartıyla kadın yüzü için hoş bir süs olabilir. Bu bellilikten sıkılmamayı da kadınlığın büyük bir şuursuzluğu sayarım. Boyanmanın kadın için vazgeçilmezliğini kabulde zaruret varsa bunu pek ince bir sanat haline getirmek gerekir. Çok itinayla bellisiz yapmaya uğraşmalıdır. Bazı rahatsızlıklar dolayısıyla vakitsiz solan genç kadın yüzlerinin bu yapaylıktan yardım almaya ihtiyaçları kabul olunabilir. Bunun müsaade derecesi de gayet ihtiyatlı bir ustalıkla yüze pek ince bir astar geçerek renksizliği hafifletmeye çalışmaktan ibaret olmalıdır. Yoksa bir yüzün boyası ne kadar koyu olursa o derecede güzelleşeceği zannına düşmek acınacak bir zevksizliktir.

Bu makyaj işi de bir kadının tuvalet odasına[2] has mühim bir sır gibi tutulmalıdır. Vapurda, trende, tramvayda, bekleme yerlerinde, hatta çarşıda pazarda, seksen erkeğin dikilmiş alaycı bakışları önünde çantasından aynasını, boya takımını çıkararak yüzlerini kaba bir nakkaş aceleciliğiyle ıstampalayanlara ne demeli? Şüphesiz derin bir duygusuzluk ve terbiye noksanlığından ileri gelen bu pervasızlıklar kadın zihniyetinin geriliğini göstermez mi? Şuurlarının bu derbederliğiyle erkekle eşitlik iddiasına kalkmak gülünçlükten daha öte bir şeydir.

Bu hafiflikle kadınlar, yaradılış terazisinde erkeklerle denk gelemezler. Sokak ortasında boyanmak ne demektir? Bundan, "Ben çirkinim. Aleni bir sahtekârlıkla işte gözünüzün önünde güzel olmaya çalışıyorum. Rica ederim beni beğeniniz" demekten başka bir mana çıkar mı? Doğal olmayan bir kızıllıkla ciğerleşmiş bir dudağın, yüze güzellik vereceğini hangi estetik kanunundan çıkarıyorlar?

1 Eskiden kadınların güzel ve gergin görünmesi için yüzlerine sürdükleri madde, fondöten.

2 Makyaj ve kişisel bakım odası.

Zavallı beyinsiz mahluk, anlaşılıyor ki doğal güzelliğine itimadın yok! Beğenilmemek korkusuyla mı alelacele ve aleni boyanıyorsun? Asıl bu ıstampadan sonra çirkinleştiğine emin ol! Güzellik temizliktedir. Boyayla bir yüz güzelleşmez, kirlenir.

Hafif kadınların en büyük hayati meşgaleleri suratlarının makyajıdır. Onlar güzelliklerine herkesten çok yine kendileri âşıktır. Sokaklarda tesadüf ettikleri aynaların önünden yüzlerini kontrol etmeden geçemezler. Birkaç parmak darbesiyle hemen saçlarını, kaşlarını düzeltirler.

Bu merakları o derecededir ki aslında ayna olmayan şeyleri de o amaçla kullanırlar. Bütün dükkân camekânları, parlak araba, otomobil yüzeyleri, hâsılı yansıtıcı her şey onlara bu hizmeti görür.

Bütün bu gülünç telaşlar erkeğe beğenilmek için midir? Onun dikkatini çekmek için bu kadar üzüldüğünüzü erkeğe hissettirmemek lazımdır. Bunu hissettirince kıymetten düşersiniz. Kadını erkeğe sevdirecek şey boya değil, kayıtsızlık, umursamazlıktır. Erkeğin karşısında kendilerini telli pullu, boyalı bebek vaziyetine düşürenlerden ne ciddiyet beklenir! Bu hal, zorla kendilerini oyuncak yapmak değil midir? Kadınların bu adiliklerden yükselmiş, olgunlaşmış kısmı, cinsiyetlerinin şeref ve haysiyetini kurtarmak için evvela bu düşkünlerin eğitimleriyle uğraşmalı, erkekle eşitliğe sonra çıkışmalıdır. Bakan olma, milletvekili olma, hâkim olma davalarına ancak temiz yüzle kalkışılabilir.

3

Misafirlerimin kıyafetlerinde karttaki özelliklerini doğrulayan bir hal göremedim. Elbiseler dizkapaklarından çok aşağı, renkler zarif ve kibar. Zamanımızın kıpkısacık düttürü Leyla[1] modasını adeta düzelterek kabul etmişler.

---

1 Düttürü Leyla: Tuhaf, daracık, kısacık veya modası geçmiş kıyafetli kadın.

Hâsılı kılıkça üzerlerinde pandomimvari cüretkârlıklardan eser yok. Bu tarafı da dikkatimi çekmekten ziyade merakımı uyandırdı.

Prenslere metreslik etmiş bir kadının böyle sağlam bir zevke sahip olmasına şaşmamak gerekirse de Kokotlar Mektebi Müdireliğinden kabaran gönül bulantımı nasıl defedeyim? Lakırdıya benden evvel Ulviye Melek Hanım başladı:

— Efendim zatıâlinizi rahatsız etmeye cüretimden dolayı adeta mustaribim. Fakat davamı dinlettikten sonra affınıza layık görüleceğimden şüphe etmiyorum.

Melek'in kıyafeti gibi sözü de düzgündü. Yalnız dilinde hafif bir yabancı şivesi sezdim. Ben bu özür beyanını ne tasdik ve ne de redde lüzum görerek sadece dinliyordum. O devam etti:

— Beyefendi Hazretleri, şimdiye kadar çok hayat hikâyesi dinlemiş, çok baş ağrılarına uğramışsınızdır. Lakin bu benimki, kıymetli zamanınızdan birkaç saatin ziyan olmasına değer bir şeydir. Bunu sonra takdir edeceksiniz.

Nutuk, konferans, uzun uzadıya hayat hikâyeleri dinlemek benim zıddımdır. Ben araştırmak istediğim şeyleri onlara dair kitaplardan öğrenmek fikrindeyim. Konferansların çoğu bana, bildiğim fakat dinlemek istemediğim şeyleri de bilmediklerimle karıştırarak zorla zihnime doldurmaya uğraşan bir dırıltı gibi gelir. Ne olursa olsun saatlerce süren sözlere tahammülüm yoktur. Kulaklarımla değil, gözlerimle öğrenmek isterim. Bazı konuları arzu ettiğiniz kadar tekrarlayarak istediğiniz zaman kitabı elinizden bırakırsınız. Fakat konferanslar öyle değildir. Hatip ilk esnemelerinize hiç önem vermeyerek dırdırına devam eder.

Dünya dertlilerle doludur. Herkes dinletmek ister. Dinletilecek uzun bir hayat hikâyesinin başlangıcında olduğumu hissetmekten dolayı bir sıkıntıyla yüzüm biraz ekşimiş olmalı ki zeki kadın derhal bu gizli can sıkıntımı seçerek:

— Merak buyurmayınız, uzun, beyhude sözlerle başınızı ağrıtmayacağım. Bendeniz hayat hikâyemin yalnız mak-

sada ilişkin noktalarından özetle bahsedeceğim. Huzurunuza çıkarmak istediğim mesele haddizatında toplumsal, fizyolojik, sağlığa ilişkin, ahlaki, nasıl söyleyeyim, medeni hayatın bütün önemli konularını içeren çetin bir husustur. Sizin gibi romancılar, filozoflar, sosyologlar asırlardan beri bütün dehalarının meşalelerini bu yoldan çıkaran meselenin etrafında dolaştırıp durmuşlar, fakat maalesef bunun karanlık derinliklerini aydınlatmaktan daima uzak kalmışlardır. Cahil ve ikiyüzlü insanlığın gözleri önünden kaldırılması gereken perdeler vardır. Ben bu perdeleri şimdi burada çekip yırtarak, müsaadenizle kuyunun korkunç siyah derinliğini göstermeye çalışacağım.

Ulviye Melek gittikçe hararetlenen sözlerinin sonunda sustu. Zihnini toparlamaya uğraşır gibi düşünüyordu. Yüzü pembeleşti. Her kelimesinde bir ciddiyet coşkusu seçer gibi oluyordum. Sıradan bir olay karşısında olmadığımı biraz anlamaya başladım.

Fakat pek tuhaf şey! Ben, Kokotlar Mektebi Müdiresi'nden sosyoloji, felsefe, ahlak dersleri mi alacaktım? Her neyse, uzun kısa, sonuna kadar bütün dertlerini bana dinleteceğini kadının sözlerindeki ikna edicilikten kestirmek zor değildi. Ulviye Melek, derin bir üzüntünün sarsıntısından silkinmek ister gibi kaşlarını kaldırarak yine başladı:

— Cariyeniz aslen Fransız ve sonradan Müslüman olmuş biriyim. Daha doğrusu ne olduğumu kendim de pek iyi bilmiyorum. Babam İtalyan, anam Fransız, dedem İspanyol, daha ötesi melez. Aslımı niçin inkâr edeyim. İşte böyle karışık, aşlama bir mahlukum. Her milletten de kocalarım olduğunu söylersem kendimi methetmiş olmam fakat zatımı dosdoğru takdim etmiş olurum.

Bu itiraftan dolayı yüzümde beliren tebessüme karşı, açık sözlü muhatabım da sırıtarak devam etti:

— Beyefendi ben bir fırtına içine doğdum. Anam, babamı çok aldatırdı. Ve ben de anacığımın aile dışındaki bu sevdalarının sırdaşıydım. Bu işler pek de sıkı sırlar hükmünde değildi. Babam da bazen bu gerçeklerle karşılaşırdı. Fakat

anamı çok sevdiği için bir şey yapamazdı. Annemin bu sadakatsizliklerine ben bazen yüreğimden kopan sıcak bir kıskançlıkla ağlardım. O zaman kadıncağız beni göğsüne bastırarak, "Ağlama yavrum! Karı kocadan birisi mutlaka ötekini aldatacaktır. Aldatılmış olmaya aldatmayı tercih ederim, anladın mı?" derdi. Kadınlığın sırlarına dair ilk dersleri böylece muhterem annemden aldım. Ben çocukken çok güzeldim. Dişinin arkasında dolaşan kızgın erkek kediler gibi daima peşimden gelen bir sürü vardı. Ah hainler, buluğa ermemi beklemediler. Bendeniz çok erkenden Alfons'un, Louis'nin, Henri'nin metresi oldum. Bütün günahlarına rağmen babamın kıyamadığı annemi bir *aman*'ı[1] öldürdü. Babama sadık değildi ama anamdı. Onu çok severdim. Bu cinayetten sonra bütün erkeklere düşman oldum. Beni de âşıklar birbirlerinden kıskanmaya başladılar. Ben artık *diklase*[2] bir matmazeldim. Tabirime gülmeyiniz. Nikâhsız evlenmiş kızlar, bu unvanı uzun bir müddet yalancı şahit gibi lekelerinin üzerine manto yapabilirler.

İlk görgülerimi anamdan gördüm. Onun ölümü de bana, günahkâr hayatının son dersi oldu. Affedersiniz, şehveti taşan bir erkek korkulur bir canavardır. Dişiyi tekrar kızdırmak için yavrularını paralayanlar erkek hayvanlar değil midir? Kediler, aslanlar ve daha birçokları... Ortaya düşmüş bir fahişeyi kıskanmak erkek gururuna yaraşır bir hareket midir? Öyleleri vardır ki sevdiği kadının geçimini sağlamaya gücü yetmez. Onu besleyemedikten sonra ticaretine mâni olacak bir haksızlık ve mantıksızlıkla kıskanmak ve parasıyla yaşatamadığı zavallıyı nihayet vahşice öldürmek erkeklere mahsus akla sığmaz zorbalıklardandır. Daima kalbime çevrilmiş bir silah namlusu ve enseme dikilen bir hançer gölgesi tehlikeleri içinde, parasız fakat küstah genç sevdalılar arasında yaşamaktansa zengin bir yaşlıyı tercih ettim. Çekildim. Lüks daireler, hizmetçiler, otomobiller... Bu lüks hayatın içinde çiçek gibi açıldım. Yine kokuma gelen,

---

1 (Fr. *amant*) Sevgili, metres, dost.

2 (Fr. *déclassé*) Sınıfsal açıdan düşmüş, aşağı, düşkün.

balıma saldıran arı vızıltıları etrafımı aldı. Yaşlı *aman*'ımın her şeyi vardı, aklı yoktu. Benden mutlak bir sadakat istiyordu. Ben anamın kızıydım. Onun nasihati kulağımda küpe kaldı: Aldanmaktansa aldatma düsturu... İnsan böyle bir sözü karısından isteyebilir. Fakat bilmem böyle bir talepte bulunan koca, alacağı söz üzerine başını içi gül dolu bir yastığa koyup da güvenle uyuyabilir mi?

Fahişelerin en büyük kusurları asla ekonomi yapamamalarıdır. Zannedersiniz ki kahpelerin her biri sanki israfta birer sultanzadedirler. En refahlı zamanlarında ellerine geçeni dört taraflarına saçarlar. En meşhur ve en kibarımız Alexandre Dumas Fils'in *La Dame aux Camélias*'sı[1] değil midir? O da borç içinde öldü. Hayatta gördüğüm bu ilk bol bolamatlık zamanımda on para tutmak aklıma gelmedi. İhtiyarın parasına kanamadımsa da ağır nefesinden bıktım. Artık onu aldatmak için pek de ince ustalığa lüzum görmüyordum. Öyle bir zaman geldi ki her şey kör kör parmağım gözüne gibi oldu. Nihayet bir gün beni genç âşığımla şekerleme kutusunda yakalanan fare gibi eliyle tuttu. Silaha davranmadı. Dövmeye atılmadı. Yalnızca gözlerinden akan birkaç sıcak damlanın hararetiyle bana kapıyı göstererek, "Haydi kızım, kabahat sende değil. Hatamı şimdi anladım" itirafıyla inledi. Ben çıkarken arkamdan öyle melül bir bakışı vardı ki bir daha yapmam demiş olsam ihtiyarın tekrar aldanmaya razı olacağını gözlerinden anladım. Zavallıya çok acıdım. Lakin bu âlemde herkes hatasının cezasını çekmeli.

Bu fırtınalar başımdan eserken hayatımın henüz on sekizinci yılındaydım. Bu metreslikten elimde avucumda hiçbir şey olmayarak yalnızca zihnimden çabuk silinen bir hatırayla çıktım.

Geçirdiğim bu son münasebetten kârım şunlar oldu: Biraz dinlendim. Oldukça *monden* bir terbiye aldım. Görüştüğümüz birkaç kibar metres ve yüksek fahişenin hayatlarını inceleyerek ustalaştım. Kendimi dirhem dirhem satmayı

---

1 *Kamelyalı Kadın.*

öğrendim. Lokanta, salon, tiyatro, vizite, kabul, *promnad*[1] adabında hemen hemen kusurum kalmadı. İhtiyar dostum beni müşfik bir baba gibi terbiye etti. Edebiyatın meşhur eserlerini eğitmenimin bilgin yorumları arasında okudum. Tanınmış nefis opera parçalarıyla kulak dolgunluğu edindim. Şöhretleri dillerde üstat tablolarını isimleriyle öğrendim. Müzeleri gezdim. Üç sene içinde resim, piyano dersleri gördüm. Kendimi övmüş gibi olmayayım, geçkin âşığım bendeki keskin zekâya, büyük kabiliyete şaşardı. Ne gösterirse kavrardım. Bu *dispozisyon*'la[2] belki bir meslekte büyük bir artist olarak yetişebilirdim. Ne yapayım ki talihim beni fışkının içine ekti. Geceleri koynunda yattığım büyükbabam, şehvetli okşamaları arasında bana moralden, felsefeden dersler açıyordu. Böyle bir hocanın talebesi ne kadar erdemli ve nasipli olabilirdi? İşte yeteneğimin ispatı, Türkçeyi doğru söylüyorum, değil mi? Dilinizi bu söylediğim kadar da yazabilirim. Nasıl öğrendim? Şimdi oraya geleceğim. Charlotte Prenier ismini hakkım olmayarak Ulviye Melek'e çevirmedim.

Her mesleğin kademeleri vardır. İhtiyarın metresliği bana tahsil yerine geçti. Bilgilerimle yükseldim. Sonra beni büyük bir elçilik memuru kapattı. Bu adam çok geçmedi, İstanbul'a görevlendirildi. Zaten Doğu'nun *Binbir Gece Hikâyeleri*'ni dinleye dinleye bu güneş ve aşk memleketi için kafamda büyük bir arzu sarhoşluğu oluşmuştu. Lamartine'in, Théophile Gautier'nin, Amicis'nin sayfalarıyla çıldırmıştım. Tül gömlekli, sırma cepkenli, dökme şalvarlı, ipek kuşaklı, içleri hülya dolu ahu gözlü İstanbul güzellerinin yumuşak sedire bir trajedi perisi gibi uzanarak, sedefli iskemleler üzerinde fokurdayan elmastıraş nargilelerini süzüle süzüle çekişlerini görmek istiyordum. Batılı kızların Doğu'da çok para ettiklerini de söylüyorlardı. Parisli adi kafeşantan yosmalarının İstanbul'da prenslere, vezirlere sevgili olarak, gül bahçelerinin ortasına kurulmuş altın yaldızlı saraylarda huri hayatı

1 (Fr. *promenade*) Gezinti, gezi.
2 (Fr. *disposition*) Eğilim, tabiat, hazırlık.

sürdüklerini işitiyordum. Yaradılışça hayalperest, artist bir kız olduğumu söylemiştim ya, güneşin en parlak ve güzel renklere boyadığı bu sevda memleketinin cennet köşklerinde yaşamak için ne heyecanlı rüyalar görüyor, ne gülünç kuruntular geçiriyordum. Sarığının ortası zümrüt sorguçlu, beli mücevher hançerli bir genç vezir beni sarayına kapatıyor, onun dudaklarından aşkın o zamana kadar tatmadığım egzotik kokusunu alarak kolları arasında bayılıp bayılıp ayılıyor, hırpalayıcı, vahşi aşkıyla sarsılıyordum. Etrafına hisarlar örülü, fildişili, altınlı, gümüşlü bu kadın hapishanesinde ahular, tavuslar arasında, ben de onlara benzemek için rastıklı kaşlar, sürmeli gözlerle dolaşarak fıskiyelerinden elmaslar saçılan sümbüllü, laleli havuzların çimenli kenarlarında şeştare[1] çalmaktan nihayet bıkıyor; sırdaşım güzel bir güvercinle, kalelerin ardından benim için ateşli ahlar çeken dışarıdaki sevgilime bir mektup gönderirken yakalanıyordum. Vezirin beni yakutlu yatağanıyla bir öldürüşü vardı. Bu *ferik*,[2] dehşetli rüyadan uyanarak titriyordum. İstanbul'a işte böyle hülya dumanları içinde macera aramaya geldim ve buldum. Hülyalarımın büsbütün aynısı değil. Bu da başka türlü felaket. Tamamını anlatsam üç gün sürer. Maceramı alegori bir piyes gibi derleyip toplamaya mecburum. Nihayet efendim, Osman sülalesinden bir prense metres oldum. Saraylarında birkaç düzine odalığa[3] koca olan şehzadelerin dışarıdan kadın sevmeleri şiddetle yasakmış. Sık kafesleri[4] çivili, alelade bir eve kapatıldım. *Aman*'ım seyrek ve pek gizli gelebiliyordu. Sırdaşlıkları parayla satın alınmış birkaç insafsız hizmetkârın idaresindeydim. Bütün dünyayla arama bir mezar duvarı çekildi. Sokağa çıkarmıyorlar, kimseyle görüştürmüyorlardı. Benim gibi daldan dala uçan Avrupalı bir kuyruksallayan kuşunun bu mahpusluğunu düşününüz. Sonra işittim ki hanedan kanı mukaddesmiş. Aşk yoluyla bu

1 Genel olarak şeşta veya şeştar denilen altı telli eski bir saz, çeşte.
2 (Fr. *féerique*) Masalsı.
3 Eskiden bir erkeğin nikâhsız olarak aldığı kadın, cariye.
4 Eskiden evlerin pencerelerine takılan ahşaptan yapılmış siper.

kanla aşılanan Avrupalı kadınların akıbeti, karanlık gecede bir çuval içinde *bosfor*'un[1] siyah dalgaları arasına gömülmek olurmuş. Çıldıracaktım. Bana, "Sultanlar ırkına karıştın, Müslüman ol!" dediler. "Nikâhımız yok, ırka nasıl karışabilirim?" dedim. "Âl-i Osman Sultanları için nikâh olmaz. Arzu buyurdukları her kadın onların karılarıdır" cevabını verdiler. Korkudan Müslüman olmaya razı oldum. Bana, "Kelimeişahadet getir" dediler. Arapça okudular. Manasını bilmediğim bu şeyleri ben de tekrar ettim. Bu zoraki ve bilinçsiz ikrarımla Müslüman oldum mu yoksa hâlâ gavur muyum, bilmiyorum. Sezdiğim bir hakikat varsa o da girdiğim yeni dine şeref verecek bir Müslüman olmadığımdı.

Başıma gelecek felaketten evvel, mahpusluğumun vahametini elçiliğime bildirmek için hiçbir vasıtaya sahip değildim. Etrafında dolaştığım uçurumun derinliğine baktıkça dehşetten gözlerim kararıyordu.

Prens'in bana *pasyon*'u[2] aşırıydı. Ölüm korkusuyla, vakit kazanmak için erkek avutmakta ne kadar maharetim varsa ortaya döküyordum. Milliyetimi ve dilimi bütün bütün unutturmak için bana Fransızca kitap ve gazete vermiyorlardı. Türkçe öğretmek için birçok hoca tayin ettiler. Hemen hemen yegâne meşgalem dilinize çalışmak oluyordu. Mahpusluğumun acılarını öldürmek için bu hiç de yeterli bir eğlence değildi. Tarihlerinizi, romanlarınızı, şiirlerinizi karanlık hiyeroglifler gibi bin bir güçlükle sökmeye uğraşa uğraşa nihayet açıldım. Türkçeyi ilk önce pratikman öğrenmedikçe yazınızı okumak mümkün değildir. Edebiyatta sahilsiz bir okyanustan küçük bir göle düştüm. *Amurpropro*'nuzu[3] zedelemeden literatürünüzün çok zengin olmadığını söylememe müsaade ediniz. Hele son zamanlarınızın mahsulleri başarısız taklitler ve adaptasyonlardan ibaret. Klasiklerinize gelince, sizi çok ağlatan *Leyla ile Mecnun* beni bol bol güldürdü. Benimsediğiniz bu hikâyelerdeki

---

1 (Fr. *bosphore*) İstanbul Boğazı.
2 (Fr. *passion*) Tutku, aşk.
3 (Fr. *amour-propre*) Özsaygı, onur, izzetinefis.

kahramanlar ve isimler de Türk değildi. Türklüğünüz Arap ve Acem edebiyatına asırlarca mağlup olmuş. Şimdi de geleneksel ruhunuzu Avrupa'nın medeniyet ejderi yutuyor.

Ben ne bir filozof ne de bir filologdum. Can sıkıntısından çaresiz bu meselelere düştüm. Zamanımın en önemli kısmını artık derin bir nefret duyduğum prense Türkçe yalancı aşk mektupları yazmakla geçiriyordum.

Ayağımla girdiğim bu hapishaneden tabutla çıkacaktım. Muhtemelen öyle de değil. Azrail eliyle ölmek, son meskene tabutla gitmek, belki bana nasip olmayacak bahtiyarlıklardandı. İp, çuval, deniz... İşte sarayların kurbanlarına uyguladığı üç imha şekli. Osmanlı tarihlerinin sayfalarını süsleyen cellat kementleri, ağlamaktan şişen gözlerimin önünde kudurmuş yılanlar gibi kıvrım kıvrım kıvrılıyordu. Bazen isyan saatlerim oluyor kendimi yerden yere vuruyordum. Varlıklarından hiç kurtulamadığım gardiyanlarıma soruyordum: "Ben böyle adi bir evde oturmak için gelmedim. Haniya zümrütten, zebercetten, yakuttan köşkler? Haniya güllerinin tebessümleri solmayan bahçeler? Haniya nağmeleri susmayan bülbüller?" O zaman dolgun bir kahkahayla şu cevabı alıyordum: "Oh gâvurun kızı, bunlar Muhammed'in sadık kullarına ahiret için vaat ettiği saadetlerdir."

4

Gittikçe coşan Ulviye Melek Hanım'ı, bu şüpheli mühtediyi[1] dinledikçe adi bir vaka karşısında olmadığımı bir defa daha anladım. Bu şahane metresliğin yüksekliğinden Kokotlar Mektebi çukuruna düşünceye kadar hikâyenin kat edilecek uzun bir yolu var. Okurlarımı bıktırmamak için bu mesafeyi kısaltıyorum. Arasına yalanlar, mübalağalar sıkıştırılmış bir macera da olsa bunu âdet, ahlak, tarih ve edebiyatımızı tetkike kadar Türkleştiğini söyleyen fakat

1 Mensup olduğu dini değiştirerek Müslüman olan, hidayete eren.

ruhu ecnebi kalmış kahramanın bazen acı tenkitli ağzından dinlemek bir şeydir.

Charlotte Prenier; prova edilen bir elbisenin dikişleri arasına sıkıştırdığı bir şikâyet mektubunu, bir Ermeni kadın terzi vasıtasıyla Fransız Sefarethanesinin bilgisine ulaştırarak prensin sevda hapishanesinden kurtulmayı nasıl başardığını epey heyecanlı tasvirlerle anlattı.

İmansız Müslümanlığıyla dünyada Müslüman cennetine girmek isteyen bu gâvur kızı, hapishanesinden kurtulduktan sonra İstanbul'da güzelliği ve bin bir macerasıyla şöhret oluyor. Kendi aslı ve nesline dair türlü masallar uyduruyor. Osmanlı Hanedanı'na karıştığı iddiasıyla deliller getiriyor. Çarşafla Doğu'nun esrarlı hayatına bürünerek Türk kadını tarzında yaşamayı ticaretine rağbet kazandırmak için daha faydalı buluyor.

Prens'ten hamile olarak ayrıldığını ilan ediyor ve bir kız doğuruyor; Prenses Şehnaz. Şimdi yetişmiş bir matmazel, Avrupa'da tahsilde.

Ahlaksızlık lağımına düşen bir mahlûkun eteğini kirden sakınmasına lüzum kalmaz. Artık onun için her yol açıktır. Geçimini temin için Ulviye Melek'in son şeytanlık olarak ortaya çıkardığı fuhuş felsefesi aklımı durdurdu. Birçok noktada cevap veremeyerek susturuldum. Bu aczime gülecek kadar ilmi derinliklerinin gücüne güvenen filozoflar varsa meydana çıksınlar. Bu yaman kadın, mütehassıs eliyle yarayı deşiyor. Medeni ahlakın olgunlaşmasıyla alakalı her düşünürün bu kangren karşısında düşünebileceği çareyi söylemesi en önemli görevidir. Lakin şunu hatırlatmaya mecburum: Bu pek nazik meselede yalınkat düşünenlere, riyakârlara, mutaassıplara, gelenekçilere, dünyanın güdük zihniyetlilerine yürümek için yol yoktur. Alınlarımızı açmalı, ürkmemeli, iğrenmemeli, zihnimizin bütün genişliğiyle düşünmeliyiz.

*

Sözü yine Ulviye Melek'e veriyorum. O, ateşte fıkırdayan bir kap gibi kanının bütün galeyanıyla anlatıyor ve memleketimize, hayatımıza yabancı Frenklerin Doğu

hakkında uydurdukları masalları andıran hikâyesinin üzerimde ne etki bıraktığını anlamak için zeki gözleriyle beni inceliyordu. Yüzü kızardı. Terledi. Nemlerini ince mendiline içirdiği heyecanını taşırmaya başladı:

— Geçinmek için evveli bir canken şimdi iki olduk. Çocuğuma, büyük soyuna layık bir terbiye vermek mecburiyetindeydim. Osmanlı Hanedanı, çocuklarından hoşlanmaz. Tarihlerinin bütün sayfaları masum çocuk kanlarıyla kıpkızıldır. Benimkini babası kabul etmedi. Çünkü nikâhsızmış! Rica ederim efendim, hanedan çocuklarının hangisi nikâhlı anadan doğmuştur? Babası sultan veya sultanzade, anası Çerkes ve esir olmalı. O zaman evladın meşruluğunu Peygamber tasdik ve Allah kabul ediyor!

Ulviye Melek, belki de hâlâ su katılmadık Charlotte Prenier –nasıl isterseniz– durdu. Yüzünde bütün insanlığın saflığına karşı titiz bir alay tebessümü gezinerek beni süzmeye başladı. Sözün önemli yerine geldiğimizi anladım. İnler gibi yavaştan yine girişti:

— Beyefendi, sizinle hiçbir riya *menajman*'ı[1] yapmadan açık konuşacağım. Onun için herkesin aksine, ancak daha ileri düşünen bir kafa seçimiyle karşınıza çıktım. Bakalım nefretinize mi uğrayacağım, takdirinize mi? Bugün mümkün olabildiği kadar medenileşmiş ve medenileşmeye uğraşan bütün milletlerde bir hürriyet davasıdır gidiyor. Lakin insanlar arasında ismen yaşayan bu mübarek şey hiçbir memlekette cismen mevcut değildir. Kargalar, kurtlar, ayılar bu iddiada bulunurlarsa hak veririm. Fakat insanlara kahkahalarla gülerim.

Şimdiye kadar bir heykel sessizliğiyle dinlediğim bu söz tufanı karşısında artık tartışma zamanının gelmiş olduğuna hükmederek:

— Yanılıyorsunuz sanırım, dedim.

Ulviye Melek hafifçe başını titreterek:

— Niçin efendim?

---

1 (Fr. *ménagement*) Gözetme, sakınma, ölçülü davranma.

— Hürriyetten maksadınız nedir? Evvela kelimeyi tarif ederek sınırlarını belirlemek gerekir.

— Aman ya Rabbi, siz bile hürriyete bütün kapsamı ve mutlaklığıyla mana vermekten korkuyorsunuz. Hürriyet mana ve mefhumuyla sınırlanırsa kelimenin özü bozulur.

— Biz kelimenin özünden değil, bilfiil uygulanabilirliğinden bahsediyoruz sanırım.

— Efendim, bendeniz diyorum ki polis, jandarma, mahkeme, hapishane bulunan memleketlerde hürriyet olamaz. Bunların olmadığı bana bir diyar gösterin, orada hürriyetin varlığına iman edeyim.

— Çok yanılıyorsunuz. Bu saydığınız şeyler bilakis hürriyetin güvencesidir. Bunlarsız hiçbir yerde hürriyetin tesisi mümkün olamaz. İnsanlar kurtların, ayıların sınırsız vahşi hürriyetleriyle yaşayamazlar.

— Demek insanlar çok defa tabiata uymayarak, uyduramayarak kendi yaptıkları kanunların zorlamaları altında yaşamak mecburiyetindedirler.

— Bugünkü insanlar kanunlarını mümkün mertebe tabiatın hükümlerine uydurmaya çalışıyor.

Ulviye Melek bütün alaycı şirretliğiyle tekrar etti:

— Uydurmaya çalışıyor!

— Evet! Kanun önemli tecrübeler üzerine mecburen yapılır ve onların zorları altında yaşanılır.

— Zorları altında!

— Evet, başka çare yoktur.

— Hürriyet ve zor... İşte birbiriyle tos vuruşan iki kelime.

— Ya nasıl istiyorsunuz? İnsanlar hayvanlar gibi mutlak manada hür mü yaşasınlar? Buna hürriyet değil, vahşet denir. Av peşinde gezmek, parçalayıp yemek, çiftleşmek... Onlar için hayatın bundan başka bir hedefi ve manası var mı? Sizin insan dediğiniz, koyun sürüsü değildir. Bugünkü kötüler darağaçlarıyla, giyotinlerle, prangalarla zor zapt ediliyorlar. Bunlar birbirlerine karşı serbest bırakılırsa hal neye varır?

— Beyefendi, bu mesele uzundur. Bu şekilde tartışmayla da bir çözüm yolu bulmak mümkün değildir. Geçmişi hatır-

lar, şimdinin gereği meselenin hassasiyetini riyasız düşünür, bu gördüğümüzden daha çok medeni bir gelecek tasavvur ve arzu edersek bendeniz meselede haklı çıkarım.

— Rica ederim efendim, anlayamadım.

— Ortaçağı, geçmiş zamanları düşününüz. Bugün müzelerdeki, tüylerimizi ürperten işkence aletlerini göz önüne getiriniz. Eskiden insanın insana zorbalığının daha insafsız, daha yaman, kanunların şiddetinin daha amansız olduğunu derhal tasdik edersiniz. Üzerinde doğduğumuz bu toprak güllenin daha birkaç yüz milyon sene –beklenmedik bir kazaya uğramazsa– ömrü olduğunu söylüyorlar. Zavallı insanlık, tarihini henüz yeni yazmaya başlamıştır. Geldiğimiz yolun başlangıcı karanlık... İlim fenerleriyle tarihin gecelerini aydınlatmaya, eski eser buluntularını, mağaraları, mezarları, fosilleri söyletmeye uğraşıyorlar. Yalan yanlış tanıyabildiğimiz birkaç bin senelik geçmişten buraya kadar gelmişiz. Mesela bundan yüz asır sonra bu sarp medeniyet yolunun hangi ideal zirvesinde olacağız? Emin olunuz, o zamanın mesut insanları bugünümüzün tarihini okudukları zaman bizim şimdi ortaçağdan duyduğumuz ürküntüden daha çok ürpertiler geçireceklerdir. Medeniyet, daima insanlığı yükseltecek bir esnekliğe doğru gitmekle bir mana ve hedef alabilir.

— Hanım; ırklar, kavimler, milletler, medeniyetler de fertler gibidirler. Vakit vakit çöker ve ortadan kaybolurlar. Bugünkü nesiller söner, yarın yerlerine yenileri türer. Sonra yeryüzü dönem dönem tufanlarla, zelzeleler ve diğer atmosferik ve jeolojik hadiselerle değişimlere uğrar. Hastalık salgınları olur. Bu yüzden şimdiki ırkların ve medeniyetlerin yüz asır kesintisiz olarak aynı tekâmül yolunda devamlarına ihtimal vermek zordur. Bu büyük ve daimi dönüşümler içinde iklimler değişir. Doğacak nesiller yeni ortamlara uyum sağlayarak yaşayabilirler. Sanırım ki tasavvur ettiğiniz bu pek uzak zamanın insanları bugünkülere hiç benzemeyecektir. Kültürleri, medeniyetleri ne olacaktır? Bilinemez.

Daha mı iyi, daha mı kötü? İnsanların giderek melekleşeceklerini hiç zannetmiyorum. Ne kadar medenileşse

de insanın fıtratında uyuyan vahşi bir hayvan var. İyilik kötülük, olumlu olumsuz gidiyor. Mesela âlimin biri milyonlarca hayatı kurtaran bir serum geliştirmeyi başarırken diğer taraftan yine bir bilim adamı milyonlarca canı ölümün çukuruna dökecek boğucu bir gaz icat ediyor. Bundan anlıyoruz ki insanları kurtarmak kadar öldürmek de yine insanlık için büyük bir hizmet sayılıyor. Cihan Harbi'nden[1] evvel ölüm insanların gözlerinde dehşetin zirvesini gösterirdi. Şimdi ölüme alışıldı. Cinayetlerin, intiharların çoğalması bu hakikate alamet değil mi? Her tarafta yeni savaş için bir kaynaşma var. İnsanlar öldürmeye, ölmeye kanamadılar. Bütün kafalar bu kan sarhoşluğuyla dönüyor. Sınırdan sınıra komşu komşuya diş gıcırdatarak bıçağını biliyor. Bütün son icatlarda ölüm kokusu var. Uçakların bizi yüksek, saf hava tabakalarında gezintiye çıkarmak için yapılmadıklarını görüyoruz. Savaş bütçelerini doldurmak için bütün milletler yarınki ölümün gölgesi altında aç, sefil yaşıyorlar. Ver kulağını, etrafı dinle, hep işiteceğin hava savaşa teşvik, cesaretlendirme manzumeleridir. Yeni eserleri aç, oku. Savaşın saymakla bitmeyen menfaatleriyle gözlerin kıvılcımlansın. Bütün bu ölüm felsefesine karşı son medeniyetin inşa edebildiği kale nedir? Silahsızlanma teranesi ve Cemiyet-i Akvam[2] komedyası! Ahlaka gelince, eski "insanlığın kardeşliği" tamlamasının üzerine tüy diktikten sonra bunun filizlerini mezarların kanlı topraklarından sürecek yeni prensiplerde arayacağız. Yeni gerçeklik, varlığın kanunlarını ölümün bünyesinden, gücünden damıtacaktır. evvelden lanetlenmiş sandıklarımız makbul olacak, ahlakın kulislerinde gizlenmiş umacıları yakalarından tutup sahneye fırlatacağız.

Eski zihniyetlere hâkim olan bu zavallı periler, halkın alaycı kahkahaları arasından utanarak kaçacaklar... Modasını savmış eski faziletlerimizden birçoklarını da beraber götürecekler.

---

1 Birinci Dünya Savaşı.

2 Milletler Cemiyeti: Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra galip devletler tarafından 10 Ocak 1920 tarihinde Cenevre'de kurulan organizasyon.

5

Sözümün son kararından Ulviye Melek'in şeytani yüzüne bir memnuniyet tebessümü yayıldı. Edalı bir şekilde iki tarafına kırıtarak şimdi o başladı:

— Teşekkür ederim Beyefendi.

— Niçin efendim?

— Düşüncenizi benim çıkarmak istediğim neticeye getirdiniz.

— Benim hakikate kavuşmaya uğraşmaktan başka bir kaygım yoktur. Bu hakikate bağlılığım sizin fikrinize de uyuyorsa buna ben de teşekkür ederim.

— Tamamen.

— Nasıl?

— Eski zaman umacıları yeni sahnenin kulislerinden kaçarken asırlardan beri ruhumuzu geveleyen o muzır riyayı da elbette beraber alıp götürmüşlerdir.

— Bunu ben de çok arzu ederim fakat ne gitti, ne kaldı, bu hesap sonra anlaşılacak.

— Yok yok, meseleyi geleceğe ertelemeyiniz. Riya ifritinin aramızdan ebediyen kovulduğuna hükmederek konuşalım. Hiç olmazsa ikimizin arasından...

İkimizin arasından(!) Yakınlık ima eden bu sözü pek yavaşça ben de tekrar ettim. Beni de tamamen kendi fikrine getirmek için bu bir nevi telkin ustalığıydı. Bakalım alt tarafı ne çıkacak. Ulviye Melek gözleriyle gözlerimin bebeklerini arayarak devam etti:

— Ben de halimce, kudretimce insanlığa hizmet etmek için Kokotlar Mektebi'ni açtım.

Bu acayip mantık karşısında bağırmamak için dilimin ucunu ısırdım ve aynı cümleyi büyük bir hayretle tekrarlamaktan kendimi alamadım:

— İnsanlığa hizmet etmek için Kokotlar Mektebi'ni açtınız?!

— Evet. Fakat niçin büyük bir hayretle yüzünüz değişti? Sözüme itirazınız var mı?

— İtirazım, hayır, birçok noktadan itirazlarım var.

— İtirazlarınızı dinleyeceğim ve müdafaalarımı da dinleteceğim efendim. Buyurunuz.

— Öncelikle "mektep" bütün insanlığın ilim irfan yeri olması itibarıyla mübarek, mukaddes bir yerdir. Bu çatının, kokotluk öğretmeye tahsis edilmesini, adının kutsallığına karşı büyük bir hürmetsizlik gibi görüyorum.

Ulviye Melek ince bir tebessümle cevap verdi:

— Bu itirazınız yersizdir ve bana yöneltilemez.

— Niçin?

— Çünkü bu adın mucidi ben değilim.

— Ya kimdir?

— Bundan dokuz on sene önce Paris'te Théâtre Michel'de bu adda bir piyes oynandı. Çok rağbet ve alkış kazandı. Eserin müellifleri Armont ve Gerbidon[1] isimlerinde iki edebiyatçıdır. Bendeniz onlardan ilham aldım. Onların sahneye çıkardıkları *L'école des Cocottes*'u ben gerçek dünyada kuruyorum.

— Bunda sizin için büyük bir şeref hissesi göremiyorum.

— Ciddi, büyük hizmetler daima şerefsiz ve takdirsiz kalanlardır. İnsanların huyu budur. Birincisi, ben bu adı kıymetli iki edebiyatçıdan aldım. Bu yüzden itirazınızı onlara yöneltmeniz gerekir. İkincisi, Paris gibi medeni bir şehrin halkı bu adlandırmaya karşı sizin sandığınız mahzuru asla görmeyerek bu kreasyonun önünde avuç patlatmış, heyecan tufanları koparmışlar. Fransa'da bu derece makbul olan bir şey burada neden bu kadar çirkin sayılıyor? İki memleketin morali birbirinden bu kadar ayrılabilir mi? Bunu geçelim. Diğer itirazlarınız?

— Edebi dekoltede[2] biz henüz Fransa kadar pişkin değiliz Madam, affedersiniz, Hanım... Bazı edebiyatçılarınızın

---

1 Paul Armont (1874-1943) ve Marcel Gerbidon (1868-1933): 1918 tarihli *L'école des Cocottes* (Kokotlar Mektebi) adlı Fransız komedi oyununun yazarlarıdır.

2 Edebi dekolte: Müstehcen edebiyat.

sayfalarında öyle *deskripsiyon*'lar[1] var ki bu dereceye bizim bahnamecilerimiz[2] bile cüret edemezler. Ben size ahlak namına söylemek istedim. Mesela mektebinize "Adabımuaşeret" veya "Şuhluk Müessesesi" diyemez miydiniz? Bu kulaklara daha uygun gelir ve kuruluş maksadınızı da yanlış anlamaya yol açmazdı.

— Evet, programımızda adabımuaşeret ve şuhluk dersleri de var. Lakin asıl maksat bu değildir. Fuhşu saran çirkin tırtılları temizleyip, mikrobik sirayetlerini dezenfekte ederek onu çağdaş, estetik bir meslek haline getirmek istedim. Maksat buyken insanları aldatmak için adını temiz göstermeye uğraşırsam riyakârlık etmiş olurum. Biz ise riyayı aramızdan def etmedik miydi? Her fenalık bu belanın örtüsü altında yapılmıyor mu? İnsanların birbirlerine karşı içleri başka, dışları başka oldukça bu dünyadan sulh, samimiyet beklenir mi? Bu, birbirimizi aldatmak ve birbirimize bile bile aldanmak değil midir? Mevzumuz fuhuştur. Dibeğin altına koyup döveceğim mesele budur. Süjemin ismini değiştirerek işe başlarsam ben hangi doğru neticeye varabilirim? Yine de maruz kaldığımız şiddetli hücumların dedikodularından korkarak kapımızın üzerindeki levhayı "Kimsesiz Kızları Koruma Yurdu" şeklinde koyduk. Kokotlar Mektebi'ni yalnız bir kısım kartlarımda yazıyorum ve bunları da ancak sizin gibi, avamca anlayışların üstüne çıkmış düşünürlere gösterebiliyorum. Fuhuştan bahsedeceğim. Fuhuştan... Erkekle kadının birlikte yapıp da rezilliği yalnız dişiye yüklenen fuhuştan!.. Fakat ben bundan, kürsülerden lanetlemelerle bağıran vaizler, riya tiksintileri içinde sayfalar karalayan moralistler gibi bahsetmeyeceğim. Fuhuş en çok onu gizli yapanlar tarafından kötülenir ve kınanır. Fuhuş! Bu korkunç kelime dünya yüzünden kalkmalıdır Beyefendi. Fuhuş, fahişelik... Havva kızlarından birçok bedbahtın

---

1 (Fr. *description*) Betimleme, tasvir.

2 Bahname: Eskiden yazılı olarak ve görsel tasvirlerle cinselliği tıbbi ve diğer boyutlarıyla konu edinen yazın türü. Bahnameci ise kitap veya risale şeklindeki eserlerinde bu konuları işleyen yazar.

alnına vurulan bu damgayı hangi günah çıkarıcı bıçakla kazıyabileceğiz? Bu nasıl kalkar? Nasıl? Fuhuş namuslandırılamaz mı Beyefendi?

"Fuhşu namuslandırmak!" Bu söz beynimin içinde gittikçe daha da kabaran akislerle sonsuz çınladı. Neler duyuyordum? En fenası, daha neler duyacaktım?

Neredeyim? Kendimi bulmak için etrafıma bakındım. İki genç kız masum fakat hiçbir hayret ifade etmeyen sevimli bir yüzle dinliyorlardı. Bu tür konuşmalara alışkınlıklarını anladım. Fakat olaya yabancı kalan bizim İrfan Yekta'nın bu işitilmedik konferans karşısında benzi sararmış, gözleri kaymış, zihninde ifşası, itirafı zor bir şeyler uçuşuyormuş gibi dudakları titriyordu. Bu gençlerin saflıklarına hürmeten, önlerinde sohbeti daha fazla kıvamlandırmaktan kurtarmak için dedim ki:

— "Fuhşu namuslandırmak!" Bu temenniyi ömrümde ilk defa duyuyorum. İki zıt tarafın, birbiriyle eşitlenmesi mümkün olmayan bu zor denklemin çözüm yolunu da sizden sormuyorum ve sormayacağım.

— Siz sormasanız da ben söyleyeceğim. Mesele çok mühimdir. Burada mevzubahis olan insanlığın namusu adına rica ederim, beni susturmayınız.

— Fakat Hanım, iki Fransız yazar toplumsal bir sanat şakası olarak sahneye böyle bir vaka çıkarabilirler. Kokotlar Mektebi yalnız tiyatroda açılır ve artistler tarafından sahnelenir. Hakikatte böyle bir okulun açılmasını birçok sakıncadan dolayı mümkün göremiyorum.

— Bu âlemde en iyi şeyler evvela imkânsızlık kisvesi altında büyük bir olumsuzlukla görünürler. Örtüyü kaldırmaya atılan ilk cesur lanetlenir. Fakat hakikat bazı gözlere pırıldar. Birçok dinin, mantarlaşmış köhne âdetlerin, tabiata aykırı ahlak prensiplerinin foyaları hep böyle meydana çıkmış, semaya yükselen taassup setleri gürül gürül hep böyle yıkılmıştır. Bugünkü gelişmiş milletlerin ilerlemelerini, dehalarını, saadetlerini, refahlarını sağlayan birçok şey önceden yasaktı, günahtı, ahlaksızlıktı. Fikirler camdan bir kapana tutulmuş

sinekler gibi daracık bir mekânda mahpustu. Dışarısını görürler, gökyüzünü seçerler fakat mahpusluktan kurtulamayarak çırpınırlar, çırpınırlardı. Oh Beyefendi, ellerinde bombalarla bulutların üstüne yükselen bugünkü dehaları artık sırçadan kapanlar içinde mahpus tutamazsınız. Sizi tekâmülümüzün mimarlarından biri olarak tanıyorum. Bu zannımda yanıldığımı görmekle çok üzüleceğim. Beni dinlemekle ahlakınız bozulacak mı sanıyorsunuz? Hayır efendim, ahlak öyle çabucak ne bozulur ne de düzelir. Sözüm ona medeni, riyakâr moral nakşının tersini görmek için önünüze çıkmış bir fırsat karşısında bulunuyorsunuz. İnsanlığın vardığı son felsefeyi huzurunuzda özetleyecek ve garip iddiaları tenkit edeceğim. Mademki benim moralimi sahte, kendinizinkini temiz ve sağlam görüyorsunuz, o halde inkâr edilemez ilim ve irfanınız ve böyle meselelerdeki uzmanlığınız hasebiyle tartışmada galibiyet şansının sizde kalacağından şüphe edilemez. Beni ikna ediniz. Şuraya kâfir girdim, imanlı çıkayım.

6

Bu eski fahişe, yeni müdirenin fuhşu namuslandırma morali karşısında gerçekten zor durumda kaldım. Tekrar yeğenimin yüzüne baktım. İrfan Yekta nefes almayı unutmuş bir solgunluk ve durgunlukla kulak kesilmiş dinliyor. Onu odadan savayım mı? Bu karı ekstra moralinden daha ne katmerler kaldıracak?[1] İrfan'ı savmakla belki hem çocuğu gücendirmiş hem de odaya daha ziyade bir mahremiyet havası vererek ifadelerinde Ulviye Melek'i daha cüretlendirmiş olacaktım. Yalnız küçük bir ihtara lüzum görerek dedim ki:

— Karşımızda masum bakışlı gençler var. Moralinizde bu çocukların saflıklarına halel getirecek dekolte açıklamalara girişmemenizi özellikle rica ederim.

Bu prensler metresi, şahane bir bakışla gençleri süzdükten sonra:

---

1 Katmer kaldırmak: Karışıklık çıkarmak, ortalığı karıştırmak.

— Ha evet çocuklar! (Telaffuzunu ince bir alaycılıkla iğneleyerek) Lakin bu tabiri kaç yaşındaki miniminiler hakkında kullanabileceğimizi bilemiyorum. On birinde on ikisinde öyle kan kırmızı cimcimeler var ki bu konudaki bilgileri sizinkinden, benimkinden pek de aşağı kalmaz. (Yeğenimi göstererek) Küçükbeyi gücendirmemek için hakkındaki hükmümü belli etmek istemem. Lakin mevzumuzun kara cahili olmadıklarını tavırlarıyla gösterdikleri alakadan anlıyorum. (Tebessümünü keskinleştirerek) Benim kızlara gelince... Onlar şimdiden yaşlarının üç misli macera sahibidirler. Sırası gelince anlatacağım. Ah, ah... Ana babaların evlatları hakkındaki saflıkları ve hüsnüzanları ne kadar gülünçtür. Çocuklar bir şey görüp öğrenmesinler! Bir gün kız erkek üç dört komşu çocuğunu sizinkiyle beraber konuşurlarken kapı arasından dinleseniz onlardan cinselliğe dair sizin bilmediğiniz çok şey öğrenirdiniz. Evvel zamanda, yirmi yaşında bir delikanlıyı on sekizindeki bir kızla gerdeğe korlarken bazen ne yapılacağına dair birçok şey öğretmek mecburiyetinde kalırlarmış... Şimdi bunların hepsi gülünç bir masal oldu. Eski ahmaklıkla şimdiki zekilikten hangisinin daha doğru olduğuna dair akıllı insanlar henüz bir görüş birliğine varamadılar. Lakin zamane ahlakının ilerlemesi ahlak felsefesinin ağır adımlarını çoktan geçti. Eskiden beri çocukları üzen bir merak vardır. Annelerine sürekli sorarlar, "Anne beni nasıl doğurdun?" Bu masumane sorunun değişmez cevabı şudur, "A yavrucuğum karnımı yardılar, seni çıkardılar..." Eski zaman çocukları inanır ve susarlardı. Şimdikiler gülüyorlar ve, "Anne yalan söylüyorsun. Ha ben biliyorum. Söyleyeyim mi?" diyorlar.

Ben:

— Melek Hanım rica ederim. Bu teferruata lüzum görmüyorum.

— Beyefendi bunlar eski ve yeni çocuk psikolojisidir, yabana atılacak sözler değil...

Muhatabım durdu. Mecrasından taşırdığı konuyu ihtarım üzerine biraz derleyip toplamak için düşünüyordu. Ben

ondan daha çok... Ya Rabbi daha neler duyacaktım! Fuhşun namuslandırılması! Kelimelerin yerlerini değiştirirsek anlam şöyle oluyordu: Namusun fuhuşlandırılması! Bu, o demekti; o, bu demekti. Kafam aynı anlam kirliliği içinde dönüyordu. Bu çok tuhaf namus probleminden hangi prensibe çıkacaktık?

Bu karanlık lağıma bir kere daldık. Öbür ucundan aydınlık görünceye kadar devam edecektik.

Çocuk psikolojisi... O da çok tuhaf! Çocukların zekâlarını anlamak için, "Yavrucuğum, sen nereden çıktın?" sorusunu mu soracaktık? Bu imtihana doğru cevabı almakla sevinecek miydik? Eski ve yeni çocuk zekâsı hakkında çok güzel mukayese. Kokotlar Mektebi programında acaba bu ilk ders midir?

Ulviye Melek, mesleki bilgisine dair bir allame tavrıyla süzük süzük bana baktıktan sonra yine başladı:

— Fuhuş nedir? Nereden doğar? İnsanlar arasından bunun kaldırılması mümkün müdür? Fırsat düştükçe hemen herkes bu kirli havuza girer çıkar. Fakat ismi geçtikçe yine herkes derin bir tiksintiyle yüz buruşturur. Gayrimeşru, kanunsuz bütün cinsel ilişkileri fuhuş çerçevesine sokabiliriz. Kanun ve ahlak dışı bu ilişkiler nasıl azalır? Şüphesiz evliliğin çoğalmasıyla. Halbuki bugün iş tam tersinedir. Evlilik azalıyor, kanunsuz ilişkiler çoğalıyor. Niçin? Oh, sebebi pek aşikâr. Kadın olsun erkek olsun, bugün evlenememeye mahkûm pek çok insan var. Bu zavallıları evlilikten mahrum bırakan şey bütün dünyanın iktisadi açıdan giderek almakta olduğu elverişsiz şartlardır. Her memlekette milyonlarca işçinin işsiz kaldığını işitiyoruz. Beri yandan gündeliklerin azlığından şikâyet olunuyor.

Hem amele çok hem gündelikler yüksek. Bu nasıl olur? Gündelikler yüksek değil, ondan azı yaşamaya yetmez. Giderek dünyayı neticesi endişe verici bir geçim krizi sarıyor. Ne olacağız? Buna iyimser cevap verilemiyor. Bu kıtlık ve pahalılık içinde bir aile yuvası kurmak her yiğidin kârı değil. İhtiyaç ejderinin kangalları arasında kıvranan

bedbaht kadınlardan bir kısmı, son çare ve toplumsal bir intihar olarak gözlerini yumup fuhşa atılırlar. Kanlarındaki erkeklik ateşlerini ufak ücretlerle söndürmek için beri yanda bu sefillere kollarını açan hesapsız ve vicdansız erkekler var. Vicdansız, niçin? Onu sonra söyleyeceğim. Beyefendi, bugün fuhşun büyük bir kısmı sırf cinsel zevk ve haz almak için değil, iktisadi sebeplerle oluyor. Doğal ihtiyaçlarla toplumsal zaruretler göğüs göğse boğuşuyorlar.

— Güzel söylüyorsunuz Hanım, fakat bütün sözlerinizi üzerinde topladığınız son nokta zihnime çapraşık geldi. Geçiminde darda kalan her kadına fuhşu mazur mu göreceğiz?

— Bu mazeret kanuni ve ahlaki değil, doğal oluyor.

— Zannederim ki, evet kuvvetle muhtemel zannederim ki ihtiyaç derdiyle bunalan her kadın kurtuluşunu fuhşun çirkefinde aramaz.

— Kurtulmak için denizin temiz suları da var diyeceksiniz. Fakat Beyefendi, fuhşa lanet, intihardan nefret ediyorsunuz. Bu ikisinin ortasını lütfen bana gösteriniz. Buna kederlenelim mi, memnun mu olalım? Bugün intiharın kuyularından ziyade fuhşun kucağı kurtarıyor.

— Kurtarıyor! Hayır, öldürüyor deyiniz, öldürüyor! Evvela manen, sonra maddeten!

— Öldürüyor, peki öyle kabul edelim. Dalgaların arasına atılanları, etraftan koşuşup kurtarıyorsunuz. Fuhuş ölümüne vücudunu teslim edenleri kurtarmak için neden kımıldamıyorsunuz? Bu girdaba düşenler derhal damgalanıyor, lanetleniyor, taşlanıyor... Hayvanlara hastaneler, gayrimeşru doğanlara piçhaneler[1] yapıyorsunuz. Melun mesleğinde ihtiyarlamış malul, aç, yersiz yurtsuz, talihi kara, yüzü kara sefile insanlık bütün kapılarını kapıyor. Fahişeyi fahişe yapan kendi iradesinden çok, toplumun ona karşı aldığı tavırdır. Fuhuş, toplumun zaruri bir ihtiyacından doğuyor. Bu zarureti ortadan kaldırmak veya hiç olmazsa hafifletmek için hangi

1 Besim Ömer Paşa'nın 1892 yılında İstanbul'da gizlice açtığı ilk doğumevine (viladethane), gayrimeşru çocuk sahibi olan kadınların gittiği inancıyla halk tarafından "Piçhane" dendiği rivayet olunur.

memleket parlamentosu beş on dakika yorulma zahmetine katlanmıştır? Kaldırmak şöyle dursun, fuhuş her diyarda bir sanat olarak tanınıp, gelir kaynağı şekline sokulmuştur. Bu zalim mesleğin işçileri kama, revolver, dayak rejimi altında çalışarak her gün dünyanın en tehlikeli işlerinden, işçilerinden daha çok kurban veriyorlar. Bütün insanlardan gördükleri karşılık lanet, nefret, zulüm ve hakarettir. Çift vücutla işlenen bu günahın bütün ayıbı neden dişiye yükleniyor? Erkek, hovardalığı ve hoyratlığıyla fuhşu kabartan erkek, neden aynı derecede mesul ve nefret edilir olmuyor? Beyefendi, size soruyorum, bu konudaki bütün haklı mantıklarımı ortaya saçmama gerek bırakmadan söyleyiniz. Fuhuş bugünkü toplum biçimlerinin gerektirdiği bir zaruret değil midir?

— Hanım, sorunuza olumsuz cevap vermekle meselenin çok uzayacağını görüyorum. Fakat dediğinizi tasdike de bir türlü dilim varmıyor.

— Öyleyse benim için, sizinle usulünde bir *kanpany*[1] yapmak mecburiyeti doğuyor. İddiamı aydınlatmak için istatistikleri delil göstereceğim. Türkiye'de böyle şeylerin yapılıp yapılmadığını bilmiyorum. Fransa'da tutulan resmi istatistiklere ve Senatör Hun Loru'nun ifadesine göre orada, savaş öncesi şartlarda evlenmek isteyen bir delikanlının hissesine dört matmazel düşüyormuş. Zannederim ki bu oran burada da aynıdır. Bir erkek kanunen bir kadın alabiliyor. Bu hesaba göre kocasız kalan bu üç kızı ne yapacağız Beyefendi? Öyle de değil, durunuz. Hesabımı pek dar tuttum. Bir erkeğe dört kadın mı? Hayır, daha fazla. Evlenmeyen erkekleri üçte bir farz ederek bu sayı oranını daraya çıkarırsak bir kocaya altı, yedi eş düşer. Dişinin bu oransız fazlasını kanun ve vicdanın cevaz verdiği namuslu, haysiyetli mevki ve işlerden nerelere yerleştireceğiz? Bu dengesiz, oransız kadın kalabalığına meşru eş bulamazsak iş bulacağız. Bu bahtsızların geçimlerini sağlamaları için bulduğunuz açık kapıları bana gösteriniz?

---

1 (Fr. *compagnie*) Refakat, arkadaşlık etmek.

— Hanım, kadınlar artık gittikçe erkekleşiyor. Şimdiye kadar erkeklere has pek çok işe sarıldılar ve pekâlâ da beceriyorlar. Bazı işlerde daha da iyiler. Bugün erkekler birçok meslek ve hizmette kadın rekabetinin tehdidi karşısındadırlar. Artık yan yana çalışıyorlar.

— Hay Allah razı olsun, benden önce siz söylediniz. Yan yana çalışıyorlar, birbirlerine sürtünerek çalışıyorlar. İşte bu omuz omuza yaklaşma, kadını bütün bütün tehlikeye düşürdü. Hissi kabarmış azgın bir erkeğin gözleri, kanının hararetini boşaltmaktan başka bir şey görmüyor. Türlü vaatlerle ayartılan kadının da bu sevda hamleleri karşısında başının döndüğü, basiretinin karardığı bir zaaf anı oluyor. Bu günahından dolayı en yüksek cennetten kovulan dişi de bir his sahibidir Beyefendi. Melek değil, o da insandır Beyefendi. Bu yakınlaşmanın meyvesi, günahkârın sinesinden üfürüp oluşumunu hissettirince toplumsal meselelerin en fecisi ortaya çıkıyor. Tabiatın maksadı neslin devamıdır. O nikâh, kanun tanımıyor. Üremede de yalnız, rüzgârla bir tarlaya savrulup da gelişip büyümeye başlayan bir tohumun kaidesi geçerli. Vücudunun içinde başka bir vücudun oluşmaya başladığını gören ana şimdi ne yapsın? Ana, bu mukaddes ad burada ne zelil, ne hazin bir çirkinlik alıyor. Günahkâr kadın, karnındaki haram nüvenin kemale ereceği zamanı beklesin mi? Vücudundan kopacak bu canlı yükü nereye bıraksın? O, dünyanın havasını teneffüs eder etmez bağıracak, fıtratın her doğana bahşettiği hakları isteyerek çırpınacak. Sosyetenin[1] yasakladığı bu hakları ana, çocuğuna nasıl versin? Beyefendi, viranelerde, metruk kuyularda boğuk yeni doğmuş bebekler bulunduğu zaman bu mazlumların morarmış çehrecikleri, susmuş masum ağızları önünde duyduğunuz büyük acıma ve üzüntü esnasında caniyi ararken aklınıza yalnız kadın gelmesin. Canavar, evet ne yazık ki canavar ana, küçük mahkûmun boynuna kemendi geçirirken bir şey duymamış mıdır sanırsınız? Emin olunuz

1 (Burada) Toplum, cemiyet.

bunların içinde çok sarsılanları vardır. Bu canice hüküm yalnız ananın şefkatsizliğinden gelmiyor. Bunda sosyetenin de bir payı vardır. Kanun, mini mini cesedi bulduktan sonra caniyi arıyor. Kanun, bu yavrucakları öldürülmeden evvel himaye etmenin yolunu düşünmelidir. Fakat bu da böyle olunca doğacak babası belli olmayan çocukları yüz koğuşlu kışlalar almaz. Karnı şişen her kadın orada boşalır, döner. Sevdayla tüten avare kafalılar sevişmede ve aşklar neticelerini vermede bu kolaylığı bulunca ortadan kanunilik, meşruluk kaybolur. Nikâhlar azalır, gide gide belki hiç kalmaz. Aile hukuk ve düzeni bozulur. Bunu böyle diyorum ve diyorlar fakat nikâhsız sevişme yasağını tutan, bu dünyada kaç kişi var? Sosyete, babası belli olmayan çocukların himayesini sağlam ve kesin bir usule bağlayarak düşünmüyor. Cinayetten sonra yalnız cezalandırmak için anayı arıyor. Erkeksiz bir kadın doğuramaz Beyefendi. Bu cinayet olayının birinci müsebbibi nerede? Ana çocuğunu boğarken baba nereye saklanıyor? O eski aşk meczubu bülbül, o gönül avcısı, o gönlü yanık, evet o gönül avcısı baba, fiilinin neticesini üzerine hiç mal etmemek için etrafına kanun istihkâmları, inkâr kaleleri örmekle meşgul. İşte o hain, bu çocuk benimdir dese ana kurtuluyor, evlat kurtuluyor. Sosyeteye mesuliyet kalmıyor. Fakat o vicdansız, günahını bu itirafı göze aldırarak işlememiştir. Onun duygusu, onun arzusu yalnız zevktir, zevk. Cinsel zevkten başka hiçbir şey değil. Çünkü bu insan ekincisi, bu zevkin arkasından koşarken insanlığı unutur. Çünkü onun daha yüz tarlada yapacak ekim işi vardır. Gayrimeşru masumların katli olaylarında babaların da aranıp cezalandırıldıklarını ne gördüm ne işittim. Günah hep ananındır. Lanet hep anayadır. Dokuz ay karnında taşıdıktan sonra çocuğunu boğmak bir zevk değildir Beyefendi. Şimdi size soruyorum üstat, meselenin etrafını saran zorluk dikenlerinden dolayı erkekleri bırakalım yalnız hayvani zevkleri arkasından koşsunlar; iğfal edilen kadınlar, hamilelik kazasına uğradıkça ilk çare olarak çocuklarını boğsunlar mı?

7

Ulviye Melek, zikirde kendinden geçen bir derviş gibi kaynadı, taştı. Rengi pembeden mora döndü. Mesleği gereği pek acı darbelerine uğramış olduğu anlaşılan erkeklere karşı yüreğinde fıkırdayan öfke ve kini bir türlü yenemiyordu. Bu tartışmanın hararetiyle bana da ter basıyordu. Bir müddet sustu. Sorusuna benden cevap bekledi. Ben ne demiş olsam konuyu büsbütün kabartmaktan başka bir şey yapmış olmayacaktım. Fakat o, bu suskunluğumdan sıkılarak sordu:

— Beyefendi, hiçbir şey buyurulmadı?

— Ne diyeyim Hanım? Bu, insanlığın ezeli ebedi meselelerinden biridir. Bu ana kadar bütün ilgililerini acze düşürmüş olan bir meseleyi aramızda halletmeyi, şimdi hemen, biz mi başaracağız?

Charlotte Prenier bir kuluçka gibi kabarıp bana yandan ok şiddetiyle birkaç alevli bakış fırlattıktan sonra:

— Bendeniz bu soruna âcizane bir çözüm yolu buldum.

— Tebrik ederim Hanım.

— Fakat beğenip beğenmeyeceğinizi kestiremiyorum.

— Deva, şifa verecekse niçin beğenmeyeyim efendim?

— Takdire taassubunuz mânidir sanırım.

— Taassubum mu?

— Evet, taassubunuz. Çünkü bu meselede filozof, yazar, kanun koyucu, romancı hâsılı her erkek mutaassıptır.

— Değilim zannederim.

— Şimdi anlaşılır efendim. Bu fikir büsbütün benden doğmadı. Büyük bir adamın gayet mühim bir eserinden esinlendim. Fakat pek büyük ehemmiyetine binaen meseleyi etraflıca izah etmek için müsaadenizle biraz başa gitmek mecburiyetindeyim.

— Buyurunuz.

— Son zamanlarda bir erkeğe beş altı kadın düştüğünü istatistikler vasıtasıyla gördük. Genel orandan taşan bu

biçareleri nerelere *kaze*[1] edeceğiz? Bu işsizlere, bu ekmeksizlere nasihat vermesi kolay fakat iş, kapı bulması zordur. Hamisiz güzelce kızlar iş ararlarken çoğunlukla belalarını bulurlar. Bazen özel görüşme karşılığında kendilerine vaatlerde bulunulur. Bazen de tuzağa düşerler. Kayrılmak ümidiyle çok defa yüze gülmek durumunda kalırlar. Hiş piş derken ilişki ilerleyiverir. Erkek nefsini köreltti̇kten sonra yüz çevirir. Düşmüş bir kadın için artık kalkmak yoktur. Bu düşüşün kararı, onun kara alnına yazılır. Bu bedbaht, bir ikinci, üçüncü vs. erkeğin kucağına düşer. Böylece çaresiz, geçinmenin yolunu tutar. Beyefendi, fahişe yerden bitmez. İşte böyle yetişir. Biraz daha iyimser olalım. Kocaya varamayan güzelce kıza, iffetiyle geçinebilecek bir iş bulalım. Fakat tabiat, hayat kanunlarını unutmayalım. Kadın her işten evvel doğurmak için yaratılmıştır. Onun vücudunda, kanında döllenmek için kaynaşan yumurtacıklar vardır. Bunlar fıtratın tayin ettiği büyüme, şekillenme, meydana gelme yoluna dökülemezlerse kadın bu mahrumiyet hararetiyle hastalanır. Türlü türlü sinirsel, fiziki illetlere uğrar. Evlilik yalnız toplumsal açıdan değil, fıtraten de vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Bütün medeni kanunlar bugün kadına, "Bir koca bulabildinse ne âlâ, bulamadınsa uslu oturacaksın. Mizacının ateşine mağlup olursan sana fahişe derler. Sosyetenin sana uygun gördüğü ad budur" diyor. Evlenememiş kadınlardan bu tehdit karşısında titreyerek, cinsellik zevkini tatmadan ihtiyarlayıp ölenler pek çoktur. Fakat mutlak perhizle yaşamış bir erkeğe tesadüf etmek ender değil, yok gibidir. Kadın için iffetsizlik sayılan bir fiilin, erkek için mubah oluşu doğrusu akla ve adalete hiç sığmıyor.

Muhatabım, inler gibi yüreğinden kopan derinden derine asabi birkaç kahkahayı boğduktan sonra:

— Gayrimeşru ilişkide bulunan kadınlara fahişe diyorlar. Aynı fiili işleyen erkeklere niçin böyle hakaretamiz bir ad verilmiyor? Bunlara dense dense eski tabiriyle zampara

1 (Fr. *caser*) İş bulmak, yerleştirmek.

deniyor. Zampara ayıplanan, utanç verici bir sıfat olmaktan ziyade bir nevi komik yiğitliktir. Karagöz'de, Zuhuri'de[1] yaptıklarına gülünür. Bu tanınmış bir *personaj*'dır.[2] Onun hiçbir hali ayıplanmaz. Zampara; zen-perest,[3] hemen hemen Fransızcadaki *galan*[4] karşılığı bir şeydir. Hiçbir erkek bu hitapların önünde ciddi bir utanmayla kızarmaz. Bu tabirde yine hemen hemen erkeksi bir başarı ve hatta iftihar neşesi vardır. Fakat bir kadının yüzüne fahişe hakareti fırlatıldığı vakit o biçare, zilletin en dibine tekmelenmiş olur. İşte aynı fiilin erkeğe ve kadına isnadında gördüğü büsbütün zıt kabul. Hep erkeğin fazla gururundan doğan bu haksızlıkları geçiyorum.

— Hanım, ifadenize iyi bir yön veremediniz. Daima sağa sola sapıyorsunuz. Bu söylediklerinizin hepsinin cevabı vardır. Fakat konu pek uzayarak çığırından çıkacak. Büyük bir merakla hep "fuhşu namuslandırmak" teorinizi bekliyorum.

— İşte oraya geliyorum. Affedersiniz, fazlaca başınızı ağrıttım. Fikrimin sırasıyla açıklanması için bu tafsilata lüzum vardır. Netice; fuhuş ortadan kalkmaz, kalkamaz. Din, kanun, âdet, zor, şiddet, her şey bunun karşısında acze düşer. Çünkü bu, canavarlarla insanlar arasında müşterek bir histir. Bütün diğer hislere galiptir. Hayatın çivisidir. Hırsızından, yankesicisinden, katilinden toplumun en uslu görünen ferdine kadar hemen herkes her şeyden evvel şehvet düşüncesini tatmin için kazanır. Farzımuhal olarak fuhşun ortadan kaldırılması mümkün olsa toplum bunu yeniden tesis etmek için çare düşünmek mecburiyetinde kalır.

— Genele yayarak yürüttüğünüz bu muhakemenizin sırıtan zayıf tarafları var.

— Ne gibi efendim?

— Siz şehvetle fuhşu eş tutuyorsunuz. Meselâ akıllı uslu bir delikanlı bu hissini evlilikle tatmin edemez mi?

— Hemen hemen edemez gibi. Çünkü evlilik birkaç yaşı-

---

1 Ortaoyunu.
2 (Fr. *personnage*) Önemli kişi, şahıs, birey.
3 (Fars. zen-perest) Kadın düşkünü, çapkın.
4 (Fr. *galant*) Kadınlar tarafından beğenilmek isteyen, çapkın.

na girer girmez nahoş bir acuze halinde ihtiyarlıyor. Erkeğin gözü hemen dışarıya kayıyor.

— Ya kadının gözü?

— Kadının gözü sadakatle evi bekler demedim. Kim kimden daha önce bıkarsa vay ötekinin haline. Evlilik fuhşun azalması için bir çare gibi düşünülmüş olsa da ortada evlenememeye mahkûm bir sürü erkekle kadın var. Bunlar cinselliğin şiddetli mıknatısıyla daima birbirlerini arayarak ateşe atılan pervanelere benzerler. Ücretli sevişmelere fuhuş, ücretsizlerine aşk diyoruz. Toplumun zararı bakımından bunların ikisi de bir yola çıkar sanırım. Büsbütün engellenmesi mümkün olmayan fuhşun ıslahı mümkün değil midir acaba?

— Nasıl?

— Kokotluğa mahkûm biçareleri, mesleklerine dair modern terbiye vererek yetiştirmek suretiyle.

— Oh! Ne diyorsunuz?

— Sözüm taassubunuzu sarstı.

— Taassubumu değil, insanlığımı altüst etti.

— İşte dediğim çıktı.

— Bu fikrinizi bütün iliklerine kadar titremeden dinleyebilecek bir düşünür tasavvur edebiliyor musunuz?

— Hakikat karşısında niçin titremeli Beyefendi? Bugün fuhuş her memlekette bütün felaketleriyle, bütün rezaletleriyle yürürlükte. Kalemle, kamayla, revolverle kaldıramıyorsunuz. Hiç olmazsa ıslah çaresini düşünmek bir suç mudur?

— Fuhuş daima fuhuştur. Fuhuş ıslah edilemez. Fuhuşla iyilik bir potada kaynatılarak bir üçüncü cevher elde edilemez. Güneşle karanlığın bir arada düşünülmesi mümkün olamayacağı gibi, fuhuş da namuslandırılamaz. İnsanlığa bu yüzden gelen felaketler ancak evlilikle ortadan kaldırılabilir.

— Evlilikle, peki, fakat her evli erkeğin yalnız eşiyle yetineceğine dair bana bir senet veriniz. Haydi daha cüretkâr olayım. *Vice versa*[1] kadın hakkında da aynı hüküm ve ithamdan çekinmiyorum.

---

1 (Fr.) Karşılıklı olarak, aynı şekilde.

İş gittikçe sarpa sarıyordu. Fuhşun avukatına karşı ben namus ve iffetin müdafaasını üstlenmiş bir şaşkına dönüyordum. Güleş[1] meydanına çıkmış iki pehlivan gibi dik dik birbirimizi süzerek gözden göze kuvvetlerimizi tartmaya başladık. Beynimin emniyet supabını tıkırdatan bir öfkeyle dedim ki:

— Hanım, toplumları oluşturan ailelerden her karı kocayı sadakatsizlikle itham edemezsiniz. Söylediğinizi genel bir kaide değil, bir istisna olarak kabul edebilirim.

— Gerçek, ifadenizin tamamen tersini doğrulamaktadır.

— Nasıl?

— Genel kaideyi istisna, istisnayı genel kaide yerine alırsak...

— Çok ileri varıyorsunuz.

— Hayır, eksik söylüyorum Beyefendi. Karı koca arasındaki sadakat işte o kadar azalmıştır. Büyük komik Moliére, dehasının bütün inceliğiyle bundan hemen hemen üç yüz seneye yakın bir zaman önce bu fesadı şaheserlerinde gösterdi. O vakitten beri iş *ugalo*[2] gidiyor. Bugün Fransa'daki nikâhlı genç çiftler, eğlence ve *galantri*[3] âlemlerinde, "Sen beni görme, ben de sana göz yumarım" havsala genişliğine adım uydurma zevkiyle evlilik zincirinin ağırlığına tahammül edebiliyorlar. Nikâh mı? Bir kadını bir erkeğe perçinleyen bu ananenin kutsiyeti çoktan bozuldu. Evlilik birkaç aylık lezzetli bir hayat sofrası. Cenabıhak yeryüzüne bir *konfesör*[4] göndererek bütün karı kocaların günahlarını nüfus sayımı yapar gibi büyük defterine kaydettirse ve sonra bu amel defterini inceleyebilseniz şu çarpışan iddiaları-

1 Milyonlarca ağızların telaffuzları aksine "güreş" diyenlere uymakta mazurum. Her şeyde olduğu gibi dil hususunda da çokluk neredeyse üstünlük de oradadır. (Yazarın notu)

2 (Fr. *au galop*) Dörtnala.

3 (Fr. *galanterie*) Çapkınlık.

4 (Fr. *confesseur*) Günah çıkaran papaz.

mızdan hangisinin doğru olduğunu anlardınız. Siz fuhşun zararlarını sınırlayarak ıslahını kabul etmiyor ve hatta bunu imkân dışı görüyorsunuz. Fakat devletlerin bugün randevuevi sermayelerini sağlık muayenesine tabi tutarak oralar hakkında bir nevi denetim yapmaları reddettiğiniz ıslahın başlangıcı demek değil midir? Şimdi sözü kısa kesmek için zatıâlinizden vicdani cevabınızı bekleyerek bir şey soracağım. Hali vakti yerinde birçok evli erkeğin metresi, hem de bazen çifter çifter kapatması var mıdır, yok mudur?

— Bunu genel olarak değil de yüzde on beş yirmi oranında kabul edebilirim.

— Karısından bıkıp da serveti müsait olan her erkek bu yaylakta otlama zevkinden kendini alamaz sanırım.

— Belki...

— O zaman sosyetelerde metreslerin hemen hemen eşler kadar mevkileri var demektir. Kanunlar bu tür ilişkilere göz yumuyor lakin metresler için bir hak tanımıyor. Mademki erkeklerce metreslenmek önüne geçilemeyen bir zorunluluk halindedir, ortaya toplumları düşünmeye davet eden önemli bir mesele çıktığını kabulde mecburiyet vardır. Kanunların bu meseleye yan bakmaları insanlığa karşı kayıtsızlık ve belki de bir darbedir. Mösyö Georges Anquetil[1] isminde bir zat bütün dünya parlamento ve kanun koyucularının dikkatlerine karşı, *Meşru Metres* adıyla, bu konuya dair tanınmış düşünürlerle yaptığı anketleri derleyerek bir eser meydana getirdi. Yazar, bu kitaptan dört ayda yüz bin adet satıldığını eserin girişinde yazıyor.

Ulviye Melek yanı başına bırakmış olduğu *servyet*'inden[2] siyah bir kitap çıkarıp bana uzatarak:

— Boş zamanlarınızda okursunuz. Sonra fikir alışverişi yaparız.

Sürümün çokluğu eserin faydalılığına bir delil midir? Yoksa en yüksek eserler en az satılanlar mıdır? Kitabı aldım,

---

1 Georges Anquetil (1888-1945): Fransız hukukçu, gazeteci, anarşist ve aktivist yazar.

2 (Fr. *serviette*) Çanta.

yanı başıma koydum. Kokotlar Mektebi Müdiresi açtığı çığırın derin felsefesini yine anlatmaya koyularak:

— Gayrimeşru ilişkilerle geçinmeye mahkûm bir kısım zavallıların olduğunu ispat ettim. (Beraber getirdiği iki körpe kızı göstererek) İşte bunlar da o bedbahtlardandır. Görüyorsunuz ki ikisi de nadir bulunur birer *bote*'dir. Lakin bu güzellikleri saadetlerine değil, daha küçük yaşta felaketlerine sebep oldu. (Parmağını sarışına uzatarak) Şefkat, şimdi fakir düşmüş ve hemen hemen kimsesi kalmamış asil bir ailenin kızıdır. Fakat zımbalıdır.[1] Akrabadan hayırsız bir delikanlı ona kıymış. Sonra kızın bu günahı herkesçe duyulmuş ve etraftan tacizler başlamış. Bilirsiniz ya, bir insanın adı çıkmasındansa canı... (Kumralı işaretle) Öbürü Şayan, o daha bahtsızdır. O küçücükken anadan babadan öksüz kalmış. Evvela konu komşu ellerinde, sonra büsbütün yabancı evlerde büyümüş. Irz tellalı bir kadın onu götürüp bir randevuevine kiralamak istemiş. Kızcağız işi anlayınca kaçmayı başarmış ama bekâretini orada bırakmış. Ötesi uzun... Nasılsa bu biçareler kendi arzularıyla benim elime düştüler. İşte ilk adımlarında talihin sert kayalığına çarpan iki kazazede, işte size iki masum günahkâr... Sokak kurtları içinde kalmış iki aile kuzusu, işte iki hayat kurbanı. Bu felaket havası başlarından esmiş, saçlarını ürpertmiş, gözlerini karartmış fakat henüz yüreklerine tesir etmemiş, kanlarını bozmamış. Namuslu aile içine düşerlerse pek şefkatli birer anne olabilirler. Her hallerine kefilim. (Parmağıyla yeğenim İrfan Yekta'yı göstererek) Akrabanızdan şu genç bey için Allah'ın emriyle ikisinden birini seçiniz.

Bu kabul edilemez teklif karşısında başım döndü. Karıya, "Sus, patavatsız mahluk!" tekdiriyle çıkışacaktım ki gözlerim ister istemez Şefkat'le Şayan'a kaydı. Müdirenin insana parmak ısırtacak kadar bu cüretkâr teklifinden bende oluşan tesiri anlamak için iki kız da melül bir masumiyetle, derin bir yalvarış baygınlığıyla bana bakıyordu. İrfan Yekta'nın rengi attı, gözlerinin siyahları kayboldu. İki dudağı ateş üzerine

---

1 (Argo) Bekâretini kaybetmiş, tecavüze uğramış, delinmiş.

konmuş pervane kanatları gibi birer titreyen zemberek kesilmiş, o patavatsız teklife benden önce kabul cevabı vermek için, içinde kıvranan asabi bir hamleyle güleşiyor gibiydi. Benim yüzüm ne hale geldi bilmiyorum. Yalnız büyüyen nefeslerimi ciğerlerim almıyor gibi zorlukla soluyordum. O biçimsiz sözüyle ortada oluşturduğu elim vaziyetten bizi yine kadın kurtardı. İniltili bir yakınmayla ilave etti:

— Teklifimin kabul edilemeyeceğini biliyorum. Medeni insanlığın mevcut kabullerine göre mazursunuz. Düştükleri halden bu zavallı kızlar değil, talihleri utansın. Bunlara karşı gökten ve yerden bütün insaf, mantık, af kapıları kapanmıştır. Bundan sonra geçim yolunda erkekle her temasları onları her gün sefaletlerinin daha derin bir çukuruna indirecektir... Ah Beyefendi ah, gözlerimizin önünde bunlar var fakat görmediğimiz daha neler var neler... Bu kızcağızları şimdi bir yolunu bulup bir ticarethaneye, bir iş, bir çalışma evine yerleştirelim, vallahi üç gün geçmez delikanlılar arasında kavga olur. Kan olur. Biçarelerin yalnız ırzları değil, hayatları da tehlikede kalır. İnsanlığın hayrına çalışan bir düşünürsünüz. Hayırhahlıkta hasır kasır olamaz.[1] Söyleyiniz, bir akıl öğretiniz. Ben buncağızları ne yapayım? Rahibe yapıp birer manastıra mı kapatayım? Yoksa kendi hallerine terk edelim de sefaletlerinin son basamağına indikleri gün, emsalleri gibi birer şişe tentürdiyot mu içsinler?

Haklarında vereceğim hükmü işitmek için kızlarda o kadar hazin bir bakış ve kulak kabartış vardı ki bir zanlının masumiyetine kanaat getirip de fakat kanundan beraat için dayanağa imkân bulamayan bir ceza reisinin elim vaziyetine düştüm. Bütün ruhum, vicdanım sarsıldı. Evet, bir kurtarıcı el, günahlarının siyahı henüz yüzlerinin masumiyet nurlarını karartmamış bu iki yavruyu uçurumun kenarından beri tarafa çekebilirdi.

Bazen insanın kanunlara, yargılamalara, düşüncelere, değerlendirmelere sığmaz öyle düşkünlükleri var ki insan

1 "Hayırseverlikte zorlama olmaz."

asıl kabahati yaratıcıda mı, tabiatta mı, insanlıkta mı, medeniyette mi, nerede bulacağını bilemiyor? Halin aldığı nezaket önünde çenelerim kilitlendi. Bu sözlere karşı tasdik veya nefret belirtisi göstermek zordu.

Mantığımın acze dayandığını hissettiren benim bu solgun suskunluğum karşısında Ulviye Melek daha da cüretlenerek devam etti:

— Mantığın muvazenesi, örf ve âdetin himayesi, insanın insafı tükendiğinde ahlakın, hayatın anaforu başlar. Ben bu güzel kızcağızları kibar beylere metres vereceğim. Nikâhlı hanımlardan daha saygın, daha müreffeh yaşayacaklar.

Şimdi düştüğüm yeni hayretle ağzımdan hemen bilinçsiz bir şekilde şu sözler çıktı:

— Siz bu kızları metres vereceksiniz. Nikâhlı hanımlardan daha saygın, daha müreffeh yaşayacaklar! Yanlış mı anlıyorum yoksa?

— Hayır, yanlış anlamıyorsunuz. Hakikat söylediğim ve sizin tekrar ettiğiniz gibi...

— Zihnim almadı. Nikâhsız bir kadın nikâhlıdan nasıl daha saygın olabilir?

— Pek tabii bir şekilde... Bu saygınlıktan maksadım erkeğin sevgisidir. Bir koca metresini eşine tercih etmemiş olsa meşrunun üzerine bu gayrimeşruyu peydahlamaz. Mektebimde metres yetiştireceğim. Senelik, aylık, haftalık...

— Sosyeteye bundan büyük fenalık olamaz. Nikâha ve nikâhlı kadınlara karşı adeta bir rekabet, ihanet savaşı açıyorsunuz demektir.

— Oh, nikâhlı kadınlar!.. Bu namus mağrurlarına hiç acımam...

— Niçin?

— Kocalarını sıkı tutsunlar da bizim başımıza musallat etmesinler... Mademki her diyarda gizli ve aşikâr bütün randevuevleri kesin bir şekilde kapatılamıyor, o halde toplumlar birtakım çaresiz kadınları fuhşa ayırmaya mecbur kalıyor demektir. Böyle mi, değil mi? Bu hakikati bilmem ki kaçıncı defa tekrarlıyorum?

— Maalesef evet. Irzını pazara çıkarmak isteyen kadına karşı halkın gösterebileceği şey, derin bir nefrettir, kesinlikle yasaklama değil...

— Beyefendi, bugün ırzını satarak geçinen zavallıların ve fuhşu keyif için kabul eden amatör kadınların sayısı zihinlere ürküntü getirecek kadar çoktur. Ve bunu çoğaltan da erkeğin fuhşa fazla düşkünlüğü, aşırı rağbetidir. Artık fuhuş kimsenin itiraz edemeyeceği bir sanat, bir meslek haline gelmiştir. Çöpçülüğe varıncaya kadar her meslekten kadın yetiştiriyorsunuz. Bunu niçin ihmal ediyorsunuz? Erkeğin en çok temas ettiği kadın bu kısım kadınlardır. Fuhuş iğrenç bir ahlaksızlık sayıldığı için bunlar fışkıda çirkefle sulanarak çoğalan zehirli mantarlar gibi kendi kendilerine yetişiyorlar. Sosyetenin dışlanmışı, menfuru, aforozlusu olduklarını bilerek sanatlarını icra ettikleri için tabii ahlakça çok düşkün ve zehirli oluyorlar. Dipte en kokuşmuş tortuyu oluşturuyorlar. Bunlar insanlığın en aşağı tabakasındadır. Ondan aşağı inecek artık başka basamak yoktur. Kendilerini bu menfur halde tutan namuslulara karşı onlar da elbette düşman oluyorlar. Bir sövüşme esnasında düşmanına “ırzsız, namussuz” demek kadar ağır bir hakaret olamaz. Fahişeler bu hitap karşısında yüz buruşturmamak mecburiyetindedirler. Bu hakareti buzlu bir şerbet gibi tebessümle içmek metanetini gösterdikten sonra artık ne kalır? Ar ve utancın bundan öteye patlayacak bir alın damarı, yırtılacak bir iç perdesi var mıdır? Bu zavallı ezilenler için ve temaslarıyla onları namussuz edip de kendilerinin namuslu kaldıkları kuruntusundan ve zannından şaşmayanlar için bundan daha garip ne felaket hayal edilebilir? İşte ben bu haksızlıkları gidermeye uğraşıyorum. Bu hakikatin derinliğini görmeyip de beni kınayıp ayıplayacakların alaylarına ben daha acı bir gülüşle karşılık vererek yolumda yürüyeceğim. Fahişenin alnından bu sıvışık rezalet boyasını, bu yüz karasını sileceğim.

— Bir fahişe, mesleğine devam ederek bu yüz karasından nasıl kurtulacak?

— *Maitresse légitime*, yani meşru metres olmakla.

— Meşru metres!.. Bugün kulaklarımda doğdum doğalı duymadığım kelimeler çınlıyor.

— Evet üstat, meşru metres! Takdim ettiğim kitapta bunun pek derin bir felsefesini okuyacaksınız. Cihanı hayırsever, kurtarıcı fikirleriyle dolduran en büyük kafaların hükümlerini öğreneceksiniz. Bütün hukukçuların, bütün filozofların, bütün hekimlerin, yazarların, şairlerin bu fikrin etrafında deha meşalelerini tutuşturarak geçit resmi yaptıklarını göreceksiniz. "Meşru metres." Bu tabirin manasında bu derece ürküntü getirecek, sinirleri gerecek ne dehşet buluyorsunuz? Nikâhın esası nedir? Bir kadınla bir erkeğin birbirini isteyerek sözleşmeyle birleşmeleri değil mi? Metres almakta da bu istek iki tarafta mevcut. Geriye ne kalıyor? Evlenme memurluğu önünde belediyeye bildirme ve kayıt mı?

— Evet, kim kiminle evlidir bunun resmen ve kayıtlı olarak bilinmesi çok gerekli ve önemli bir meseledir. İleride ortaya çıkacak pek çok sakıncanın önü ancak böyle alınır. Mademki meseleyi iki tarafın isteğinden ibaret olacak kadar sade görüyorsunuz, duyanın zihninde nahoş bir etki yapan bu "meşru metres" tabirini ortadan kaldırarak belediyenin kaydıyla işi yasallığa bağlasanız olmaz mı?

— Olamaz... Çünkü birincisi, metres tutanlardan çoğu evlidir. İkincisi, metreslenmek evlenmek gibi değildir. Her aile babasının veya evladının ağzından çıkacak bu söz bin itirazla karşılanır. Üçüncüsü, evlenmek ne kadar sade olsa da yine birtakım masraflar gerektirir. Dördüncüsü... Beşincisi... Bu külfet ve zorlukların ilerisi tükenmez... Tutkun erkekler için bu ikinci zifaf şekli daha kolay, daha zevklidir. Hâsılı evlenmek metreslenmeyi men edemiyor. Meselenin bu vazgeçilmezliği dikkate alınmalıdır. Bundan dolayı bir aşçı, bir hizmetçi alırken bile geçmişlerini araştırıyor, namus ve iyi hal belgesi istiyorsunuz. Koynunuzda sizinle samimi yaşayacak bir kadının da ruhsal ve bedensel sağlık durumunu, huyunu, ahlakını bilmek istemez misiniz? Ben, arzu edenlere, her bakımdan garanti metresler vereceğim. Yalnız erkek tarafının menfaatlerini düşünmeyeceğim. Zavallı

kızların da sıhhatlerini, istikballerini, haklarını korumaya uğraşacağım. Bu yaptığım adeta sendikamsı bir şeydir.

— Fuhuş Sendikası!

— Hayır Beyefendi, ben bu kelimenin kirini temizlemeye uğraşıyorum. Bir müddet şiddetle veya şöylece sevip geçtiğiniz kadının size verdiği zevki onun önüne atmış olduğunuz küçük ücretle ödemiş olamazsınız. Bu fuhuş kurbanlarının istikballeri niçin düşünülmüyor? Mademki birtakım kadınları çaresiz bu fuhuş kısmına ayırıyoruz... Bu mesleğe mahsus da bir terbiye vardır. İşte ben bu terbiyenin tekniğini tesis ediyorum. Koynunuzda yatan kız sizi uyuttuktan sonra para cüzdanınızı karıştırmayacak. Hiçbir vakit altın saat ve kordonunuz ortadan sır olmayacak. Keyifli geçirdiğiniz geceden bir müddet sonra vücudunuzda *şangrmo*[1] kabarcığı görerek dehşetlenmeyeceksiniz. Soğuk orospu nağmelerine, türlü türlü rezilce terbiyesizliklere, hilelere maruz kalmayacaksınız. Karşınızda size sanatının kokusunu hiç sezdirmeyecek, sözü sohbeti yerinde, israftan kaçınan, can sıkmaz, muamelesi yüksek bir ev hanımı göreceksiniz. Mademki fuhuş denilen bataklıkta banyo etmekten kimseyi engellemek mümkün olmuyor, bu tabiri işitir işitmez suratımızı ekşitip öbür tarafa çevirmektense doğru fikirle bunun derinliğine bakarak miyasması, kokuşması nerelerindeyse mümkün mertebe zararını azaltmaya uğraşmak daha akıllı, daha medeni, daha insani bir hareket sayılmaz mı? Fuhşu namuslandırmak diye işte ben buna diyorum.

Ulviye Melek nutkunun sonuna gelmişti. Ben de tahammülümün...

*

Her cümlesinde fuhuşun, namusun ve şimdiye kadar yerleşik olan kabullerin uğursuz bir potası gibi kaynayan bu heyecanlı görüşmeden yorgun düşmüştüm. Son gerginliği bulan sinirlerim artık kadının her nefesinden etkilenmiş halde tınlayarak beynimde ıstıraplı bir uğultu oluşturuyor-

---

1 (Fr. *chancre mou*) Cinsel yolla bulaşan ülserli yaralar, üreme organlarında oluşan enfeksiyon, şankroid.

du. İkimiz de biraz dinlendikten sonra bu fuhuş inkılapçısı kadın, uzun nutkunu şu garip neticeye bağlamak istedi:

— Üstat, bu hayırlı işte elbette bizden lütfunuzu esirgemezsiniz...

— Nasıl lütuf?

— Büyük bir lütuf...

— Hayır, sendikanıza üye olamam...

— İstediğimiz bu değil...

— Ya nedir?

— Bir romanla bu hakikati aydınlatamaz mısınız?

— Yazacağım roman lehinize neticelenmez.

— Yazın da aleyhimizde olsun, yine razıyız. Kübist ressamlar her tarafta sopalarla karşılandılar, dayak yediler. Bakın şimdi eserleri salonlara kabul olunuyor. İnsanın âdeti böyledir... İsyan, tuğyan, sonra durgunluk ve alışma... Her yeniliğin ilk zarı böyle yırtılır.

— Yanılıyorsun Hanım, yanılıyorsun! Bu hatanı ispat için yazacağım.

— Teşekkür ederim.

9

Yazayım mı, yazmayayım mı? Bu sorunun burgusuyla kaç gündür beynim oyuluyor. Su yasak ateşli bir hastalığın hararetiyle yanıyor gibiyim. Önümde hokka, kalem, kâğıt tıpkı kesme billur bir bardak içinde buğulanmış buzlu su gibi duruyor. Bu su zehirli de olsa susuzluğumun şiddetine tahammül edemeyeceğim. Bardağın içindekini son damlasına kadar kanımın yangını üzerine boşaltacağım. Buna meslek humması derler...

*

Zaten ister istemez Ulviye Melek'in çamurlu hayatından ailemize zifoslar[1] sıçradı. Onun yeni bir fuhuş felsefesi

1 Çamur.

doğuran utanç verici macerasına karıştık. Karıştırıldık. İrfan Yekta bir haftadır meydanda yok. Araştırıp soruşturmamızın varmış olduğu hakikat şu: Yeğenim Kokotlar Mektebi sermayelerinden Şefkat'i metres tutmuş. Sarı kız, sabah ufkundan beliren tazecik bir güneş kadar güzel, fakat insanlık haysiyetini unutacak bir şiddetle ona gönül vermek o kadar tehlikeli ve çirkin bir şey ki... Çocuk merhum biraderimin bana bıraktığı kıymetli bir emanettir. Her halinden mesulüm.

Gençlerin bazı hırçın halleri vardır. Meylettikleri kadından onları alıkoymaya uğraşırsanız sevdaları daha ziyade alevlenir. Lakin ben bu muhabbetten mutlu bir netice bekleyecek kadar safdil değilim. Şimdi ne yapayım? Uğursuzluğun sonunu beklemek de uygun değil. Bu işte acele de fena, yavaşlık da...

Ben bu kararsızlıklar içindeyken yeğenim bir akşam çıkageldi. Birkaç günde adeta zayıflamış. Bet beniz soluk, gözler dalgın... Bilinemez geçirdiği nasıl bir hummanın şiddetiyle sersemlemiş. Ne tavır alacağını, ne söyleyeceğini, ne yapacağını bilmez bir halde. Onun bu bozukluğuna dikkat etmemiş gibi görünerek yalnızca sordum:

— Kaç gündür neredeydin İrfan?

Yaptığı rolü hissettirmemeye uğraşır zoraki bir ciddiyetle:

— Haberiniz yok mu? Polonezköy'deydim. Birkaç arkadaş...

Yeğenim bana karşı kullanmak istediği bu düzme ifadenin alt tarafını pek düzgün getiremeyeceğini anlayarak şaşkın bir yüz ekşitmeyle düşünürken ben devam ettim:

— Tuhaf şey... Bir haber vermedikçe senin Polonezköy'de olduğundan nasıl haberim olur?

— Telgraf çektim efendim!

— Nereye?

— Burada olmayışımı merak etmemeniz için size.

— Ben öyle şey almadım.

İrfan garip bir telaşla cebinden cüzdanını çıkardı. Oraya itinayla saklanmış bir kâğıdı bana uzatarak:

— İşte efendim, çektiğim telgrafın makbuzu...

Kâğıdı aldım. Dikkatle incelerken can sıkıntısından gözlerim karardı. Çünkü ilk göz atışta yeğenimin sahtekârlığını keşfettim. Bu, telgraf memurlarının genellikle kurşun kalemle ve alelacele yazmış oldukları makbuzlardan biriydi. Gönderen, gönderilen, tarih vesair yerleri lastikle[1] kazınıp tekrar bizim ad ve adresimiz yazılmış. Tahrif edilmiş herhangi bir makbuz...

Yeğenim ciddi, dosdoğru bir çocuktu. Böyle çarçabuk nasıl bozulmuş? Şefkat'in sevdasındaki bu zehirli efsun nedir? İlk adımda sahte makbuz düzenlemeye kalkan bu zavallının atıldığı yolun sonundaki simsiyah çukuru düşündüm. Fakat onu bu kötü hareketinden dolayı yüzlemeyi uygun bulmadım. Çünkü ilk azarlamama karşı gözlerinde parlayacak isyanı okuyor gibiydim. İnanmış görünmek daha uygundu ve öyle yaptım. Delikanlının yorgun, mahmur gözlerinde muammalar kaynıyordu. Hemen karşımdan çekilip uzun uzun düşünmeye, belki de ağlamaya ihtiyacı vardı.

Dört gün geçmedi İrfan yine evden kayboldu. Bu defa Polonezköy masalına benzer bir ikinci yalana inanır görünmenin tehlikesini artık anladım. Yeğenimle yüzleşmeye, onu bu maceradan döndürmek için ne kadar şiddetli davranmak lazımsa o şekilde harekete karar verdim. Yeğenim kayboluşundan tam beş gün sonra eve döndü. Bu sefer karşıma çıkmaya cesaret edemedi. Belki yine bu da bir plandı. Belki yine bana okuyacağı düzmece bir mavalı vardı. Çağırttım. Süklüm püklüm odama geldi.

İlk yüzleşmede derin bir sessizlikle birbirimizle bakıştık. İkimiz de söyleyeceğimizi bulamıyor gibiydik. Yeğenimin yüzünü itirafı zor, gizli bir derdin solgunluğu kaplamıştı. Amcalık şefkatim kaynadı. Acıdım fakat titremesine engel olamadığım bir sesle sordum:

— Yavrum yine neredeydin?

---

1 Eskiden yazı silmeye yarayan kauçuk parçası, silgi.

O, kirpiklerine dizilen billurların arasından hazin hazin bana baktı ve bu sessiz cevapla yetindi. Ben sualimi tekrara mecbur oldum:

— Söyle oğlum, neredeydin?

İrfan bu defa Polonezköy yalanı gibi bir dubaraya sapmayarak kabahati aşikâr bir mektep çocuğu teslimiyeti ve hüngürtüye benzer bir sesle:

— Huzurunuzda itiraf olunamayacak bir yerdeydim...

— Huzurumda itiraf olunamayacak bir yerde bulunmana terbiyen nasıl müsaade etti çocuğum?

— İnsan, iradesini kaybedince terbiyenin, hiçbir şeyin hükmü kalmıyor efendim.

— Bu sözünü bir mazeret olarak kabul edemem. İradesiz adam hayatın en fena tehlikelerine maruz kalan bir zavallıdır. "Ben bunu böyle yaptım çünkü irademi kaybetmiştim" demek bir özür sayılamaz. Çünkü bu özürle herkes her istediği cürette bulunabilir. İraden zayıfsa onu kuvvetlendirmeye bakalım ki insan vasfını almayı hak ettiğini ispat etmiş olabilesin.

Bu çıkışmalarım karşısında İrfan'ın solgunluğu artıyordu. Ben devam ediyordum:

— Teşekkür ederim oğlum. Bugün kabahatini yalanla örtmek cüretinde bulunmadın. Doğruyu söyledin. Neydi o geçen defaki Polonezköy martavalı, sahte telgraf makbuzu.

Yeğenim iki avucuyla yüzünü sakladı ve inleyerek:

— Ah, hepsini anladınız. Her şeyi sezdiniz. Size yalan olur mu? Ne kadar ahmaklık, ne kadar alçaklık ettim.

— İrfan, bugün soracağım sorulara doğru cevaplar vermekle bu kabahatlerini bana affettirebilirsin.

— Ah amcacığım, bu günahları itirafın öyle elim noktaları var ki...

Boğazına tıkılan rahatsız ve tahriş edici bir havayla İrfan öksürdü, hıçkırdı, yutkundu. Sonra melül melül önüne bakarak:

— Gerçeği anladınız. Şimdi onu benim kadar siz de biliyorsunuz. Macerayı derinleştirip de beni son derece

kahredici bir mahcubiyete düşürmemenizi istirham ederim efendim...

— Yok, ben gerçeği senin kadar değil, hemen hemen hiç bilmiyor gibiyim. Öğrenmek istediğim mühim şeyler var. Sen henüz eli ekmek tutmamış bir çocuksun. Benim verdiğimle geçiniyorsun.

— Velinimetimsiniz. Bunu inkâra mecalim yok...

— Bunu başına kakmak için söylemiyorum. Ben senin babanım. Oğluna bakmak her babanın vazifesidir. Yalnız şunu anlamak istiyorum ki benim sana verdiğim miktardaki harçlık senin öyle bir yerde birkaç hafta kalmana yetmez. Çağrıldığın evdeki ikamet ücretini neyle ödüyorsun?

— Para almıyorlar efendim...

— Birbiri üzerine hemen hemen iki haftadır orada yiyip içiyorsun.

— Evet...

— Kazancının türünü bildiğin öyle bir ticarethanenin böyle bir minnettarlığını nasıl yükleniyorsun?

— Bu ikramlarını onlara fazlasıyla ödeyeceğim...

— Neyle?

— Kazanacağım parayla.

— Nasıl kazanacaksın?

— Bu aşk bana büyük bir şevk verdi. Çalışacağım. Hiçbir şeyden yılmayacağım. Her şeyi göze alacağım...

— Her şeyi göze alacaksın?

— Hayhay...

— Beni korkutuyorsun İrfan...

— Korkmayınız efendim. Bir şey kaybetmiyorum ki...

— Ne demek?

— Zaten hayatıma sahip değilim ki...

— Hayatın kimin?

— Onun...

— O kim?

— Şefkat...

— Demek çılgınca seviyorsun...

— Evet, çılgınca... Ben onu, o da beni...

— Sorularıma sekiz yaşında bir çocuğun hoppa zihniyetiyle cevaplar veriyorsun. Sana bir şeyler olmuş. Sen şaşırmışsın. Artık dünyayı, hayatı çarpık, bulanık görüyorsun...

— Henüz uzun olmayan ömrümün içinde dünyayı, hayatı bu kadar doğru, bu kadar berrak, bu kadar zevkli, neşeli gördüğüm bir anı hatırlayamıyorum.

— Bu maceranın sonu ne olacak yavrum?

— Kim bilir?

— Bunu sen düşünmeli, bilmelisin... Çünkü en büyük felaketlerin nüveleri hep böyle oluşur. Söyle, nereye gidiyorsun? Ne olacaksın?

— Ne bileyim? Bu baştan ayağa sırlardan yapılmış hayatın içinde, beş dakika sonra ne olacağını kim keşfedebilir?

10

Yeğenim odasına çekildi. Ruh hali hiçbir tartışmaya müsait değildi. Karşı karşıya vaziyetlerimiz onu sorguya çekmeden önceki dakikadan daha vahim bir devreye girdi.

Alev saçağı sarmıştı. Bu yangın karşısında seyirci kalamazdım. Ateşin üzerine neyle yürüyeyim? Bir tutum belirlemek lazımdı. Suyunca gitmek mi, şiddet mi lazım? Şiddet gösterirsem o da gemi bütün bütün azıya alacağa benziyordu. Sonra benim de kırbaca sarılmam icap edecekti.

Çocuğu Ulviye Melek'in ticarethanesine devamdan alıkoymaya uğraşmanın beyhudeliğini anladım. Söz kâr ettiremeyecektim. Emrimin onun isyanıyla kırıldığını görünce gururum fena halde incinecekti. Peki, bu böyle, fakat zavallıyı topuklarına kadar girmiş olduğu bataklığın içinde kendi haline terk edeyim de çamur ta gırtlağına mı çıksın? Bu miyasmada göz göre göre boğulup gitsin mi?

Maceranın hangi tarafını düşüneceğimi bilmiyorum. Yeğenimden para almıyorlarmış. Niçin? Ulviye Melek Kokotlar Mektebi'ni Allah rızası için mi açmış? Orada yetiştirdiği metreslikleri neyle besleyecek? Yeğenime gösterilen

bu karşılıksız lütuftan bilahare benim başıma patlayacak bir kabak tehlikesi seziyorum. Gençlerin sevdalarındaki ilk hız genelde çok sürmez. Benim tarafımdan büyük tedbirlere lüzum görülmeden belki bir müddet sonra çocuk kendi kendine bu beladan kurtulur. Bir zaman onu kendi haline terk ederek ben evvela Ulviye Melek'le kozumu paylaşmalıyım...

Bu karar üzerine Kokotlar Mektebi Müdiresi'ni bir pusulayla huzuruma davet ettim. Bekletmedi. Dediğim gün ve saatte geldi. Bu defa yalnızdı. Güleç ve geçkin çehresine hâlâ şaşılacak bir maharetle yaraştırdığı şuh bir tavırla karşıma geçti, oturdu. Ben elimde olmayan bir çatkınlıkla onun bu oynaklığına bakıyordum. Benden önce söze o başlayarak:

— Emrinizi alır almaz hemen koştum.

— Teşekkür ederim.

— Estağfurullah, bir şey değil efendim. Çünkü emrinizdeki aceleden önemli bir şey için çağrıldığımı anladım.

— Her ne kadar sizin için değilse bile mesele benim için önemlidir.

— Üstat, sizin için önemli olan bir husus benim için de aynı şekilde önemlidir.

— Öyleyse beni dinleyiniz.

— Bütün dikkatimle dinliyorum.

— Size ödenecek bir borcumuz var.

— Bana borcunuz! Ne yönden efendim?

— Birkaç gün arayla, iki haftadan beridir lütfedip kabul göstermiş olduğunuz bir erkek pansiyonerinizin ikamet ücreti.

Ulviye Melek yüreğinden kopan bir kahkaha fıkırtısını dudaklarını ısıra ısıra yutmaya uğraşarak:

— Evet, anladım efendim. Fakat biz yeğeninizi ücretli bir pansiyoner olarak değil, Tanrı misafiri olarak kabul ettik.

— Beyhude sözler sizi yorar, beni sıkar. Çok lakırdı istemem. Hesap pusulanızı çıkarınız...

Sesimin perdesi birdenbire yükselerek hitabın sertleşmesinden muhatabım biraz şaşalar gibi oldu. Lakin o böyle

bir melteme değil, çok şiddetli fırtınalara göğüs vermiş bir kadındı. Hemen doğal fütursuzluğunu alarak:

— Aramızda alacak verecek yoktur. Bu yüzden böyle bir hesap pusulası düzenlenmemiştir.

— Düzenlenmemişse düzenleyiniz. Bu parasal nottan başka sizin bana vereceğiniz manevi bir hesabınız da vardır. Söyleyin bakayım, buradaki ilk görüşmemizden sonra, derhal zavallı yeğenimi niçin avladınız? Ve maksadınız ticaretse niçin ondan ücret almıyorsunuz?

Kokotlar Mektebi Müdiresi kapalı bir alaycılığın süzgün ağırlığıyla:

— Oh hazret, dünya işlerinin böyle günlük rutinleri karşısında bu kadar sinirleneceğinizi hiç ummazdım. Yeğeninizi biz avlamadık. Ona ne kapanca kurduk ne ökse. O kendi arzusuyla, çılgın, teskini imkânsız bir hevesle geldi. Bitkin bir halde adeta merhametimize sığındı.

— Kabul etmemeliydiniz. Derhal kovmalıydınız. Bir gence, bu tür bir macerada gösterilecek merhamet ancak böyle olur.

— Kovmalı mıydım?

— Evet, derhal...

— Bu şekilde çocuğa iyilik mi etmiş olacaktım?

— Şüphesiz...

— Yanılıyorsunuz üstat, hem de pek çok!.. Siz romancısınız. Şahıslarınızı beyninizin hücreciklerinden yaratırsınız. Onlar kafatasınızın içindeki hayal gücünüzün ürünleri, yarattıklarıdır. Bense tabiat sahnesinde bilfiil yetişmiş bir şahsiyetim. Ben Allah'ın yarattığıyım. Sizinkiler bir edebiyatçının kafasından doğan hayallerdir. İşte aramızdaki fark. Bugün içinde yaşadığımız olay ise ne romandır ne hayal... Hakikatin sert zemini üzerinde çarpışıyoruz. Yeğeniniz hakkındaki düşünceleriniz alelade bir amcanın çok dar, çok amiyane koruma endişelerinden hiç başka türlü değil. Bu vadide sizi avamdan herhangi bir ferdin zihniyetinde bulduğuma, affedersiniz, doğrusu çok üzgünüm...

— Hanım bunda hayal, hakikat yoktur. Çok feci bir felaket vardır. Mesleğinizin idare dolabından çıkardığınız bu

garip felsefenizle ne kadar kırk dereden su getirseniz meselenin bariz fenalığını örtemezsiniz. Karşımda güldürücü bir mantıkla bunu çevirmeye uğraşmak beni ahmak yerine koymak demektir ki bu kadar sade ve dümdüz kafalı bir adam olmadığımı tekrara lüzum görmüyorum.

— Hazret, merhametinizi istirham ederim. Hayır, estağfurullah, bin defa estağfurullah, size karşı mantık oyunu yapmıyorum ve yapamam. Buna kudretim yetmez. Çünkü, yine affedersiniz, bu hususta siz benden çok üstünsünüz. Bugün bilmem neden beni susturmak için eski fikirlerin savunucusu kesiliyorsunuz. Eserlerinizde bütün şiddetinizle hücum ettiğiniz yanlış inançlara taraftar görünüyorsunuz. Bir delikanlı bir genç kızı sevmiş. Bundan doğal bir şey olabilir mi? Yeğeninizi bu hakkından alıkoymak mı istiyorsunuz? Bilirsiniz ki tabiatın zorlaması sizin sakındırma, azarlama ve tehdidinizden çok daha kuvvetlidir.

— Yeğenimi, sevme hakkından alıkoymuyorum. Fakat daha çocuk denecek bir yaştayken ırzı yırtılmış ve metreslik için yetiştirilen bir kızı severek sizin ücretsiz pansiyoneriniz olmaya can atıp onunla yaşamaya kalkmasına itiraz ediyorum.

— Cesaretimi affedersiniz. Mantık oyununu siz yapıyorsunuz. Hayatının ilk adımlarında kazaya uğramış bedbaht bir yavruyu, "ırzı yırtık kız" diye alayla anmanızı insaflı bulmuyorum. O zavallıcık mahluk dalga geçmenize, tiksinmenize değil merhametinize, insanlığınıza, korumanıza layık ve muhtaçtır.

— Bu tür kazazedelerin günahlarını hep mazur, hoş mu görelim?

— Bu da tetkik edilmeye muhtaç önemli bir meseledir. Bu hususta halkın yerleşik fikirleri de düzeltilmeye muhtaçtır. Bu zavallılar hakkında hemen düşmanlık göstermek doğru değildir. Biçareleri düşmüş oldukları ölümcül yolun neresinden kurtarabilirsek kârdır.

— Pek acayip söylüyorsunuz. Siz bu kızcağızları düştükleri ölümcül yoldan kurtarmak için mi metresliğe hazırlıyorsunuz?

— Evet, evet...

— Tuhaf şey!.. Lağımdan kurtarıp çirkefe sokuyorsunuz. Ben bu ikisi arasında çok fark göremiyorum.

— Hayır, Hazret, hayır. Hükmünüz yanlış. Ben Şefkat'i İrfan Yekta Bey'e metres yapabilirsem kızın felaketini yüzde doksan hafifletmiş olurum. İrfan çok vicdanlı, kıymet bilir bir çocuk...

— Şefkat'i kurtarmak için İrfan'ı felakete sokmak doğru bir iş değildir. Genç yaşında yeğenime bir metres peşkeş çekerek onu böyle bir hayata sevk etmek sizin hesabınıza uygun gelse de bu bizim aile düşüncemize uymaz.

— Yine yanlış düşünüyorsunuz Hazret!

— Yanlışlık tamamen sizdedir. Benim tahammülümle bu kadar pervasızca oynamamanızı size hatırlatmaya mecburum. Bu ırzsızlık felsefesini artık şuracıkta kapatalım. Daha öteye bir adım atmaya sinirlerimin müsaadesi kalmadı...

— Aman üstat, iki söz, iki hakikat için daha merhametinizi istirham ederim...

Karşıki aynada kendimi görüyorum. Kulaklarıma dolan zehirlerin tesiriyle yüzüm kıpkırmızı haşlanmış ıstakoza döndü. Ulviye Melek şimdi daha verimli bir felsefe, daha cüretli bir tartışma, daha yaman bir konuşmayla iki hakikat namına hesapsız sözlere girişerek:

— Metres tabirinden inciniyorsanız bunu eş olarak değiştirmek sizin için zor bir şey değildir.

— Ben yeğenimi evlendirecek olsam ona Kokotlar Mektebi'nden bir kız seçmem.

— Hazret, aşk seçmeyle, birtakım toplumsal menfaat düşünceleriyle olmaz. Gönül ferman dinlemez. Bu iki genç birbirlerine şiddetle tutulmuşlar. Bir kere ok yaydan fırlamış. Bunu geri çeviremeyiz. Yeğeninizin şimdi sevda mevsimidir. Onun kanı mutlaka güzel bir Havva kızı için alevlenecek. Şefkat'i sevmese Şefika'ya yanacak. Emin olun, bu aşk her tarafın menfaatine uygundur; sizin, onun, benim, kızın... İrfan Bey için en tehlikesiz sevgi budur. Çünkü bu aşk ocağı benim himayem ve sizin malumatınız altında çıtırdayacak.

Sevdayı sevişenler için bir felaket sayıyorsanız, her gencin bu belada hissesi vardır. Aşk için kimseden ruhsat alınmaz. İrfan'ı bırakın, felaket bildiğiniz bu hissini sizin, benim gözlerimin önünde tatmin etsin. Güneşte aşikâre sevişsinler... Karanlık gizli yerlerde ancak zehirli mantarlar biter.

— Hanım, işte bir daha tekrar ediyorum. Bu yürüttüğünüz acayip akıl yürütmelerle benim zihnimi çelemezsiniz. Yeğenim, akrabamızdan güzel bir kıza nişanlıdır. Bu sene düğünleri olacak. Ara yere bir metres sokuşturarak niçin oğlanın ahlakını ve alacağı masum kızın saadetini bozmaya uğraşıyorsunuz?

Bu nişan izahı üzerine Ulviye Melek bir an düşündü. Gerçekte böyle bir nişan mişan yoktu. Karıyı susturmak için ben bunu düpedüz uydurdum. Fakat Ulviye Melek'i susturmak zor değil, imkânsız gibi bir şeydi. Kokotlar mürebbiyesi bu itirazlarımın altından silkinip inatla başını kaldırır gibi bir tavır alarak:

— Söylediğiniz bu şey benim iddialarımın lehine, sizin itirazlarınızın aleyhinedir. O nişanlı kızın saadetini ben bozmayacağım, siz yıkacaksınız. Çünkü İrfan bana böyle bir şey söylemedi. Demek ki nişanlısında gönlü yok. Onu almak istemiyor. Gönlünü başka bir afete kaptırmış bir genci sevmediği bir kızla evlenmeye zorlamaktan çıkacak çok fena neticeleri sayıp dökmeye lüzum var mı?

— İrfan sizin yüzünüzü güldürecek bir kısmet değildir. Babasından miras yemedi. Henüz eli ekmek tutmadı. Herhangi bir mesleğe girme kararını bile veremedi. Böyle kafası ve cepleri bomboş bir delikanlıya, ne fikre hizmet ederek metres tutturmaya uğraştığınıza bir türlü akıl erdiremiyorum.

— Hazret, bu hususta maddi menfaat düşünmediğime emin olunuz.

— O halde motivasyonunuz nedir? Açık söyleyiniz.

— İki gencin sevdalarını tatminle bahtiyarlıklarını görmek.

— Onlar birbirlerinin kalp ateşlerini vuslatlarıyla sulamakta elbette gecikmemişlerdir.

— Oh, şüphesiz. Bunu nasıl inkâr edebilirim!

— Bu memnuniyetinizin sonu nereye varacak?

— Onları şu anda birbirlerinden ayıramam.

— Bu âşık maşuk kavuşturma zevkinden başka, itiraf etmek istemediğiniz bir menfaatiniz daha var...

— Nedir üstadım?

— Tanınmış bir yazarın yeğenini *aman* kaydetmek, ticarethaneniz için büyük bir reklam yerine geçer...

— Hayır, üstadım, hayır, ticarethane değil. Sizin müstesna zihniniz de herkes gibi bu yanlış anlamaya saplandı. Kartıma Kokotlar Mektebi adını koydum ama bu adlandırma pek özel ve adeta gizli bir mahiyettedir. Bunu ancak zatıâliniz gibi hür fikirlerinden ve ahlaklarının sağlamlığından emin olabildiğim güvenilir zatlara gösterebilirim. Kapımızın üzerini böyle bir tabelayla süsleyemedik. Hükümetten korktuk. Evimizin adı resmi olarak Kimsesiz Kızları Koruma Yurdu'dur. Evvelce arz ettiğim gibi, bu hususta kimseyi aldatmak istemezdim. Fakat ne yapalım ki dünya yalansız dönmüyor. Hakikatten ürkenleri, aldatarak idare etmelidir. İşte hayatın, medeniyetin en büyük çivisi. Bu işe saygın adınızı karıştırmak bizim için şüphesiz büyük bir reklamdır. Lakin rica ederim efendim, bunu kötü bir anlamda almayınız. Yeğeninizin bizim evdeki kimsesizlerden biriyle evlenmesi diğer kızlarımız için büyük bir hayır alametidir. İrfan Yekta Bey'in bu seçimini takiben uzman kızlarımızla evlenmeye rağbet gösterenler çoğalır. Bu tasvibinizle ne büyük bir sevap işlemiş olacağınızın takdirini vicdanınıza havale ederim.

Bu avukatlardan avukat kadınla dırdırı hayli uzattık. Fakat anlaşmazlığımızı neticelendiremedik. Çünkü İrfan'ı ta ruhundan avlamışlardı. Bazı hastalıklar vardır ki devirlerini yapmazdan önce illeti kesmeye kalkışmak tehlikelidir. İrfan'ın halini de böyle görüyordum. Uçurtmanın ucunu elimden bırakmamakla beraber onu alabildiğine havalandırmak için ipi gevşetmeye karar verdim. İrfan'ı bu sevdasından alıkoymaya uğraşmanın onu büsbütün hırs-

landırmak olacağını anladım. Dizginleri çekme zamanının gelmesini bekleyecektim.

Ulviye Melek'le geçen bu garip görüşmemizden sonra İrfan yine neredeyse gözükmez oldu. Yedi sekiz günde bir ancak eve uğruyor, tarafımdan bırakılan on lira haftalığını alıyor, yengesinden, halasından da sızdırabildiği kadar birkaç lira koparıyor, çamaşır değiştirip gidiyordu. Haftalık ihtiyacını gidermek için bu mecburi ziyaretlerinde bana görünmeye cesaret edemiyordu. Ben de kendisini hiç sorup aramıyordum. Aldığı cüzi para kokotlar evinde sürdüğü hayata tuz biber bile olamazdı. Bir gün karım endişeli bir yüzle karşıma dikilerek:

— Beyefendi, İrfan'ın hali beni korkutuyor...

— Ne var?

— Ne mi var? Garip soru!.. Çocuğu her gelişinde biraz daha solmuş, erimiş görüyorum. O kadar dalgın, o kadar alıklaşmış ki bir sözü üç defa tekrar etmeden anlamıyor ve pek sersemce cevaplar veriyor...

— Bunda telaşa değer bir şey yok. Hayatının ilk *amur*[1] devrini geçiriyor.

— Bu felakete o kadar kayıtsız görünüyorsunuz ki...

— Ne yapayım? Tabiatın her şeyden kuvvetli olduğunu bilmiyor musun?

— Tabiat deyip de bu fenalığın karşısında hiç çare düşünmeksizin böyle sessiz kalmak olur mu? Kokothane midir, batakhane midir... Oğlan işte öyle bir yere devam ediyor...

— Batakhane, eh belki, fakat Tayyarzade[2] zamanındakiler gibi değil. Bu da başka türlüsü...

— Bu belki daha fenası...

— Daha iyisidir diyemem...

---

1 (Fr. *amour*) Aşk, sevda.

2 Osmanlı düzyazı edebiyatının önemli örneklerinden olan Tıflî hikâyelerinden biri de "Hikâye-i Tayyarzade"dir. Tamamı Sultan IV. Murat devri İstanbul'unda geçen bu halk hikâyelerinin konusu macera, aşk, cinsellik ve paradır.

— O halde çocuğu kurtarmaya niçin uğraşmıyorsunuz?

— Macerayı çaresiz gördüğüm için uğraşmıyorum.

— Çaresiz mi? İşte bunu kabul edemem. Kesin surette bir emir verseniz İrfan bir daha oraya adım atamaz vallahi.

— Yanılıyorsun Hanım... Düşmüş olduğu vartaya bakarak emrimin yeğenime karşı hiçbir kuvvetinin kalmamış olduğunu anlıyorum. Ona şimdi kesin emir vermek zavallıyı zorla isyana mecbur etmek demektir. Bu isyan yüzünden ben de bütün şiddetimle hareket etmek lüzumu karşısında kalacağım. İş son derece sarpa saracak...

— Bu sözlerinizden bir şey anlayamıyorum. Biçarenin bu acıklı haline karşı kollarımızı kavuşturup böyle seyirci mi kalacağız?

— An noktasına kadar böyle bekleyeceğiz.

— An noktası nedir?

— İrfan atılmış olduğu bu çamur deryasının kokuşmuş dalgaları arasında bocalaya bocalaya takatsiz kalıp boğulacağını anladığı anda kendiliğinden aman diyecek, biz de o vakit imdadına koşacağız. Hakiki kurtuluş işte böyle olur.

— Ah efendim ah, bir temsil vardır, "Ba'de harabi'l-Basra"[1] derler. Korkarım ki bu da öyle olmasın. An noktasını bekleyelim derken, çocuğu elden büsbütün kaçıracağız. Prenses midir, metres midir, ne idüğü bellisiz işte o çene kavafı[2] karı bir daha buraya gelirse ağzının tadını vereceğim. Yanında iki tane güzel fakat bozuk kızla buraya fuhuşhanesine reklam yapmaya geldi. Niçin kabul ettiniz? Sizi avladı, çocuğu büsbütün esareti altına aldı. Buraya birkaç defa daha ayak atarsa kim bilir başımıza ne türlü felaketler getirecek.

Karım bu taşkın hüküm ve tahminlerinde büsbütün haksız değildi. Onu birtakım yumuşatıcı, sakinleştirici kelimelerle yatıştırmaya uğraştım. Fakat kendi kendimi ikna edemiyordum. Şüphesiz mühim bir mesele karşısındaydım. Fahişeliğini pek mağrur bir edayla anlatan bu bayat metre-

1 "Basra harap olduktan sonra" İş işten geçtikten sonra anlamında kullanılan deyim.

2 Çene kavafı: Geveze.

sin o ateşli maceralarını İrfan'a niçin dinlettim? Yeğenimin o esnadaki dikkatini, solgunluğunu, heyecanını göz önüne getirdim. O iki güzel kızın varlığıyla tecrübesiz, genç kalbi alevlenen yeğenim her kelimeyi ruhuna kazırcasına ve nefes almasını unutacak bir esrimeyle dinliyordu. Onun masum zihni önünde fuhşun kokuşmuş katmerlerini kaldırarak derinden derine psikolojisini yaptık. Şimdi biraz da kendimi mesul görüyordum. Fakat her günah ve kabahatte mesul aramak âdetimizdir. Mesullerin mesuliyetlerini gerektiren sebepleri karıştırırsak filozofların bocaladıkları vadilere düşeriz. Ahlak denilen divanyolu nerede başlar, nerede biter? Bu yolu takibe uğraşan sürülerden bazı fertleri hayat fırtınaları sağa sola fırlatmıyor mu? Ulviye Melek şikâyetlerinin her cümlesinde haksız mıdır? Fazilet ve ahlakın, takipçilerinden ziyade meddahları[1] vardır. Hep birçok ahlaksızın aleni düşmanı, gizli dostu gibiyiz. Fuhşu idame ettirtenler bu günahkârlığın dışında görünmeye uğraşanlar değil midirler?

Fuhşun çok muhtelif şekilleri vardır. Bunlardan her biriyle temas edenlerin alınlarına birer damga vurmak âdet olsaydı dünyanın fuhşu ayıplayan teşvikçilerle dolu olduğunu görürdük.

Zihnim karıştı. Şer olmazsa hayır olmaz. Soğuk olmazsa sıcağı, karanlık olmazsa aydınlığı takdir edemeyiz. Bu biri olunca öbürünün de olması şart iki zıt şey arasında kıvranıp duruyoruz. Kötülük iyiliğin gereği var olunca kötüden ne hakla nefret ediyoruz? Her şey zıddıyla belirlenmek zorunda olunca dünyadan yekpare bir huzur ve asayiş nasıl beklenir? Hayat ve ahlak teorilerinde öyle akıl almaz ukalalıklar vardır ki...

Çok derin düşünmeye gelmiyor. Birçok şeyde tefekkür gayelerimizin zırvalığa vardığını görüyoruz. Yeryüzünde mutlaka iki sınıf insan olacak; iyiler ve kötüler. Allah'ın gökteki taksimi de böyle değil mi? Melekler ve şeytanlar. İnsan, elinde olmayan tesadüfler gereği iyi yahut kötü oluyor.

1 Öven, aşırı övgüde bulunan.

Ulviye Melek zihnime saçtığı fitne tohumlarıyla galiba beni de zehirledi. Bu macerada benim için ibret alınacak pek çok ders var.

11

Mart kızgınlığında uzun hovardalıklardan sonra arada bir soba altında dinlenmeye gelen kediler gibi, İrfan yine eve düştü. Her zaman kılığını kıyafetini tazeleyip cebine beş on lira koyduktan sonra bana görünmeden sıvışırken bu defa benimle görüşmek için müsaademi isteyen bir haber yolladı. Bu işte bir fevkaladelik sezerek gelsin dedim.

Odaya afal tafal şaşkın bir mahcubiyetle girdi. Yürümek için hangi ayağını atacağını, ellerini nereye sallandıracağını, ne tarafa bakacağını, ne diyeceğini bilmiyor gibiydi. Karımın hakkı vardı. Çocuk ortasına düştüğü kötü havanın zehriyle manen, maddeten gittikçe bozuluyordu. Bu sahada etüt yapmak için onu karşımda mühim bir süje mevkiinde görüyordum. Fakat bu yüzeysel bir görüşle hallolabilen psikolojik davalardan değildi. Çocukla beraber bu kuyunun karanlığına ben de bir parça inmeliydim. İşte bu fırsatı bana yine İrfan kendi verdi. Onu hiç yüzlemedim. Cevabında zora düşeceği hiçbir soruyla sıkmadım. Hiçbir şey olmamış gibi her zamanki laubali tavrımla gülerek, “Oo İrfan, seni gören ne olur! Ne var ne yok bakalım çocuğum?” dedim.

O şimdi benim bu kadar açıkça bilmezlikten gelen ve anlayışlı sözlerimin arkasında bir tuzak olduğu vehmiyle bütün bütün şaşırır gibi oldu. Söyleyeceği sözü tavandan avlamaya uğraşır bir dalgınlıkla başını yukarıya kaldırıp indirdikten sonra tıkanık, pürüzlü, cılız bir sesle:

— Huzurunuza bazı maruzatta bulunmaya geldim.

— Huzuruma bazı maruzatta bulunmaya mı geldin? Bu ne resmiyet yavrum? Ben daima senin amcanım. Hiçbir olay, macera bu yakınlığımızı bozamaz. Her zamanki gibi serbest, samimi ol.

Zavallı yeğenim ayaklarıma kapanmak isteyen sarsak bir atılmayla odanın ortasına doğru ilerledi. Elimin sert bir işaretiyle onu bu hareketinden men ettim. Karşımda bir sarhoş yalpasıyla durdu. Fakat artık içinde kopan boğucu fırtına sağanağına mukavemet edemeyerek başı, bir mektep çocuğu gibi birbirine kavuşturduğu iki kolu üzerine düştü. Sarsıla sarsıla hıçkırıyordu. Üzüldüm.

Bazı filozoflar, bilhassa Schopenhauer, aşkı gençler için bir zevk ve saadet değil, en büyük elem, felaket sayar. Alman filozof, hastalıkların en dehşetlisi olarak nitelediği bu ölümcül marazın seyrinden olabildiğince kurtulmadıkça bir insan için hayatta huzur ve sükûnun kabil olamayacağını ve bu mesut istirahat devresine kavuşmanın da ancak ihtiyarlıkta mümkün olabileceğini söylüyor.

Bu hüküm doğru mu, yanlış mı? Aşkın anlaşılır ifadesini dinlemek istersek dünyada bu yüzden mesut kalanlarla sevdanın amansız idamıyla mezarlarda yatanları karşı karşıya söyletmeliyiz...

Aşkın ebedi mesutları, mazlumları ses veriniz!

Kopan feryatları duyuyor musunuz? Canhıraş sesler hep ikincilerden geliyor. Hicran çığlıkları o kadar çok ki ara yerde mesutların sevinçleri işitilmez oluyor...

İrfan'ın karşımda yüreğinden taşırmak istediği pek çok elemi olduğunu anladım. Fakat onun henüz aşk çilesi dolmamıştı. Önümde boşanarak biraz hafiflemeye uğraşıyordu. Fakat hayır, söyletmeyecektim. Ateş onun kalbindeki aşk suyunu kavursun. Bir çilekeş derviş gibi, onu iyice pişirip adam etsin. Bu sebeple yeğenimin saçılmasına meydan bırakmadan sesimi ciddileştirerek:

— Yavrum, dedim, ben senin amcanım fakat akranın değilim. Kalbinde seni sıkan sır her neyse yine orada kalsın. Bunun muhtelif safhalarını dinlemek, bilmek istemem. Derdine bir sırdaş bulma arzusundaysan onu başka taraflarda ara. Ben sana dert ortağı olamam. Çünkü yaşımız, hissimiz, düşünüşümüz pek başka başkadır. Benim nasihatlerimle hareket etmedikten sonra kuru kuruya bana dert yanmaktan ne çıkar?

— Aman efendim! Niçin samimiyetimden şüphe ediyorsunuz. Kal dediğiniz yerde kalırım, öl dediğiniz yerde ölürüm. Emirlerinizin üstünde ve onlardan daha mukaddes dünyada hiçbir şey tanımadığıma emin olunuz.

Bu sözlere içimden kendi kendime güldüm. Çünkü bundan evvelki görüşmemizde söyledikleriyle bugünkü lakırdıları hiç birbirini tutmuyordu. O zaman kendi hayatına, iradesine sahip olmadığından, kafasız, beyinsiz bir aşk esiri olduğundan bahsetmişti. Şimdi emirlerimin üstünde hiçbir otorite tanımadığını iddia ediyor. Bu birbirini tutmaz ifadeleri onun zihince uğradığı sarsıntının derecesini gösteriyordu. Zavallının bu unutkanlığını yüzüne vurmadım, lakin artık kendimi de tutamayarak biraz azarlayıcı bir tavırla:

— Emirlerim, senin kabulünden önce kendimce mukaddestir. Onları büsbütün boşu boşuna israf etmek istemem...

— Bu ağır tekdirinize neden müstahak oluyorum?

— Ben verdiğim emirle mutlaka hedefi devirmeliyim.

— Şüphesiz... Deneyiniz efendim.

— Nasıl?

— Öl deyiniz, görürsünüz. Bundan ötesi var mı?

— Hiçbir zaman ben sana öl demem. Benim bütün temennilerim seni yaşatmaya yöneliktir.

Önüne baktı. Amca yeğen bir müddet sustuk. Çocuğun kafasındaki karışıklığa dikkat ediyorum. "Emrediniz öleyim" diyor. Belki de bu sözü doğrudur. Fakat, "Emrediniz o kızdan şimdi vazgeçeyim" diyemiyor. Çünkü bu fedakârlığı ölümden acı buluyor. Bunu yapmaya kendinde kuvvet göremiyor. Bu yüzden kati bir emrimle onu iyileşmeye davet etmenin zamanının henüz gelmediğini buradan anlıyorum...

O ara içeriye karım girdi. Ben de zaten karşısındaki hastada gördüğü devasız illetin üzüntüsüyle kıvranan bir doktorun ıstırapları içinde gibiydim. İrfan da ben de bu kısa fakat en uzun münakaşalardan daha yorucu, daha üzücü, kritik konuşmadan bitap düşmüştük. Sözün akışını değiştirmek için dedim ki:

— Oğlum, demin bazı maruzatta bulunmaya gelmiş olduğunu söylüyordun. (Gülerek) Meramını söyle de anlayalım.

Bu yalandan, küçük gevşememden İrfan'ın yüzüne de biraz tebessüm, sözüne cesaret gelerek:

— Söyleyeceğimi çok garip bulacaksınız ve korkarım ki...

— Korkma, söyle.

— Sizi davete geldim.

— Nereye?

— Kimsesiz Kızları Koruma Yurdu'na...

— Gerçek adıyla Kokotlar Mektebi'ne...

— Evet...

— Balo mu, müsamere mi? Ne var?

— Hayır...

— Yoksa bu iftihar edilecek müessesede âcizane adıma bir profesörlük mü açıldı?

— Hayır efendim, böyle bir küstahlık kimin aklına gelebilir?

— O halde oraya ne sebeple davet ediliyorum?

— Sanatınızın tetkik ve ibret gözüyle sırf bir seyirci olmanız için...

— O kurnaz karı mesleğinin önemli sırlarını bir sinema şeridi gibi bana gösterebilir mi?

— O size ifşada menfaat gördüğü şeyleri gösterir. Fakat siz bir bilinenden birçok bilinmeyen keşfedebilirsiniz.

Düşündüm. Adı pek garip fakat bu Kokotlar Mektebi'nden ben de kendi meşrebimce feyizlenemez miydim? Bazı filozoflar edebi edepsizlerden öğrenmenin daha kestirme bir yol olduğunu söylemiyorlar mı? Zavallı yeğenimi kurtarmak için onun düştüğü bu kuyunun dibini yakından ölçüp biçmek elbette faydalı olacaktı. Bu sebeple tevekkül eder bir tebessümle:

— Peki, dedim.

Bu kabulüm üzerine karım karşımda çırpına çırpına haykırarak:

— Siz de mi... Oh, siz de mi bu yaştan sonra o batakhanenin yolunu tutacaksınız? Oranın düşkünlerinden olacaksınız?.. İrfan'ı kurtaralım derken, üstelik sizi de mi kaybedeceğiz? Siz de gidip de bir hafta evinizi, ailenizi unutursanız işte buna tahammül edemem. Dünya bu, haritada her şey

yazar... O karının gözlerinde, sözlerinde bin büyü yerini tutan bir efsun var. Sizi niye çağırıyor? Mutlaka bu davetinin arkasında gizlediği fahişece bir maksadı olacak.

Ben:

— Telaş etme Hanım. Ben oraya bir müşteri değil, bir gözlemci sıfatıyla gidiyorum ve yapacağım gözlemlerden pek çok zavallı için faydalar umuyorum.

— Bu tuhaf davete safdilce icabet etmek için birçok bahane uydurabilirsiniz. Fakat benim de kadınca yanılmaz hislerim vardır. O karı evimize geldi, başımıza bir felaket açtı. Siz kendi ayağınızla oraya giderseniz daha feci bir akıbete uğramamız muhtemeldir.

— Korkma...

— Son sözünüzü anlamak isterim. Gidecek misiniz?

— Gideceğim...

— Mutlaka mı?

— Mutlaka...

— O halde eğer yirmi dört saat gecikirseniz beni bir bölük polis, bir tabur jandarmayla o kokothanenin kapısında biliniz...

*

Karımın bu yersiz itirazlarının aksine gittim; hem de bir defa, on defa değil sayısız kere...

Kokotlar Mektebi'ne, oranın en parlak numaralarına en layık, kabiliyetli bir öğrencisi çalışkanlığıyla devam ettim... Bu şehvet fabrikasının motorlarını, volanlarını, bıçkılarını, matkaplarını, kayışlarını yakından karış karış inceledim. Bütün kıyı bucağının fotoğraflarını aldım.

Netice olarak edindiğim fikir şudur: Dünyanın mihveri bu *amur* imalathanelerinin ortasından geçiyor. Hemen her şey; servetler, iflaslar, sevinçler, intiharlar, gülünç, feci bütün dünya dolapları, hırsları, olayları bunların etrafında dönüyor. Eskilerin ayine-i devran[1] dedikleri işte budur. Bir yüzünde kâinat var, öbür tarafı sırla kapalı...

---

1 Kader, felek aynası, talih aynası.

İKİNCİ BÖLÜM

1

Şişli Osmanbey civarında sağa dönen sokakların birinde yedi katlı büyük bir apartman... Basamak aralıklarına tozlar birikmiş biraz bakımsız mermer merdivenlerden çıkılınca dördüncü kattaki kapılardan birinin üzerinde "Kimsesiz Kızları Koruma Yurdu" tabelası okunur.

İçeride kızlar vardır. Belki de çoğu kimsesizdir. Fakat koruma şeklinin içyüzü erbabınca malumdur. Ara sıra içeride gürültüler olur. Kapı önünden hiddetli ağızların tehditkâr şamataları duyulur. Lakin yurdun müdiresi hep bu hadsizlikleri komşulara mazur gösterecek sızlanmavari ikna edici açıklamalarla şüpheleri söndürmeye uğraşır.

Odadan odaya kanaryalar gibi ötüşerek uçuşan bir düzine güzel genç kız, piyano ve birkaç paslı dikiş makinesi... Sözde meşguliyet dikiştir, iştir. Fakat gerçekte alışveriş başkadır.

Kapı çıngırdayınca hep nazeninler dikişin, nakışın, piyanonun başına üşüşürler. Hepsi meşguldür...

Müdire niçin sanatını başka bir adın korumasına bürünerek gizli icra ediyor? İşte kadının asıl mesleki dehası buradadır. Gizli şeyin ne kadar cazip, tatlı ve doyulmaz bir büyüsü olduğunu o bilir. Kapısı kan renkli fenerin feci ışığıyla kızarmış, rezaleti ilan edilmiş bir randevuevi... Bu ne kadar adi bir şey! Maazallah burası hiç öyle değildir. Burası koruma, geçinme, çalışma yurdudur.

Fakat söz aramızda, bazen pek müstesna zengin şahsiyetler için ırz fedakârlıkları yapılabilir. Bu herkes için değildir. Gizli ve özeldir. Burayı namuslu adam namuslu adama tavsiye eder. Tanınmış ve güvenilir kimseler tarafından takdim

edilmeyenler buranın mahrem hayatına kabul olunmazlar. İşte bu istisnai mahremiyete dayanarak Koruma Yurdu'nun lütfuna uğrayanlar kendilerini bahtiyar bilirler...

Yurdun nikâhla verilecek kızları vardır. Hemen evlenmeye cesaretiniz yoksa tecrübe için bir metres alabilirsiniz. Lakin bu, evlilikten çok daha pahalıya mal olur. Bıkarsanız değiştirilir.

Ulviye Melek işi pek tedbirlice idareye uğraştığı halde, yine ara sıra tecavüz, taarruz olaylarından büsbütün kurtulamıyordu.

Bir gün sabahla öğle arası kapının zili gevrek bir çınlayışla dairenin içinde yankılandı. Zenci hizmetçi kadın Şebistan açmaya koştu. Şapkasının enli kenarı altında esmer çehresi büsbütün kararmış, zayıf, uzun bir adam içeri girdi. Ziyaretçi koridordan geçerken etraf odalarda bir kaynaşma oldu. Tepeli piliçler gibi kesik saçların döküntüleri arasından merakla parıldayan birçok fettan göz, yarı kapanık kapılardan bu gelen insana dikildi. Müdire'nin oldukça Avrupalı bir zevkle döşetilmiş salonu vardı. Misafiri oraya aldılar.

Ulviye Melek gerdan, ense, kol, bilek, vücudunun açık kısımlarına çabucak bir pudra hopu dolaştırdıktan sonra mor pembe bir sabahlıkla ziyaretçinin yanına çıktı. Odada bir hayli müddet kapalı kaldılar. Ne görüştüler? İşte bu, kızların hepsini meraktan çatlatan bir sırdı. Çünkü mevzubahis kendileriydi. Konuşulan şey, onların hayatlarını altüst edecek bir önemde olabilirdi. Endamı biçimli, gözleri süzgün bir kız, Neşide, boylu boyunca bir korku ürpermesi geçirerek:

— Kara kuru, çirkin, gudubet, musibet bir herif...

Pembe, beyaz bir kumral, Ferendaz:

— Galiba yaşı da elliyi geçkin...

Fıkır fıkır bir dolgun, Maide:

— Bu kart horozlar daima körpe piliç ararlar...

Mahmur bakışlı, kıvırcık saçlı bir afet, Dilkeş:

— Ben geçenlerde bir böylesine düştüm. Bütün vaktimiz banyo *friksiyon*,[1] banyo *friksiyon*'la geçti. İhtiyarın sinirleri

1 (Fr. *friction*) Ovmak, ovuşturmak, sürtünmek.

o kadar pörsümüş ki onu diriltinceye kadar ben öldüm vallahi...

Melankolik mavi gözlerinden damla damla sevdalar sızan bir güzellik, Cazibe:

— Bu zahmetine karşılık sen ne aldın? Patrona ne kazandırdın?

Dilkeş isyankâr bir bakışla:

— Ben ne mi aldım? Söyletme beni Allah aşkına!

Enine boyuna bir aşk dalyanı, Ferahnak:

— Beğendiğimize değil, beğenene gideceğiz yavrum. Biz gizli sermayeyiz! Kaçak malız!

Kırmızıya kaçan altın parlaklığındaki saçları kederden gül pembesi alnı üzerinde titreyen, Hazreti Havva'nın son torunlarından bir dilber, Revnakdar:

— Oh, sermaye ne çirkin tabir! İnsanı insanlıktan hayvanlığa indiriyor.

Siyah, parlak, zeki gözlü bir ufak tefek, Nasip:

— Analarımız babalarımız bizi peydahlarken geçimimiz için bankalara nemalandırmaya para yatırmamışlar. İşte talihsizliğimizin başlangıcı, birbirlerini sevmişler. Bu ayıplarını yüzlerine vurmak için biz dünyaya gelmişiz.

Güzel Şayan söze atılarak:

— İhtiyarların miskinliğinden, gençlerin hamaratlığından şikâyet ediyorsunuz. Cenabıhakk'ı size beğendirecek bir erkek yaratamamış olmakla mı itham edeceksiniz?

Sarı papa Şefkat ezgin bir memnuniyet tebessümüyle:

— Hep bu üzüntüleri gönlünüzün çılgınca seveceği bir gılmana[1] düşünceye kadar çekersiniz. Ondan ötesi, oh ya Rabbim, o kadar sefalı, o kadar zevkli, neşeli ki...

Bir erkek gibi kemikleri iri, beti benzi diri, koyu kestane saçları tepesinden şelalevari fışkırmış, Anafor ismine cevap veren delişmen bir kız, içeriye bir kasırga gibi eserek:

— Müjde, müjde, müjde! Hiç Anafor'dan sır saklanabilir mi? Kapıdan dinledim. Tastamam değil ama eksik gedik neyse birçok şey duydum. Herifceğiz pek zengin bir Afrikalı.

---

1 Cennette müminlere hizmet edeceğine inanılan genç delikanlılar.

Maide:

— Son numara kartaloz!

Cazibe:

— Takır takır, sırım gibi!

Dilkeş:

— Suratı pörsümüş dümbelek derisine benziyor!

Anafor:

— Fakat kasası da İngiliz bankasını andırıyor.

Ferendaz:

— Bu yakışıksız hayırsever adam, Kimsesiz Kızları Koruma Yurdu'na yardıma mı gelmiş?

Anafor:

— Evet, evet... Hepimizi ayrı ayrı öpüp, sevip memnun etmeden gitmeyeceğe benziyor.

Neşide:

— Benden paso kuzum. Bunlardan biriyle bir hafta kalmak felaketine uğradım, hâlâ gönlümün bulantısını bastıramıyorum. Afrikalıların tenlerine mahsus bir koku var. Kötü tabaklanmış deri kokusu...

Ferahnak:

— Ben dikkat ettim. Ellisini altmışını geçmiş her erkek ağır kokuyor.

Maide:

— Gençler nasıl kokuyor?

Nasip:

— Bize ne soruyorsun? Hiç burnun bu kokuyla temas etmedi mi?

Anafor:

— Teke gibi kokan gençler vardır.

Ferahnak:

— Olsun, ne yalan söyleyeyim benim hoşuma gider...

Revnakdar:

— Ohh, Maltız keçisi...

Cazibe:

— En iyi delikanlı nasıl kokar?

Dilkeş:

— Ohh, yasemin gibi...

Neşide:

— Aman imrendirme beni...

Ferendaz:

— Öylelerinin de paraları yoktur. Yalnız hoş kokuyla yaşayabilirsen ne âlâ...

Dilkeş:

— Yaşarım. Liraları bu Arap'ın suratına katık edeceğime gönlüm hoş olsun, ekmek peynire razıyım. Birbirimizi sevdikten sonra samanlık seyran olur...

Anafor:

— Kapı arkasından sezdiğime göre bu Arap, kendisi ne kadar ihtiyar, kara kuruysa o kadar genç, beyaz ve tombul istiyor.

Nasip:

— Öyleyse Maide hazır olsun.

Maide:

— Oh, kuzum niçin? Ferahnak benden besili, benden beyaz değil mi?

Ferahnak:

— Ben biraz battalım.

Maide:

— İşte tam Arap harcısın!

Nasip:

— Ah, benim beğenenlerim azdır. Kan kırmızı, en gevrek, en tatlı karpuzun küçüklerden çıkacağını bilmezler. Bu Afrikalı beni istese çok nazlanmam. Bütün paralarını cebime korum...

Cazibe:

— Arap'ın kendisini nereye korsun?

Nasip:

— Boğadaya![1]

---

1 Çamaşırları kaynar küllü veya sodalı suya yatırarak temizlemek ve beyazlatmak.

2

Kızlar böyle genç kafalarının hararetiyle kaynaşırlarken oda kapısından Müdire gözüktü. Yüzü, sırtındaki pembe mor matinenin[1] rengine yaklaşacak kadar ateşlenmişti. Bu sima değişikliği memnuniyetinden mi, üzüntüsünden mi? Umduğunun üstünde dolgun bir pazarlıkla iş mi pişirmişti yoksa umduğu yüksek miktarı tutturamamış mıydı?

Dükkâna bir müşteri girdiğinde, tavukçu piliç seçmek için elini kafesten içeriye sokunca hayvancağızlar cıyak cıyak bağırarak o katil pençeden kurtulmak heyecanıyla küçük hapishanenin içinde oraya buraya kaçışıp nasıl çırpınırlarsa bütün kızlarda da öyle bir korku ürpertisi göründü. Ulviye Melek böyle anlarda tatlılıkla başlardı. İsyanla karşılaşırsa sözünü geçirinceye kadar derece derece sertleşmenin usulünü bilirdi. İhtiyar, çirkin taliplere karşı kızların bu nefretleri daimiydi. Fakat Müdire hiçbir şey sezmemiş gibi görünerek en tatlı sesiyle:

— Yine damımızın üstünde bir devlet kuşu dolaşıyor. Bakalım içinizden hangi bahtiyarın başına konacak?

Bu piyaza[2] hiç sırıtan olmadı. Durgun, çatkın çehreler önlerine eğildi. Patron tebessümünü bozmadan devam etti:

— Son Ekselans El-Mansur Ala'l-Fazl Mahmud El-Mekki... Milyoner... Mizacına, zevkine göre bir kız arıyor. Kahire'de, Helvan'da, Gize'de daha bilmem nerelerde konaklar, oteller, mülkler, apartmanlar, çiftlikler...

Nereden geldiği belli olmayan, öfkeli bir ses:

— Mizacına, rengine göre bir kız arıyorsa Habeşistan'a gitsin! dedi.

Müdire'nin gür sesi bu alayı bastırarak:

— Senenin her mevsimini Avrupa'nın, dünyanın en güzel, en meşhur, en zengin şehirlerinde geçirir.

Diğer hiddetli bir ağız şu bedduayı fırlattı:

— Yere geçsin!

---

1 Kadınların ev içinde giydikleri sabah kıyafeti, sabahlık.

2 (Argo) Çıkar için birini övmek, pohpohlamak.

Müdire:

— Para gücüyle Viyana'nın, Berlin'in, Paris'in, Londra'nın, New York'un aralarında hiç mesafe kalmaz. Dünyanın en göz kamaştıran medeniyet, sefa, zevk, eğlence merkezlerinde, en şaşaalı sosyetelerde servet, itibar, elmaslar içinde parlamak istemeyen bir kadın tasavvur olunabilir mi?

Neşide asabi bir taşkınlıkla haykırdı:

— Olunur. İşte ben!

Patron artık taştı:

— Çoğunuzu sokağa atılmış sıska, aç kedi yavruları gibi oradan buradan topladım. Hepiniz de gönlünüzün hoşlandığı bir delikanlıya ırzınızı sakatlatmış, sonra terk edilmiştiniz. Hâlâ hepiniz de gönlünüzün seçtiklerine gitme sevdasındasınız. Hanımlar, mide ihtiyacı aşk ihtiyacından evveldir. İlk önce karın doymazsa hayat makinesinin diğer hisleri işlemez. Gönlün çektiği oynaşlarla yaşamak zenginlere mahsus bir bahtiyarlıktır. Delikanlı diye ölüyorsunuz, bayılıyorsunuz. Peki, fakat o eski genç mirasyediler, şehzadeler, paşazadeler kalmadı. Yüz yüz elli lira maaşlı memurlara gideceksiniz. Birkaç ay içinde zimmetlerine para geçirterek zavallıları hizmetlerinden kovdurtacaksınız. Ceza mahkemelerindeki yargılanmalarınızla, mahkûmiyetlerinizle gazetelerin ilk sayfalarına dedikodu sermayesi olacaksınız. Sonra karşı karşıya birkaç gram tentürdiyotla yahut kucak kucağa *bosfor*'un anaforlarına gömülerek aşkınıza son vereceksiniz. Hiçbiriniz buranın esiri değilsiniz. Hepinizin iradesi elindedir. Arzu ettiğiniz vakit istediğiniz yere gidebilirsiniz. Fakat nereye gidersiniz? Sizin için açık kapı nereleri var? Şahsi randevuevlerine meta olmaktan başka neye yararsınız? Bu dereceye düştükten sonra, "Ben falan zamparayla yatarım, ötekiyle yatmam" diyemezsiniz. İhtiyarına da çıkacaksınız, gencine de, şoförüne de, vatmanına da, hamalına da, camalına da... Siz burada, benim evimde, yükselme zamanları gelince arzu edenlere takdim edilen birer fondan[1] gibisi-

1 Likörlü bir tür şekerleme.

niz. Pek nadir ve müstesna hallerden başka sizi geceliğine çıkarmıyorum. Metres veriyorum, daha saflarını bulursam nikâhla çakıyorum.

Anafor:

— Teşekkür ederiz. Biz burayı fuhuşhane, kendimizi fahişe bilmiyoruz.

Müdire:

— Ben sizi kokot olarak yetiştiriyorum. Burası fuhuşhane değil, mekteptir.

Ferendaz sabırsız ve meraklı bir sesle:

— Sevgili maman, bu iki tabir arasındaki mesafeyi bize bir daha tarif eder misiniz?

Müdire:

— Biz bütün kadınlar, büyükanamız Hazreti Havva'nın işlediği ilk zellenin[1] cezasını çekiyormuşuz. Görünüşte dini yaratılışın bir latifesi gibi görünen bu sözde ağır bir mana var. Bizim ezelden ebede masum mahkûmlar olduğumuzu anlayınız. Kadın evlenemezse ahlaka, kanuna arkasını dönerek kendisine açılacak kucaklara atılabilir ya! Bu alın yazısı günahkârlığa derece derece kokotluk, iffetsizlik, fahişelik, müptezellik vs. diyorlar. Kokotluk işte bu mertebelerden biridir. Kokot, randevuevi sermayesi değildir. Ondan yüksektir. Bazen çok yüksektir. Başlı başına evi, apartmanı, hatta lüks oteli olur. Metres (bizim verdiğimiz manayla) bir müddet için tek erkeğe kendini adar görünen kadındır. Ve hemen hemen büsbütün *aman*'ının hesabına yaşar. Kokot, bir alay âşığın ortasında adeta tamahkâr bakışların odağıdır. Onun daire, debdebe masraflarını ödeyen el veya eller belli değil gibidir. *Aman*'larından ikisi çekilirse üçü gelir. Bazen *ministro*'lardan[2] bile düşkünleri olur. Kokotların içinde bilgi ve görgü açısından *femme du monde*[3] denilen kibar kadınlar derecesine bile yükselmiş olanlar vardır. Medeni ve ince hayatın hemen hemen bütün yol yordamına vâkıftırlar.

---

1 Küçük günah.

2 (Fr. *ministre*) Bakan.

3 (Fr.) Sosyete kadını.

Ve yine hemen hemen her sosyeteye kabul olunurlar. İşte siz burada bu mesleğin orta mektebindesiniz. Zengin, *monden* bir adamın koltuğunda Avrupa'ya gittikten sonra her şeyi görüp öğreneceksiniz. Medenileşecek, inceleceksiniz. Başınızı arkanıza çevirip de bu şimdiki sefil hayatınızı hatırladığınız zaman, *aman* ürküntüsüyle gözlerinizi yumarak daha ileriye kaçmak isteyeceksiniz. İşte şimdi damımızın altında bulunan Mahmud El-Mekki Hazretleri sizi hayatın bu kasvetli, elemli sığlığından en yüksek cennet sefasına çıkaracaklardan biridir. (Elini uzatıp parmağına yeni takılmış yüzüğü parıldatarak) İşte son ekselansla olan bugünkü bahtiyar görüşmemin hediyesi. Cepleri mücevher kutularıyla dolu.

Pırlanta yüzüğün çaktığı küçük şimşekler bütün kızların üzerinde peri masallarındaki efsunlu şimşirek taşı[1] etkisi yaptı. Nazlıların yüzlerinde kalp yumuşaklığına benzer birer tebessüm belirirken Müdire devam etti:

— Son ekselans, yurdumuzun methini uzaklardan duymuş, büyük bir tavsiyeyle geldi. Memnun ederseniz bahtiyar olursunuz. Gerdanınızda, kulağınızda, bileğinizde birkaç elmas parıltısı güzelliğinize başka alım getirir. Kıymetinizi artırır. Ekselans biraz yaşlıca fakat konuşması çok tatlı. Ağzında dişleri inci gibi. Sohbetinin şirinliğiyle insanın karşısında adeta güzelleşiyor, gençleşiyor. Çok kibar adam. Bütün sözleri terbiyeli, tartılı, yumuşak, nazik, cazip. Onun bütün bu faziletlerine, cömertliklerine, centilmenliklerine karşılık elbette bizden de kendi arzusunca bazı şeyler istemeye, aramaya hakkı olacaktır. Ekselans'ın hissini, zevkini şöyle bir yokladım. Ferahnak sen o levent vücudunla karşısına çıkarsan düdüğü çalacaksın.[2] Mahmud El-Mekki, iri kemikli kuru gövdesini içine gömecek kuştüyü bir yastık arıyor. Kızım işte o da sensin. Haydi yavrum, malıma güvenirim. Hiç süslenmek istemez. Temiz, nazik, zeki olmalı ve güzel davranmalı. *Aman*'ının her bakışındaki manayı

1 Şimşirek taşı: Masallarda ve halk hikâyelerinde geçen ve gece ışık saçtığına inanılan efsanevi taş, şebçerağ ve şimşek taşı da denir.

2 Bir işte çok şanslı duruma gelmek.

anlamalı. Hazret, ağır süslerden bıkmış. O kadının çıplak tenini, işveli ruhunu istiyor. Züğürt bir gence eş veya yaşlı bir milyonere metres olmak; işte kadın hayatının iki ucu. Konfor, lüks, yaşayış, zevk, ferahlık nerede bunu sana ben söylemeyeceğim, bunu şansın sana açacağı istikbal söyleyecek. Seni aşağıdan yukarıya fırlatan bu talih dalgasına sonra çok teşekkür edeceksin.

Metresliği fuhuştan ayıran, ona yaldızlı bir talih damgası vuran kadının bu teşvik edici sözleri bütün kızların kafasını büyüledi. Ekselansın yanına girmek için yalnız Ferahnak'ta değil, kızların birkaçında daha hareket görüldü. Fakat sonra kendilerini topladılar. Yalnız çağrılan yürüdü.

3

İçlerinden biri talihinin sesine gittikten sonra bütün kızlar düşünceli birer simayla odanın ortasında halka oldular. Revnakdar:

— Ferahnak buradan içeriki odaya gitmekle geleceğini temin etmiş mi oluyor?

Ferendaz:

— Müdire işi o kadar şatafatla ballandırdı ki hepimiz yüreklerimizde birer hoplama duyduk.

Neşide:

— Bu Afrikalı ekselans, kızı ne yapacak?

Anafor:

— Alıp Avrupa'ya götürecekmiş.

Maide:

— Avrupa'da kadın kıtlığı mı var sanki?

Dilkeş:

— Bir malı çiftlikten almak başka, pazardan almak başka. Burası metres harasıdır. Garanti mal yetiştirmekte dünyanın dört köşesinde şöhreti var. Biz bu mektebin mezunlarından kaçıncı dönemin talebesiyiz acaba? Avrupa'da İran'ın halısı, Türk'ün fahişesi para ediyormuş.

Cazibe:

— Bu istatistiği bilmiyoruz. Fakat merak ettiğim başka bir şey var.

Maide:

— Nedir?

Cazibe:

— Müdire buradan çıkanların şan, şöhret ve yükselmelerinden bahsediyor. Acaba bizden öncekiler içinde büyük servet, büyük şöhrete ermiş olanlar var mı?

Dilkeş:

— Ne söylersin... Meşhur artist, prenses ve hatta kraliçe olanlar bile varmış...

Kızlar böyle geçmişten, şimdiden çıkarımlarda bulunmak suretiyle geleceklerini keşfe uğraşarak enine boyuna dertleşirlerken dışarıda bir gürültü koptu. Kulak verdiler. Dakika geçmeden Ferahnak yaka, göğüs derbeder, kafesten kurtulmuş bir kuş çırpıntısıyla odadan içeri atıldı. Hepsi şaşırdı. Hep bir ağızdan soruyorlardı:

— Ne var, ne oldu?

Ferahnak, bir umacının takibine uğrayan çocuk gibi korkudan büyümüş gözleriyle arkasına bakarak:

— Aman susunuz. Söyleyemem. Söylenmez. Geçen akşam rüyamda uzun, kara bir yılan görmüştüm. Buna çıktı.

Bu soğuk hayvanın ismi hepsinin vücudunu ürpertti. Anafor:

— Ferahnak, son ekselansın sana taktığı yüz görümlüğünü göster bakalım.

Ferahnak:

— O son ekselans değil, yerin dibine batsın son *horreur.*[1] Durunuz, durunuz. Sersemledim, azıcık aklımı başıma toplayayım, anlatırım.

Anafor:

— Hayırdır inşallah, geçen akşam rüyada gördüğün yılan seni soktu muydu?

---

1 (Fr. *horreur*) Korku.

Ferahnak:

— Oh... Yok, Allah esirgesin! Ondan da böyle kaçıp kurtulmuştum.

Firari kız iki avucuyla sımsıkı yüzünü kapadı. Biraz evvel geçirdiği sahneyi şimdi bir daha yaşamaya uğraştıktan sonra kopardığı sağanaklı kahkahaların arasından:

— Durunuz size anlatayım. Fakat hakikati ifade ne mümkün! Siz bu komediyi Arap'ın ağzından dinlemeliydiniz ki... Son ekselansın yanına girdim. Karşısında derin bir reverans yaptıktan sonra şöyle bir tarafa iliştim. O şimdi acayip acayip geviş getirerek, yuvaları içinde sırıtıp büyüyen gözleriyle yiyecek gibi bana bakıyordu. Gayetle ballı, ağdalı bir şey geveliyormuş gibi yutkundu, yutkundu, nihayet, "Nişin o kadar şok uzakta kaşdı ya efendim? Gel şöyle yanımda otur." Biraz yaklaşır gibi yaptım. O, "Daha, daha, daha... Ben senin zevc sen benim zevce, teklif yok!" Birdenbire bileğimden yakaladı. Elimin üstünü, avcumun içini sulu şapırtılarla öpe öpe, "Hâzâ min lütf-i Rab,[1] şok beyaz, şok yumuşak, sükkerî,[2] muattar.[3] Senin adı ne?" dedi. "Ferahnak" dedim. "Ferahnakkk. Maşaşallah, maşaşallah. Bi'l-yümni ve's-saade[4] içimde ferah doldu. Ferahnakkk!" dedi. "Efendim!" dedim. "Ben sana şok sevdi. Şok eyilik yabacak..." dedi. Bileğimi tekrar öpüp avucunda tutarak, "Burada bir mücevher bilezik"; parmağımı göstererek, "Burada bir pırlanta hatem"[5]; kulaklarımı okşayarak, "Burada, burada elmas kupeler"; birdenbire göğsüme saldırarak, "Burada bir yakut pandantif. Her tarafında, her tarafında kıymetli bir şey takacak. Hep tezyin edecek,[6] hiç boş yer bırakmayacak..." Göğsüme hemen sülük gibi yapışmak istedi. Her öptüğü yere sert bir diş fırçası gibi batan bıyık-

---

1 (Ar.) Bu, Allah'ın bir lütfudur.
2 (Ar.) Tatlı, şeker gibi.
3 (Ar.) Itırlı, güzel kokulu.
4 (Ar.) Mutluluk ve uğurla.
5 (Ar.) Yüzük.
6 Süslemek.

ları vücudumu diken diken ediyordu. Duramadım, Arap'ın elinden silkinerek, "Yapmayınız Ekselans, gıdıklanıyorum" dedim. "Gıdıklanıyorum? Ne kelime bu gıdıklanıyorum?" diye sordu. "*Chatouillement*" dedim. "*Chatouillement, eh bien*... Aaa *chatouillez-moi j'aime ça*... Gıdıklayınız bana. Gıdıklayınız bana. Ben şok severim hem gıdıklanmak hem de gıdıklamak" dedi. "Oh, yok ben hiç sevmem. Bırakınız..." dedim. "Lâ,[1] vallah bırakmaz. Soy kelb,[2] tuttuğu ava bırakmaz. Gıdıkla bana, gıdıklayım sana..." Bu gıdıklama oyunu esnasında Arap'ın gözleri o kadar şeşbeşe döndü, şaşılaştı ki sarası tuttu zannıyla nefsinin ateşinden zor kurtularak kaçtım...

Anafor:

— Haniya pandantifin kutusunu göstersene.

Ferahnak:

— Ben istemem. Arzu ediyorsan git sana taksın.

4

Gelecekte bugün adı bilinmeyen türden çok ticaretler çıkacaktır. Ulviye Melek'in ticareti de işte onlardan biriydi. Görünüşte bu, hemen hemen bir randevuevi işletmesini andırıyordu. Fakat Müdire'yle bu konuya dair konuşmaya ve münakaşaya girişince kadın gözlerinizin önüne tuttuğu mantıklı bir fermanla sizin görüşünüzü, düşüncenizi şaşırtıyordu.

O, bu konuda edindiği etkileyici konuşma becerisiyle itirazınıza karşı hemen şöyle coşuyordu:

— Beyefendi, ben gidip de kimsenin bakire kızını, kısrağını ayartmıyorum. Onlar bozulduktan sonra benim ayağıma geliyorlar. Avrupa evliliklerinde bekârete pek ehem-

---

1 (Ar.) Hayır.

2 (Ar.) Köpek, kelp. İranlılar Araplara Tâzî derler. Bu adlandırma, farklı açıklanmakla birlikte, yaygın olan kabule göre, Araplarla bir av köpeği türü olan tazının fizik özellikleri ve kabiliyetlerinin benzer görülmesindendir.

miyet verilmez. Lakin Türkiye'de iş büsbütün başkadır. Ne yapalım ki zavallı Türkler uğursuzluğundan korkarak safer[1] ayında evlenmeye cesaret edemeyecek kadar henüz saf ve sadedirler. Böyle bir felakete uğramış kızların içinde bazen çok fena bir tesadüfün, zalim bir talihin kurbanı olmuş olmaktan başka bir günahları görülmeyen biçareler vardır. Bunlar kazara bozulmuş lakin pek çok bakireden daha iyi bir eş, daha müşfik bir ana olacak karakterdedirler. Ne yapalım ki bu hususta istisna kabul etmeyen çoğunluğun kınaması karşısında boyunları bükülen bu felaketzedeler derhal namus kadrosundan dışarı fırlatılıyorlar. Beyefendi, her gün gazetelerde okuduğunuz hâkim karşısına çıkmış bekâret bozma davaları sayıca gerçeğe ve gizli kalanlara nispeten hiçtir. Hayatı sönmez ateşiyle yaratan, hayvani, vazgeçilmez şehvet, kanun, tehdit, engel tanımıyor. O bütün vahşiliğiyle meramını tatmine atılıyor. Suçlu suçsuz, talihin bu gadrine uğrayanları hep çamurun akıntısına mı bırakacağız? Sosyetenin geleneksel bir tiksinti ve merhametsizlikle yüz çevirdiği bu zavallılara uçurumun başında müşfik bir ana koruyuculuğuyla kollarımı açarak, "Geliniz bakalım, sizi bu düşüşün neresinde durdurabileceğim? Büsbütün geri çeviremesem de gayyanın dibine kadar inmenize belki engel olabilirim" diyorum. Onlara devamlı erkek ve ekmek buluyorum. Kanundışı, fakat evliliğe çok yakın bir ilişkiyle baş göz etmeye çalışıyorum. Siz, benim bu kurtarıcılığıma muhalif kesilen düşünürler, bu biçareler için ne düşünüyorsunuz? Söylesenize! Hiddetten, nefretten, kınama ve kötülemekten başka hiçbir şey! Değil mi efendim, hiçbir şey! Fakat insanlığınıza muhtaç, düşünülmeye değer, ortada bir sürü bedbaht var. Bunları cemiyetin kangren olmuş organları diye kesip atacak mısınız? Vücudun sağlam kısımlarını bu ameliyatla kurtarabilecekseniz böyle yapınız. Fakat bu tedavi usulü de beyhudedir. Çünkü kangren, kısmi değil

1 Hicri takvimin ikinci ayı olan safer, eski Arap inanışına göre uğursuzdur. Bu inanç Müslüman Türklerce de benimsenmiştir.

yapısaldır. Ve her mağduru tek tek sorumlu tutmakla buna bir hal çaresi bulmuş olamazsınız. Çünkü tabiatın saadetleri de felaketleri de bütün insanlara bölüştürülecektir. Çünkü siz normal bir şeye anormal gözüyle bakıyorsunuz. Doğanın yenilmez gücüne karşı, kanunun çok zayıf ceza aletleriyle çıkıyorsunuz. Fakat gelecek, doğayı incelemekten ilham alarak buna kökten bir çare düşünecektir. Zihinlerin olgunluğa ve uyanışa ereceği o an gelinceye kadar işte ben bu yolu buldum. Namuslu beylere terbiyeli, meslekten metresler yetiştirmek... Bu suretle erkekleri birçok tehlikeli sakıncadan ve kadınları sefalete düşmekten yarı yarıya kurtarmış oluyorum. Ben hiçbir kadına "Doğru yoldan dön, gel falan beyefendiye metres ol" demiyorum. Karısının yatağından sıyrılıp *portmone*'sinin[1] en şişkiniyle, buselerinin en ateşlilerini metresine götüren beyleri de bu haramiliğe sevk eden ben değilim. Kötülüğün mevcut ve hazır tedbirlerle ortadan kaldırılması mümkün değildir. Ben ehvenişeri seçmekle felaketin mümkün mertebe sınırlandırılmasına çabalıyorum.

İşe Ulviye Melek'in aynı giriş, aynı gelişme, aynı sonuçla sürekli çevirdiği tekerleme dolabı; namuslu beylere iffetli metresler yetiştirmek!.. Bu karının olumsuz, boynuzlu felsefesine bir türlü zihnim yatmıyor, alışamıyorum. Namusun, iffetin buradaki tanımı, manalarındaki garabet o kadar beynimi tırmalıyor ki, "Metres olmak acaba düpedüz başı açık fahişe olmaktan yüksek bir şey midir?" çığlığını koparmaktan kendimi alamıyorum. Bu yalnız fuhuşta değil, toplumun diğer tür felaketleri için ayırdığı birtakım damgalı insanları daha vardır. Kalpazanlık, dolandırıcılık, hırsızlık vs. suçlar özenilir meslekler değildir. Fakat ne yapalım ki işin doğası bu tasnifi kendi kendine yapıyor. En medeni memleketlerde milyonlarca nüfusun içinde, her ekili tarlada olduğu gibi, böyle birkaç bin de çürüğü, kurtlusu, kabağı, zehirlisi çıkıyor.

Toplumlar bu felaketlerin her türüyle kudretlerince güleşiyorlar. Fakat bunların öyle birdenbire ortaya çıkanları da

---

1 (Fr. *porte-monnaie*) Para çantası, cüzdan.

var ki... Bu gece rahat, kaygısız uyuyup sabahleyin neşeyle kahvaltısını eden bir adam, iki saat sonra bir otomobilin katil tekerlekleri altında parçalanarak kanıyla kaldırımları göllendireceğini ne bilsin?

Kim bilir şimdi içimizde böyle müthiş kazaların idamına mahkûm ne kadar bedbaht vardır. Kayıtsız yiyip içip, gezip tozuyoruz. Muhitte, hayatta, işte, her şeyde eksik olmayan bu tür felaketlerin hissedarlığından insanları büsbütün koruyabilmek mümkün mü? Fuhuş kurbanlığı da bu faturalardan bir çeşit değil mi? Bunların kaçınılmaz başka türleri yok mu? Halbuki Kokotlar Müdiresi tabiata, hayata, topluma karşı yapılacak bütün şikâyetleri yalnız fuhuş noktasında yoğunlaştırıyor.

Bu kadının övünüp durduğu himayecilikleri acaba hep gördüğümüz ihtiyar Afrikalı milyoner komedisine benzer facialar mıdır? Bu iş her şeyden önce yeni bir ticaret. Ve mucidinin beklediği üzere, bu sanatın istikbalinin çok parlak olması da muhtemeldir.

Müdire'nin mümkün olduğu kadar sureti haktan görünerek döndürdüğü dolabın marifetlerinden diğer numuneleri de görelim.

Bir sabah yine zilin çalmasına koşan Şebistan, kapıyı açınca oldukça kibar *alamod*[1] kıyafetli, biri orta yaştan fazla, diğeri pek genç iki kadınla karşılaştı. Her yabancı ziyaretçiye sorulan soruyu bunlara da sorarak:

— Ne istiyorsunuz efendim?

Yaşlısı cevap verdi:

— Yurdun müdiresini görmek istiyoruz.

— Ne iş için efendim?

— Onu kendisine söyleyeceğim.

— Çok meşguldür. Söyleyeyim, kabul ederse gelir, haber veririm.

Arap çekildi. Kabulün şüpheli olması karşısında bozularak renkleri kaçan iki kadın can sıkıntısıyla göğüs geçirdiler.

---

1 (Fr. *à la mode*) Modaya uygun, sosyetik.

Duvarları sırlarına sırdaş etmekten korkuyorlarmış gibi ağız açmaya cesaret gösteremeyerek yalnız ümitsiz bakışlarla birbirlerine üzüntülerini anlatmaya uğraşıyorlardı.

Geçen her dakikayla üzüntüleri daha artan misafirleri bir hayli beklettikten sonra siyah hizmetçi ağır adımlarla gözükerek, "Buyurunuz, buraya!" kabulüyle onları dış kapıya pek uzak olmayan küçük bir bekleme odasına aldı. Orada da uzunca bekletildiler. Bu kabulde bazı mühim şahsiyetler nezdinde görülen ağır bir teşrifat kokusu vardı.

Yaşlı, genç iki misafir kâh göz göze gelerek, kâh başlarını önlerine düşürerek, kâh ellerini ağızlarına tutup uzun uzun esneyerek düşünmektelerken siyah müjdeci oda kapısından başını sokup bir ikinci, "Buyurunuz" teklifiyle onların önlerine düştü. Boyladıkları uzunca bir koridorun nihayetinde bir kapı açtı.

Ulviye Melek'i şimdi sanatının sahnesinde görüyoruz. Burası tıpkı oynanan piyese göre düzenlenmiş bir tiyatro odasının perde kalkınca görülen halini andırıyordu.

Müdire geniş bir koltukluya oturmuş. Bir tarafında üzerinde hokka-kalem, defterler, biçki patronları, mezuraları, faturalar bulunan bir masa; diğer tarafında üstüne yeni yapılmış renk renk bluzlar, elbiseler yığılı başka bir masa... Ötede geniş pencerenin hizasına sıralanmış üç makinenin önünde üç genç kız, başları önlerinde harıl harıl işliyorlar. Artistlerin jestleri bu atölye manzarasına tamamen uygun...

Müdire, meşguliyet zamanından az bir kısmını konuşmaya ayırabileceğini anlatır imalı, ağır bir tavırla misafirlere karşısında iki iskemle gösterdi. Oturdular...

Halinde ürkeklik seçilen genç kızın gözleri, önüne saplandı kaldı. Yaşlı kadın söze başlamadan önce muhatabının kalbinde merhamet uyandırmak için yalvarırcasına derin bakışlarla onun gözlerinde bir sığınak arıyor gibiydi.

Ziyaretçilerin sırlarını emanet etmedeki ihtiyatlarına rağmen hakikati yarı yarıya anlamış olan Müdire, başını önünden kaldırmayan genç kızı incelemekle meşguldü.

İlkbahar çiçekleri arasında dolaşan, sırtları yeşil yaldızlı böceklerin parıltılarını andırır iri gözler, moda makasının

bile henüz devşirmeye kıyamadığı ve başı bir altın taç gibi süsleyen gür saçlar... Sima kansızlıkla solgun ve zayıf, fakat bu zayıflığın kahreden bir üzüntünün neticesi olduğunu kestirmek de güç bir mesele değil; yer, içer, ferahlarsa yerine geleceğine şüphe yok... Bu kadar müstesna bir parça her zaman ağa düşmez. Ulviye Melek birkaç göz iskandiliyle[1] her şeyi mihenge vurup anladı. Lakin böyle çok güzel kızların maceraları bazen dinleyenleri titretecek kadar müthiş oluyor. Bu hususu etraflıca anlamak için sordu:

— Hanım, yurdumuza müracaatınızın sebebini söyler misiniz?

Yaşlı ziyaretçi bu sorudan biraz kuvvet almış gibi görünerek:

— Biz de zaten onu söylemeye geldik.

— Buyurunuz.

— Efendim yurdunuzun methini duyduk. Kimsesiz (bir müddet durarak) ve felaketzede kızları bazı şartlarla kabul ederek çalıştırıp besliyor ve kısmetleri çıkarsa evlendiriyormuşsunuz. Şimdi şurada gördüğüm hal de tamamen bu duyduklarımızı doğruluyor.

— Evet, ne yapalım hanımcığım, zamanın iktisadi krizi malum. Birçoklarımız bunun içinde kavruluyoruz. İşte böyle bir müessese kurduk. Elimizden geldiği kadar geçinmeye, geçindirmeye, iyilik etmeye çalışıyoruz.

— Hanımefendi tebrike layıksınız.

— Teşekkür ederim. Bu hanım kızımız kimsesiz midir?

— Yalan kabul etmem, akrabası vardır ama âile bağı kesinlikle kesilmiştir diyebilirim.

Bu küçük izah üzerine Müdire, ailesinden kovulmuş bu güzel kızı daha büyük bir dikkatle süzerek:

— Zavallıcık...

— Ah, felaket, Hanımcığım...

— Bu da bir felaketzede...

— Evet.

---

1 (Argo) İskandil: Yoklamak, tartmak.

Böyle bir kız hakkında kullanılan "felaketzede" tabirinin alacağı acıklı mana malumdu... Müdire birdenbire aklına mühim bir şey gelmiş gibi küçük bir deftere kısacık bir kayıtta bulunduktan sonra:

— Bu felaket hakkında tam izahat isterim. Hiç eksik bırakmayacak, hiçbir şey saklamayacaksınız.

Yaşlı kadın odanın içine bir göz gezdirdikten sonra:

— Bu gayet mühim bir aile sırrıdır.

— Olsun. Meçhul üzerine, sırlar üzerine hareket edemem. Eğer bu felaketzede hakkında benden şefkat istiyorsanız her şeyi söyleyeceksiniz.

— Peki fakat yalnız sizin sırdaşlığınıza razı olabiliriz.

— Ha, evet anladım.

Müdire odadaki kızlara hitaben:

— Haydi çocuklarım. Çıkınız, biraz hava alınız.

Makine başındakiler yerlerinden kalkarak bu *plas*'a[1] gelmiş felaket hakkında istenilen gizliliğe karşı yüzlerinde beliren birer ince tebessümle odayı terk ettiler. Müdire şimdi misafire dönerek:

— Dinliyorum efendim.

— Bu kız insanlık dışı bir tecavüzün kurbanıdır.

— İnsanlık dışı bir tecavüz mü? İşte bu tür vakalarda kullanılması âdet olmuş bir tabir. Maşallah, küçükhanım pek ufak tefek değil, kendi kendini müdafaa edememiş mi?

— Efendim, çok içirmişler.

— Hanımın içki alışkanlığı var mıdır?

— Hayır efendim, hayır, katiyen. O felaket saatine gelinceye kadar içki onun tattığı bir şey değildi.

— Peki ama o ana kadar tatmamış olduğu bir şeyi kendilerinden böyle bir kötülük umulanların ellerinden niçin içiyor?

— Ah Hanımefendi, akacak kan damarda durmaz sözü beyhude yere söylenmemiştir. Bazen olacağa çare olmuyor.

---

1 (Fr. *place*) Yer, meydan.

Dünyada birçok masum günahkâr olduğunu elbette siz de kabul edersiniz. Bu kız ona verdikleri şeyin içki olduğunu bilmiyormuş.

— Bu nasıl olur efendim?

— İnanınız olur. Şampanyanın içine sarhoşluk verici diğer kuvvetli şeyler dökerek ilaç diye içirmişler.

— Hanımın o esnada ilaca ihtiyacı mı varmış?

— Evet, ufak bir mide sancısı. Reçete uydurmuşlar, şampanya karışımını güya eczaneden yapılıp gelmiş bir deva gibi göstermişler. Bu kızın aldanmasının en büyük sebebi de bu alçaklığı yapanın kendisinden böyle bir cinayetin beklenmesine imkân verilemeyen biri olmasıdır.

— Kim bu?

— Yakın akrabadan biri.

— Kızın nesi?

Yaşlı kadın etrafına çekingen bir bakış dolaştırdıktan sonra:

— Eniştesi...

Ulviye Melek, bu ırz doktoru, kızın anlatıldığı şekildeki masumiyetine pek inanmadı. Fakat şimdi bu meseleyi kurcalamayı da uygun bulmadı. Bir eniştenin baldızına tecavüzü de Müdire için tüyler ürpertecek fevkalade bir olay değildi. Yalnız bu işe biraz şaşmış görünmek için:

— Ah, böyle adam yerin dibine batsın! Ee, sonra efendim?

— Sonra efendim, bir türlü dışarı veremediği bu sırrın zehriyle kızcağız uzun müddet kıvranmış durmuş. Onun bu sessiz kalması ötekine yeniden cesaret vermiş, tecavüze tekrara kalkışmış. Yani felaket ev içinde müzminleşmiş.

Bu, felaketin müzminleşmesi sözünden Müdire'nin anladığı mana çok derindi. Bu lakırdıdan adeta enişteyle baldız arasında işlenen günahın devamlı bir şekle girdiği anlamı çıkıyordu. Bunun üzerine biraz dikçe bir soruyla:

— Küçükhanım ilk tecavüzü sessizliğiyle örterek niçin fenalığı müzminleştiriyor?

— Ah efendim, bilseniz bu kızın ablası Nezriye Hanım o kadar sinirli ve kocasına düşkün bir kadındır ki felaketi

duyduğu anda kıyamet kopacak. Ya derhal düşüp ölecek, ya tımarhaneye gidecek. Hiç başka türlü değil. İşte bu korkuyla kızcağız sessiz kalmaya mecbur olur.

— Hanım, böyle şeyleri saklamak tehlikelerini kat kat artırmak demektir.

— Hay Allah sizden razı olsun! Nasıl biliyorsunuz! İşte bu da öyle oldu.

— Çünkü böyle fenalıkların ebediyen gizli tutulabilmesi mümkün değildir. Siz ne kadar saklarsanız vakit ve saat gelince olay kendi kendine patlak verir.

— Evet evet, çok haklısınız. Ah Hanımefendi, bir erkeğin gözü kızınca artık dünyayı görmüyor. İstediğini elde etmek için her felakete meydan okuyor. Kendi tutuştu mu etrafını da yakıyor, yıkıyor.

— Erkeğin kadından daha hazımlı, düşünceli, metin, basiretli olduğunu söylerler. Başka hususlarda belki. Fakat sevdaya gelince erkek, kadından çok daha düşkün, çok daha iradesiz, çok zavallıdır.

— İşte bu olay da sözünüzü ispat ediyor. Bu Sıtkı Bey'e yaraşır mı? Sen eşinin üzerine baldızına göz koy, türlü hileyle onu arzularına boyun eğdir ve ev içinde bu günahına devam etmeye uğraş. Nevvare, bu zavallı kızcağız, eniştesinin sakınma bilmeyen bu taşkın tecavüzlerinden nasıl korunsun? Nereye kaçsın? Ne tarafa gitse daima onu arkasında, bütün ateşli gözyaşlarıyla ayaklarının altında buluyor. Çılgın kucaklamalarından vücudunu, yakıcı buselerinden yüzünü zor kurtarıyor. Bu tecavüz ve müdafaa didişmesi sahnelerinden birinde elbette bir gün Nezriye Hanım üzerlerine gelecek. Bu sine sine tüten yangın bütün dehşetiyle birden alev alacak. Artık felaketin saklanacak tarafı kalmayacak. İşte bu korkuyla titreyerek Nevvare bir gün Sıtkı'ya der ki, "Enişte, benim genç kızlık namusumu berbat ettin. Şimdi de bu günahkâr arzuna devamla ailenin saadetini bitiriyorsun. Bu cinayetinde ısrara uğraşırsan benim için yalnız bir kurtuluş yolu kalıyor; intihar! Ablama hiçbir şey sezdirmeden ölmek istiyorum. Kimseye bir şey duyurmadan

bu sırrı vücudumla mezara götürüp örtmek de benim için bir nevi teselli sayılır." Sıtkı Bey şu cevabı verir: "İntihar! Hayhay! Fakat ben de beraber, kucak kucağa, dudak dudağa..." Nevvare bu şekilde de eniştesinin tecavüzlerinden silkinemeyince ona söylediği şeyi kendi kendine yapmaya karar verir. Bir gün münasip bir anda bahçedeki dut ağacına ipi atar, ilmeği boynuna geçirir, altındaki iskemleyi tekmeler. Son nefesi vereceği esnada bu feci manzara komşulardan görülür. Koşuşurlar, kızı ipten alırlar. Baygın, yere uzatırlar. Telaşlar, doktorlar, tedaviler... Kız dirilir. Kalabalık çekilir. Ablası sorar: "Zorun neydi yavrum? Canına kıyacak kadar seni hayatından bıktıran bu müthiş sırrı anlamak isterim." Nevvare inleyerek cevap verir: "Ah ablacığım, bu sırrı senden saklamak için ölmek istiyordum. Mademki maksadımı gerçekleştirmeden beni engellediniz, artık içimde bu sırla yaşayamam. Buna tahammülüm yoktur." Ablası, "Bende senin her ıstırabın, her sırrınla üzülecek ve alakadar olacak kadar ablalık şefkati görmüyor musun?" der. Nevvare, "Ben senin büyük şefkatine layık bir kız kardeş değilim. Ben günahkâr bir kızım ablacığım..." der. Ablası, "Ah Nevvare, yok, buna inanamam..." Nevvare, "İnan ablacığım! Ah, şimdi ağzım mezar topraklarıyla örtülerek ebediyen susmuş olsaydı, bu sırrı sana ifşa azabından kurtulmuş olurdum. Ah, bazı facialar için hayat ne kadar hain bir ilancı, ölüm ne kadar merhametli, ne kadar ketum bir örtü... Hayat bana, şimdi kurtulduğum ölümden yüz kat ıstıraplı geliyor..." der. Ablası, "Söyle kızım, beni meraktan, azaptan öldüreceksin..." Nevvare, "Seni bu meraktan kurtarmak öldürmekten daha fecidir..." Ablası, "Yetişir, söyle bitiyorum!.." deyince Nevvare, "Eniştem bana ilanıaşk etti!" der.

Nezriye Hanım yolmak için on parmağını saçlarına geçirerek, "Sıtkı! Sana! İlan! Oh kulaklarımdan beynime ateş doluyor. Sonra? Sonra? Sonra?" diyor. Nevvare, "Sonra beni pusuya düşürdü..." Ablası, "Sonra? Sonra? Sonra?" diye sorunca Nevvare, "Sonra artık ben kız değilim!" diyor. Bedbaht Nezriye bu cehennem darbesi karşısında kurşunla

vurulmuş gibi sararır düşer. Nevvare'yi ölümden kurtaran doktorlar şimdi onun başına üşüşürler. Hanım da ayılır. Lakin evin içinde hazmı mümkün olmayan bir geçimsizlik başlar. Nezriye Hanım, kocasıyla kız kardeşini yan yana görmeye tahammül edemez. Her gün gözyaşı, acı sitemler, ahlar, oflar... Zavallı kadın ne yapsın? Bu üç canın bir evde bulunması işkencesine dayanılmıyor. Kocasından mı geçsin, kız kardeşinden mi? Yoksa kendi tatlı canından mı? Olayı ortaya koyarak boşanmak istese, şüphesiz davayı kazanır. Fakat Sıtkı'dan ayrılmak kendine her şeyden daha dayanılmaz geliyor. Kız kardeşini evden çıkarsın... Lakin nereye? Zaten Sıtkı buna şiddetle karşı, "Nevvare nerede, ben orada!" diyor. Artık mesele çığırından çıkmış. Son *plas*'a kadar yüz göz olmuşlar.

Nezriye bazı günler kendini zapt edemeyerek bütün öfkesiyle haykırır, "Ah keşke kahpeyi intihardan kurtarmayaydım. Gebereydi, ayıbını yerler örteydi. Şimdiye kadar mesele kapanırdı. Kocamla baş başa kalır, rahat ederdim. Ölme nöbeti şimdi bana geldi."

Nihayet, oh nihayet, talihsiz kadın bu cehennem azabından kurtulmak için son kararını verir. Bir gün odasına kapanır. Revolveri doldurur. Şakağına doğrultur. Tetiği çeker. Lakin aşırı heyecandan eli titrer. Kurşun hedeften saparak camı deler, vızlar gider. Silah sesine koşuşurlar. Kapıyı kırarlar. Hanımı yerde baygın fakat yaradan bereden salim bulurlar. Bu intihar teşebbüsü mahallede çalkanan dedikoduyu kabartmaktan başka bir fayda vermez. Evde yine eski acı vaziyet, ailevi bir şekle giren yine o çekilmez işkence. Dert eskidikçe ıstırap kesilmez, artar. Çünkü Sıtkı Bey iki kız kardeşin de kocası kalmak ister. Ah Hanımefendi ah, bu kapalı damların altında ne trajediler oynanıyor? Ah vah, büyük bir felaketin sinsi başlangıcı gibi evin bacasından tüterken olay yeniden çok şiddetli bir şekil alır. Artık kendinde de tahammül gücü kalmayan Sıtkı, bütün tehditkâr sesiyle karısına bağırır, "Hanım, artık dırdırı kes! Sana müjdeyi vereyim. Yakında benden de her şeyden de kurtulacaksın. Dünya

bütün gökleri, güneşleri, ayları yıldızlarıyla senin olsun. Doğudan batıya, kuzeyden güneye salınarak içinde geniş geniş, ferah ferah yaşa." Nezriye titreyen yüreğini tutarak sıtmalı bir sesle, "Bana genişliğini methettiğin dünya sana niçin dar geliyor kuzum?" Sıtkı, "Bunu şimdiye kadar anlamadınsa bundan sonra anlatması zor..." Nezriye, "Ne olacakmış? Ne yapacaksın?" Sıtkı, "Şimdi bütün dünyada *alamod* olan bir şey yapacağım." Nezriye, "Ne, neyi?" Sıtkı, "Nevvare'nin de senin de cüret edip de başaramadığınız şeyi. Şimdi sıra bana geldi." Nezriye, "İnsanın kaderinde ömrü olduktan sonra, kendini öldürmek için beynine doğrulttuğun silaha Azrail bir yumruk vurarak kurşunun yönünü değiştiriyor." Sıtkı, "Benim silahla kurşunla işim yok." Nezriye, "Tentürdiyot mu içeceksin?" Sıtkı, "Tentürdiyodu aptallar içer. Ölümün o kadar acısız, tatlı türleri varken öyle bir ateşi boğazımdan aşağı boşaltarak içimi cayır cayır niye yakayım? Tentürdiyot nedir? Bunun ne miktarı ne kadar müddette insanı öldürür ve çektirdiği acı nasıldır? Dünyalarını değiştirmek için bu ilaca saldıranların içinde bu hakikati bilen kaç kişi vardır?" Nezriye, "Oh bey! Oh beyciğim, o tatlı ölümün reçetesini bana da öğret." Sıtkı, "Allah esirgesin! Böyle bir reklam yapılırsa sonra kolera var gibi memleket boşalır." Nezriye, "Ben de beraber. Bey, ben de beraber. Tatlı acı her nasıl ölüm olursa olsun arkandan bir gün durmam vallahi." Sıtkı, "Sakın ha, deli misin? Ben senden kaçıyorum. Ahirete de arkamdan koşarsan seni orada bırakıp yine dünyaya dönerim..."

İçin için yanıp kısa bir müddet sessizlikle örtülü görünerek yine birdenbire lavlarını fışkırtan bu elim halin çaresi bulunmayacak mı? Evet, belki fakat bu, ancak bu çok fena vaziyetin sehpasını kuran üç candan birinin ortadan kalkmasıyla mümkün olabilecek gibi görünüyor... Nezriye Hanım kocasını bu büyük günahtan kurtarmak için kendisi tekrar ölmeye ve kız kardeşini de öldürmeye çoktan razı.

Nevvare kendini bir daha assa artık kurtarmayacak. Onu ipte sallanırken görünce belki iyice ölmemiştir diye gidip ilmeğini sıkıştıracak. Hanımefendi, ben de bu aileden

biriyim. İş bu raddedeyken Nevvare bir gün bana geldi, "Hanım teyze, bu aileden kurtulmak yalnız ölümle olmaz ya. Ben bu evden diri diri çıkıp gidemez miyim?" dedi. Ben, "Nereye yavrum, nereye?" deyince o, "Gözümün gördüğü, adımımın gittiği yere..." dedi. Ben de "Kızım, genç yaşında senin için bir felaket saati çaldı. Bundan sonra nereye gitsen akrep yelkovan aynı uğursuzluğun etrafında döneceğe benzer. Pek gençsin, güzelsin. Artık her yer senin için bir pusu, bir tehlikedir. Kendi öz ailesi içinde bu felakete uğrayan, başka yerde nasıl güvenli bir sığınak bulabilir?" dedim. Nevvare de, "Teyze, en dehşetli fırtınaları kanıksayan bir gemici gibi, felakete alıştım. Onun çılgın ıslıkları artık kulaklarıma ninni gibi geliyor. Nasibim beni ne tarafa sevk ederse onun rüzgârına tabi olacağım. İsterseniz beni götürüp Sudan yesircilerine[1] satınız" dedi. Kendine şefkat hisleri kapanmış bir evden bu niyetle çıkan bir kızın bugününü yarınını düşününüz. Yurdunuzun methine geldik. Alınız bu kızı, ne yaparsanız yapınız. Artık onu arayıp soran olmayacaktır.

Ulviye Melek bu teklif karşısında biraz dalgın durdu. Dinlediği macera ayarı tastamam bir hakikat miydi? Bu kös dinlemiş kadın, "Artık bu kızı arayıp soran olmayacaktır" türünden nağmelere inanıveremezdi. Fakat her ne sayılırsa sayılsın Nevvare her zaman ele avuca girer bir parça değildi. Yurda ansızın gökten inen bu günahkâr meleği ürkütmemeyi ticaretine elverişli buldu. Sonradan ortaya çıkacak sakıncalara yine ileride çareler düşünmek mümkündü. Bu güzel kızı hazin bir şefkatle süzerek onu kabule nazlanır görünmek lüzumuyla dedi ki:

— Vallahi yurdumuz dolu. Böyle günde bu kadar insan beslemesi kolay değil. Kazancımız masrafımızı korumuyor. Lakin bu hanıma içim acıdı. Kalsın. İki taraf birbirinden memnun olursa ne âlâ... Olmazsa burası Sudan esir pazarı değildir. Arzu ettiği vakit bizimle hesabını keser, istediği

1 Esirci, köle tüccarı.

yere gidebilir. Yalnız şunu ihtara mecburum ki onu soracak kimse olmadığını temine uğraşmanıza rağmen erkek, kadın görmeye gelen olursa kimseye çıkartmam, çıkamaz.

Kadın:

— Emin olunuz kimse gelmez. Gelse de çıkartıp çıkartmamak hakkı size aittir.

Ulviye Melek, Nevvare'ye şimdi benimser bir şefkatle bakarak:

— Kızım, burası senin gibi hayatta günahlarıyla yalnız kalmış talihsizlerin mektebidir. Şimdi sizin farfara bir aklınız vardır. Pusulasız bir zihniyettesiniz. Ne yapacağınızı bilmezsiniz. Her şeyden çabuk alınır, üzülürsünüz. Mektebimiz sizi istikbalinize götürecek kanatlarla donatacaktır. Aydınlık ufuklara çabucak uçan olur, düşen olur. Doğrusunu söyleyeyim. Burada da sizin için ikinci bir talih oyunu daha vardır.

İçinde namus, iffet kelimelerine hiçbir yer verilmeyerek kaydırak oyununu andıran bu nutuktan, muhatap istediği manayı çıkarabilirdi. Ulviye Melek yerinden kalktı. Küskün başı hâlâ önüne sarkık duran kızın çenesini okşayarak:

— Yavrum, kaldır başını, bana bak. Eski hayatının elemlerini unut. Burada senin için yepyeni bir hayat başlayacaktır. Sakın intihara falan kalkışayım deme. Yurdumuzun şöhretini bitirirsin. Sana ettiğim, edeceğim iyiliğe küfürle, hainlikle karşılık vermiş olursun.

Nevvare önüne mahcubiyetten değil, söz arasında isyandan kendini zapt edebilmek için bakıyordu. Şimdi başını kaldırdı. O ana kadar durgunluğu, içine mehtap aksetmiş yeşil havuzlara benzeyen gözlerinde vahşi parıltılar görünerek cevap verdi:

— Merak buyurmayınız. İntihar etmem.

— Bu sözünün garantisi nedir?

— Bu sözümün garantisi yine kendi sözümdür. İntihar etmem. Çünkü artık hayatı anladım.

— Nasıl anladın?

— Dibine indim, çıktım. Bütün pisliklerini gördüm.

— Ondan çok iğrendin mi?

— Çok iğrenmiştim. Fakat şimdi fikrimi düzelttim.

— Nasıl yavrum?

— Ben ondan iğreneceğime, bundan sonra o benden iğrensin.

Bu imanın dehşeti önünde Ulviye Melek yerinde hop oturup hop kalktı. Mesleğinin lehine prensipler, delililer, şahitler arayarak yapraklarını didik didik ettiği fuhuş felsefesinde şimdiye kadar satırı kısa, anlamı derin böyle bir söze rastlamamıştı. Sesini tatlılaştırarak:

— Kızım, bu oyunda sen bize taş çıkartacağa benziyorsun. Bu küçük yaşında bu büyük tecrübeleri nasıl elde ettin? Enişten sana sevdasıyla bu kadar büyük hikmetler mi aşıladı?

— Eniştem bana felaketten başka bir şey aşılamadı. Onun ruhumda açtığı yaraları tedaviye, mektebinizden feyz almaya geldim.

— Bu akıllı başında, o bir yığın saçın ağırlığını niçin taşıyorsun?

— Kesecektim, ablam mâni oldu. Şimdiki kâküllerin beni daha güzel yapacağından korkuyordu. Bununla beraber ben de saçlarımı çok severim. Doğduğum günden beri beraber büyüdük. Onlardan ayrılmak zor geliyor. Yüzüme dikilen bakışlar ilk önce onların üzerinde eğleşir.

Ulviye Melek bir tarak getirerek:

— Hakikaten çok güzel, göz alıcı, çok cazip, altınla değişilmez rengi var. Müsaade et de onları biraz ben de seveyim.

Müdire, kaydıyla mektebine şeref verecek bu yeni talebesinin başından firketeleri çıkardı. Altın dalgalı bir kucak ipek, o güzel yüzün etrafına yayıldı.

Gönüllerde bin yangın tutuşturacak bu kıymetli saçları avuçları içinde seve seve, nazik nazik taradı. Karşısındakilere hiçbir şey sezdirmeksizin masanın üzerinden biçki makasını kaptı. Hemen bir çırpıda bu güneş huzmelerini yere düşürüverdi. Nevvare, "Ah, ne yaptın Hanım!" çığlığını koparak bu budamanın acısı üzerine birkaç damla hüzün akıttı.

Müdire:

— Hiçbir şey yapmadım. Müessesemizin kurallarını uyguladım, dedi.

Nevvare küçük hıçkırıklarla sarsılırken o devam etti:

— Başını öbür yana çevir. Saçlarına bakma kızım. Bu fenalığın şimdi geçer. Ben bu işi genç, masum başların üzerinde çok yaptım. Birazdan aynada kendini daha güzel göreceksin.

Yaşlı kadın, bakılması yasak saçlardan gözlerini ayırmayarak:

— Hanım, ya bu kesik saç modası geçerse?

— Geçmez. Bu moda değil, olgunluktur. Medeniyetin kesin hükmü budur. Saç uzunluğunun gerçekten akıl kısalığından ileri geldiğini nihayet son nesil kadınlar idrak ettiler. Ben bu güzel başı eski zaman görünümüyle bırakır mıyım hiç! Uzun saç simayı on sene fazla yaşlandırıyor. O eski tavus kuyruklu, balon vücutlu kadınları artık tarihi filmlerde görüp güleceğiz. Yakın bir gelecekte kadınlar büsbütün erkek gibi giyinecekler. Medeni duygu iki cinsi şeklen birbirine yaklaştırıyor. Erkek yüzünün tüylerini kazıdı. Kadın saçlarını kırptı. Fazla kıl daima vahşiliğe alamettir.

5

Prenses Diçeski zarafet hocası, moda meraklısı. Kendisine sormuşlar:

— Kadın elbiseleri daha ne kadar kısalacaktır?

Şöyle cevap vermiş:

— Bu, modacıların cesaretine bağlıdır.

— Nasıl?

— Her ay bir santim kısaltırlarsa çok sürmez.

— Ne olur?

— Elbise büsbütün kalkar.

— O halde?

— Kadınlar pantolon giymek mecburiyetinde kalırlar...

Prenses Diçeski, Prenses Bibesco'nun Doğu'ya dair "Sekiz Cennet"[1] adlı meşhur eserini okumuş. Şarkiyatçılığa heveslenmiş. Türkçeyi edebiyatıyla ve bazı ham edebiyatçılarımızdan daha esaslı öğrenmiş. Romanov Hanedanı'nın[2] döner kebabı gibi ateşte büryan edildiği esnada başka bir ad altında yaşamaya başlamış. Fakat Bolşeviklerin elinden büsbütün kurtulamamış, zindan zindan dolaştırılmış, işkencelerin türlüsünü görmüş, nihayet masala benzer bir tesadüfle, hayale sığmaz bir cüretkârlıkla Sibirya Hapishanesi'nden firar etmeyi başarmış. Kapağı Avrupa'ya atmış. Fakat elinde avcunda servetinden zırnık kalmamış. Piyano, dans dersleri vererek geçinmenin yolunu bulmaya uğraşmış. Görmüş ki diyarda asaletle beraber eski terbiye, nezaket, zarafet, hâsılı kibarlığın bütün inceliği, bilgisi, izleri, şeref ve haysiyeti sönüyor. Savaşın kanlarla suladığı topraklarda yeni zihniyette kaba saba insanlar türüyor. Bazılarında servet var fakat kibarlığın tamamlayıcı unsuru olan şeylerden hiçbiri yok. Bunun üzerine Prenses, paraca zengin fakat terbiyece züğürt olanlara has bir tür görgü kuralları, zarafet, nezaket adabı, yani yeni bir *savoir-vivre*[3] ilmi icat eder. Az vakitte şöhret alır, hayli para kazanır.

Prenses'in asıl ihtisası şuhluktadır. Bazen simaca çok güzel fakat meşrepçe hafif, kültürce fakir kadınlar vardır ki kendilerini satmayı bilememeleri yüzünden çabuk düşerler. İşte böylelerini hayvan terbiyecisi tahammülüyle maymun gibi terbiye eder.

Ulviye Melek'le Prenses pek sıkı fıkı dosturlar. Bu yeni ilme pek modern fasıllar ilave eden Diçeski, metreslik yetiştirileceklerin içinde, çabuk imlaya gelecekleri[4] ve hışır[5] kalacakları birkaç fiskede anlar.

---

1 Prenses Marthe Bibesco (1886-1973): Rumen asıllı Fransız sosyete, stil ikonu ve yazar. 1905 yılında yaptığı İran, Anadolu ve İstanbul seyahatlerini 1908 yılında *Les Huit Paradis: Perse, Asie mineure, Constantinople* (Sekiz Cennet: İran, Küçük Asya ve İstanbul) adıyla yayımladı.

2 1613 yılından 1917 Bolşevik Devrimi'ne kadar Rusya'yı yöneten hanedan.

3 (Fr.) Davranış bilgisi, görgü kuralları, adabımuaşeret.

4 Yola gelmek, düzelmek.

5 Yaramaz, kelek, aptal.

Prenses Avrupa turnesinden henüz dönmüştü. Yurda yeni gelmiş kızlar vardı. Sene başı kurunu açıyordu. Atölye, dershane olarak düzenlendi. *Estrad*[1] gibi bir şey yapılmış, üzerine bir masa konmuştu. Prenses makamına çıktı. Kızlar iskemlelerle karşısına dizildiler.

Bu hezarfen kadın, talebelerinin tuvaletleri, tavırları üzerinde gözleriyle derin bir yoklama yaptıktan sonra başladı:

— Kızlarım, yılın ilk dönem derslerine başlıyoruz. Geçen yılki *elev*'lerimin[2] içinde yükselenler çok oldu. Siz de derslerimi büyük bir dikkatle takip ederseniz çabuk öğrenirsiniz. Zannedilir ki kokotluk adi bir kelimedir. Hayır efendim, bu yüce, muğlak bir şeydir. Bu tabirde büyük bir sanat, bir âlem, bir medeniyet gizlidir. Fakat maalesef şimdiye kadar hiçbir filozof merceğini bunun anlamı üzerinde lüzumu derecesinde bir dikkatle dolaştırmamıştır. Ruhunda şuhluk fıkırdayan her kadın bir parça kokottur. Cins kadının yeteneği şuhluktadır. Şuh olmayan vurdumduymaz, ahmak olur. Kadın niçin giyinir, süslenir, tuvaletini her meşgaleye önceler? Beğenilmek için... *Koketri*[3] ile kokotluk arasında o kadar yakınlık var ki bu iki kelime birbirinden doğmuşa benziyor. Kadın dünyayı avcunda tutmak için yaratılmıştır. Tabiat onun kanına o kadar sihirli bir cazibe vermiştir. Fakat kadın evvela kendini, sosyal mevkiini; aşkta, hayatta oynadığı rolü; kudret ve nüfuzunun kaynaklarını ve son sınırlarını bilmeli. Sonra erkeği etüt etmeli. Erkekle kadın hayat potasının iki kutbudur. Manalarını, varlıklarını birbirinden alırlar. Her çiftte geçim, uyum temini gayet zordur. Her çiftte ve neredeyse daima galip mağlup vardır. Biz kadının galip olmasına uğraşacağız. İyi bir *aman*'a düşmesi hayırlı bir koca bulmak kadar zordur. Güzel bir kadın zengin, eli açık, yakışıklı, ahlaklı bir *aman* yakalayabilir. Fakat asıl mesele bu ilk başarıda değildir. Yakalanan şeyi sıkı tutabilmektedir. Her temasınızda erkeğin kanın-

---

1 (Fr. *estrade*) Platform, kürsü.

2 (Fr. *éléve*) Öğrenci.

3 (Fr. *coquetterie*) Beğenilme merakı, yosmalık.

daki ateşi kadınlığınızın tulumbasıyla tufana gark edip söndürmeyiniz. Erkeğin ruhundaki yangını ateşperestlerin mabet ocakları gibi daima coşkuda bulundurmayı, daima körüklemeyi bilmelidir. İşte marifet bundadır yavrucuğum. Hilal kaşların ve uzun kirpiklerle tahrilli[1] gözlerin var. Boyun bosun, endamın yerinde ama ne yapayım ki oturup kalkmasını, adım atmasını, etrafına şöyle cazip bir edayla bakmasını bilmiyorsun. Kızım yürümüyorsun, kurbağa gibi sıçrıyorsun. Oturmuyorsun, tekmil vücudunla bir yere yığılıyorsun. Gülmüyorsun, kıvranıyorsun. Söylemiyorsun, dırlanıyorsun. "Dünkü sıcağın hararetiyle o kadar su içtim ki karnım kırbaya[2] döndü. Sofrada o kadar ikram ettiler ki gık deyinceye kadar yedim. Yüzünüze misk ve amberler bulantım bir türlü geçmiyor." Bu nasıl lisan yavrucuğum? Bu dili kale bedenlerinde mi öğrendiniz? Kadın vücudunun en güzel uzvu kırbaya benzetilir mi? Aman ya Rabbi, langır lungur bir kadın! Bu saka[3] gibi teşbihin karşısında hangi sevdalının gönlü hazımsızlığa uğramaz. "Gık deyinceye kadar yedim." Bu kötü ifadede iki türlü terbiyesizliğin itirafı var. Birincisi çatlayıncaya kadar tıkınma oburluğu; ikincisi karnı doyunca bir insan hıçkırık tutmuş öküzler gibi gırıldar mı? Bulantıdan bahsederken muhatabın yüzünü, ona misk ve amberler serpmek suretiyle söze karıştırmak ne iğrenç bir patavatsızlıktır. Bu naneleri yiyen mahalle kadınları çoktur. Kötü kulak dolgunluğu alışkanlığıyla belki bazen ağzınızdan böyle münasebetsizlikler kaçar. Dikkat ediniz kızlarım. Böyle bir tek sözle bir kadının seviyesi yüksek bir erkeğin gözünden düşebilir.

Şık bir erkeğe metres olduğunuz zaman onun kolunda *monden* sosyetelere, yüksek ziyafetlere, çaylara gideceksiniz. Kibar zatlara takdim olunacaksınız. Ahenksiz bir hareket, patavatsız bir söz derhal insanın foyasını meydana kor. Erkek, bir kadını sever de kapatır. Fakat bu sevginin devamı bir onur

1 Renkli bölümü çizgi çizgi olan göz.
2 Eskiden meşin veya köseleden yapılmış bir tür su kabı, tulumba, matara.
3 Eskiden şehirlerde su satan sucu.

meselesidir. Metres her yerde zekâsıyla, zarafetiyle, dirayetiyle, malumatıyla *aman*'ının göğsüne iftiharlar doldurmalıdır. Evlenmek toplumsal bir âdettir. Metres almak bir aşktır, bir zevktir. Asabi karısının çatkın çehresinden, acı dilinin dırdırlarından, dayanılmaz bunaltmalarından sizin kucağınıza kaçan zavallı bir adamı yumuşak sinenizde uyutmalı, ona dünya yorgunluklarını, aile bedbahtlıklarını unutturmalısınız. Siz karşınıza çıkacak her heveslinin kucağına atılacak sefalet, sefahat kızları değilsiniz. Vazife gereği aile cehennemine düşmüş bir mutsuzun dünyasını cennet yapacaksınız.

Oh, karı koca... Sekiz on sene bir döşekte ihtiyarlamaktan temas lezzeti aşınmış, birbirinden yorulmuş, bıkmış iki vücut... Usançtan zevk hayatı sönüyor sanılan bir erkeği siz yeniden gençleştirecek, neşelendirecek, kanına, sinirlerine güç ve kuvvet vereceksiniz. Bu adam sizden aldığı neşeyle hayat mücadelesine yeni bir kuvvetle atılacak, her tuttuğu altın olacak. Kızlarım, toplum içindeki öneminizi biliniz. Oynayacağınız rol büyük, göreviniz mühimdir. Erkek, aşkınızın yüreğine doldurduğu azimle hem çalışacak hem insanlığa faydalı olacak hem de sayenizde kazanacak ve sizin için servet toplayacak. Siz ticarette, sanayide, siyasette, fende, ilimde, edebiyatta, şiirde, sanatta, marifette her şeyde etkili olacaksınız. Siz durgunları cesaretlendiren, zihinleri parlatan, hayatı neşelendiren bir iksirsiniz...

Bu esnada dışarıdan tık tık oda kapısı vurulur. Ulviye Melek:

— Kimdir o?

Kapı arkasından Şebistan:

— Efendim, Aram Tefeciyan Efendi geldi, sizi görmek istiyor.

— Biz de zaten kendisini bekliyorduk. Buyursun.

Kapı açılır. Esmer, gür kaşlı, ufak tefek, orta yaşlı bir Ermeni, mezürü[1] büyük gelmiş bir kasketin içinde yarı yarıya kaybolmuş başıyla bir reverans yaparak:

1 Mezura, ölçü.

— Madamlar, matmazeller aafedersiniz. Sizi *deranje*[1] ettim. Faakaat gayetlen möhim bir iş için gelmişim...

Aram Tefeciyan kendi tabirince *patrimuan*'ını, mirasını ta dibinecek yemiş bir Ermeni asilzadesidir. Şimdi Beyoğlu'nun *amur* ticareti yapan yüksek evlerine simsarlık etmekle geçinir. Ve bu işe kâh "aristokratik" hizmet ve kâh "nefis sanat" adını verir.

Ulviye Melek:

— Mösyö Aram, mühim dediğin iş nedir bakalım, anlat.

Aram:

— Madam Melek, bilirsiniz ki ben bayağı bir işin ensesinden adım atmam.

Ulviye Melek:

— Neymiş? Söyle...

Aram:

— *Ekstraordiner*[2] bir şey Madam.

Ulviye Melek:

— Ya!

Aram:

— *Epatan*![3]

Ulviye Melek:

— Uzatma canım.

Aram:

— Dünyanın üç uzak köşesinden üç prens geldi. Biri Amerikalıdır.

Ulviye Melek:

— Yanılıyorsun Mösyö Aram. Amerika'dan prens çıkmaz...

Aram:

— Yanılan ben değilim Madam, sizsiniz. Çünkim kelimenin bir keren etimolojik anlamını arayalım. Prens demek kral hazretlerinin oğlu demektir. Öyle değil?

— Amerika'da kral ne gezer?

---

1 (Fr. *dérangé*) Rahatsız etmek.

2 (Fr. *extraordinaire*) Olağanüstü.

3 (Fr. *épatant*) Fevkalade, şaşırtıcı.

— Ah Madam, beni şaşkınlığa bırakıyorsunuz. Çünkim kralı en çok olan memleket Amerika'dır. Şimendiferler kralı, çelik kralı, petrol kralı... Kralı, kralı... Saymakla bitmez. Bunların oğullarına prens, kızlarına prenses denir...

— Resmen öyle denmez.

— Nemize gerek ki resmen laf edelim. Şimdicik dünyanın her tarafında resmen adlarına prens denen birtakım serseriler vardır ki açlıktan nefesleri öf kokur...

— Evet efendim fakat işin ehemmiyeti nerede?

— İşin ehemmiyeti şimdicik hip deyi kendini göstertir. Prensin biri Amerika'nın Etazüni[1] tarafındandır. Öteki İsveçlidir, Norveçlidir? İşte öyle kuzeyden gelme bir şeydir. Üçüncüsü Capon'dur, Çin-i Maçon'dur? Rengi sarı esmer, burnu basık, gözleri çekik, hiç de suraatına aşk ve alaka konacak bir mahlukat değildir. Ne yapalım ki en zengini de işte bu maymundur.

— Prenslerin zenginliklerinden bize ne?

— Ah Madam Melek, bana inat olsun deyi böyle negatif laf edorsun? Prensler bunda para yiyeceklerdir. Bunlar milyonluk çeklerin altına imza koyan kıyak kişilerdir. İstanbul'un bütün kibar tavcıları pusuya oturdular. Kapancalarını kurdular. Sen, ben bu anafora[2] avuç açmayıp da ne yapacağız? Öbür akşam büyük bir menfaate Pera Palas'ta balo vardır. Prensler de ondadır. En güzel kızlarından birkaçını geyindirir, kuşandırırsın. Öğretmenleri Prenses Diçeski'den tazeden tazeye tutkunculuk dersi alırlar, baloya giderler. Prenslerle bir çarlistona[3] kalkarlarsa iş tamamdır. Zo Frenk olsun, yanık olsun, Çin-i Maçon, Capon olsun heriflerin titreye titreye sıtmaya uğrayacaklarına hiç şüphe etmem. Onlar paralarına güvenerek hızlanmak isterler. Faakaat kim yağma vardır? Hemen centilmen bir kavalye ortaya çıkarak matmazellerin namuslu birer büyük *noble*[4] ve çok yüskek aristokratlara nişanlı olduklarını söyler. Eğer kim

---

1 (Fr. *états-unis*) Birleşik Devletler.

2 (Argo) Bedavadan elde edilen şey, beleş, yolsuzlukla gelen.

3 Birinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da moda olan hareketli dans türü.

4 (Fr. *noble*) Soylu, asilzade.

kızlar çok kurnaz çıkıp da prenslerin yürek lağımlarına fitili eyice yerleştirirlerse milyonların madenini *eksploze*[1] etmiş olurlar. Madam Melek, insan bir günah işlemeli faakaat pir işlemeli, kazandığıyla kırk yıl geçinmeli. Şimdi ağnadın lafıma kokotlar anası?..

— Anladım aristokrat maskarası...

Tefeciyan yılışık yılışık gülerek:

— Teşekkür ederim Madam Melek Hazretleri. Aram kullarına arada bir işte böyle iltifat buyurorlar...

— Bir şey değil.

— Her iltifatınız benim için büyük bir şeydir efendim.

— Efeciyan Efendi, şöyle bir tarafa otur da *koketri* dersi dinle.

— Aman efendim, Efeciyan değil Tefeciyan.

— Ne olur? Ha öyle, ha böyle...

— Çok şey olur efendim. Efe başka, tefe başka. Her yiğit babasının laabıyla anılır.

— Bakalım sen babanın oğlu musun?

— Tastamam onun oğlusuyum efendim. Zavallı anam böyle *koketri* dersi almamıştı ki babamı aldatsın...

— Otur dinle!

— Dinleyorum Madam. Ah, dünya tersine döndü! Kavuklu hocalar sustuydusalar karılar kürsüye çıktılar. Bakalım neler duyacağız! Bu işe kıyametin bir alametidir diyenler vardır. Kıyamet, kıyamet... Bu yuvarlak dünyamıza kuryuklu çarparsa bu iş olacak diyorlardı. He, geçenlerde hemen de hemen çarpıyordu. Kuryuklunun kuryuğu bütüne bütün zehirli gaz imiş. İngilizler çarpsın deyi beklemişler. Çünkim bu zehirli gazları savaşlarda kullanmak için Büyük Britanya'ya depo edeceklermiş. Hiç de şaşıp kalmayınız. Şeytanın fikrine gelmeyen İngiliz'in kafasına gelir. Kuryuklu dediysem müsaade ediniz kim lafıma tamamlayım. O ki diyeceksem ben dimeyorum. Büyük âlimlerin lafıdır. Astronomi kitabında okumuşlar. Bundan çok seneler önce yine dünyaya kuryuklu çarpacak deyi ortaya bir partırtı

1 (Fr. *exploser*) Patlamak.

çıkarmışlar. Ağlayanlar, delirenler, mallarını satanlar, helallik isteyenler çok olmuş. Bu kuryukluya Bibala[1] diyorlar. Bilmem kaç senede bir keren gelir dünyamızın yanından çaka ederek geçermiş. Bu defa yine gelmiş bize uzun saçlarının ucuyla biraz dokanıp geçmiş. Biz bundan bir şey duymamışız. Şükür Allah'a İngilizler de hiçbir şey depo edememişler. O serseri karı böyle zararsız bir cilveyle gelmiş geçmiş. Faakaat astronomlar bunun peşine düşmeden irahat durabilirler hiç? Ensesinden teleskopları çevirmişler. Bakalım nereye gidecek, görecekler. Bu sürtük karı sanki güneşe âşıkmış. Ona yaklaştıkça hızlanmış, sonram ne olmuş bilirsiniz? Ortasından ikiye ayrılmış. Melekler gelmişler saçlarını dibinden kesmişler. Şaşıp kalınacak şey işte budur. O da modaya uymuş. Tekrar dünyamıza yaklaşmak zamanı gelmişse de altik bir daha tarafımıza dönmemiştir. Ne olmuş ne bitmiştir, astronom efendiler bunun hesabını yapmakla meşguldürler...

Ulviye Melek:

— Mösyö Aram hangi dersi dinleyeceğiz!

Tefeci:

— Pardon Madam, şüphesiz Prenses Diçeski'ye dinleyeceğiz. İşte ben sus olmuşum. Laf gümüş ise sükût altındır.

6

Prenses, dikkatle dinlenip dinlenmediğini anlamak için karşısındakileri miyop gözlerinin süzgünlüğüyle birer birer haddeden geçirdikten[2] sonra ağır ağır başladı:

— Eskiden kadın, içinin kirini üstünün süsüyle örtebilirdi. Şimdi kadın, kabuğu açılmış istiridye gibi meydana çıktı. Gizli tarafı kalmadı. Cismen böyle lakin ruhen böyle değildir. İnsanın kalbinde, zihninde neler vardır? Bu kolay

1 Adını Avusturyalı asker, amatör astronom Baron Wilhelm von Biela'dan (1782-1856) alan kuyrukluyıldızdan bahsedilmektedir.

2 En ince ayrıntısına kadar incelemek, dikkatle araştırmak.

anlaşılamaz. İnsan ahlak, bilgi ve zekâca ne kadar düşkün olsa da kafasını daima dik tutmalı, yüksekten uçmaya uğraşmalıdır. Hakiki ilim ve marifet adamları azalalı *pedantism*[1] itibar buldu. Şimdi herkes moda, dans, spor ve birbirini aldatmakla meşgul. Kimsenin ciddi bir şey öğrenmeye vakti yok. Kendinizden cüretsizlerine rast geldikçe atınız tutunuz, korkmayınız. En kan kırmızı âlim sandıklarınızın kabak çıktıklarını göreceksiniz. Fakat büsbütün boş bulunmaya gelmez. Kafalarınızı her günün ilmi, edebi ve sanatsal işleriyle hafifçe yaldızlamalısınız. Bunun da yorgunluksuzca gidilmesi mümkün ve kolay bir yolu vardır.

İstanbul'un yerli edebiyat, tiyatro, Dârülelhan[2] dırıltıları para etmez. Oh, Türkiye'de tiyatro, temelinden çatısına kadar mevcut olmayan bir şeydir. Fakat Türkler kendilerini bu sanatın bütün unsurlarına sahip zannederler. Tiyatro binalarına, yazarlara, oyunculara, piyeslere... Yazarlara dedim. Yalanımı yüzüme vurunuz, kızmam. Adaptörlere diyecektim.

Edebiyata gelince, bu zavallı şey kendilerini dâhi sanan birkaç çocuğun elinde oyuncak olmuştur. Çünkü Türkiye'de insan dâhi olamazsa budala kalır. Vasat yoktur. Kaleminizin ucuna bir sustalı çakı geçirip bu faziletinizi inkâr edenlere dişlerinizle beraber göstere göstere bu namı hak ettiğinizi belki tasdik ettirebilirsiniz. Türkiye'nin marifet çöplüğünde şaşkın tavuk gibi boş yere inci aramaya uğraşmaktansa bu yüksek fikir işleri için yüzümüzü Avrupa'ya dönelim. Oradan gelme kitaplara, gazete, risale ve dergilere şöyle bir göz atarsınız. Bir sayfayı tamamen bitirmeye gerek yok. Bu sahada yankesiciliğe alışkın bir göz şıp diye birkaç av yakalar. Mesela bakınız nasıl? Derginin birinde mesela söz gelimi şöyle bir ibare görürsünüz:

"Şimdi her şey spora döndü. Her şeye sürat karıştı. Sabahleyin yatağınızdan fırlayınca şu yana dönüp tuvaletinizi yapacaksınız. Öbür yana dönüp kahvaltınızı edecek-

---

1 (Fr. *pédantisme*) Bilgiçlik, malumatfuruşluk.

2 "Nağmeler evi" anlamına gelen Dârülelhan; 1916'da Osmanlı Devleti'nde kurulan ilk resmi müzik okulu, konservatuvar.

siniz. Derhal sokak, oto, sürat, çabukluk, çeviklik. Her şey yıldırım hızıyla olacak. Sevmek de bıkmak da... Bu çalışma hayatında daima müthiş bir boksörün karşısında gibisiniz. Yarım saniyecik gevşeyip esnediniz mi derhal yumruğu yer, oraya yatarsınız. Şimdi Henry de Montherlant'ın eserleri çok itibarda. Niçin? Çünkü yazarın ruhu, fikri sporla çalışmaktadır. Bütün hikâyelerinin kahramanları iki rekor arasında sevişirler. Paul Morand'ın romanları büyük bir ilgiyle okunuyor. Tasvir ettiği âlemler çeşitli, canlı ve ateşlidir. Jean Giraudoux'nun sahte hissiyattan yıkanmış, tertemiz, parlak üslubunun hayranları çoğalıyor. Jean Cocteau'nun *Boeuf sur le Toit* (Dam Üstünde Öküz) eserini okudunuz mu? Öküzü kedi kadar çevikleştiren bu eserin yazarı hakkında, şimdi yeni edebiyatçıların toplandığı Montparnasse'ta kaç defa konferans verildi. Artık mandaları çekirgeler kadar hafifleştirecek isimler moda oldu. Çardakta Kaplumbağa, Kavakta Balık, modern romancıların not defterlerine kaydedilmiş. İşte gelecekteki hikâye başlıkları..."

Resimden de bahsedeceksiniz. Fakat kulak dolgunluğu yahut bir yerde okumuş olmak şeklinde değil. Geçen ilkbaharda Paris'e gitmiş, sergiyi gezmişsiniz gibi gümbür gümbür atacaksınız. Bunun için de birkaç ressam ismi saymak ve eserden bahsetmek yeterlidir. Mesela Mösyö Chabas'ın *Arc-en-ciel* (Gökkuşağı) adlı su perilerinden ve Mösyö Louis Biloul'ün *Model* namındaki tablosundan söz açmak uygundur. Çünkü bunlar, yalnız avuçlarıyla kadınlık organlarını örten çırılçıplak süjelerdir. Bu, avuçla setriavreti[1] örtmek de resimden birkaç zamana kadar kalkacak, her şey tabak gibi meydana çıkacaktır. Mösyö Xavier Picard için, fırçası muşamba üzerinde genç tenlerin şeffaflığını kaçırmaktan çekinerek çok korkak itinalarla gezinen bir sanatkâr dersiniz. Mösyö Narbonne için, hakiki mizaç sahibi bir ressamdır fakat anatomiye (teşrihe) önem vermez hükmünü savurabilirsiniz.

1 Dine göre vücudun mahrem bölgelerinin örtülmesi.

Tiyatro için de *Mofran*, *Zaz*, *Günün Saadeti*, *Kurtlar Arasında* gibi birkaç piyes ve Edmond Gireaud, George Tudose, Jules Romains gibi dört beş yazar ismi saymakla bu sahadaki malumattan da imtihanınızı vermiş olursunuz. Asıl mesele, derinden derine bilmekte değil, bilir görünmektedir.

Müziğe gelince, bu zavallı şey piyanolar, gramofonlar, telsizlerle asaletini kaybederek değersizleşti. Bundan da üstünkörü atıp tutmak kolaydır. "Avrupa müzisyenlerinden hangisini tercih edersiniz?" türünden bir soru gelirse şöyle bir cevap verebilirsiniz. "Mussorgsky'yi severim. Ahengi cazip, nazik, incedir. Fakat iyice zevkine varabilmek için eserlerini çok defa dinlemek gerekir." Yalnız alaturkadan bahsedilince aleyhtar imalarla dudak kıvıracak, alafrangadan söz açılınca ince hayranlık tebessümleriyle süzüleceksiniz. Müzikte inatçı milliyet taraftarları vardır. Bunlardan birine tesadüf ederseniz:

İçmişim içmişim ben
Ah ne de keşmişim ben
Yar koynuna çağırmış
Meğersem sızmışım ben

şarkısını ufak kahkahalarla okuyarak muhalifinize en güzel cevabı vermiş olursunuz.

Prenses Diçeski:

— Tefeciyan Efendi!

Aram telaşla:

— Bundayım. Emriniz *Madame la prenses*?

— Tam vaktinde geldiniz. Hayali piyesimizde geçen seneki rolünüzü bilirsiniz.

— Bilirim. Ondan beri hiçbir şey unutmamışım. Bu yıl geçenkiden daha *perfeksyone*'yim.[1]

— Bravo, hazır olunuz!

---

1 (Fr. *perfectionner*) Mükemmel, kusursuz.

— Emrinize hazırım.

Prenses, kızların üzerinde bir göz teftişi yaptıktan sonra:

— Neşide Hanım! Kalkınız, ortaya çıkınız.

Neşide sıradan kalkar, meydana gelir. Prenses:

— İleri geri gezininiz.

Kız gezinir. Prenses:

— Omuzlar düşük, göğüs biraz ileriye, baş dikçe, vakur, adımlar sağa sola sapmaksızın ileri atılışlarında talimli gibi düzenli olacak. Hareketlerinizden, gerginlik hissettirmeden gevşekliği gidereceksiniz. Tavırlarınızda yapma bir hal seçtirmeyeceksiniz. Şehir kadınlarının hemen hemen tümü yürümesini bilmez. Hele biraz dolgun tenli olanların arkalarından bakarsanız o karaman[1] kuyruğu çalkantısından gönlünüz bulanır. Kalçaların merkez etrafında biri iner biri biner, vücut davlumbazının bu yalpasını güzellik sanarak kasten artıranlar vardır. Bu olsa olsa estetik terbiyeden mahrum hamal camal türünden kimselerin ağızlarını sulandırabilir. Bu çirkin dalgalanmanın itinalı, sağlam adımlarla düzeltilmesi mümkündür. Böyle kıçıyla değirmen çeviren kadının yüzünü görmeden arkasından sosyal seviyesini tayin edebiliriz.

Neşide'nin sırtına manto korlar.

Prenses:

— Kızım güya lutr kürkünü giydin. Tiyatroya gitmek için otoya bineceksin. Talimatıma ayak uydurarak kibar, artistik bir yürüyüşle yürü bakalım. Mösyö Tefeciyan şofördür.

Aram:

— He, şoförüm. Arabam hazırdır.

Neşide, yapmalığı gizlenemeyen bir tavırla kırıta kırıta yürür.

Prenses:

— Kızım ilk defa kıymetli kürk giymiş kadınların sahte vakarını alma. Kibarlığa alışkın görün. Fazla jestlerini

1 Kuyruğu iri ve yağlı bir koyun türü.

düzelt. (Diğer kızlara hitaben) Siz de güya sokaklarda ona buna sarkıntılık eden haylazlar güruhundanmışsınız gibi önünüzden geçen bu güzel, şık kadına söz atınız...

Etraftan:

— Bu karı kokot mu acaba?

— Evli olmalı...

— Nerden anladın?

— Baksana gebe gibi yürüyor...

Neşide hiddetle başını söz gelen tarafa çevirir.

Prenses:

— Kızma yavrum. Sen bu terbiyeli terbiyesiz laf atmaları hiç işitmeyeceksin. Mağrur gözlerinin önünde dünya ve her şey daima küçülecek, yok olacak. En dokunaklı sözler en güzel kadınlar içindir.

Neşide öfkesini yenememiş bir sabırsızlıkla gezinirken etraftan:

— Ulan kürkü mü alırsın, karıyı mı be!

— Vallahi evvela kürkü...

— Neden?

— Kürk yepyeni, hiç kullanılmamış...

— Ya karı?

— Az kullanılmışa benzer...

Neşide yine kendini zapt edemeyerek hışımla bu ekşi sözün sahibine döner.

Prenses:

— Vakarını bozma yavrum. *Aman*'ının yanında sokak külhanlarıyla atışacak mısın?

Etraftan:

— Karı kürke, kürk karıya kıymet veriyor. İkisini birden alırım.

— Karıyı yatağa, kürkü mezada...

Tefeciyan:

— İşte gustosunda[1] laf böyle olur.

---

1 Gosto: Zevk, beğeni. Burada "yerinde, doğru, taşı gediğine koyan" anlamında kullanılmıştır.

Prenses:

— Tefeci sen sus!

Tefeci:

— Ben bir şey dememişim. Hakkıyla racon kesmişim.

Prenses:

— Böyle kibar bir madamın şoförü, külhanilere racon keser mi?

Tefeci:

— Laf insanın yumurtalığına gelince dışarı çıkmadan olur hiç?

Etraftan:

— Karıya böyle ezgin, bitik ne bakıyorsun ulan! Ağzın sulanıyor.

— Nemleniyorum ama ne tarafımdan bilmem.

— Ne biçim adamsın be!

— Ne biçim olacak... Dışım kopuk içim komünist.

— Öyleyse böyle beş yüz liralık lutr giyen, on bin liralık otoya binen karıları ne ceza ile öldürürsün?

— Kazıklarım...

Neşide artık sinirlerine hükmedemeyerek sırtından mantoyu yere fırlatır. Yürür.

Prenses:

— Ne oldu?

Neşide:

— Ne olacak! Verdiğiniz adabımuaşeret dersi bu ağız bozukluklarıyla baş edebilir mi?

Prenses:

— Sokağın bıçkınlarını terbiyelendirecek miyiz?

Neşide:

— Bıçkınların bu kadar soysuz terbiyesizleri de bu evden başka bir yerde bulunmaz.

Prenses:

— Ne yapalım ki pansiyoner kardeşleriniz göründükleri kadar masum değildirler. Buradaki adabımuaşeret dersinden evvel çok fena şeyler tahsil etmişlerdir. Sokakta her işittiğin söze kızma. Sen rolünü güzel yapmaya bak. Şimdi sana

zengin bir *aman* lazım. (Ortaya seslenerek) Kızım Anafor, sen bu rolü iyi yaparsın. Çık meydana.

Anafor, bir erkek tavrıyla gelir. Aktörvari keskin bir jestle kolunu Neşide'ye takdim eder ve usulcacık fısıldar:

— Ah elmasım! Sana kaç zamandır yanıyordum. Kısmet bu akşammış...

Prenses:

— Nedir o fısıltı?

Neşide:

— Ne olacak efendim *aman*'ım bana rol haricinde sulanıyor...

Prenses:

— Anafor kendine gel! Tuluatçılık[1] istemem. Sonra seni komikişehrin[2] sahnesine gönderirim.

Anafor:

— Pardon Madam! Ben bu kızı hakikaten severim de bana hiç yüz vermez. Rolümden istifade ediyorum.

Prenses:

— *Nyezri*[3] istemem.

Neşide ile Anafor kol kola yürürler. Bir iki tur yaptıktan sonra Tefeci'nin önünde dururlar. Şoför onlara hayali bir otomobil kapısı açarak:

— Buyrunuz efendim.

Bu hayali arabaya binerlerken Neşide:

— Mersi!

Prenses:

— Hayır, mersi demeyeceksin. Şoföre teşekkür edilmez. Kızım sen onu hiç görmeyeceksin. Arabanın kapısı kendi kendine açılmış gibi davranacaksın.

Neşide ile Anafor yan yana iki iskemleye, Tefeci de öne oturur. Anafor, şoföre:

---

1 Yazılı bir metni olmamakla birlikte belli bir çerçevede sahnede oyuncuların oynadığı doğaçlama tiyatro.

2 Meşhur komik. Tuluat tiyatrosunda diğer komiklerden üstün kabul edilen sanatkârlara verilen unvan.

3 (Fr. *niaiserie*) Saçmalık, sersemlik, boş söz.

— Operaya!

Aram yumruğunun deliğini ağzına uydurarak borusunu öttürür. Oto hareket eder. Bir müddet sessizlik.

Prenses:

— Put gibi sessiz, soğuk durmayınız, lakırdı bulup söyleşiniz.

Neşide:

— Bu akşam lokantada iyi yemek yedik...

Prenses:

— Olmadı kızım. Sen kendini bu akşamkinden daha iyi yemekler yiyen biri gibi, kibarlığa alışık göstereceksin. Lokantanın yemeği methedilmez. Bilakis onun midene verdiği ağırlıktan şikâyet edeceksin. Hah, şimdi mesela operaya yaklaşıyorsunuz. Neşide, "Bu akşam ne oynanıyor?" diye soracak. Oynanacak piyesi bilmemek daha ince zihin meşguliyetlerine delalet eder bir kibarlıktır. Şimdi operaya geldiniz.

Tefeci iskemlesinden atlayarak otonun kapısını açar ve madamın kolundan tutarak inmesine yardım etmek için elini uzatır.

Prenses:

— Anafor, kızım, şoförün madama temasına müsaade etme. Ondan evvel sen davran. Metresini kendi elinle indir. Neşide, yüz bin frank geliri olmayanların ellerini vücuduna dokundurtma. Herhangi bir hizmeti karşılığında böyle şahıslara teşekkür borçlu olduğunuz zaman hafifçe bir tebessüm sadakasıyla onlara nezaket borcunuzu ödemiş olursunuz. Otodan inince gayet nazik, nazenin bir tavırla lutrunun eteklerini topla. Şimdi locanıza gitmek için merdivenden çıkıyorsunuz.

Onlar merdivenden çıkıyorlarmış gibi gezinirlerken Tefeciyan dört beş iskemleyi arkalıkları bir sıraya gelmek üzere bir yay şeklinde yan yana dizer. Üzerlerine bir battaniye örter. Burası locadır. Bizim çift gelerek bu hayali locanın içine girer.

Prenses:

— Kibarlar tiyatroya birinci perdenin sonuna doğru gelirler. Kızım Neşide, locanın önünde göze çarpacak bir şekilde dur. Özensiz bir edayla sırtından kürkünü bırak. Öyle arkana dönme. Gayet kayıtsız bulun. Erkeğin gelip kürkü alacak. Onu locanın arka tarafına itinayla yerleştirecektir.

Tefeciyan koşar, bir çifte dürbün getirir. Anafor'a verir. Anafor da metresine takdim eder.

Prenses:

— Neşide, salona şöyle dairesel bir göz gezdir. Orkestraya bakma. Yalnızca birinci locaları süz. Dürbünün güzellik ve tuvalette kendine rakip olabilecek bir sima üzerinde dursun. Onu haddeden geçirdikten sonra *aman*'ına dön ve alaylı bir tenkitte bulun.

Neşide:

— Opera başlamışken konuşulur mu?

Prenses:

— Hayhay, terbiyeli insanlar şarkı söylenirken görüşürler, dans edilirken susarlar.

Locaya yerleşirler. Neşide önündeki iki iskemleden birine, Anafor onun arkasına oturur. Tefeciyan, Neşide'ye bir yelpaze verir. Locanın önüne bir programla bir bonbon kutusu kor. Biraz sonra dışarıdan loca kapısı vurulur.

Anafor:

— *Antre!*[1]

Maide, bir ziyaretçi olarak içeri girer. Hemen en öne geçmek ister.

Prenses:

— Hayır Maide, loca sahibesinin ilerisine geçmeyiniz ve sevgilinize bonjur deyiniz.

Maide:

— Bonjur cicim!

Prenses:

— Hayır, "Bonjur efendim!"

---

1 (Fr. *entrer*) Girin.

Maide:

— Bonjur efendim!

Maide bu sefer arkaya oturur.

Prenses:

— Yine hayır Maide Hanım, sıraya geçiniz. Siz bir kadınsınız.

Maide, Neşide'nin yanındaki ikinci iskemleye oturur. Perde iner. Bu esnada ziyaretçi bir mösyö gelir. Neşide'nin elini öper ve Maide'nin önünde eğilir. Karşılık olarak Maide hemen ayağa kalkar.

Prenses:

— Yok, Maide ayağa kalkma. Sen bir kadınsın. Küçük bir baş işaretiyle karşılık yeterlidir. Başını öte tarafa çevir. Başka şeylerle meşgul görün. Kadınlık vakarı bunu gerektirir. Şimdi konuşuluyor. Söz müziğe gelince Mussorgsky'den bahsetmek münasiptir. Kızım Maide, söyle: "*Faust*'un bestekârı Şarl Guno'nun[1] müziği eskidi ama hâlâ hoşa gidiyor.

Maide:

— Evet.

Prenses:

— Benim söylediğim gibi söyle.

Maide:

— Nogu müzikte eskicidir ama hâlâ hoşuma gider.

Prenses:

— Yok, yok! Maazallah! Olmadı. Nogu değil, Guno! Eskici değil, eski!

Maide:

— Nogu olsun Guno olsun, kimdir bu herif?

Prenses:

— Tanımıyor musun?

Maide:

— Hayır.

Neşide:

— Benden de al o kadar! Hiç görüştüğüm adam değil.

1 Charles Gounod (1818-1893): Fransız opera bestecisi.

Prenses:

— Yere geçtim. Tanımamış olsanız bile böyle *kareman*[1] loca ortasında cehaletini ilan etmek hiç de zekice bir hareket değildir. Hemen her şeyde fasfara[2] cahilsiniz... Peki, anladım. Fakat hiç olmazsa bilmediğiniz şeyleri bilir görünmekte olsun meleke kazanmaya uğraşmalısınız. Guno, piyesin bestekârıdır.

Maide:

— Bizim bestenigârı[3] o mu yapmış?

Prenses:

— Çatlatmayınız beni! Ne abes soru! Boğazıma hiddetten hıçkırık doldu. Piyesin konusu hakkında sizden malumat sorarsam büyük bir eblehlik etmiş olacağım. Faust kimdir?

Neşide:

— İyi bilmiyorum, belki bir Rum, belki bir Ermeni, bir Yahudi...

Maide:

— Belki bir İranlı, belki bir Afgan.

Prenses:

— Yazık kaç zamandır size verdiğim emeklere! (Herkese hitaben) Faust kimdir? İçinizde hiç bilen yok mu?

Ortadan bir ses:

— Müzik profesörü bir Alman.

Prenses:

— Ee?

İkinci ses:

— Buraya Dârülelhan müdürlüğüne davet edilmiş ama alaturkacılardan korktuğu için gelmemiş.

Prenses:

— Şık... Ee, daha?

Üçüncü ses:

---

1 (Fr. *carrément*) Düpedüz, uluorta.

2 "Akılsız, ağzı kalabalık, şamatacı" anlamlarına gelen "farfara" denmek istenmiş olmalı.

3 Türk müziğinde bir makam.

— *Madam la princesse*, bu piyeste bir şeytan işi vardır ama nasıl olduğunu bilmiyorum.

Prenses:

— Bravo, yaklaşıyorsunuz. Fakat pek körleme bir gidişle. İstanbul'un bazı gazetecileri de böyledirler. Yedikule surlarını, Edirne hudutlarını geçtiniz mi gözleri kararır, malumatları bulanır. Kubelîk'i piyanist, Pasteur'u çoban[1] sanırlar. İşkodra'yı Frenkçeden Üsküdar diye tercüme ederler. Termometre ile barometrenin farkını bilmezler. Barometreyle ısı ölçerler. Mübalağacılıkta Acemleri çoktan geçtiler. Bunların lisanında kertenkele timsah, solucan boa yılanıdır. Gazetenin biri, "Hazreti Adem dünyaya ne kadar çocuk bıraktı?" türünden sorular sıralayacağına meslektaşlarının bu her günkü çok tuhaf fantezi atıp tutma yanlışlıklarından bir doğru yanlış tablosu düzenlese çok hayırlı bir iş görmüş olur. Memlekette kambiyo, hisseler, tahviller gibi bir de yalan dolan borsası açılır. Bu suretle yazılan şeylerin sağlamını çürüğünden ayırmaya halk alışır. Feda ettiği beşliğin kaç parasını koftiye vermiş olduğunu anlar. Mizah haricinde herhangi bir yazıda mübalağa, okura safça, son derece ahmak olduğunu söylemektir. Yalanda pervasızca cüretkârlık okuyanlara büyük hakarettir. Bugün verilen heyecanlı bir haber yarın endamıyla göçer. Boynuzlu haber uydurmanın hafif bir tekzipten başka cezası yoktur. Halk bu dubaralara o kadar alışmıştır ki bunun bir suç teşkil edeceği kimsenin aklına gelmez. Bugün verilen *epatan* bir haberin yarın aynı sütunlarda tekzibini okurken gazetecinin yüzünün kızardığını göremeyiz. Çünkü onunla okur arasında daima kâğıttan bir perde vardır. Zaten gazetelerde roman kısımları sanatkârca uydurulmuş, elli ayaklı yalanlardır. Buna da kanaat edemeyerek şimdi işi büsbütün masala çeviriyorlar. Sözüm ona edebiyatta *Muhayyelât-ı Aziz Efendi*[2] devresine döndüler. Eblehçe mübalağada geçmişi utandıracak bir ilerleme var. Şimdiki kadın elbiseleri gibi yensiz,

---

1 Fransızcada "pasteur" kelimesi "çoban" anlamına da gelmektedir.

2 Osmanlı devlet adamı, şair ve mutasavvıf Giritli Aziz Efendi'nin (1749/50-1798) *Hayal* adını verdiği, üç büyük hikâyeden oluşan eseri.

yakasız fakat cakalı yazılar. Edebiyat sütunları havai, haber sayfaları bir yüksük dolusu hakikate kovalarla su katılmış bir soğuk çorba. Baş sütunda zincirleme cinayetler, hırsızlıklar, sokaklarda ezilenler, denizlerde, kuyularda boğulanlar, balkonlardan düşenler, tentürdiyot içenler sizi birinci sayfadan üçüncüye, dördüncüye atlatırlar. Bu altı yaprağı elinizde artık evirip çeviriniz. Atama satırlarından, miras, Evkaf,[1] Emniyet Sandığı[2] ilanlarından başkalarına inanırsanız ertesi sabah aldandığınızı anlarsınız.

At cambazhanelerinde, marifetler arasında tuhaflıklar yaparak halkı güldüren *klun*'lar[3] gibi, gazetelerin köşelerine perde kurmuş latifeciler de vardır. Bunların engin sözlü ciddileri, filozofları da bulunur. Gazetelerin hazmı yavaş, ağır sütunları arasında bunlar iştah açmak için bazen tuzu, biberi, sirkesi çok keskin salata çeşnisinde yazılardır. Lakin zavallılar, Şeyh Galip'in "mâkiyân-ı garrâ"sı[4] gibi yüz bin feryatla her gün bir türlü cevher yumurtlamak mecburiyetindedirler. Öyle ki her gün yenen bu şekerden artık yazanlara da okuyanlara da gına gelmiştir. Artık söz iflasına uğrayan bu gayretlilerin ilhamlarında pek güç doğuran bir lohusa ıstırabı seçilir. Doğanlar sakat ve hepsi sigara tütsüleriyle islidir. Arada bir ışıldayan cümlelerde son kadehlerin son yudum kokularını alırsınız. Hilal-i Ahdar,[5] Kadınlar Birliği,[6] Seyr-i Sefain,[7] Şirket-i Hayriye,[8] trenler, tramvaylar,

---

1 Vakıflar İdaresi.

2 İstanbul Emniyet Sandığı: 1868 yılında Mithat Paşa tarafından kurulan ve bugünkü Ziraat Bankası'nın temelini oluşturan kurum.

3 (Fr. *clown*) Palyaço, soytarı.

4 "Yaygaracı tavuk" anlamına gelen ibare, Şeyh Galip'in *Hüsn ü Aşk* adlı eserinde geçer: "Mânend-i mâkiyân-ı garrâ/Yek beyza hezâr fahr ü da'vâ." Şairlikle ilgili bölümde geçen beyit "Yaygaracı tavuk gibi bir yumurtaya bin övünme ve iddia" anlamına gelmektedir.

5 Yeşil Hilal; 1920'de İstanbul'da kurulan ve bugünkü adı Yeşilay olan kuruluş.

6 Halen faal olan Türk Kadınlar Birliği, 1924 yılında kurulmuştur. Birliğin ilk genel başkanı Nezihe Muhiddin'dir.

7 Osmanlı Seyr-i Sefain İdaresi, Osmanlı'da gemi işletmeciliğiyle ilgili kuruluş.

8 1851 yılında kurulmuş olan ve Boğaziçi'nde yolcu ve yük taşımacılığı yapan bugünkü Şehir Hatları Anonim Şirketi.

otolar demirbaş mevzularıdır. Zihin hazineleri her gün sıza sıza artık o kadar kurumuştur ki ortaya birkaç yeni fikir kırpıntısı dökebilmek için beyinlerini çakıyla kazıdıklarını görür gibi olursunuz.

Bilmem nasıl oldu, bir gazeteci borasına tutulduk, maksattan ayrıldık. İstanbul fahişeliği için fındıkçılıktan[1] başka tahsile lüzum yoksa da *monden* kokotluk için epeyce bir *enstrüksyon*[2] ister. Edebiyat ve sahne eserlerinden hiç olmazsa en meşhurlarının kısaca olsun konularını bellemelisiniz.

Fındıkçılık, bu da fuhuş sanatının bir dalıdır. Bir gün de bu fasıl üzerine söyleriz. Şimdi Faust'un hikâyesine gelelim. Bu meşhur masal kahramanı astroloji, kimya ve sihirde derin bilgi sahibiymiş. Yirmi dört sene her arzusunu yerine getirmesi şartıyla ruhunu şeytana satmış. Bu müddetin bitiminde Faust'un bedeni ve ruhu iblisin malı olacak. Anlaşılıyor ki eski zaman şeytanları şimdikilerden daha hakbilir, çok centilmen mahluklarmış çünkü bu asrın iblisleri ruhlarımızı sözleşmesiz zapt ediyorlar. Biz şimdi ruhlarımızı, pek de şeytanlarla sözleşme akdine lüzum kalmadan, onlardan daha fena insanlara satıyoruz.

Faust'un ilk talebi gencelmek olmuş. Margaret isminde bir kız sevmiş fakat kabul görmemiş. Ona bir inci gerdanlık hediye etmiş, muradına ermiş. Bir çocukları olmuş. Sonra Faust, Margaret'i terk etmiş. O da çocuğunu boğmuş. Kendi de ölmüş. Buna "Margaret Faciası" da derler. Bu geleneksel hikâyede insanlığın zaafını temsil eden derin bir sembol vardır. Kadınların, papazların, hâkimlerin, hâsılı bütün insanların altının kulu, şehvetin esiri olduklarını gösterir. Eğer Faust şeytanın ayartmalarına karşı direnebilseydi onunla yaptığı sözleşme sadece bir günah hükmünde kalacaktı. İlk uğradığımız ahlak kazalarında kendimizi toparlama kuvvetini gösteremediğimiz için zincirleme günah ve felaket girdaplarına dalıp mahvoluyoruz.

---

1 Cilvelilik, oynaklık.
2 (Fr. *instruction*) Eğitim.

Margaret, günahının cezasını dünyada çekiyor. *Faust* gayet ahlaki, idealist bir piyestir. Bütün analar babalar genç kızlarını bu oyuna götürürler. Nasıl olup da bu mühim mevzudan habersiz kalmış olduğunuza şaşıyorum.

Anafor, yapma locanın içinde hayali operaya karşı sırıtarak:

— Teşekkür ederiz Prenses Cenapları. Konunun felsefesini, ehemmiyetini şimdi anladık. Lakin affedersiniz, siz de dahil olmak üzere içimizde, işlenen ilk günah akabinde kendini toparlamaya uğraşacak iyiliğe meyilli bir can göremiyorum. Ve bundan başka hiçbirimiz de düşüşümüzün ilk basamağında değiliz. Hepimiz de daha dibe tekerlenmek durumundayız.

Diğer bir ses:

— *Aman*'ım tarafından terk edilip de çocuğumu boğmak, sonra günahıma kefaret vermek için kendim de mezara girmek niyetinde değilim. Bu mühim konunun moralinde bizim için bir uzlaşma noktası göremiyorum.

Prenses:

— Kızlarım, piyes nadir bir dehanın eseri olmakla beraber bundan çıkacak hisse harcıâlem morallerdendir. Günah işleyen cezasını görür tezi. Dünya ve ahirette insanları bu cezayla korkutuyorlar. İlim ve edebiyat manevi cezalandırmalarıyla, ceza kanunu maddi cezalandırmalarıyla bu fenalıkları ne raddeye kadar men edebiliyor? Böyle ahlakın, kanunun demir kafesleri içinde yaşatılmaya uğraşılan insanların tımarhanelerdeki zincire vurulmuş delilerden ne farkları kalır? Kafesi aç, canavarı salıver, vahşeti seyret! Hayat, ihtiyaçların doğurduğu birtakım hırslardan, iyi ve kötü arzulardan oluşmaktadır. İnsanın fıtratını köklü bir terbiyeyle ıslah mümkün müdür? Medeniyetin bugünkü ilerlemesiyle beraber dünyada midesinin, şehvetinin, hayvanlığının hırslarını sırf kanun ve ahlakın müsaadesi derecesinde tatmine razı olan kaç kişi bulunur? Cezasız kalan ve hatta cezalandırılması mümkün olmayan kaçamaklar

hesapsızdır. Bu hususta hepimiz *kontroband*'ız.[1] Marifet içteki pisliği dışta gizlemeyi başarabilmektedir. Size, *Faust*'u seyrettikten sonra fuhuştan kurtulmuş bir tek kadın örneği gösteremem. Fakat hakikat nedir? Böyle oyunlar karşısında insanın bazen yüreği yumuşar. Bu biraz ısıya maruz kalan bir balmumu halidir. Çok sürmez, hayatın sert rüzgârları yine onu kaskatı yapar bırakır. Böyle dâhiyane eserler önünde etkilenmek fikri terbiyeye delalet eden bir modadır. Bu modaya uymalı, medeni, *enstrui*[2] görünmek için böyle tavırlar almalıdır.

Bir ses:

— Affedersiniz *Madam la princesse*, bir sahne karşısında etkilenerek yumuşayacak balmumu tabiatlı kalpler artık pek kalmadı. Hem şimdiki rüzgârlar çok sert ve insafsız esiyor. İçimizi dışımızı Göksu testileri gibi pişirdi.[3]

Diğer bir ses:

— Bu zamanda sahne önünde trajediye ağlayanlara gülerler.

Başka bir ses:

— Ağlanacak şeylere gülmek daha çağdaş bir fantezi değil mi?

Etraftan kah kah kah kahkahalar... Birkaç ses birden:

— Margaret'in çocuğunu boğduğu asırda belki böyle olaylar nadirdir. Şimdiki analar boğmaca öksürüğünü beklemeden bu işi kendileri görüyorlar. Gazeteleri süsleyen en çok böyle haberler değil mi?

Bir ses:

— Ah biz zavallı mahluklar! Nikâhsız koca bekleyen dul kızlar!

---

1 (Fr. *contrebande*) Kaçak, kanunsuz.

2 (Fr. *instruit*) Yetişmiş, mürekkep yalamış.

3 Göksu testisi gibi pişmek: Göksu Deresi çevresindeki killi topraktan yapılan testilerde toprağın yapısından dolayı gözle görülmeyen gözenekler oluşur ve gözeneklerden sızıntı olurmuş. Sıcak havalarda da bu sızıntılar damlacıklar oluştururmuş. "Göksu testisi gibi terlemek" deyimi buradan çıkmıştır. Burada karakter, deyimi değişik kullanmıştır.

Prenses:

— Çocuklarım, sadede gelin!..

Bir ses:

— Piyesin ağlanacak yerini geçelim. Bunun hiç alkışlanacak tarafı yok mu?

Prenses:

— Margaret aynanın önünde, "Aynada kendimi bu kadar güzel gördüğüme gülüyorum" mısrasıyla incilerini takındıktan sonra parmaklarınızın ucuyla hafifçe alkışlarsınız.

Bir ses:

— Niçin hafifçe?

Diğer bir ses:

— Bitişik localarda, bu asırlık masalın temsili önünde belki uyuyakalanlar bulunabilir. Onları rahatsız etmemek için.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1

Ulviye Melek bir gün tuhaf bir ziyaretçiyle karşılaştı: Cevherizade Baha Bey. Kendisini bu adla takdim eden zat yaşça yirmi yedi yirmi sekiz tahmin edilebilir, kırmızı saçlı, pembe çil yüzlü biri. Kınalı kekliğe benzeyen yuvarlak gözlerinde, şeytani bir zekânın parıltıları kaynaşır gibi bir garabet var. Sırtında çok fırçalanmaktan havı dökülmüş, benzinle lekeleri siline siline rengi atmış bir *konple*.[1] Saçlar kesimce şimdiki kadın modasını andırır bir uzunlukta. Yakalık temiz, kravat ütüyle tarazları yatırılmış bir emektar. Sarı glase iskarpinler boyacı fırçasıyla hırpalana hırpalana anemik bir ihtiyar suratı bağlamış. Kolundaki bilek saatiyle göğsünden sarkan monokl, kendisine sahneye çıkmak için hazırlanmış bir aktör tavrı veriyor. Hal ve hareketleri hoppaca, jestleri abartı...

Misafir, yarı belinden yukarısına yatay bir vaziyet verinceye kadar derin bir reverans yaptıktan sonra ev sahibinin işaret ettiği koltuğa oturur. İçinin yağını göstermemek için daima kapalı tutmaya özen gösterdiği eskimiş şapkasının üzerinde kemiklice parmaklarıyla işitilmez asabi bir trampet çalarak gözlerini muhatabının gözbebeklerine diker. Bir müddet bekler.

Ulviye Melek nihayet:

— Efendim sebebiziyaretiniz?

— Kendimce çok mühim... Fakat bu ehemmiyeti size de tasdik ettirmek için söze nereden başlayacağımı bilemiyorum.

---

1 (Fr. *complet*) Takım elbise.

Ulviye Melek psikolog bir kadındı. Tuhaf karakterliye benzettiği karşısındaki delikanlıdan bir psikoloji dersi alabilmek için sakince bekledi.

Cevherizade devam etti:

— "Akıllı adam kimdir?" diye bana sorsalar, zihin üzerine hesapsız sayfalar karalayan uzmanların görüşlerine müracaat etmeksizin şu cevabı verirdim: "Akıllı adam akılsızların zararına yaşamayı bilendir." Bu sözüm meçhul kalmış bir mütearifedir.[1] Ve bundan çoğunluğun ahmak; azınlığın, evet, küçük bir azınlığın zeki olduğu neticesi çıkar. Zekâ daima ahmaklığı *ekspluate*[2] eder. Sıkıntıda yaşayanlar olmasa dünyada müreffeh ömür sürenler bulunamazdı. Bu sözlerden maksadım derin bir sosyolojiye girmek değildir. Bazen felek insana yar olmaz. İşte o zaman insan feleğe yar olmayı bilmelidir. Dünyada bütün kaynaklar, sanatlar, meslekler kapışılmış. Yeni gelenlere yer yok. O zaman olmayan sanatlardan birini niçin icat etmemelidir? İşte siz Hanımefendi, olmayanı var eden benzersiz bir mucitsiniz. İsteyenlere garanti metresler veriyormuşsunuz. Siz, fuhşun çukuru başına koşanları ehvenişer bir vadiye sevk ediyorsunuz. Sizin bu dehanızdan esinlenerek ben de kendime bir meslek icat etmek üzereyim fakat bu hususta yardımınıza muhtacım.

Bu pek tuhaf girişten çıkacak neticeyi bekleyerek Ulviye Melek hep susuyordu. Cevherizade Baha Bey galiba açıklamalarının en garip noktasına gelmişti. Geçirdiği hafif asabi bir titremeyle elinden şapkasını düşürdü. Kirli tarafını göstermemek için hemen kaptı. Yüz bulmaya uğraşan yılışık bir çocuk kırıtışıyla boynunu çarpıtarak:

— Geçinmek için gençliğimden başka sermayem yok. Bundan istifade etmek hakkımdır, değil mi efendim?

Ulviye Melek merakını yenemeyerek sordu:

— Ne şekilde?

---

1 Doğruluğu ispat edilmesi gerekmeyecek kadar apaçık olan temel önerme, aksiyom.

2 (Fr. *exploiter*) İşletmek, sömürmek, istismar etmek, kullanmak.

Cevheri, çilli kızıl simasında kinik bir tebessüm gezinerek cevap verdi:

— Size sermayelik etmek yoluyla...

Ulviye Melek kabından taşar bir şaşkınlıkla:

— İşte yepyeni bir fikir.

— Pek o kadar yeni değil Hanımefendi. Bu şimdiye kadar amatörler elinde kalmış bir işti. Ben bunu sanat yapacağım. Açıklamalarımla başınızı ağrıtmazsam...

— Dinliyorum efendim.

— İnsanın nefis, adi sanatlarda çalışmasında, yemesinde, içmesinde, hâsılı bütün yaşamasında yalnız bir sebep vardır; sevda... Hemen hemen bütün mesaimiz, zevklerimiz, hazlarımız orada toplanır. Erkek muhtelif sahalarda bu ihtiyacını tatmine uğraşan bir pehlivandır. Kadınla güleşir. Çok defa alt eder. Fakat erkekte de kadında da toplumsal birtakım engeller, mahzurlardan dolayı güleş meydanına çıkamayanlar vardır. O zaman imkân derecesinde hileye başvurulur. Kazanın kapağı kapalı kaynar. Senelerce metresini karısından gizlemeyi başarmış kocalar tanırım.

Ulviye Melek çarpık bir tebessümle:

— Yıllarca *aman*'ından kocasını haberdar etmemiş kadınlar yok mudur?

— Vardır, amenna...

— Bazen de iki taraf birbirinin günahını bilir. "Değme zevkime, değmeyeyim zevkine" şeklinde karşılıklı her şeyi yalar yutarlar, kendi eğlencelerine bakarlar.

— Bu en pratik usuldür.

— Fakat çok sinik.

— Fakat riyasız. Çünkü bilmeyerek aldanmaya nazaran bilerek aldanmakta büyük bir mertlik vardır.

— Böyle şeye mertlik sığar mı?

— Sığdıranlar çok.

— Bir örnek verebilir misiniz?

— Bir değil, isterseniz birkaç... Mesela bir koca, karısına ihanet ediyor. Fakat karısında aynı fiili sezdiği gün küplere biniyor. İş cinayete kadar varıyor. İşte namertçe bir hareket.

Bir insan karısını aldatırken aldanmayı da hoş görmelidir. Kendiniz için uygun gördüğünüz bir fiilin karınız tarafından yapılmasına niçin tahammül edemiyorsunuz? Bile bile aldanmaktaki mertlik işte buradan geliyor. Karı koca sözleşmeyle birbirine bağlanmıştır. Sözleşme hükümlerini bozmak için taraflardan birine müsaade tercihi yoktur. Eşitlik vardır.

— Oh, ebedi mesele...

— Bu ebedi meselenin bazı pürüzlerini çözmekle meşgulüm. Siz, evli olup olmadıklarını dikkate almaksızın erkeklere metres veriyorsunuz. Ben de size tamamen *kontroparti*[1] bir sanat tutuyorum.

— Nasıl?

— Kocalı olup olmadıklarını düşünmeden, isteyen kadınlara *aman* tedarik ediyorum.

— Zannederim ki *pasabl*[2] bir kadın hiçbir vakit böyle bir kılavuzluğa ihtiyaç duymaz.

— Belki, lakin *pasabl* olmayan zavallıların canı yok mu? Aşktan yana talihsiz bazı kadınlar vardır. Sevilmek isterler ama seveni bulamazlar. Dile gelmekten korkarlar. Her türlü gizliliği garantiye hazırım. Yine bazı kadınlar vardır ki ihanet gördükleri kocalarından intikam almak için fırsat ararlar. Fakat bu emellerine alet edecek uygun birini ele geçiremezler. Ben bu rolün büyük bir artistiyim. Kadının yaşına, simasına bakmam. Bütün maharetimle rolümü oynayarak maşukam için cayır cayır yanarım. Sine döver, ağlarım. Yaralı kalplere merhem bağlarım.

— Bu yeni meslekte siz bir kişi misiniz yoksa birkaç delikanlıdan oluşan bir kumpanya mısınız?

— Henüz tekim. Mansur hallaçlığı icat ettiği vakit o da sanatında tekti. Sonradan hallaçlar çoğaldı. Şimdilik faaliyete hazır bir ben varım. Çok sürmez belki benim de takipçilerim çoğalır. Yeni zamana yeni sanatlar, yeni idrakler lazım. Sinirli kadın hastalıklarından asabiye doktorları

---

1 (Fr. *contrepartie*) Karşıt, karşı.

2 (Fr. *passable*) Şöyle böyle, ortalama, nispeten güzel.

ne anlarlar! Onlar körü körüne birtakım formülleri uygulamakla meşguldürler. Kadınlık illetlerinin yegâne mütehassısı, tabibi benim. Hastamın gözbebeğine bakınca ne istediğini anlarım. Onun ilacı eczane kavanozlarında değil, bendedir. Kulağımı göğsüne koyunca telgraf manipülatörü gibi, onun yüreği bana her şeyi tıkır tıkır söyler. Sinirli kadının rahatsızlığını kendisine sormamalı, gözlerinden, jestlerinden anlamalıdır. Çünkü bu, açığa vurması ve itirafı zor dertlerden biridir. Onun istediği, daima nazlanır göründüğü şeydir. Dokunmadan gıdıklanır. Yüzüne aç gözlerle bakınca süzülür. Nazik yaradılışlı olmasına rağmen onun vücudu hırpalanmak ister. Ah saf ve zalim kocalar, karılarının hastalığını hekimlere sorarlar. Behey adam, karını hasta eden sensin! Ya pek sert ya pek yumuşak bir kocasın. Hekime karını değil, kendini göstermelisin. Hanımefendi, daha ne söyleyeyim? İşte psikolojide yeni açılan bir hastalık ünitesi. Lakin hastada dosdoğru ifadeye, tabipte teşhisini derinleştirmeye cesaret yok... Çünkü hayatın riyakârlığı buna mânidir. Derdini söylemeden ölenlerin sayısı hesaba gelmez. Sinirsel hastalıkların çoğu toplumsal durumların zorlamalarından doğar. İskarpin ayağını sıkıyor, bunu çıkarıp atarsın. Kocanın ölçüsü sana uygun değil, mizacına uygununu aramak için bunu aynı kolaylıkla değiştiremezsin. Hanımefendi, siz meşru metres görüşüyle bu derde bir çare arıyorsunuz. Yalnız erkekleri düşünüyorsunuz. Meselenin öbür yüzünü ne yapalım? Karısından memnun olmayan kocalar bu memnuniyetsizliklerini metreslerle giderebilirler. Fakat aynı vaziyette kalan karılar ne yapsınlar? Ben de kadınları düşünmek vazifesini üstleniyorum. Erkeğe metres lakin karşılığında kadına da *aman*... Biz şimdi karşı karşıya erkek-dişi birer kanun koyucu gibiyiz. Karşı cinsiyetlerin vekâletlerini üzerimize alıyoruz. Birbirimiz için biri olunca diğerinin de olması zorunlu iki şey gibiyiz. Metreslikle hayatları, bir dereceye kadar namus ve itibarları kurtarılacak çok kadın var. Pekâlâ, fakat erkek kıtlığına kıran girmekle beraber sıcacık kadın koynu ara-

yan başıboş delikanlılar da yok değil. Eğer tabiri caizse bunlara da "erkek metres" diyebiliriz. Yurdunuzda bir de böyle bir genç erkek şubesi açarsanız teşebbüsünüz iki başlı yürür.

Cevherizade sustu. Yalnız, şapkası üzerindeki parmakları zihninde kaynayan ekstra fikirlerin temposunu tutuyor gibiydi. Bu "erkek metres" mucidinin kırmızı, çilli yüzünde gençlik cazibesinin verdiği bir sıcaklık vardı. Kekliğinkini andıran gözleri yanardöner kumaşlar gibi Ulviye Melek'in üzerinde birkaç defa parladı. Kadın bu sıcaklığı ta kalbinde duydu.

Bu delikanlı şüphesiz kendi tarif ettiği başıboş gençlerden biriydi. İş arıyordu. Gazete sütunlarında değil. Bir meslek icat etmiş, fikrinin ağlarını kurmuş, şimdi içine av düşürmeye uğraşıyordu. Fakat bu saatte Ulviye Melek'in karşısına hangi yollardan dönüp dolaşıp gelmişti?..

Cevherizade Baha Bey... Bu lakap, bu isim hiçbir şey ifade etmiyordu. Bu kimdi, aslı neydi? İtiraf ettiği mesleği ahlak düzgünlüğüne çok aykırı düşüyordu. Fakat Kokotlar Mektebi Müdiresi böyle bir tipin lazım olabileceği zamanı düşündü. Bu yüzden onun *antimoral*[1] sözlerini iki avcuyla şak şak alkışlamamakla beraber büsbütün soğuk da bulmadı. İşittiklerinden hiçbirine şaşmadığını anlatır, halden anlayan bir tebessümle:

— Efendim, yurdumda dediğiniz şekilde yekten bir şube açmaya kalkışamam. Çünkü kurumumuz genç güzel kızlarla doludur. Ateşle barutu bir araya getiremem. Bana ihtiyacınız olabilir. Böyle bir ihtimali de reddedemem. Adresinizi bırakınız, ihtiyaç görüldüğü anda size telefonla seslenirim.

— İşte adresim: Tophane, Teshil-i Muamelat Şirketi, Cevherizade Baha, telefon: 2038

— Arayacağımız gün ve saatte bu adreste bulunursunuz, değil mi?

— Derhal...

1 Ahlak karşıtı.

2

Ulviye Melek'in erkeğe kadın, kadına erkek bulan ırz suhulethanesi[1] tıkırında işliyordu. Birbirinden memnun olmayan nikâhlı çiftler hadde hesaba mı gelir? Birkaç sene ve belki de birkaç ay sonra karı koca arasında bir tuhaflık başlar. Gözler dışarı dikilir. Gönüller harama kayar. Çoğunlukla elâleme karşı zahiri kurtarmak için diş sıkılır. Nikâhın bağları içinde inim inim inlenir. Çoğu azmaya hazır fakat bir kolayı bulunsa... Gizlemesi zor, tehlikeli bir iş. Kokotlar Müdiresi pek hayırlı saydığı bu insani hizmetinde başarılı olursa parlak bir geleceğe erecek.

Hakikaten yavaş yavaş müracaatlar çoğalır. Yine bir gün dalyana yağlı bir torik başvurur. Kısa, tıknaz, kırk sekizlik ellilik zengin bir beyefendi. Yüzü kanlı, hareketleri canlı. Yalnız bu, bol rızk ve geçimin verdiği zindeliğin üzerinde siyah bir gölge geziniyor. Omuzlarında taşıdığı yirmi senelik nikâhın ağırlığından vücudu çok yorgun. Silkiniyor, yükü üzerinden atamıyor. Sabra tahammül edemiyor.

Ragıp Şeyda Bey odanın kapısını kapatıp gizliliği temin ettikten sonra Kokotlar Müdiresi'ne şöyle dert yanmaya başladı:

— Hanımefendi, servetim var, talihim yok. Şu âleme geldim gidiyorum, iyi bir gün görmedim. Uğraş, didin, çabala, kazan... Fakat bir sefasını süremedikten sonra bu zahmetler neye yarar?

— Beyefendi, bu âleme cebelleşme yeri deniyor. Hepimiz bu keşmekeşin içindeyiz. Ne yapalım!

— Hayır, öylesi değil. Hiç ömrünüzde hayatınıza, hürriyetinize bir başkasını ortak ettiniz mi?

— Ettiğim zamanlar da oldu.

— Fakat şimdi kurtuldunuz...

— Evet.

---

1 Kolaylık evi, nazik muamele evi.

— Öyleyse şimdi beni dinleyiniz. Kırk beşine doğru davranan bir karım var.

— Allah daha çok ömür versin. Bir yastıkta ihtiyarlamak evliliğin en büyük saadetidir.

— Müsaadenizle bu hükmünüze itiraz edeceğim. Birincisi, ihtiyarlamak benim için bir saadet değildir. Ve zannederim ki hiç kimse için de olamaz. Fakat hayatın âcizlik ve zayıflığa varan sonunu ister istemez bu şekilde pohpohlamak mecburiyetindeyiz. Bu pek acı bir tesellidir. Ne yapalım ki yapacak başka bir şey yok. İkincisi, iki başın bir yastıkta kocaması duasına da doğrusu gürül gürül amin diyemem. Ve riyakâr olmayan kocalara da sorunuz. Her akşam döşekte yüzlerine aynı nefesin dokunmasını mı isterler yoksa her gece değişen birbirinden güzel, genç bir simanın öpücükleriyle zevklenmeyi mi arzu ederler?

— Beyefendi, çok tuhaf söylüyorsunuz...

— Doğru sözler insanlara daima tuhaf gelir. Onun için merhum Moliére, "Büyük Komik" unvanını kazanmıştır. Biz her şeyi kendi riyakâr moralimizin kalıbı üzerine geçirmeye uğraşıyoruz. Tuhaflık oradan geliyor. Karımın yaşı için Allah daha fazla ömür versin duasında bulunuyorsunuz. Versin fakat yaşlandıkça akıllanması şartıyla... Ne yapayım ki aksi oluyor. Kırk beş yaş, kadınların cinsel arzulara veda mevsimidir. Halbuki onlar bu yaşta daha talepkâr, daha kıskanç, ah evet daha dırdırcı, daha hoppa oluyorlar. Kendilerini daha gencelmiş sanıyorlar. Kısırlaşmış bir kadına karşı, henüz faal olan bir erkeğin rağbeti kesilir. Bunda kimsenin kabahati yok. Bu da tabiatın kaçınılmaz bir kanunu. Bir eşle yaşayarak evliliğin bu merhalesine geldiniz mi bir kanun koyucuya, bir doktora, bir avukata müracaatla derdinize bir deva bulamazsınız. Kanun, "Karınız âdetten kesilirse üzerine bir daha evleniniz" demiyor. Sorunuza karşı doktor ellerini ovuşturuyor. Avukat kem küm ediyor. Siz tabiatın yenilmez zoruyla sağa sola dönüyor, nihayet harama sapıyorsunuz. Bin bela baş gösteriyor. Kimsenin anlatmaya dil uzatamadığı bu en mühim toplumsal meseleye ilk kez siz bir çare düşünmeye başladınız. Allah razı olsun...

— Biz kendimizi bu kadar afişe etmedik. Böyle bir meseleyle uğraştığımızı nereden duydunuz?

— İlansız, propagandasız şeyler bazen daha çabuk duyulur. Bunları yaymayı görev edinen sanki bir sürü şeytan vardır. İki sene evvel sizinle alışverişte bulunan Mesut Bey'i elbette unutmamışsınızdır.

— Evet, hatırlıyorum, Mesut Kerami Bey.

— Ta kendisi.

— Peki, ne olmuş efendim?

— Bu zatın karısı birbiri ardınca birkaç çocuk doğurduktan sonra yarı belinden aşağısı tutmaz bir hale gelmişti. Kadın kötürüm fakat erkek henüz pek dinç. Ne olacak? Evlenmek için karının ölümünü beklemek hiç insanlıklı bir hareket değil. Mümkün olsa dahi boşamak vicdansızlık. Bu çaresizlik içinde bocalayan Mesut Kerami yurdunuza müracaat etmiş. Siz ona bir kız vermişsiniz. Mühimce bir memuriyet elde edip metresini beraber alarak buradan İzmir'e savuşmuş. Bir iş dolayısıyla birkaç gün için ben de oraya gitmiştim. Kendilerine tesadüf ettim. Metresini canı gibi seviyor. Yanından ayırmıyor. Kız güzel, genç ve şen şakrak. Bir iki günü birlikte geçirdik. Neşeleriyle neşelendim. Mutluluklarına gıpta ettim. Hanımefendi, benim adım Mesut değil ama bana da saadet getirecek bir kız lütfeder misiniz?

— Sizin karınız kötürüm değil.

— Bilakis sırım gibi.

— Siz de metresinizi alıp taşraya mı savuşacaksınız?

— Hayır. Burada şık bir daire tutup metresimi bağrıma basacağım. Varım yoğum, hayatım hep onun için, anladınız mı?

— Dedikodudan korkmuyor musunuz?

— Asla! Dedikodular çıktıkları ağızları aşındırmaktan başka benim üzerimde bir tesir gösteremezler.

— Karınızın kıskançlığından bahsediyordunuz.

— Evet, bu hakikati inkâr edemem.

— Duyunca kuduracak, köpürecek, dağlara çıkacak.

— En azgın fırtınaların şiddetleri birkaç gün sürer... Ve daima yıldırımları, gümbürtüleri sütlimanlıklar takip eder.

— Beyefendi, kızlarımın her biri birer kaza kurbanıdır. Bunu saklayamam. Fakat hiçbiri fuhuş hayatında gözü açılarak buraya katılmış sermayeler türünden değildir. İyi idare edebilirseniz masum bir bakireyle evlenmiş kadar memnun ve mesut olabilirsiniz.

— Bu nasihatlerinize teşekkürler ederim.

— Alacağınızı bir ana baba evinden alıyormuşsunuz gibi alacaksınız. Şimdi ne söylesem beyhudedir. Birbirimizi sonra anlayacağız.

— Siz de beni sonra takdir edeceksiniz.

— Şimdi sizi atölyeye götüreceğim. Orada kızların arasında bir kahve içeceksiniz. Hangisini gönlünüz çekerse bana söyleyeceksiniz.

— Hanımı alıp buradan gitmeden evvel elbette yurda bir ödemede bulunacağız.

— Şüphesiz.

— Bunun miktarını anlayabilir miyim?

— Bin beş yüz iki bin lirayı geçmez.

— Bu para ne adla alınıyor efendim?

— Deftere bakacağız. Kızın buradaki ikameti müddetince olan masraflarını hesaplayacağız. Yurt tabii masraflarını alacaktır. Ve sonra idaremize de elbette bir şey bırakacaksınız.

— Memnun olursam sizi memnun etmeye çalışacağıma şüphe etmeyiniz. Paranın miktarını çoğumsamak için söylemiyorum ama affedersiniz bir şey soracağım.

— Buyurunuz.

— Buradan kız almaya gelen her yiğit bir defada bu miktarı ödeyebiliyor mu?

— Efendim, bu para, müşterinin mali kudretini anlamak hususunda bizim için bir mihenktir. Bu meblağı hemen peşin ödeyemeyen kopuklara kız vermeyiz. Evlenmek dini, kanuni bir âdetse metres almak bir lükstür. Bu hakikati niçin saklayayım? Biz üç dört günlük değil, adeta uzun müddet geçim için kız veriyoruz.

— Benim niyetim de öyle. Lakin geçinilemezse verilen bu para ne olur?

— Tamamıyla yurda kalır...

— Açıklamalarınıza teşekkür ederim. Affedersiniz, gözü kapalı bir iş görmüş olmamak için açıklama talebinde bulunuyorum.

— A bu hakkınızı teslim ederek ciddiyetle hareketinize memnun oldum. Sağlam işlerde her şeyi evvelden düşünmek icap eder.

3

Ragıp Şeyda Bey atölyede kahveyi içer, malların üzerinde baygın baygın göz gezdirir. Bonboncu dükkânındaki şekerlemelerin hepsini yemek isteyen aç çocuk gibi nazeninlerden hangisini seçeceğini şaşırır. Kimi bademli, kimi fıstıklı, kimi kaymaklı, kimi mentollü, vanilyalı... Her çeşitten var. Yurda birkaç bin lira kaparo bıraksa da karşılığında her ay bu kızlardan birini alıp götürse, lezzetine kandıktan sonra onu getirse diğerini götürse, birer birer hepsinin çeşnisine baksa... Fakat Müdire böyle bir pazarlığa yanaşır görünmüyor.

Zavallı adamın gözleri kâh kemiksiz bir gerdanın yumuşak saten sahasında gezinerek, kâh beyaz bir göğsün ayrım çizgisinden aşağı süzülerek, kâh gül pembesi bir yanağın kokusunu alırcasına bitaplıklara düşerek bütün çiçeklerin üzerinde hayran hayran dolaşıyor, bir türlü seçimini yapamıyordu. Nihayet açık kumral, mağrur bakışlı, pek taze bir simada karar kıldı. Beyefendinin bu göz takıntısına Ulviye Melek dikkat etti.

*

Atölyeden salona döndüler. Müdire iftihar eden bir göğüs şişkinliğiyle sordu:

— Beyefendi, kızlarımızı nasıl buldunuz?

Ragıp Şeyda Bey iki derin nefes arasında adeta küçük bir iniltiyle cevap verdi:

— Gerçekten birbirinden güzel, müstesna kumrular.

— Gönlünüz hangisini çok beğendi?

— Vallahi bunu söylemek zor. Bıraksalar hepsinin arasında bir sultan hayatı geçirmek isterim.

— Ah, bu mümkün değil. Sultanın adı kaldı, hayatı tarihe geçti. Yalnız birini seçmeye hakkınız vardır. Gönlünüz en çok hangisini çekti?

Köşedeki makinede işleyen lacivert bluzlu açık kumralı.

— Nevvare'yi... Fakat bu kızı size hiç tavsiye etmem.

— Niçin?

— Çok körpedir de onun için.

— Bu özelliğiyle sanki onu bana yermiş mi oldunuz?

— O yaşta epeyce bir macera sahibidir. Boğazı intihar ipinden kurtarılmıştır. Dikçe kafalıdır.

— Ben içkinin, havanın, kadının, her şeyin sertinden hoşlanırım.

— Bu kız hakkındaki rivayeti, ben dinlediğim gibi kabul ettim. Hiç araştırmaya, soruşturmaya girişmedim. Söylenenler doğru mu bilmiyorum. Bence Nevvare canlı bir muammadır. Arada sırada kendini yoklayan tutamakları olduğunu da söyleyeyim.

— Genç kızın densizliklerinde de ruha neşe veren güzellikler vardır.

— Siz bilirsiniz.

— Kendisiyle yarım saatçik yalnız bulunabilir miyim?

— Mümkün...

*

Ragıp Şeyda Bey'i diğer bir odaya aldılar. O şimdi kızın gelmesini beklerken:

İkimizi bir odaya koysalar
Üstümüze altın kilit vursalar

şarkısını mırıldanıyordu. Nevvare boyasız ve hemen hemen tuvaletsiz, ihmalkâr bir kıyafetle içeri girdi. Çehresi asıkçaydı. Şimdiki kadın vücutlarının açık tarafları kapalı kısım-

larından fazla. Kollar, koltuk altları, yarıdan fazla göğüs, dizlerden biraz yukarı bacaklar bütün gözlere serili.

Zannedersiniz ki karşınızda modaya uygun giyinmiş bir kadın değil, hemen parende atmaya hazır bir cambaz kız var. Her harekette bu çıplaklığın pergeli biraz daha açılıyor. Böylece eskiden var olan bedeni teşhir utancı da yavaş yavaş ortadan kalkıyor. Henüz biraz sıkılma var. İnkâr etmeyelim. Fakat salonlarda büsbütün soyunmaya utananlar cascavlak olmak için şimdi ormanlara gidiyorlar. Maymunlara kostüm giydiren medenilerin kendileri soyunuyorlar. Medeniyetin ince esrarı belki hayvanlarla bu kıyafet değiş tokuşundadır.

Ragıp Şeyda Bey, bilinenden bilinmeyeni bulan denklemciler gibi, kızın görünür uzuvlarından görünmeyenlerinin güzelliklerini keşfe uğraşarak onu gözleriyle yercesine didiklemeye başladı. Bu taptaze, ay parçası afet yüksekçe bir para karşılığında kendisinin olacaktı. Onu alıp istediği yere götürebilecekti. Belki bu pazarlık kendisine tuzluya oturacaktı. Fakat her ne miktar talep edilse de yeriydi. Bunun genelev sermayelerini andırır hiçbir tarafı yoktu. Bu, tavırları asil, duruşu mağrur bir aile kızıydı. Ragıp Bey'in yalnız üzerinde gözleri karardığı nokta aralarındaki yaş uçurumuydu. Hemen hemen büyükbabayla torun gibiydiler...

Bu olgun *aman*, körpe metresiyle söze hangi vadiden girişebileceğini düşündü. Başlayacak ilişkileri hakkında nabzını yoklamak için lakırdı açmayı uygun buldu. Lakin, "Metresim olmak ister misin?" demeyi pek kaba gördü. İlk ağızda bir samimiyet göstermek için en tatlı sesiyle sordu:

— Karım olmak ister misin?

Kız bu suale hayretini gösterir bir dudak büküşle âşığını yukarıdan aşağı bir süzdükten sonra:

— Hayır, dedi.

Uğradığı bu hayal kırıklığıyla, evvelce iştahtan sulanan ağzının salyaları birden kuruyan Ragıp Bey tekrarladı:

— Hayır mı! Yanlış mı anlıyorum?

— Yanlış anlamıyorsunuz. Hayır!

— Peki ama yavrum, sen bu odaya mutlaka benim bir şeyim olmak için geldin. Karım olmazsan nem olmak istersin?

— Kızınız!

Yaşlı talip, dalga geçiren bir sandaldaymış gibi iskemlesi üzerinde yükselip alçaldıktan sonra:

— Burayı ziyaret edenlerin evlat aramaya gelmediklerini sen benden iyi bilirsin.

— Metres almaya gelirler.

— Hah işte bravo! Ben de bu fikirle geldim.

— Herkes düşüncesinde hürdür.

— Benim buraya ne maksatla geldiğimi, senin bu odaya niçin gönderildiğini bildiğin halde neden böyle serkeşleniyorsun?[1]

— Ben de mantıksız bir şey söylemedim sanırım.

— Pek mantıksız değil. Belki biraz nezaketsiz.

— Olabilir, insan hali bu.

— Ha şöyle kusurunu itirafla biraz yola gel.

Kız cevap vermedi. Önüne baktı. Ah latif mahluk! Bu densizlik nedir? Nazlanıyor muydu? Gönlünden neler geçiyordu? Nihayet boyun eğeceğe benziyordu. Söner gibi olduktan sonra yeniden alevlenen bir ümitle Ragıp Bey:

— Kapalı, imalı konuşmaya ne lüzum var. Ben buraya metres almaya geldim. Kısmetim karşıma seni çıkardı.

— Karşınıza beni kısmetiniz çıkarmadı. Atölyeden seçtiğinizi gönderdiler.

— Ha öyle, ha böyle, o kadar kızın içinde gönlüm seni çekti. Ne diyeceksin bakalım şimdi, metresim olmak istemez misin?

— Kendi tercihime kalsa istemem.

— Tercih etmesen de bunun ihtimali var mı?

— Belki...

Bu ihtimal sözünde Ragıp Bey bir kabul kuvveti gördü. Cesaretini artırarak:

---

1 İtaatsizlik etmek, kafa tutmak.

— Küçükhanım, mühimce bir servet sahibiyim. Her şeyim var. Yalnız kollarımın arasında senin gibi bir melek yok. Hayatım, bütün varım yoğum hep senin, istediğin kadar elbise, elmas, oto, sefahat, eğlencenin her türü, seyahat, en son lüks hayat, hayal edilebilecek ne arzu edersen...

Nevvare'nin ruhu, tanımadığı ufuklara doğru uçarak yüzünde dalgın bir tebessüm gezindi. Ve sonra içini çekerek muhatabına bakındı. Ragıp Bey bu teslimiyet tavırlarından büsbütün cesaretlenerek hemen ayağa fırladı. Jönprömiye rolüne çıkan acemi bir aktör gibi ellerini ovuşturarak kızın etrafında birkaç defa döndü. Ve döndükçe avının üzerine atılmaya hazırlanan çaylak vahşetiyle gözlerinin ateşi artıyordu. Nihayet pervane, karşısındaki saçların güneşi üzerine kapandı. Bu altın parlaklığındaki şampanya iksirini can çekişmeyi andırır bir tutkuyla yudum yudum çekip kendinden geçerken tık tık dışarıdan oda kapısı vuruldu. Ulviye Melek, ziyaretçilerine aşkın kevserini böyle tattırır fakat yutturmazdı.

Ragıp Şeyda Bey, bu sarhoş edici buselerin balları ağzındayken ve o kucaklaşmanın sersemliğinden henüz ayılmadan Kokotlar Müdiresi'yle pazarlığa oturdu. Nevvare'yi alıp götürmek için o şimdi bütün malını değil, canını bile vermeye hazırdı.

4

Ragıp Şeyda Bey, körpe metresiyle Şişli'nin şık bir apartmanına yerleşti. Gönlünün iki kanadını fora bu yeni sevdaya, cüzdanının ağzını da alabildiğine israfa açtı. Her ne harcasa acımıyor, her ne cömertlik ve fedakârlıkta bulunsa Nevvare'nin sarı saçları, baygın ela gözleri önünde hep unutuyor, dünyada metresinden başka her şeyi kıymetsiz, manasız buluyordu.

Kırkından sonra azanın bu hali teneşire sürermiş sözünü düşündükçe kendi kendine, "Sürsün" diyordu, "sürsün...

Mademki eninde sonunda bu delikli tahtaya uzatılacağız, önümüze çıkan her zevk ve neşe fırsatından niçin istifade etmeyelim?"

Fakat bir sabah Ulviye Melek'in kapı çıngırağı apartmanı çın çın çınlatan bir heyecanla çırpındı. Zil çalınıyor muydu yoksa yerinden mi koparılıyordu? Bu artsız arasız zırıltının yankısıyla bina sinirli bir adam gibi inim inim inlerken bütün kulaklar dışarı dikildi. Bu şamata arasında kapıya koşan Şebistan haykırıyordu:

— Dur ayo deli mi oldun? Bozuldu. Dağıldı. Bitti. Zili bırak! Hiç böylesini de gormedi. Terbiyesizin zoruna bak! Dur, elin kırılsın geliyorum. İşte...

Kapıyı açınca Şebistan bütün bütün şaşırdı. Önde bir hanım, arkada Habeş bir hizmetçi içeriye ilk adımlarını atar atmaz bağrıştılar:

— Aman bir iskemle... Bir yudum su...

Çiçek çıkarmış gibi soluk alnı ter boncuklarıyla dolan hanım:

— Aman Neveda, belimden tut. Artık bacaklarım vücudumu çekmiyor. Düşüp şimdi şuraya uzanıvereceğim.

Habeş, derhal hanımın vücudunu orta yerinden kavradı. Şebistan'ın hiddeti hemen dindi. Çünkü karşısındaki sahnenin ciddiyetinden etkilenmişti. O iskemleye, suya koşarken koridordan fıskiyevari kabarık kâküllü birkaç genç baş uzandı. Bu meraklı bakışlar, hizmetçinin payandasında duran ziyaretçi kadının bitik bakışlarıyla çarpıştı. Zavallı kadın göğsüne yaslandığı Habeş'e ufak ufak şöyle mırıldanıyordu: "Düğün var gibi içerisi genç kadınla dolu. Ah bilsem kocamı ayartan hangisi?"

Şebistan, iskemleyi, suyu koşturdu. Hanımı oturttular. Neveda el çantasından küçük bir şişe çıkardı. Bundan, su dolu bardağa beş on damla akıttı. Yeni ağız[1] çocuk gibi başından tutarak yavaş yavaş içirdi. Zavallı kadın her yudumda gözlerini koridora kaydırarak kocasını ayartan başı arıyordu.

1 İlk kez harici gıda verilen çocuk.

Sonra Habeş, hanımının önüne diz çöktü. Bileklerini, dizlerini ovmaya başladı. İki zenci içgüdüsel bir kaynaşışla ilk bakışta birbirlerine ısınmışlardı. Şebistan da bu ovma işinde Neveda'ya yardıma girişti. Kendine gelir gibi olduktan sonra bu asabi ziyaretçi salona alındı.

Ulviye Melek herkesten evvel işin ne olduğunu anlamıştı. Gözükmemeleri için kızlara tembih etti. Bu türden davacı kadınların ziyaretlerini kabul etmek de bir dertti etmemek de... Kokotlar Müdiresi şimdiye kadar böyle olayların türlüsünü görmüştü. Bu gelen kadının ilk adımda gösterdiği bu sinir halleri muhtemelen içeriye kabul edilmek için bir tertipten başka bir şey değildi. Kocalarına metres bulduğu kadınların öfkeli suratlarına kapıyı kapamak yüzünden çok belalara uğramıştı.

İlk adımda ayılan bayılan bu sabah ziyaretçisi böyle zaruri bir kabulle içeri alınmıştı. Şimdi apartmanda üst perdeden bir hengâme kopacaktı. Yurda karşı ağır ithamlarla dolu böyle bir vaveylanın kapı önünde, sokakta patlamasındansa içeride olup bitmesi ehvenişerdi.

Ulviye Melek şimdi birçok hakareti kinik bir tebessümle yalayıp yutmak mecburiyetinde kalacaktı. Fakat mantıksız, akılsız şikâyetlere, saldırılara bazen o da tahammül etmeyerek karşı koymaktan kendini alamazdı.

Misafir hanım aldığı ikinci kordiyalin[1] son yudumunu çekerken Müdire salondan içeri girdi. Sinirli kadın her temas ettiği şeyden çekinir bir tiksintiyle oturuyordu. Geleni, evvela cepheden dik ve sonra dargın bir çocuk gibi yandan bakışlarla bir müddet süzdü. Müdire savunmacı bir vaziyette bekliyor, misafirin gözleri gittikçe ateşleniyordu. Vaktiyle güzel bir kadınmış... Fakat kıskançlıktan, hırçınlıktan solmuş, pörsümüş, erimiş... Simasında eski güzelliğinden kala kala şimdi donuk bakan bir çift siyah, iri göz kalmış.

1 Çarpıntı veya kalp rahatsızlığında kullanılan, kalbi güçlendiren, rahatlatıcı bir ilaç.

Kadın, hasta ağzıyla sessizliği bozarak:

— Hanım, affedersiniz... Ben neredeyim? Siz kimsiniz?

Ulviye Melek bu soruların önünde biraz şaşkın, biraz alaycı:

— Hanımefendi, rüya görmüyorsunuz zannederim. Ayağınızla geldiğiniz yeri ve aradığınız kişiyi elbette bilirsiniz...

— Burası bir yurtmuş... Siz de içinde müdireymişsiniz.

— Evet, burası bir yurttur. Ben de müdireyim.

Misafir, aldığı bu cevabın gerçeğe uygunluğunu etrafında bulunan eşyanın vaziyetinden anlamak ister gibi her tarafa derin derin göz gezdirdikten sonra:

— Bu yurt tabirinin çatısı altında gizlenen şeyleri ve sizin burada ne iş gördüğünüzü kendi ağzınızdan dinlemek isterim.

— Fakat ne sıfatla efendim? Bir teftiş hakkınız var mı? Ben de bunu bilmek isterim.

— Ben ne Dahiliye ne Adliye bakanlıklarından bir teftiş vazifesiyle geliyorum. Fakat bugün karşı karşıya kozumuzu pay edemezsek şikâyetim bu makamlara ve daha ötelere, semalara kadar yükselecektir.

— Sizin gibi ilk defa gördüğüm bir hanımla pay edilecek ne kozum olabilir?

— Acele etmeyiniz. Şimdi bütün kozu kozalağı meydana dökeceğim. Zaten tahammüle takatim kalmadı. Evvela siz söyleyiniz. Söyleyiniz hanım, söyleyiniz. Siz bu evde ne türlü ticaret yaparsınız?

— İşçi kızlarım vardır. Çalıştırırım.

— Hangi işte?

— Biçeriz, dikeriz. Makineyle bluz, çorap, bone, dantela öreriz.

— Bunlar alelade işler. Çalışanlara çok para getirmezler. Siz büyük kazançlı başka fino[1] işler de görüyormuşsunuz.

— Bu fino iş ne demek, anlayamıyorum.

— Anlatıncaya kadar uğraşacağım.

---

1 (İtal. *fino*) Nazik, ince.

— Demek siz buraya aleyhimde epey dolu gelmişsiniz. Rica ederim neler duyduğunuzu evvela siz söyleyiniz.

— Neuzubillah, çok fena şeyler Hanım, çok fena şeyler... Yurdunuza Fransızca bir ad koymuşlar.

— Neymiş o ad?

— Ben Frenkçe bilmem fakat bunu ezberledim.

— Neymiş rica ederim?

— İşyerinize *Bazar Damor* diyorlar.

— Ne demekmiş o?

— Bunu bilmediğinize inanır mıyım hiç?

— Böyle uydurma şeyleri nereden bileceğim?

— Haydi bilmemiş olunuz da ben söyleyivereyim, "Aşk Pazarı" demekmiş...

— Ah, pek acayip! Aşk pazarlarda okkayla mı satılırmış?

— Ne bileyim ben! Bunu alıp satanlar elbette aralarında kullandıkları kantarı bilirler.

— Aman ya Rabbi, neler duyuyorum?!

O halsiz, çelimsiz görünen kadın iki elini kalçalarına koyup davranmaya uğraşarak:

— Her sözüme karşı bilmezlikten gelme! Sen kendini zeki, âlemi sersem mi sanıyorsun? Karı ben senin cemaziyülevvelini biliyorum. Ulviye Melek, dişi pezevenk!

— Kendine gel kadın! Sinirli ol, deli ol, edepsiz ol, ne olursan ol, sen bana kendi yurdumda bu şekilde hakaret edemezsin!

— Ederim, hayhay ederim! Bu sana azdır rezil karı!

— Bana iyi bak... En kenar, en düşkün mahalle karıları ağzıyla ne kadar köpürsen de beni kendin gibi çirkefleştiremezsin. Ben şimdiye kadar ne böyle sözlerin hatibi oldum ne de muhatabı. Böyle pislikler kararmış vicdanlara menfez olan kirli ağızlardan çıkar.

— Kimi kandırmak için kullanıyorsun bu ağızları? Bu âlemde senin vicdanından daha karası bulunabilir mi? Böyle lakırdı ebeliğiyle beni susturamazsın. Kocamı isterim! Nereye sakladın? Çıkar kocamı!

— Hangi kocanı?

— Topla ağzını! Benim birkaç kocam yok. Bir taneydi, onu da elimden aldınız! Nereye kapattın kocamı? Söyle!

— Sen tımarhaneden dışarı mı uğradın Hanım? Hiç koca saklanır, kapatılır mı?

— Sen bu marifeti yaptın. Koskoca adamı ortadan yok ettin. Uğursuz kaltak! Kendi evinden başka yer yurt bilmeyen adam, şimdi haftalar geçiyor da evinin barkının semtine uğramıyor.

— Kocan kim Hanım? Böyle coşkun bir lağım gibi dolup taşacağına meramını yoluyla anlat, iş neymiş bilelim.

Sinirli kadın bir cenaze ağıdı kopararak:

— Evet, kocam mı? Ragıp Şeyda Bey...

— Evet, aklıma geliyor. Defterimizde böyle bir kayıt olmalı.

— Aklım çileden çıkacak. Bu ne ilerleme! Siz defterle mi iş yaparsınız? Ticaret odasında kaydınız var mı? Şimdi bildin mi kocamı? Ragıp Şeyda Bey... Etine dolgun, kısa boylu, kırmızı yüzlü, kanlı canlı bir adam...

— Dedim ya biraz hatırlıyorum.

— Elbette hatırlayacaksın. İnkâr edemezsin. Öyle ters bir iddiaya kalkarsan kocamın buradan bir kız alıp götürdüğünü sana yirmi kişiyle ispat ederim.

— Evet, Ragıp Şeyda Bey geldi. Benden usulünce bir işçi kız istedi. Verdim...

— Usulünce ne demek? Siz buradan ne iş için kız verirsiniz?

— Kola, ütü, dikiş...

— Evet, verdiğiniz kız kocamı pek iyi kolalayıp ütülüyormuş! Dikiş, dikiş, dikiş, her gün, her saat...

— Mazmun[1] mu söylüyorsunuz hanım?

— Ben mazmun bilmem. Hem mazmun söyleyecek keyifli bir halde de değilim.

— İnsan kolalanıp ütülenir mi?

---

1 Meseleyi dolaylı olarak nükteli ve cinaslı sözlerle anlatma sanatı.

— Siz büyük hüner sahibisiniz. İnsanı bir kazdan âlâ yolup ütüleyebilirsiniz.

— Fesuphanallah!

— Bu hayreti sen değil ben göstermeliyim. Bu kızın kocamla beraber bir apartmanda baş başa ne kolalayıp ütülediklerini, ne dikiş diktiklerini bana söyler misin?

— Kendi yurdumun dışında olup biten şeyleri ben ne bileyim?

— Bilmezden gelme kadın! Verdiğin kızı kocam kendine metres yapmış.

— Bana ne!

— Nasıl bana ne?

— Ben kızı iyi niyetle verdim. Kocan art niyet sahibiymiş. Buna ben ne yapabilirim?

— Verdiğin kızı ne hizmet, ne iş için yetiştirdiğini elbette bilirsin.

— Gönlünü etmeyi bilince genç bir kız her hizmete gelir.

— Ha şöyle yola gel, açık konuşalım.

— Kapalı konuşuyorsam kabahat bende değildir.

— Ya kimdedir?

— Sizdedir.

— Şimdi hafakandan gideceğim! Kocam azmış. Sen onun azmasına hizmet etmişsin. Ara yerde kabahatli ben oluyorum, öyle mi?

— Evet.

— Bu garip iddianı ispat et.

— Ederim lakin söyleyeceğim acı sözlere dayanabilir misin?

— Sözlerin hakikatse dayanırım.

— Pek boş bir kadına benzemiyorsun... Belki seninle de anlaşırız. Belki seni de üzüntüden kurtarmayı başarırım...

— Kocamı bana iade ederek mi?

— Hayır...

— Başka türlü beni ıstıraptan kurtaramazsın.

— Acı sözlerime tahammül etmeye verdiğin vaatte duruyor musun?

— Duruyorum.

— Öyleyse zavallı hasta beynine bir işlem yapacağım. Dişini sık.

— Peki fakat tahammülümün derecesini suiistimale vardırma.

— Kocam azmış diyordun. Niçin azıyor kocan? Sebebini riyasız, yalansız izah edebilir misin?

— Ne bileyim ben...

— Sen bilmiyorsan ben söyleyeyim. Bir koca, karısından bıkarsa azar.

— Pek acı söylüyorsun.

— Acı ama hakikat.

— Yüreğime koskoca bir yara açtın.

— Şimdi o yaranın üzerine tuz basacağım. Dayan. Onu *koterize*[1] edelim. Buruşmaktan kurtaralım. İyileşmesi için böyle gerekiyor. Beni bir dost gibi dinle. Sözlerime inan.

— Peki, kocam benden bıkabilir.

— Niçin?

— İşte bunu da bilmiyorum.

— Daha evvel sen ondan bıkmadığın için.

— Bu benim elimde mi? Her gün daha fazla seviyorum. Nasıl bıkabilirim? Hem kocadan bıkmak ve bu bıkkınlıkla onun nikâhı altında yaşamak bir saadet midir? Bana nasıl nasihatler veriyorsun?

— Hanım, bütün hastalıkların baş ilacı perhizdir. Aşkta mağlup düşmemek için tavsiye olunacak kuvvet ilacı perhizdir. Yani kocaya düşkünlük göstermemektir. Sen ise bu formülün aksine hareket ettin, değil mi?

— Ben kocamın gözünün içine bakardım. Her kımıldanışından, nefes alışından meramını anlamaya uğraşırdım.

— Ah, ah zavallı akılsız kadın! İşte böylelikle kendinden bıktırdın.

— Ya ne yapaydım Hanım? Ne yapaydım?

— Bunun ilacı var.

— Nedir?

---

1 (Fr. *cautériser*) Yarayı yakmak, dağlamak.

— İki aşk karşı karşıya çok yaşayamaz. Bir zaman sonra ya evvela biri yahut ikisi birden ölür. İki aşktan biri ölüp öbürü kalınca, tekmil ıstıraplar bu kalan tarafa yüklenir. Bu zavallı için artık hayat cehennem azabına döner. Bazı istisnalar olabilir fakat tabiatın genel kuralı budur. Mademki ölen aşkın mezarı önünde vefalı bir kalple yaralı kalma korkusu var, bu tehlikeye karşı önceden tedbir almak gerekir.

— Ah, ben çok bön kadınmışım. Bunları hiç bilmiyordum. Neler işitiyorum! Nasıl tedbir almalı Hanım? Nasıl tedbir?

— Kendi aşkınızı zayıflatıp karşınızdakini semirtmeli.

— Bunun reçetesi var mıdır?

— Bir tek ilacı vardır.

— Nedir?

— İhanet...

— Oh, ben aksine inanıyordum. Bir koca, karısının ihanetini duyunca ondan hemen soğur sanıyordum.

— Bilakis Hanım, bilakis! Siz beyinizin ihanetini duyunca hemen ondan soğudunuz mu?

— Hakkınız var... Bu felaketi duyunca ona daha fazla ateşlendim.

— O halde hakikati kendi kalbinizden uzaklarda aramaya gerek var mı?

Misafir hanımın saf havsalası bu şeytani ayartmayı birdenbire kavrayamadı. Yarım dakikalık bir düşünce geçirdikten sonra dalgın gözlerini bu ayartıcı muhatabına çevirerek:

— Benim gönlüm kocamdayken üzerine bir başkasını nasıl sevebilirim? Bu olsa olsa yapma, zoraki bir sevgi olur. Hakiki bir sevgi olamaz ki...

— Hanım, güldürme beni. Hakiki sevgi... O nerede, kimin gönlünde var şimdi?

— Hiç uzağa gitmeyiniz. İşte o burada, karşınızda, benim gönlümde var.

— Sevginizin saflığına bu kadar güveniyor musunuz?

— Güveniyorum. Çünkü yıllardan beri o hiç bozulmadı. Arttı, eksilmedi.

— Böyle olmasının sebebi var. Siz kendi hissiyatınızı tahlil edemiyorsunuz. Evlendiğiniz günden beri hiç karşınıza size ilanıaşk eden başka bir erkek çıktı mı?

— Ne yalan söyleyeyim çıkmadı. Ben de böyle bir şeye mahal verecek hercailiklerde bulunmadım, böyle tehlikelerden daima kaçtım.

— Herhangi bir kadın için böyle bir tehlike alın yazısı olunca ondan kaçılamaz Hanımefendi. Hiçbir hususta kadere inancım yoktur. Lakin güzel bir kadının mutlaka baştan çıkarılma yazgısıyla yaratıldığına imanım vardır. Hanım, siz kocanız için bu ana kadar muhafaza etmiş olduğunuz bu sadakatinizi gönlünüzün vefakârlığına değil, sizi ayartmada şeytanın geç kalmış olmasına borçlusunuz.

Söz böyle hasbihal şekline dökülünce derdine bir ortak arayan Fahire Şeyda Hanım'ın muhatabına olan büyük dargınlığı biraz kırılmıştı. Şimdi de onun ağzından duyduğu bu hüküm, güzel bir kadının mutlaka baştan çıkarılma yazgısıyla yaratıldığı hükmü, gönlünü ona adeta ısındırır gibi oldu. Demek ki kendisi, nasıl olup da bir kocanın meşruiyetiyle yetindiğine şaşılacak kadar güzel bir kadındı. Bu söz geçmişe mi aitti yoksa şimdinin de bunda bir hissesi var mıydı? Acaba Fahire Şeyda hâlâ bir erkeği elde edecek bir alımda ve güzellikte miydi? Bu ihtimal yüreğine bir parça su serpti.

Yabancı bir erkekle sevişmek ve sonra kocasına, "Bana ettiğin ihanetin işte bir aynını da ben sana yapıyorum" demekte ne büyük bir rahatlama vardı. Oh, bu düşüncelerle yüreği nasıl serinliyordu. Bu reçetenin daha şimdiden şifalı etkisini görmeye başlamıştı. Ragıp Şeyda Bey onun bu sadakatsizliğini haber alınca kim bilir ne kadar telaşa düşecek, onu bu sevdadan vazgeçirmek için önünde diz çökerek, "Karıcığım ben ettim, sen etme!" diye ne kadar yalvaracak, diller dökecekti. Fakat bu tatlı hayallerin gerçekleşmesi mümkün müydü? Fahire Hanım'ın aklı yine

ihtimal ile imkânsız arasında sendeledi. Ve iniltiye benzer bir sesle sordu:

— Hanım, Allah göstermesin ya, farzımuhal olarak söylüyorum, ben kocamdan bir şekilde intikam almaya kalkmış olsam, doğru söyleyiniz, artık beni seven olur mu? Çünkü üzüntü beni bitirdi. Aynada kendi kendimi tanıyamaz bir hale geldim.

— Hanımefendi, gerçekten üzüntüden biraz sararıp solmuşsunuz. Ama ne kadar buhranlara uğrasa da güzel yine güzeldir. Güzelliğiniz bütün fırtınalara karşı koymuş. Sizi kendi elimle bir giydireyim, size bir tuvalet yapayım, kaybettim sandığınız güzelliğinizin derhal geri geldiğine şaşıp kalacaksınız. Fakat bu üzüntüleri bırakmanız şartıyla... Sadakatsiz bir kocanın arkasından koşmak, ardı gelmez kıskançlık kavgalarıyla hem kendi kendinizi yiyip bitirmek hem onu canından bıktırmak... Bu ucu çıkar bir yol değildir. Vefasızı kendi haline bırakmalı. Pişman oluncaya kadar sürtsün dursun. Siz de beri tarafta bir gönül eğlencesiyle avunmalısınız.

— Tesellileriniz hissiyatımı okşamakla beraber, bazı sözlerinizi yine tuhaf buluyorum.

— Ne gibi?

— Şimdi ben, bana giydireceğiniz elbise, yapacağınız tuvaletle gönül pazarına âşık aramaya mı çıkacağım?

— Yok, ben böyle demedim.

— Yahut kısmetim açılsın diye niyet kuyusundan taş almaya mı gideceğim?

— Affedersiniz, çok tecrübesizsiniz Hanımefendi.

— Ben tez canlı bir kadınım. Ne olacağını bana çabuk anlatır mısınız?

Ulviye Melek, karşısındaki saf kadının yüreğinde kopan fırtınayı anladı. Onu bir futbol topu gibi tekmeleri altında istediği tarafa fırlatabileceğini hissetti. Gayet mülayim bir sima ve tatlı bir sesle:

— Hanımefendi, sizi gönül pazarına çıkaracak değilim. Asaletiniz, iffetiniz buna mânidir. Seven her kadın kısmetini

pazarda bulmaz. Kaderin bu öyle bir cilvesidir ki o bazen kendi kendine gelir. İffetin demir kapısını zorlayarak, kimseden müsaade almadan, hemen habersizce içeri girer, yerleşir. Sonra cincilerin hiçbir efsunu, tıbbın hiçbir ilacı, insanların hiçbir topu tüfeği onu yerinden kımıldatamaz.

— Anlamak istediğim bu değil. İşte yine tekrarlıyorum. Ben şimdiye kadar kocamdan başkasını sevmedim. Yine de seveceğime ihtimal vermiyorum. Onu yaptıklarına pişman ettirmek için bir danışıklı dövüş yapmak istiyorum. Fakat bu enkasden (an-kasdin)[1] seveceğim erkeği nerede bulacağım?

— Siz bir kere buna kesin olarak niyet ediniz. Hayallerinizde beliren aşk kahramanı çok sürmez hakikat âleminde de karşınıza çıkar.

— Nasıl? Nasıl? İşte bunu aklım bir türlü almıyor...

— Pek acemisiniz Hanımefendi. Kocanızın aşkı sizi büyülemiş, gözlerinizi perdelemiş, size dünyayı göstermemiş. Bu ana değin kim bilir ne kadar erkek gözü sizden ufak bir karşılık görme ümidiyle ateşlerini yüzünüze saçmıştır da sizin bundan asla haberiniz olmamıştır. Etrafınıza şöyle bir alıcı gözüyle dikkat ediniz. Neler göreceksiniz neler... Fakat böyle şeylere biraz idman ister.

— Ne gibi?

— Mesela aşkın ağızdan çıkan lisanı aldatıcı olabilir. Lakin kalbin gözden göze akıttığı ifadeye hiç hile sığmaz.

— İşte bu da bir ilim, bu da bir sanat. Ben şimdiye kadar kimseyle böyle gözden göze konuşmadım. Kocamın beni önemsemediği uzun zamanlarda belki ona ateşli bakışlarla bakmışımdır. Lakin ya ben anlatamadım ya onun anlama yeteneği yok. Hiç aldırmadı.

— İşte siz de başkalarına böyle yapmışsınız. Size anlatmak isteyenler çok olmuş fakat siz fark edememişsiniz.

— Hanım, siz pek çok biliyorsunuz. Aşk mektebinde mi okudunuz?

---

1 (Ar. an-kasdin) Mahsustan, yalancıktan.

— Hayır Hanımefendi, aşkın hususi mektebi yoktur. Her yer onun dershanesidir.

— Şimdi ben, beni sevecek erkeği gözlerinden nasıl anlayayım?

— Hanım, göz, ruh dilinin tercümanıdır. Bir erkek, seveceği kadının yüzüne baktığı vakit ya kızarır ya solar. Birdenbire benliği sendeler. İkinci, üçüncü, dördüncü daha ileri tesadüflerde göz göze geldikleri zaman erkeğin aşkı sanki eriyik haline gelir, kadının gözlerinden kalbine akmak ister. Böyle yeni doğan aşkın can çekişircesine bakışıyla ömrünüzde sinirleriniz hiç titremedi mi Hanım?

— Hiç... Ben kocamdan başka erkeğin yüzüne dikkatli bakmadım ki... Bakamam ki...

— Erkek, ateşini anlatmak istemiyorsa hemen gözlerini başka tarafa çevirir. Kaçar. Eğer ruhunu ruhuna gömmek istediği kadının gözlerinde ateşine ufak bir karşılık sezerse o zaman alev saçağı sarar.

Zavallı Fahire Şeyda Hanım'ın yüreğinde sebebini pek açık bir şekilde tahlil edemediği yeni bir heyecan vardı. O bir maceranın kapısı önünde bulunduğunu biraz hissediyor gibiydi. Kocasından intikam almak için kendisini bir talih oyununun cilvesine mi bırakacak, yoksa o sokakların kalabalıkları içinde ruhuna sevda akıtacak baygın bakışlı erkekler mi arayacaktı?

5

Kokotlar Müdiresi, sinirlerini yeni usul bir darbeyle zehirlediği Fahire Hanım'ı bir müddet avutmak için atölyeye aldı. Ona kumaş faturaları, biçki patronları, albümler gösteriyor, çaylar, pastalar, şekerlemeler ikram ediyordu. Bir aralık misafirini genç kızların ilgisine bırakarak kendisi diğer odadaki telefona koştu, 2037 numarayı verdi. Konuşma açıldı:

— Alo neresi efendim?

— Teshil-i Muamelât Şirketi.
— Cevherizade Baha Bey'i arıyorum.
— Kendisiyle konuşuyorsunuz efendim.
— Aa, Baha Bey, siz misiniz? Ne güzel tesadüf.
— Kiminle müşerref oluyorum efendim?
— Müdire Ulviye Melek.
— Memnun oldum. Emriniz?
— Estağfurullah, mühim bir iş.
— Teşekkür ederim. Haylazlıktan esneyip duruyordum.
— İstediğiniz kadar uzun sürecek ve pek olgun meyveler verecek bir iş...
— Emrinize hazırım Hanımefendi.
— Hemen şimdi bize koşunuz. Bir dakika geçirmek büyük kayıptır.
— Derhal bir oto... Son sürat... Beş dakika sonra huzurunuzdayım efendim.

Telefon kapandı. Gerçekten sayılı dakika hesabıyla Cevherizade, Kokotlar Mektebi Müdiresi'nin önünde bitti. Gizlice bir odaya alındı. Henüz gençti, sevimliceydi. Müjdelenen işin kokusuyla çilli, kırmızı yüzünde sevinçler dalgalanıyordu.

Hızlıca tuvaletine özen göstermiş, galiba böyle günler için sakladığı yabanlıklarını giyinmişti. Meslekte kendisinden daha üstün olduğuna şüphe etmediği Müdire'nin karşısında alakomedyen,[1] mübalağalı bir bonjur yaptı. Bu aşırı saygıya kadın da pohpohluca karşılık vermek isteyerek ince tebessümüyle:

— Baha Bey, siz hakikaten bir *om dö jeni*'siniz.[2]
— Estağfurullah, estağfurullah! Ben sizin yanınızda ve size göre hiçbir şey değilim.
— Bana mesleğinizden bahsettiğiniz zaman işe girişmek için bu kadar yakın bir zamanda böyle bir ihtiyaçla karşılaşacağımızı doğrusu hiç tahmin etmemiştim.

1 (Fr. *à la comédien*) Komedyen tarzında.
2 (Fr. *homme de génie*) Üstün yetenek, dâhi.

— Efendim, gönül alışverişi en işlek sanatlardan biridir. Her tür piyasaya durgunluk gelebilir. Fakat şu dünya, mihveri üzerinde döndükçe buna durgunluk gelmez. Aşkın faaliyeti durursa âlem insansız kalır.

— Oh, ne büyük tehlike! Çalışınız efendim, çalışınız, dünya boş kalmasın.

Gülüştüler. Kokotlar Müdiresi devam etti:

— Baha Bey, size bir hanım takdim edeceğim fakat geçen senenin pilici değil.

— Anaç kuluçka?

— Yumurtadan kesilmiş kart tavuk.

— Eti serttir hazmolmaz. Suyuna çorba tatsız olur...

— Siz böylelerinin pişme usulünü bilirsiniz...

— Sanatım budur. Dişlerim keskin, midem kuvvetlidir. Ben ne kartaloz inek etlerini kuzu güveci gibi yumuşattım.

— Bunda da başarılı olmanızı temenni ederim lakin bu seferki birkaç taşım kaynayışta gevşeyeceğe benzemez.

— Ben böyle salamura etleri pek körpeler, salatalarla iştah açarak yer ve hazmederim.

— Kocası hanımın üzerine metres tutmuş. Kadın kıskançlıktan çıldırıyor. Karşılık olarak o da genç bir *aman*'ın kolları arasına atılarak vefasızdan öç almak niyetinde.

— Tam bir trajedi mevzuu. Aşkla şevkle oynayacağım bir rol. Ben hanıma kocasını çabuk unuttururum.

— Aranızda çok yaş farkı olan kocakarıları aşkınıza nasıl inandırırsınız?

— A, bu pek kolaydır Hanımefendi. Kendimi biraz ihtiyarlatıp maşukamı çok gençleştirmek hilesiyle.

— Sözle bir insan ihtiyarlayıp gençleşebilir mi?

— Dünya alışverişlerine bu kadar yabancı mısınız? Bu âlemde her dolap lafla döner. Kocakarılar benim kollarımın arasına atılmazdan evvel aynanın önünde yüzlerini inceleyerek bu onayı kendi kendilerine verirler. Ne kadar matematikle ispata uğraşsanız dünyanın yuvarlak olduğuna inanmazlar. Fakat bir kere onlara, "Gençsiniz, güzelsiniz" denildi mi artık bunu tekrara lüzum yoktur. Artık bütün

tekniğinizle aksine inandırmaya çabalasanız da geçmiş ola. Bu mümkün değildir.

— Kocakarılar paraca vergili değildirler, cimri olurlar. O hususta ne yaparsınız?

— Bu zannınız da yanlış. Kocakarılar cimri olurlar fakat diğer hususlarda... *Aman*'larına gönülleriyle beraber cüzdanlarının ağzını da açarlar. Sevgililerini kuş sütüyle beslerler.

Bu kocakarı psikoloğuna macerayı bu kadar anlattırdıktan sonra Ulviye Melek oda kapısını aralık ederek Fahire Şeyda Hanım'ı usulcacık ona gösterdi. Baha, sahte âşıklığıyla başına dertler açacağı kadını bu aralıktan bütün dikkatiyle süzdü. Kapı önünden çekildiler.

Müdire sordu:

— Nasıl?

— Yemeğe başlamazdan evvel bir düzine kadar aperatif almak lazım.

— Sonra karbonatlar, maden suları, belki de kusturucu ilaçlar.

— Yok yok, benim bundan bayatlarına idmanım vardır.

— Tebrik ederim. Benim vazifem burada bitti. Sevdalanacağınız kadını size gösterdim. Lakin kim olduğuna, diğer hususlarına ve hatta nerede ikamet ettiğine dair hiç malumatım yok. Şimdi buradan çıkınca kendinizi hiç sezdirmeksizin peşine düşüp her şeyi öğreneceksiniz. Fakat ona nerede ve ne şekilde ilanıaşk edeceksiniz bilmiyorum. Artık işin bundan ötesi becerinize bağlı...

6

Fahire Şeyda Hanım kafa göz yarmak için girdiği Ulviye Melek'in ticarethanesinden canciğer olarak çıktı. Saf ruhlar üzerinde şeytani bir ayartma kuvvetine sahip olan Müdire, zavallı kadını pek gafil avlamıştı. Nabzına göre şerbeti verdi. Adeta bir manyetizmacı kuvvetiyle hanıma zehirli tel-

kinler yaptı. Kadın oradan yüreğinde yeni bir emel taşıyarak çıktı. Üzerine bir delikanlı severek o, kocasından intikam alacaktı. Yüreğini kemiren müthiş derdin ilacı buydu. Fakat hastalığının bu Lokman'ını nerede bulacaktı? Tuhaf şey... Bu soru karşısında yine kendi yüreğinden kopan bir ses ona, "Onu bulmak zannettiğin kadar zor bir iş değildir. Sen bir kere bu sevdaya niyet et. Etrafına bu arzu, bu inançla bakın, çok sürmeyecek onunla göz göze geleceksin" dedi. İşte bu garip telkinle yanından gelip geçenlerin yüzlerine dikkat ederek yürüyordu. Lakin genç ihtiyar, kendisine böyle bitik, baygın gözle bakan hiçbir erkeğe rastlayamadı.

Cevherizade kendisini sezdirmeden avını mesafelice takibe koyuldu. Hanım ve hizmetçi, Osmanbey köşesinden caddeye çıktılar. Bazen pek darlaşan yaya kaldırımı üzerinden ağır ağır yürüyorlardı.

Harbiye'de burun oluşturan dükkânların önünde tramvay bekleyen kadın erkek birkaç kişiye karıştılar. Baha hep alargada duruyordu.[1] Nihayet aşağıdan tramvay geldi. Yarım kavis çevirerek durdu. Köşe kapmaca oynar gibi, bütün bekleyenlerde bir hücum. Herkes çevikliğine göre iyi bir yer kaparak yerleşti. Fahire Şeyda Hanım'la Neveda o kargaşalıkta birkaç koltuk yediler. Yıkılacak gibi sallana sendeleye güçlükle atladılar. Hanım bir yer bularak sıkıştı. Hizmetçi ayakta kaldı. Tramvay çarçabuk yükünü aldı.

Cevherizade kalabalığın arasında, o da arabaya sıçradı. Fakat içeri girmedi. Sahanlıkta, yüzünü onlara seçtirmeyecek bir vaziyette durdu. Biletçinin alçak tavana elini uzatarak yaptığı çançandan sonra araba hareket etti.

Acaba hanımla hizmetçi nereye çıkacaklardı? Cevherizade her ihtimale karşı tramvayın son durağı olan Fatih'e bir bilet aldı. Şimdi içi insan dolu bu seyyar oda bazen bir öküz arabası gibi gıcırtılı sesler çıkararak, bazen önündekileri savmak için bir hayvan homurtusuyla haykırarak çelik rayların üzerinden akıyordu.

---

1 (Argo) Alargada durmak: Uzak durmak, sokulmamak.

Akşama doğru "İstanbul'un mahşeri" denmeye layık Beyoğlu'nun türlü çeşit kalabalığı, kaldırımları dolduran tuvaletli madamları ve otomobil gürültüleri arasından, tramvay yorulmuş gibi arada bir dinlenerek, bazen hızlanıp bazen yavaşlayarak gidiyordu. Daha gece olmadan iki taraf mağazalarında küçük güneşler gibi yanan ampuller, serptikleri berrak ışıklarla bütün camekânları rengârenk birer eşya teşhir meydanına çevirmişti.

Tramvay, Altıncı Daire'nin[1] önünden aşağıya bir kızak gibi kayarken kırk yaşından yukarı olan yolcular sokağın iki tarafında şaşkın bakışlarla bir şeyler arıyorlardı. Yüksek, ihtiyar servilerin gölgeleri altında uyuyan koca kavuklu mezar taşlarını... İstanbul Türklüğünün bu tarihi şahitlerinden hiçbiri yerinde yoktu. Bütün bu ahiret evleri yeni asrın kazma kürekleriyle süpürülmüşlerdi. Kim bilir nereye? Bütün bu kemiklerin başka bir yere nakledilerek gömülmesi ve üzerlerine bir işaret dikilmesi gerekmez miydi?..

Biz öldükten sonra cesetlerimizin çabuk çürümeyen kısımları ya torunlarımız tarafından aynı saygısızlığa uğrarsa? Bu düşünce belkemiklerimizin üzerinde bir ürperti yapmıyor mu? Kadavralar bütünüyle birer leş sayılacaksa mezarlıklara, o hesapsız mermer abidelere ne lüzum vardı? Ölüm herkes için eşit bir hadise değil midir? İnsanlık bakımından saygı gerektiriyorsa bazılarının bundan istisnasına cevaz nereden çıkıyor? Böyle ölüyü diriyi mezada verme âdeti, kışlaları, meydanları satan İttihatçılar zamanında başladı. Bilmem ki onlara bu bedduayı kim etti? Kodamanlarından hemen hiçbirine Türkiye toprağına gömülmek kısmet olmadı. Bu hal, en imansızları bile düşündürecek kadar vatandan manevi bir kovulmuşluğa benzemiyor mu?

Mezarlığın dümdüz edilmiş zemini üzerine şimdi barlar kuruluyor. Ölümün hazin sessizliğini çarlistonun neşeli ritimleri dolduruyor. Şehrin içinde mevcut ölüm tarlalarının,

---

1 Kuruluş adı "Altıncı Daire-i Belediyye" olan bugünkü Beyoğlu Belediyesi.

hüzünlerini böyle hayatın neşesine terk etmeleri elbette diriler için kârlı bir şey sayılır.

Tramvay Şişhane yokuşunu indi. Köprü'yü geçti, Sirkeci'nin kaynaşan siyah akşam kalabalığı içinden bağıra çağıra süzüldü, Salkımsöğüt yokuşuna saldırdı. Fakat bu kadar kısa bir mesafe içinde muhit birdenbire değişti. İnsanlar seyreldi. Binalar küçüldü. Sokaklar köyleşir gibi bir kasvet aldı. Artık ampullerin parıltıları altında bin bir eşya teşhir eden şık mağazalardan eser kalmadı. Divanyolu çıkıldı. Caddenin sağ tarafında demir parmaklıklı pencerelerden, cesetleri sanki taşlarda vücut bulmuş ölüler, gelip geçenlere bakıyordu. Çemberlitaş geçildi. Hep ölüler... Yolun sağını bunlar zapt etmişlerdi. Parmaklıkların arkasında birbiri üzerine yığılmış gibi tozlu mezar izdihamı, yüksek çitlembik ağaçlarının koyu dallarından dökülen loşluklar altında pek heybetli ve sessiz uyuyorlardı...

Beyazıt'ta tramvay hafifledi. Vezneciler'de biraz hayat var gibiydi. Ampulleri yanan bazı dükkânlarda Beyoğlu'nun adi bir taklidi seçiliyordu. Şehzade Caddesi'nin sağ tarafında İstanbul'un ölü sakinleri yine dirilere karışmaya başladı. Taşlarında celî yazılar[1] okunan yüksek mezarlar sokağı seyreder vaziyette dizilmişlerdi. Beyoğlu'ndan kovulan muhterem ölüler sanki Türklüğün en yoğun merkezi semtlerine hicretle ve artık yerlerinden bir daha tedirgin edilmeyeceklerinden emin, büyük bir huzur içinde dirilerin arasına yerleşmişlerdi.

Tramvayda yolcu seyrekleştikçe Cevherizade Baha arka sahanlıkta, yüzünü daima içeridekilerin ters tarafına çevirerek köşeye büzülüyordu. Fatih'e varmazdan bir durak önce tramvay durdu. Fahire Şeyda Hanım çok dalgın ve yorgun görünüyordu. Koltuğundan tutan hizmetçinin yardımıyla arabadan indi. Eyvahlar olsun ki gaipten kendisine vaat edilen âşığını Şişli'den oraya kadar olan mesafe dahilinde

---

1 Arap harfleriyle yazılan bir hat türü. Mezar taşı kitabeleri genellikle bu hatla yazılır.

henüz bulamamıştı. Bu arayışla süzgün gözlerini melül melül dolaştırdı. Cevherizade, tramvayın öbür sahanlığından bir kedi çevikliğiyle atladı. Araya epeyce bir mesafe bıraktıktan sonra avını takibe başladı. Kadınlar caddenin sağındaki ilk sokağa saptılar. Su kemerinin altından geçerek Atpazarı'na doğru yürüdüler. Sola döndüler. Az bir mesafeden sonra yangınlardan korunmuş ve birçok defa tamir görmüş eski bir konağın kapısını çaldılar. Baha için artık maksat hâsıl olmuştu. Fakat hemen oradan savuşuvermedi. Ortalık kararıyordu. Binanın etrafını, girmek istediği kümesi dolanan sansar gibi incelemeye başladı. Kaç kapısı var? Hangi sokaklara açılıyor? İçerisi kalabalık mı? Ev halkı ne tarz hayat yaşıyor?..

Tetkikini yaptıktan sonra göze batmamak için o akşam çekildi. Fakat Fahire Hanım geceyi nasıl hayali bir âşığın kolları arasında teselli arama kâbuslarıyla geçirdiyse Baha da bu kurgulanmış macerayı gerçekleştirmek için planlar tertibiyle uğraştı.

Bir aşk mektubu yazarak mı ilanıaşk etmeliydi? Bu sade ve çok amiyane bir şey olacaktı. Bazen tesadüflerin gördüğü işi hiçbir kuvvet göremez. Lakin tesadüfü yaratmak, işte bu mümkün olmayan bir şey. O kendi kendine habersizce meydana gelir. Ve öyle de akıl almaz keyfi zikzakları vardır ki...

Cevherizade artık o semtlerde dolaşmayı iş güç edindi. Çok sürmedi, tesadüfün lütfuna uğradı. Bir gün Fahire Şeyda Hanım'la siyah hizmetçisine Fatih Parkı'nda rast geldi. Park denilen tozlu, seyrek, cılız, bakımsız ağaçları neşesiz ve her tarafından samyeli geçmiş gibi çiçekleri kavruk bu halk bahçesinin çarpık bir kanepesinde iki kadın oturuyorlardı. Hanım çok düşünceli görünüyordu. Artık bu fırsatı kaçırmamak lazımdı.

Cevherizade elinde yanmamış bir sigarayla onlara doğru yürüdü. Tam önlerinde durarak aktörvari bir boyun büküş ve hazin bir tebessümle:

— Ablacığım, varsa bir kibrit lütfediniz.

Bu sesin tınısı hanımın yüreğine işledi. O aradığı sevdanın ilk elektrik çarpmasına uğrar gibi bir hal geçirdi. Arap'tan küçük çantayı aldı. Kendi eliyle çıkardığı kutuyu bu ansızın ortaya çıkan centilmene uzatarak, "Buyurunuz efendim" dedi.

Titreyen bu sesteki küçük heyecana dikkat eden Baha Bey, yaktığı kibritin alevini sigarasına tutarken gözlerini hanıma doğru öyle can çekişiyormuşçasına bir ezginlik ve baygınlıkla kaydırdı ki zavallı kadın gözden göze içtiği bu sihirli şarabın tesiriyle adeta baş dönmesine uğradı. Baha saygıyla eğildi. Kutuyu iade ederken:

— Teşekkür ederim ablacığım, diye küçültme edatını tekrarlayarak güldü. Ve yine süzük bir bakıştan sonra yürüdü.

Fahire Hanım daha ziyade bir süzüklükle onun arkasından bakakaldı. Bu, kaç zamandır tutulduğu hayallerden doğan bir hakikat miydi? Niçin kendisine, "Ablacığım" küçültme edatıyla ve sahiplenmeyle hitap etmişti? Fahire Hanım ablalıktan pek hoşlanmadı ama tabirde pek safça bir samimiyet ve masumiyet vardı. "Ablacığım..." Fahire Hanım bu vasfa muhatap olacak kadar genç çıtır pıtır bir hanım kızcağız mıydı? Nasıl olup da kendisi delikanlının gözüne böyle görünmüştü?

Bu muammanın dolambacı arasında zihni dönen Fahire Şeyda kendi yaşından şüphelenir gibi olarak merakını gidermek için Neveda'ya sordu:

— Kadın söyle, bu delikanlı bana niçin "Ablacığım" diye hitap etti? Benim halimi, yaşımı seçemedi mi?

Neveda, hanımını o anda yeni görüyormuş gibi yüzüne dikkatle bakarak:

— A Hamfendiciğim, ufak tefeksiniz de adeta küçük hanımlara benzersiniz. Uzaktan sizi görenler vallahi daha kızoğlankız sanırlar. Başınızdan nikâh geçtiği hiç belli bile değildir ki...

Hanım şimdi Arap'ın bu teminatına inansın mı? Fakat niçin inanmasın? Öyle görünmese hizmetçinin böyle söylemesinde ne zoru olabilir? Hele kendisinde böyle körpelik

gösterişi olmasa hiç tanımadığı bir delikanlı o tatlı hitabıyla onu bu kadar küçültür müydü?

Hoşa giden şeylere çabuk inanılır. İnsanlığın büyük bir zaafı da buradadır. Hoşa gitmeyen hakikatlerin şahitliklerinden de o derecede ürküntüyle kaçılır.

Fahire Hanım o gün önünde sigara yakan delikanlının hayalini gönlünde konağa götürdü. Zavallı kadın ertesi gün hanım kızcağızlara yaraşır hoppa bir tuvaletle yine parka döndü. Aynı kanepenin üzerine oturdu. Ona yüreğinin derinliklerinden gelen bir ses, "Bekle, o şimdi gelecek" diyordu.

Bekledi... İçi içine sığmayan bir sabırsızlıkla bekledi. Lakin gelen olmadı. Bu kırmızı yüzlü, sevimli gencin sigarasını yakarken kaydırdığı o baygın bakış neydi? Elbette bunun bir manası vardı. Acaba hanım, bu bakışın ifadesini yanlış mı anladı? Ona "abla" diye hitap etmişti. Fakat o bakışında hiç kardeşlik hali yoktu.

Baha o gün kadına gözükmedi. Onu hep uzaktan, yeşilliklerin arasından gözetledi. O gün elindeki kibritle sigaradan evvel hanımın tutuşmaya hazır çalı çırpıya benzeyen gönlünü ateşe vermiş olduğunu anladı.

Hanım, delikanlıyı ateşlemek için elinde kibrit bekliyordu. İki gün sonra Baha gözüktü. Fakat bu defa sigara yakmak için ablacığının yanına gitmeyerek tam karşısındaki kanepeye oturdu. Arada bir gözlerini o tarafa kaydırarak içini çeker gibi bir şeyler yapıyordu. Bu bakışların altında kadın gittikçe elektrikleniyordu. Bu delikanlının ne muammalı halleri vardı. Ne demek istiyordu acaba, ne demek? Yoksa bu genç, her kadına böyle süzgünlükler yapan bir meczup muydu?

O gözlerin cazibesi önünde Fahire Hanım kendini tutamaz bir hale geldi. Hemen kalkıp oraya gitmeye niyetlendi. Lakin bu aceleyi de pek doğru bulmayarak yine sabretti.

Nihayet Cevherizade bir yolunu bularak geldi. Hanımın oturduğu kanepenin bir ucuna sokuldu. Şundan bundan biraz konuştular. Kadın, yüreğinden diline yansıyan heye-

canına bir türlü engel olamayarak sesi titreye titreye konuşuyordu.

Bu park ahbaplığı üç dört gün sürdü. Düzenli olarak her gün orada buluşuyorlardı. Delikanlının bu muammalı hali hanımı bitiriyordu. Ne olursa olsun artık tahammül edemeyerek sordu:

— Beyefendi, affedersiniz! Gözlerinizde mahzunluğa benzer bir dalgınlık var. Bir şeye canınız mı sıkılıyor?

Cevheri biraz ezilip büzülerek gözlerinden muhatabının ruhuna yapma bir vurgunluk akıta akıta:

— Ah Hanımefendiciğim, sormayınız halimi! İtirafıma şaşacaksınız... Zaten avare haldeydim, sizi gördüm bütün bütün perişan oldum.

Hanımın titrek dili şimdi anlaşılamayacak kadar dolaşarak:

— A, bu nasıl şey? Size bu kadar mı kötü bir etkide bulundum?

— Hayır, iki gözüm. Bilakis size tesadüfümden dolayı çok mesudum. Müsaade buyurursanız anlatayım.

— Meraktan öleceğim... Rica ederim anlatınız.

— Zaten hayatımın feci hikâyesi kısadır. Dinleyiniz... Ben huriler kadar güzel bir kız seviyordum...

Bu itiraf karşısında hanımın boğazını birdenbire bir kıskançlık hafakanı tıkadı. Bu tek söz onun gönlünde kurduğu muazzam hayaller binasını temelinden devirivermişti. Baygınlığını geçirmeye uğraşarak bekledi. Cevheri devam etti:

— Birbirimizi karşılıklı bir şiddetle seviyorduk. Nişanlandık lakin felek bu saadetimizi çok gördü. Muradına eremeden zavallı Nahide (burada bir hıçkırık geçirerek) sizlere ömür...

Cevherizade'yi çok üzen bu felaket Fahire Hanım'ı sevindirdi ama neye yarar? Gönlü bir ölüde olan delikanlıya bu kederini unutturmak mümkün olabilir mi? Fahire Hanım şimdi yeisle ümit arasında peltekleşen diliyle:

— Beyefendi, güzel nişanlınız ölmüşse bunda benim ne kusurum olabilir ki bana tesadüfü perişanlığınızın artmasına bir sebep gibi gösteriyorsunuz?

Baha Bey sızmaya yaklaşmış bir sarhoş gibi kendinden geçer haller göstererek:

— Ah meleğim, sen masumsun, tamamen masumsun. Hiç günahın yok. Bu olsa olsa feleğin yine aleyhimdeki bir kastı olabilir. Ah efendiciğim, sen merhum Nahide'ye benziyorsun. Ama ne kadar bilsen!.. Sanki o, hayatın bir ufkundan batar batmaz öbür ufkundan karşıma sen doğdun.

Bu dolaylı olarak bir ilanıaşktı. Fahire Hanım kendisinin merhum Nahide'ye benzemesindeki tesadüfe itiraza gerek görmedi. Lakin muradına eremeden ölen zavallı kızcağız kırk beş elli yaşlarında mıydı? Bunu ne hanımefendi sorabildi ne de beyefendi bu vadiden söze yanaştı.

İhtiyar kadınla bu genç arasındaki âşıktaşlık platonik bir şekilde başladı. Karşılıklı ateşlerle her şey itiraf olundu. Lakin faaliyet yoktu. Cevherizade çok toy ve sıkılgan görünüyordu. Sevdiğine baygın ve bazen birdenbire coşkulu, ateşli gözlerle bakıyor fakat el uzatmaya cesaret edemez saflıklar yapıyordu.

Cevherizade bu aşka yuva olması için Beyoğlu'nda bir apartman dairesi tuttuğunu ancak kirayı ödemeye maddi gücünün dayanmadığını anlattı. Kadın sökülmeye başladı. Haftada bir iki gün orada birleşiyorlardı ama iş hep platonik, saf, temiz gidiyordu. Acaba Nahide, dünyada bıraktığı sevgilisinin erkekliğini bağlayıp da mı ahirete gitmişti? Baha Bey bu pısırganlığına[1] mazeret olmak üzere hep şöyle söylüyordu: "Meleğim, seni o kadar seviyorum, o kadar seviyorum ki yanına gelince aşırı arzudan bütün sinirlerimin zembereği gevşiyor. Hiçbir harekete muktedir olamıyorum. Bir doktora danıştım, 'Büyük aşklarda heyecanın şiddetinden daima sinirlere böyle felç gelir' dedi."

Cevherizade, sanatında övündüğü büyük idmanıyla beraber ayıklıkta bu işi pek başaramayacağını anladı. Bir gün sevgilisinin eğlence meclisinde içki tepsisini kurdu. Bir düzine kadar çaktı. Hanımı gıdıklamaya ilk yanaştığı zaman onda tuhaf hallere şahit oldu. Kadın uzun ahlar

1 Pısırıklık, siliklik.

çekerek titreye titreye renkten renge giriyordu. Adeta bir kızoğlankız ürküntüleri...

Baha hayretle sordu:

— Ne oluyorsun güzelim?

— Ah, kocam aklıma geldi...

— Beni kocana tercih ederek kabul etmedin mi?

— Ettim.

— O halde?

Ömrümde ilk defa olarak yabancı bir erkeğin kolları arasında bulunuyorum.

— Hâlâ ben senin gönlünde yabancı mıyım?

— Değilsin Baha, değilsin... Vallahi değilsin...

— Sözlerin, tavırların birbirini tutmuyor.

— Mazur gör, namuslu bir kadın iffetini kaybederken elbette üzülür...

Namus kelimesinin o anda, ruhları kokuşmuş bu iki vücut arasında ne yeri vardı? Oğlu yerinde bir delikanlıyla âşıktaşlığa çanak tutan bu kadının kaç zamandır büyük bir arzuyla beklediği neticede böyle iffetli görünmesi Baha'yı kızdırdı. Bu pişmanlığı ciddi miydi? Yoksa bir namus fantezisi miydi? Bu sevda komedyacısı, o geçkin, pörsük bedene değil, onun kendine siper etmek istediği namusa bütün şiddetiyle hücum etti.

....

Kadının örselenmiş vücudu, kirli bir paçavra gibi bir köşeye serilmiş yatıyordu. Dişi günahkâr, geçirdiği hıçkırıkların darbeleriyle sarsılırken galip erkek sordu:

— Hanım nedir bu matem? Bazen insan hazzından, sevincinden de ağlar. Bu da öyle mi?

— Seviniyor muyum, yeriniyor muyum bilmiyorum. Deli gibi oldum.

— Bu ciddi bir pişmanlık mı?

— Ah, ne olduğunu tarif edemem ki...

— Niçin ağlıyorsun canım?

— Alçalmama...

— Artık bunun tamiri mümkün mü?

— Değil! Bütün günahlarım kocamın boynuna... İffetim bu acı hayatımın yegâne tesellisiydi.

— Onu kaybettin.

— Tamamıyla...

— Şimdi ne yapacaksın? Artık neyle teselli bulacaksın?

Hanım kaba toprağın içinde böceklerini dökmek için yan üstü eşinen tavuk gibi çalkandığı yerden birdenbire fırladı. Gözlerinde yanan yeni bir arzuyla delikanlının boynuna sarılarak:

— Neyle mi teselli bulacağım? Seninle Bahacığım, seninle... Artık oldu olacak... Ha bir günah ha bin günah...

7

"Kırkından sonra kızan gönüllerin ateşi teneşirde sönermiş" sözünün en doğru hükmü Ragıp Şeyda Bey'le eşinde, bu karı kocada göründü. Gencin gençle sevişmesi tabii bir haldir. Fakat ihtiyarın gençle âşıktaşlık etmesi feci bir dengesizliktir. İhtiyar her an uğradığı ağır aşağılamaların acılığına rağmen o körpe vücuttan aldığı hazzı bütün dünya saadetlerine tercih eder. O güne kadar toz kondurmadığı onurunu çiğnetir. Bu en nazik damarından çiğnenmek bile belki onun için bir zevktir.

Genç metresi Nevvare, Ragıp Şeyda'nın başına akla sığmaz bir masraf ve israf kapısı açmıştı. Bu adam İttihatçıların hatırı sayılanlarından bir mesleksizdi.[1] Müsait zamanlarda vurabildiği kadar vurmuştu. Bütün bu vurgunları vatanperverlik teranesine uydurarak yapmakta mahareti vardı. Siyaseti, dini, imanı paraydı. Hiçbir hükümetin teşekkülünde onun alakası yoktu. Kuvvet, nüfuz hangi idareye geçerse derhal onun meşrebine boyanır, en yaygaracı parti adamı olarak ortaya fırlardı. Mazilerinde silinmez lekeleri bulunan, böyle en fena şöhretlerle bilinen kurtların en yeni hükümet teşekküllerine nasıl sokulabildikleri hayret vericidir.

1 Mesleksiz (Burada): Belirli bir ahlak ve karakter çizgisi olmayan, her duruma ve şarta kolayca ayak uydurabilen, dönek.

Onun şimdi Galata'da bir bürosu vardı. Birkaç Avrupalıyla gizlice ortaklık kurmuştu. Etrafa parmak yalatarak iş becermeye uğraşıyor fakat uzun kesat devirler geçirdiği de oluyordu. Metresinin onu çok sarsan israfına tahammül edemez bir hale geldi. Birkaç defa onu terk etmeye niyetlendi. Fakat yaptığı denemelerde çok zarara uğradı ve mağlup oldu. Mümkün değil ondan ayrılamayacaktı. Bu iptila ölümcül bir tırtıl gibi her gün dününkünden daha çok bütün varlığını sarıyor, damarlarını kurutuyor ve iradesini felce uğratıyordu.

Bu ilişkinin devam etmesiyle erkeğin ateşi büyüdükçe genç kadının usancı artıyor, artık yüreğinin sıkıntısını aşağılayıcı kelimelerle ortaya saçmakta pek beis görmüyordu.

Ragıp Şeyda Bey, avutmak için metresini dünya seyahatine çıkarıyordu. Birinci sınıf yolculuk yapıyorlar, en lüks otellerde, en pahalı eğlence âlemlerinde yaşıyorlardı.

Son zamanlarda Ragıp Şeyda Bey'in ıstırabı tahammülfersa bir devreye girdi. Kadından şüphelenmeye başladı. Bu genç, sinirli, densiz mahluk, hiç memnun olamadığı yaşlı *aman*'ının kucaklamalarıyla yetinmeyerek kendi ateşli gönlüne karşılık gelecek coşkunlukta delikanlılar arıyor ve bu arzusunu bazen cüretkâr acılıklarla itirafa kadar varıyordu.

Nevvare'nin bu sözleri kuru bir itiraftan ibaret miydi yoksa genç kadın söylemekten çekinmediği bu arzusunun icrasına geçmiş miydi? Bu kadar fedakârlıklarla beslediği bu nefis vücudu haberli habersiz diğer bedavacı ortaklarla paylaşmak tahammül olunur felaket değildi.

Ragıp Şeyda Bey'in yüreği bu şüpheyle kavrulurken bir gün Tophane Caddesi'nin kalabalığı arasından homurdanarak kendine yol açan bir otomobilin içinde erkek dişi genç bir çift gördü. Kadını Nevvare'ye benzetti. Delikanlıyı pek seçemedi. Sokağın ortasında yıldırımlanmışa dönerek şaşırdı kaldı. Hemen bir otomobile atlayıp takibe koşmak istedi. Nevvare'yi bu genç *aman*'ıyla yakalarsa ne olacaktı? Onun densizliğini, cüretkârlığını biliyordu. Belki rakibinin karşısında ağır hakaretlere uğrayacak, metresi gizli yaptığı

bu sadakatsizliğini artık açığa vuracak ve bütün bu olanlara rağmen ihtimal yine bu şımarık kadını terk edemeyerek macerayı büsbütün sarpa sardırmış olacaktı.

Birkaç gün geçti. Kıskançlığın bu müthiş azabına sessizce dayanmak da mümkün olamıyordu. Tahammülü sona erdi. Ragıp Şeyda Bey bu ıstırabın törpüsü altında her gün biraz daha erimekteyken imzasız bir mektup aldı. Şu satırları okudu:

> Karınız hanımefendi uzun zamandan beri genç bir *aman*'la yaşıyor. Bir sır halinde değil, hemen hemen aleni bir aşk hayatı sürüyorlar. Duymayan, bilmeyen, görmeyen veya görmek, bilmek istemeyen bir siz varsınız. Bunu da böyle farz etmek ne kadar feci! Bir koca sıfatıyla herkesten çok alakadar olmanız lazım gelen bu maceradan haberiniz yok mu? Buna ihtimal veremiyoruz. Eğer her şeyi biliyorsanız biz, olayın bütün şahitleri, bu tahammülünüze çok fena sinirleniyoruz. Namus meselesinde kayıtsızlığı gerektiren çağdaş kocalığa bir numune göstermek istiyorsanız böyle kötü bir örnek olarak kahraman olmaktan nasıl bir iftihar duyduğunuzu anlamıyoruz. İhtiyar karınız hakkında hissiz olsanız bile haysiyetinizi kıskanmak lazım gelmez miydi?
>
> Hayat arkadaşlığından yorulmuş olduğunuz karınız hanımefendi, sizden gördüğü hercailiğe uyarak genç bir kucakta gönlüne teselli arıyor. Fakat kollarının arasına atıldığı delikanlı zamanın meşhur sevda madrabazlarından biridir. Fahire Hanım'ın peltelenmiş yanaklarına kondurduğu buselerin her birine, şöhrette Lokman'a yaklaşmış tabiplerin vizitelerinden yüksek ücret alıyor.
>
> Vahameti sizi şaşırtan bugünkü mali vaziyetinizde, sevimli bir hırsızın eliyle karınızın kasasının tamtakır edildiğinden de haberdar değil misiniz? Bu ihbarımı ister bir dostluk sayınız ister bir düşmanlık... Ben elimi vicdanımın üzerine basarak insani bir vazife ifa ettiğimden eminim.
>
> Karınızın genç âşığıyla buluştuğu yer, Tophane'de, Marangoz Sokağı'nda, Diyamandi Apartmanı 18 numaradır.

Buluşma günleri haftada iki defa, pazartesi ve perşembe, saat on beşten geç vakte kadar.

Hürmetlerimin kabulünü rica ederim efendim...

İmza

Bir Âdemoğlu

Bu mektup Ragıp Şeyda Bey'in kalp yarası üzerine tuz biber gibi geldi. İçinin sıkıntısı arttı. O, cinsel bir endişeyle karısını hiçbir gözden kıskanmazdı. Çünkü bu bir delilik olurdu. Karısı o mevsimi tamamen geçirmişti. Eğer Nevvare aleyhinde böyle bir ihbarname almış olsaydı evvelden bu hakikati sezmiş olmakla beraber ıstırabı taşardı. Karısını kıskanma imkânı kalmamıştı ama onun şu aralık ailede sebep olduğu bu vaziyet çok nahoştu. Kendisi bir taraftan genç metresinin israflarıyla mahvolurken öbür yandan karısının bir delikanlıya soyulması biraz uzak tahmin ettiği iflası yaklaştırıyordu...

Karısı, genç oynaşının her bir busesine Lokman ücreti veriyormuş... O buruşuk surat bundan aşağı parayla da öpülmez. Fakat ne midesiz delikanlı, para için dudaklarıyla böyle iğrenç bir temasa katlanıyor.

Ragıp Şeyda Bey bu düşünce önünde bütün varlığıyla elim bir sarsıntı geçirdi. Metresi de kendisine öpücüklerini böyle pahalıya satmıyor muydu? İkisinin arasında da uçuruma benzer bir yaş farkı yok muydu? Eğer aşktaki bu denksizlikten mutlak bir iğrenme doğarsa kendi dudağı Nevvare'nin tazecik cildinde gezinirken kızcağız aynı tiksintiyle rahatsız olmuyor muydu?

Kendisi, ihtiyar karısına karşı sönmüş yüreğine, kanı kaynar genç bir vücuttan ateş ararken aynı ihtiyaçla azan bu kadına ne demeye hakkı olabilirdi? Kendimize zararlı olan diğerlerinin haklarını pek kolay teslim edemeyiz. Sözlü olarak teslim etsek de fiilen bu hakkın gereğini yerine getiremeyiz.

Bu sadakatsiz koca, karısının aynı fiiline karşı şimdi ne tedbir alsın? Mektupta ihbar edilen Marangoz Sokağı'ndaki

18 numaraya gitsin, tam gününde saatinde karısını delikanlı âşığıyla tutsun... Netice ne olacak? Kadını bu sevdadan vazgeçirmeye uğraşmakla ne kazanacak? Sonra kadın da onu aynı karı kocalık sadakatine davete kalkacak, iş falso olacak... Bu fenalığa tahammül etsin... Gizli kalması şartıyla bu hale belki tahammül edilebilir. Lakin olay âleme bir parmak bal olmuş... Karısıyla kendisini adeta bir rezalet sahnesi üzerinde görüyordu. Evet, ikisi karşı karşıya, ayıplayan gözler önünde mevsimsiz sevdalarının çok gülünç komedyasını oynuyorlardı.

Ragıp Şeyda Bey hem karısına hem metresine aldanıyordu. Bu sadakatsiz koca, bu şaşkın, taşkın âşık ne yapacağını birkaç gün düşündü. Zihni o kadar karışıktı ki öfkelere kapılarak şuursuzca bir harekette bulunup da kendini daha feci, daha komik bir vaziyete düşürmekten korktu.

Böyle müşkül durumlarda ne yapacağını şaşıran insan sıkıntı içinde debelenir durur lakin olayın akışı durmaz. Bu akıntıda sürüklenen kadere kendini teslim ederek olacağı bekler. Ragıp Şeyda Bey de hemen hemen bu halde gibiydi. Bir müddet olayların kendi kendine bir netice almasını bekleyerek sabretti. Yavaş yavaş karısının bir delikanlıyla olan sevda rezaletini unutur gibi oldu. Artık hep metresiyle meşgul oluyordu.

Bir an geldi ki genç rakibini amansız bir yerde yakasından kavrayarak tehdit etme galeyanına düştü. Delikanlı âşığıyla metresinin arasında ne oluyor ne bitiyor bütün bunlara kayıtsız kalmamak lazımdı. Tahkikata girişmek için apartmanın kapıcısını elde etmeyi düşündü. Ufak ufak bahşişlerle onun gönlünü kazanmaya başladı.

Nihayet bir gün kendisinin evde olmadığı esnada apartmanda metresinin nasıl vakit geçirmekte olduğunu sordu. Kadın acayip tebessümlü bir bakışla beyin yüzünü süzdükten sonra:

— Vallahi Beyefendi, çoktandır ben size acıyordum ama söylemeye bir türlü cesaret edemiyordum.

Ragıp Şeyda kalbinde bir damarın birdenbire boşanmış bir zemberek gibi oynadığını duydu. Fakat renk vermemeye uğraşarak:

— Bana niye acıyordun?

— Bu genç kadına aldandığınıza...

— Ne yapıyor?

— Hiç boş oturmaz.

— Neyle meşgul canım?

— Zevkiyle...

— Ne gibi zevk?

— O yaşta hoppaların müptela oldukları zevk.

— Ne biliyorsan anlat.

— Çok şey bilmiyorum...

— Çok şey bilmeden onu nasıl itham ediyorsun?

— Az biliyorum fakat sağlam biliyorum.

— Sağlam, çürük, söyle...

— Siz onu çok seviyorsunuz. O da aynı şiddetle başkasına yanıyor...

— Yanıyor?

— Cayır cayır...

— Kimdir bu?

— İsmini bilmem.

— Suratını?

— Az tanırım.

— İsmini bilmediğin, suratını az tanıdığın biri hakkında böyle kuvvetli bir hükmü nasıl verebiliyorsun?

— İsmi Ahmet olmuş, Mehmet olmuş, bunun bana lüzumu yok. Ben göreceğimi görüyorum.

— Hem çok şey bilmiyorum diyorsun hem göreceğimi görüyorum diyorsun...

— Beyefendi, sevgilisinin geleceği saatlerde sizin hanımın merdivenlerden aşağı bir uçuşu, sokaklarda bir koşuşu, köşe başını dönünce orada bekleyen otomobile bir atlayışı, sonra arabanın içindeki delikanlının kucağına bir düşüşü var ki... Gerekli hükmü çıkarmak için bu kadarını görmek kâfi değil midir?

— Otomobille nereye gidiyorlar?

— Bilmem...

— Bunu merak etmedin mi?

— Ettim ama diğer bir otomobile atlayarak arkalarından koşmak için birincisi param yok, ikincisi buradaki vazifemi bırakamam...

— Delikanlıyı eve alıyor mu?

— Alıyor ama pek ustalıkla...

— Nasıl?

— Altıncı katta Braum isminde bir Alman aile oturuyor. Sizin delikanlı oraya gelen bir sürü misafirin arasına katışır, içeri girer. Almanların yanında biraz oturduktan sonra sizin eve geçer.

— Çok kalır mı?

Kapıcı kadın elini yelpaze gibi sallayarak:

— Saatlerce...

Ragıp Şeyda Bey aldığı bu haberlerin acısıyla yüzünü buruşturarak bir müddet düşündü. Kapıcı kadının malumatı bundan mı ibaretti yoksa bildiklerini ileride azar azar ve daha pahalıya satmak için saklıyor muydu? Bu yüzden sordu:

— Bütün bildiklerin bu kadar mı?

— Şimdilik bu kadar...

Bey, kadının eline birkaç papel sıkıştırdı. Bu "şimdilik" tabirinden işin arkasının geleceğini anladı. Bey ayrılacağı esnada kadın, aldığı paraların teşekkürü olmak üzere:

— Unuttum... Bir şey daha var...

— Nedir?

— Geçenlerde bir gece delikanlı apartmandayken siz üzerine geldiniz. Ben bir patırtı çıkmasından adeta korktumdu. Fakat genç kadın işi nasıl idare etti bilmiyorum. On dakika sürmeden ve size sezdirmeden âşığını savdı. Çocuk her zamanki gibi şapkasını ta burnunun üzerine indirmişti. Yüzünü gizleyerek buradan rüzgâr hızıyla esti gitti...

Bu tahkikatından sonra Ragıp Şeyda Bey büyük bir çabayla kendisini zorlayarak metresine hiçbir şey belli etmemeye uğraştı. Birkaç gün geçti. Yine kapıcı kadına uğradı:

— Ne var ne yok?

— Fazla bir şey yok. Hep aynı...

— Hanım, ben senden mühim bir iş isteyeceğim...

— Emredersiniz.

— Benimki otomobile atladıktan sonra delikanlıyla beraber nereye gidiyor?

— Vallahi bilmem Beyefendi...

— Bunu bilmeye uğraşmanız mümkün değil midir?

— Mümkündür. Fakat buradaki vazifemi gördürmek için yerime bir gündelikçi koymalıyım. Sonra elimin altında bir otomobil olmalı ki arkalarından koşabileyim.

— Bu dediklerinizin temini zor bir şey değil.

Ragıp Şeyda Bey kapıcı kadına o gün yine bir avuç para sıkıştırdı. Birkaç gün sonra uğradı. Tahkikatın henüz tamamlanamadığını öğrendi. Gün geçtikçe artan işkenceler içinde bir müddet daha bekledi. Nihayet kadın başardığı işin sevinciyle gülerek ona şu haberi verdi:

— Beyefendi, başardım ama akla karayı seçtim. Bunların girip çıkmadıkları yer yok. Lakin çok şükür merkezlerini öğrendim.

— Neresi?

— Tophane'de Marangoz Sokağı'nda 18 numara.

Bu sokak ismi ve bu numara karşısında Ragıp Şeyda Bey'in ağzından bir "Yaa!" şaşkınlığı fırlayarak gözleri parladı. Kadın devam etti:

— Daha sırlar çok. Fakat hepsini araştırmak zaman ister, para ister. Delikanlı o apartmanda bekâr olarak oturuyormuş. Bu gence tutkun yaşlı bir kadın varmış ve bütün masrafları bu zavallı çekiyormuş. Rabbim ihtiyarlıkta kimseyi azdırıp da âleme maskara etmesin. Bu geçkin hanım da kocalıymış. Elbette bu da yaşlı bir erkek olacak. O da başka tarafta genç bir metresle gönül eğlendiriyormuş. Ah Beyefendi, dünyanın halini görüyor musunuz? Bu ne azgınlıktır! Yüz binlerce fakir fukara bir lokma ekmeğin peşinde, bol bolamat varlığı olanlar bilmem nelerinin hevesinde! Bu delikanli, ihtiyar metresini aldatıyor. O boynuzlu kocanın

da genç metresine aldandığına hiç şüphe etmem. İhtiyarlar rezalette böyle gençleri geçtikten sonra bu dünya nasıl düzelir?

Kapıcı kadın bütün sırlara tamamen vâkıf olduktan sonra mı böyle söylüyordu yoksa bilmeye bilmeye mi baltayı taşa vuruyordu? Öyle de olsa böyle de olsa hakikat yine hep o hakikatti.

Çok tuhaflaşan bu maceranın helezonu içinde beyefendinin zihni dolaşmaya başladı. Bu 18 numarada karısı *aman*'ına, kendisi metresine aldanıyor ve sonra bu tutkuncu sadakatsizler için karı koca da birbirlerini aldatıyorlardı. İkisi de bu cezaya müstahaktılar. Fakat bundan ibret almış olabilecekler miydi? Hayır, hayır, bu ihanetle, onların hainlere olan sevdaları bütün bütün artıyordu.

Bu katmerli komedi uzun müddet devam edemezdi. Ragıp Şeyda Bey tahkikatını ilerletti. Felakette kendisiyle karısını aynı vaziyette buldu. İkisi de aynı gülünç, aynı üzücü şekilde aldatılarak soyuluyorlardı. Kendisi evdeyken Nevvare içeride zamparasını saklamayı nasıl başarıyorsa, karısının sevgilisi de maşukunu ihtiyar metresinin bulunduğu dairede öylece gizleyebiliyordu.

Karısının Diyamandi Apartmanı'nda 18 numaraya gittiği günler, saatler malum: pazartesi, perşembe... Saat on beşten geç vakte kadar. Bunların üçünü bir arada yakalamak epeyce heyecanlı bir şey olacak... Aldanır görünerek ses çıkarmadıkça genç kızla omuzdaşı delikanlının cüretleri artıyordu. Pirincin taşını ayıklamak lazım... Bu çapkını tehditle def ederek şerrinden karısını ve metresini kurtarmak mümkün...

Ragıp Şeyda Bey bu şekilde harekete karar verdi.

8

Fahire Şeyda Hanım'ın hali kocasının macerasından daha acıklıydı. Elinde avcunda olanı hep hayırsız dostuna yedirmiş fakat onu doyuramamış, şimdi sıra sandığına,

dolabına gelmişti. Yüzük, küpe, pırlanta iğne, broş, bilezik bütün mücevher takımlarının kutuları boşalmış, kıymetli kürkler, şallar hep mezada verilmiş, tamtakır soyulan zavallı kadında gönlünün dolgun ateşinden başka hemen hemen hiçbir şey kalmamıştı.

Suyu seli çekilmiş bu ihtiyar kadının mal mülkçe de kuruduğunu gören tutkuncu çapkın artık nazlanmaya, kendini dirhem dirhem satmaya başlamış, buluşmak için belirlenen gün ve saatlerde dairesinde bulunmaz, aranılan yerlerde görülmez olmuştu.

Biçare kadın bu aşk dolandırıcısını ara sıra ele geçirebilmek için malının son kırıntılarını gönlünün külhanına[1] atarak yakıyor ve yanıyordu.

Cevherizade'nin genç güzel bir kadınla kendisini aldattığını Fahire Hanım da evvela sezmiş, sonra duymuş ve daha sonra ince araştırmayla her şeyi öğrenmiş ve dairede ikisini beraber yakalamak için o da pusu kurmuştu.

Bir perşembe günü öğleden üç saat sonra Ragıp Şeyda Bey, Marangoz Sokağı'ndaki binayı gözetlemeye başladı. Çok sürmedi, karısının köşe başında bir otomobilden indiğini gördü. Kadın yalnız başınaydı. Ne kadar halsiz, solgun ve bitikti. Ara sıra yıkılacak gibi sendelemeler geçiriyor, duvarlara tutunmadan yürüyemiyordu. Diyamandi Apartmanı'ndan içeri girdi. Birkaç dakika sonra da Ragıp Şeyda Bey karısını takip etti. Bir dolap kadar küçücük odasında oturan ihtiyar Rum kapıcıya sordu:

— Cevherizade Baha Bey...

— Üçüncü kat, 18 numara.

— Mersi.

— Bir şey değil.

Ragıp Şeyda Bey, duyduğu kesikliği her katın sahanlığında dinlendirerek çarpıntısını teskine uğraşa uğraşa taş merdivenlerden çıkıyordu. Nihayet üçüncü katı buldu. 18

1 Hamamlarda döşeme altında bulunan ve ısınmayı sağlayan kapalı büyük ocak, cehennemlik.

numaranın önünde karısını gördü. Henüz daireye girmemiş, kapının açılmasını bekliyordu.

Kocası karısını gördüğü anda karısı da kocasıyla göz göze geldi. Karı bu takipten çıkardığı ilk manayla sinirlenerek baygın baygın haykırdı:

— Arkamdan ne geliyorsun? Beni takibe ne hakkın var?

— Kocan değil miyim?

— Çoktan beridir ki değilsin.

— Rahat ol Fahire, ben seni takip etmiyorum.

— Ya burada işin ne?

— İçeride bir başkasını arıyorum.

— Bir başkası... Bu kim?

— O da senin üzerine vazife değil...

— Beyefendi, biz sözde karı kocayız, artık fiilen değiliz.

— Peki, kabul ettik...

— Kaç zamandır bütün malınla, canınla elin fahişeleriyle meşgulsün.

— Bu hakikati de inkâr etmiyorum...

— Bu dairenin içinde benim sevdiğim delikanlıdan başka kimse yoktur. Burası ikimizin aşkına mahsus bir yuvadır. Metresinle bulunduğunuz yere gelip sizi basmak kanunen benim hakkımdı. Fakat ben buna tenezzül etmedim. Allah gönül huzuru versin. Git gönlünün kraliçesiyle yaşa... Beni de sevgilimle rahat bırak!

— Hâlâ anlamıyorsun Fahire! Benim seninle ve sevgilinle bir zorum yok. Şu kapının önünde karı koca karşı karşıya bizim ikimizin de mevkiimiz gayet naziktir. Hakikati sen de biliyorsun fakat niçin böyle manasız nağmeler yapıyorsun? Sevgilin delikanlı içeride yalnız değildir.

— Kiminle beraberdir?

— Genç, güzel bir kadınla...

— Mademki hakikate benim kadar sen de vâkıfsın, Ragıp şimdi açık konuşalım. Bu genç kadın kimdir?

— ...

— Susma, söyle. Senin metresin...

— Evet.

— Bu iki genç bizi soyarak sevişiyorlar...

— Buna da evet fakat delikanlının içeride yalnız olmadığını biliyordun da niçin aksini iddia ediyordun?

— Seni buradan savabilmek için...

— Ben buradan nasıl savulurum?

— Metresinin içeride olduğundan belki haberin yoktur. Buraya gelişin belki sırf beni Baha ile yakalamak içindir. Mademki sen de benim gibi her şeyi biliyorsun şimdi ona göre konuşalım. Ben seni metresinle yaşamakta rahat bıraktıktan sonra benim de senden aynı müsaadeyi talebe hakkım olmaz mı? Bu hususta uzlaşabilirsek elbette buradan çekilip gidersin, değil mi?

— Benim buradan çekilip gitmemden sen ne kazanacaksın?

— Çok şey...

— Nedir o şeyler?

— Ben buraya her şeyi yakıp yıkarak Baha'dan ayrılmaya gelmedim. Ne kadar olsa kocamsın, gücenme, ben hayatın lezzetini bu delikanlıyla yaşamaya başladıktan sonra tattım. Üzerime bir genç kadın sevdi. Olabilir. Beni de büsbütün boşlamasın, ben bu acıya katlanırım. Baha'dan tamamen ayrılmak, aman ya Rabbi işte buna tahammül edemeyeceğim... Dünya gözüme zindan olacak. Belki senin yanında silah vardır. Erkeksin. Kanının galeyanıyla belki elinden bir kaza çıkar. Ragıp sana itidal, akıl ve basiret tavsiye ederim. Bu saadetimizi elden kaçırmayalım...

— Ah karıcığım, bu delikanlının koynunda ne kadar filozoflaşmışsın!

— Aşk, adamı her öğretmenden daha çok terbiye ediyor.

— Merak etme ben de tamamen senin fikrindeyim. Buraya yakıp yıkmak, vurup öldürmek kastıyla gelmedim.

— Bu iki genç kendilerine bizim gibi düşkünleri çok bulurlar ama biz onlar gibilerini bir daha ele geçiremeyiz. Ah, nasıl anlatayım Ragıp, Baha'ya o kadar düşkünüm, o kadar düşkünüm ki...

— Ben de Nevvare için sönmez bir volkan gibiyim. Fakat içeridekilerin fıtratlarını da olduğu gibi düşünmek lazım. Onlara pek de yumuşak bulunmaya gelmez. Hem paramızı yerler hem bizi hiçe sayarlar. Onlara biraz görünmeliyiz. Aldanmadığımızı anlatarak dizginlerini çekmeliyiz.

— Buna iyi dikkat et Ragıp. Baha'ya biraz sitem edeceğim ama ondan büsbütün ayrılmak niyetinde değilim.

— Anladım, anladım... Yetişir!

— Şimdiden heyecan beni boğuyor. İçeride bir fenalık gelip de bayılırsam beni onların ellerine bırakıp da savuşma.

Ragıp Şeyda Bey zile dokundu. Çok sürmeden kapı açıldı. Önlerine Cevherizade çıktı. Delikanlı, saçlar alan taran, gözler mahmur, çehre yorgun, vaktin geç olmasına rağmen henüz pijamayla sabahlık halindeydi. Ragıp Şeyda Bey'le yüz yüze gelince onu derhal tanıdı. Çok defa fotoğraflarını görmüş, sokak tesadüflerinde kendini tanıtmadan onu tanımıştı.

Yalnız karının geleceği bir saatte, kocanın da beraber bulunmasına iyi bir mana vermemekle beraber bu garip ziyaretten hiç telaş eseri de göstermedi. Onları alelade bir misafir gibi küçük salona kabul etti ve gülerek:

— Ortalığın dağınıklığından dolayı kusura bakmayınız. Bekâr evidir. Yabancı değilsiniz... diye özrünü savurdu.

Bu sade kabulün samimiyetinde derin bir alay örtülüydü. Ragıp Şeyda Bey bu zeklenişe[1] karşılık olarak:

— Şüphe yok, şüphe yok... Ev sizin değil, bizimdir, dedi.

Çapkın sevda madrabazı, kocasının önünde ihtiyar metresine gülerek:

— Hanımefendi, beyefendiyle birlikte geleceğinizi haber vermiş olsaydınız hazırlıklı bulunurduk. İkramda kusurumuz olmazdı.

Vücudu vakit vakit spazmlar geçiren kadın hiçbir cevap veremedi.

Ragıp Şeyda Bey:

— Yalnız değilsiniz zannederim.

---

1 Zeklenmek: Alay etmek, zevklenmek.

Baha:

— Nevvare Hanım burada... Biraz dekolte, yatak halinde de... Giyiniyor, şimdi gelecek.

Bu darbe karıyı da kocayı da yıldırımladı. Ragıp Bey soğukkanlılığını muhafaza edemeyeceğini anladı. Yüz buruşturmadan bu zehirleri yutmak, beynini hacamatlayan bu sözlerin aksi tesirinden sinirlerini kurtarmak mümkün olamayacaktı.

Nevvare adımlarının üzerinde vücudunu tarta tarta bir rehavetle, geçirdiği yatak yorgunluğunun sarhoşluğu gözlerinden aka aka içeri girdi. Hemen hemen çırılçıplak bir beden üzerine şöyle gelişigüzel bir sabahlığa bürünmüştü. Zaten karşılarına çıktığı iki erkekten saklayacak neresi vardı ki...

Beyazlıkta, düzgünlükte en güzel mermer heykellerle rekabet eden bu genç vücudun iştahıyla biçare Ragıp'ın gözleri karardı. İhtiyar hanımefendi, inkâra imkân olmayan bu güzelliği cehennemi bir afet gibi görerek artık iradesine hâkim olamadı. Haykırdı:

— Ey canlı felaket! Kocamı ayarttın. Sevgilimi elimden aldın. Bir mazlum canım kaldı. Onu da al da kurtulayım bari.

Nevvare, hanımın eblehliğine acır gibi ince bir edayla güzel başını çarpıtıp ellerini havaya kaldırarak:

— Hanımefendi, siz kocanızdan, sevgilinizden evvel aklınızı kaybetmişsiniz.

— Aklım Allah'a emanet, niçin kaybedeyim. Saadetimi kaptırdım. Onu elimden sen çaldın!

— Namusunu da feda ettin. Onu niçin söylemiyorsun?

— Sus! Bu kelimeyi ağzına alma. Her şey olur fakat sen bana namus dersi veremezsin.

— Bu kelimenin faziletinden hangimiz daha çok mahrumuz?

— Sus diyorum! Allah beni sana benzetmesin.

— Korkma, ne cismen ne ruhen bana benzeyemezsin. Bir kere aramızda otuz seneye yakın bir yaş farkı var.

— Oh oh, daha neler, daha neler! Sen kendini o kadar bebecik mi sanıyorsun...

— Ben bebecik olayım olmayayım, sen büyükanalar kadrosuna girmiş bir kadınsın. Aman ne tuhaf şey! Bana benzemekten korkuyor. Yaşça, simaca bir parçacık bana benzeyebilmiş olsaydın kocan seni bırakıp da benim sevdama tutulmazdı. Sonra namusça benden çok aşağısın. Ben talih kurbanı olarak alnımdan damgalanmış bir kızım. Başımı açtım, pazara çıktım. Sen hâlâ namus patenti altında fuhuş yapıyorsun. Bir tarafında ihtiyar kocan, bir tarafında genç dostun... Ne müstesna vaziyet!.. Kocandaki geniş havsala, sendeki dar kafa her zaman rastlanan fenomenlerden değil...

— İnsafsız, beni bu vaziyete sen düşürdün!

— Herkes vaziyetini kendi iyi veya kötü hareketleriyle oluşturur. Kocamı ayarttın diyorsun. Kocan çocuk mu ayartılacak? İşte bu, bütün ahmaklara mahsus bir hükümdür. Daima kabahati asıl sebebin uzağında ararlar. Kocan masum, sen masum; günahkâr, işte o yalnızca benim!

Nevvare hışımla ayağa kalktı. Omuzlarından kayan sabahlığını çekmeye üşendi. Öfkeden memelerinin pembe uçlarının titrediğini göstere göstere:

— Al, kocan da dostun da senin olsun! Allah mübarek etsin. Vah zavallı Hanımefendi! Ben artık kabul etmesem de bu iki erkek yine seninle oturmayacaklar, başka bir genç kadına gideceklerdir. Kocandan ibret alsana. Bak, o beni Baha ile paylaşmaya razı oluyor. Sen niçin genç oynaşını benden kıskanıyorsun? Akıl eksikliği, budalalık... Başka bir şey değil. Baha'yı kendine hasretmek kuruntusuna düştükçe aynanın önüne git de suratına bak! Ne kadar kat kat paralara bürünsen yine zor yutulursun. İşte bırakıyorum. İkisi de senin olsun... dedi.

Dalgalı bir yürüyüşle dışarı fırladı. Bu ağız düellosunu o dakikaya kadar sessiz dinleyen erkeklerin de benizleri attı. Ragıp Şeyda Bey karısına hiddetli bir bakışla:

— Hanım, sen buraya ne niyetle geldin, bak ne yaptın? Bana itidal tavsiye ederken sen yangına körükle gittin. Nev-

vare anladığın kızlardan değildir. Bir kere inadı tuttu mu Nuh der peygamber demez.

Karısının vereceği cevabı beklemeden Ragıp Şeyda, Nevvare'nin arkasından koştu. Fakat dışarı çıkarken gözlerini garip bir dikkatle Baha'ya dikti. Bu keskin bakışında şu mana vardı: "Ben ötekini yola getirmeye gidiyorum. Sen de güzel bir şekilde bu kadının sinirlerini teskine uğraş."

Fahire Hanım işi büsbütün bozgunluğa vardırmamak hususundaki kararına rağmen heyecanına mağlup olmuştu. Şimdiki vaziyeti biraz evvelki halinden daha tuhaflaşmıştı. Kocası metresiyle barışmak için kendisini *aman*'ının ilgisine bırakarak gitmişti. Şimdi kocasını mı kıskansın yoksa şu kısa anda Baha'nın kolları arasında onun birkaç sıcak busesiyle gönlüne teselli mi arasın? Fakat tutkuncu herif kadına bu iki tercihten birini seçmeye vakit bırakmadan hemen onun beline sarıldı. İhtiyar metresini mesleğinin idmanıyla şapur şupur öperken şu serzenişleri savuruyordu:

— Ah cicim, ne patavatsızsın! Bana bir diyeceğin varsa yalnızken söyle... Bu deli kızı niye böyle kızdırdın?

Fahire Hanım, âşığının sahte kucaklamasına ruhunun bütün galeyanıyla sımsıkı bir karşılık vererek gözlerinin ateşli sızıntıları arasında:

— Tenhalarda canın cananın, benim yanımda onun adı deli kız öyle mi? Deli değil! Edepsiz, çirkef!

— Ben değildir demiyorum. Ne olduğunu kendisi de saklamıyor. "Başımı açtım, pazara çıktım" diyor. Daha bunun ötesi var mı!

— Öyledir de bu adi mahluku kocam da sen de niçin bu kadar şiddetle seviyorsunuz? Beni o kadar aşağıladı da müdafaa için ikiniz de ağız açamadınız.

— Ah güzelim, bu kıza karşı böyle dilsiz durmamın büyük sebebi var...

— Baha, bana böyle yalancıktan diller dökme, inanmam artık. Bu susmanın büyük sebebi neymiş, anlatır mısın?

— Anlatırım fakat bugün sırası değil. Daha saati, dakikası gelmedi.

— Sus sus, inanmam. Bu yalanları hep beni avutmak için uyduruyorsun. Senin beni zerre kadar sevmediğini artık anladım. Gönlümü sana bir kere verdim, bir türlü geri alamıyorum. Ne arsız gönlüm varmış... Ne arsız... Mümkün olsa onu koparıp köpeklere atacağım.

— Köpeklere atma, işte ben de senin bir köpeğinim, bende dursun.

— O susmanın sebebi neymiş? Anlat bakalım. Nasıl ustalıklı bir yalan uyduracağını merak ediyorum.

— Benim lakırdımı yalan yerine dinleyecek olduktan sonra niye söyleyeyim? Fakat dur. Ben bir parça perdenin ucunu kaldırayım da sen istersen inanma...

— Söyle...

— Nevvare'den öğreneceğim bazı mühim sırlar var. Onun için yüzüne gülüyorum.

— Neye dair?

— Ragıp Şeyda Bey'e dair.

— Kocamın sırlarını benden iyi o kaltak mı bilecek!

— Darılma, Ragıp Bey'in gönlüne o senden daha girgin ve hâkim.

— Peki neymiş o sırlar?

— Şimdi sana bunu açmak iyi değil ama ben de dilimi tutamayacağım.

— Söyle... Beni meraktan öldürme.

— Peki, sizin Edirne civarında büyük bir çiftliğiniz var...

— Var. Yarısı benim, yarısı kocamın...

— Kocan birtakım kanuni hilelerle çiftliği bütün bütün kendi üzerine çevirip satacak. Bu paralarla metresini Avrupa'ya götürecek. Prensler gibi yaşayacaklar.

— Ay, beynimin içine ok gibi bir şey saplandı. Sahi mi söylüyorsun?

— Sahi mi yalan mı beş on güne kadar anlarsın.

— İkisi de yere batsın! Bu karının sevdasıyla kocamın işlemeyeceği suç yok. Baha söyle bana, ben bu felaketin önüne nasıl geçeyim?

— Çok kolay. Üzülme. Sen işi bana bırak.

— Hercaisin falansın ama zaten senden başka dert ortağım yok ki... Elbette sana bırakacağım.

— Âlâ... O halde endişeye hiç mahal yok.

— Ne yapacaksın?

— Şimdi sen beni, tarafından alım satıma yetkili, yani bütün işlerini idare etmek için vekil tayin edersin. Yahut aramızda on beş yirmi bin liralık bir muvazaalı senet yaparız. Sen bana borçlanmış olursun. Ben çarçabuk bir müşteri bulup çiftliğin sana ait hissesini satarım. Onlardan evvel Avrupa seyahatine biz ikimiz çıkarız.

— Benim böyle şeylere aklım ermez Baha. Seninle beraber dünyanın öbür ucuna giderim. Mal, çiftlik hiçbir şey gözümde yok. Sat sav, ne yaparsan yap, yalnız beni üzme. O edepsiz, o insafsız zalim kızdan vazgeç. Dünyada her şeye tahammül ederim. Onun rekabetine dayanamıyorum...

Zavallı kadın yüzünün kocakarılığını daha ziyade artıran sular seller gibi bir ağlayışla maşukunun boynuna sarılarak:

— Baha, acı bana, belki ölümümden sonra pişman olup da ah edersin... Benim üstüme onu sevmek, bile bile bana kıymaktır.

Delikanlı, rolündeki tiksintiyi pek gizleyemeyen bir aktör coşkusuyla bu sarılmaya yanak yanağa karşılık vermeye uğraşarak:

— Güzelim sen çok yaşa, yoluna ben öleyim, Baha sana kurban gitsin...

— Bahacığım yalan da olsa bu dillerin beni bitiriyor. Kucağında her derdimi, her kederimi unutuyorum...

— Her ne söylesem yalan sayılıyor. Bu kuşkun da beni bitiriyor.

— Söyle, söyle... "Seni seviyorum" de. Bu müzikle yüreğimin en ince damarları titriyor. Bu itirafına şeytanlar "inanma", melekler "inan" diyorlar.

— Şeytanların yalancı, meleklerin doğrucu olduklarını bilmiyor musun? Ağzımın ihmalini vücudumun ispat ettiğini görmüyor musun? Seviyorum Fahire, seviyorum. En açık

delillerin tekrar tekrar teyitlerine lüzum var mıdır? Eylem sözden çok daha kuvvetli bir ispat değil midir?

Baha, genç nefsinin harareti altında kocakarıyı bir buse tufanıyla boğmaya uğraşırcasına hırpalayarak:

— İşte al! Hâlâ aşkıma, ateşime inanmıyor musun? Ha? Söyle! Bu da mı yalan? (Köpekçe ısırışlarla) Yanaklarının lokmaları ağzımda kalacak. Hâlâ mı sevdama iman etmeyeceksin?

— Ohh... Yala... Isır, kopar, yut...

Delikanlı otuz iki dişi ve bütün vücuduyla sahte aşkını hakiki kıvamda göstermeye uğraşırken dışarıdan Nevvare ile Ragıp Şeyda Bey'in mücadele sesleri işitildi. O birbirinin dengi olmayan iki gönül arasında da aynı çekişmeler oluyordu.

Birkaç saniye geçmeden Nevvare ürpermiş bir dişi kaplan gibi oda kapısının önünde göründü. Nefretine çarpan o manzara karşısında bir müddet gözlerini elleriyle örterek haykırdı:

— Tüü Allah belanızı versin! Ne iğrenç, ne hayvani, ne uygunsuz, ne feci *amur* tablosu! Ellilik hanımefendi, vay namuslu ev kadını, bu mevsimsiz fahişeliğinle bütün sokak orospularını utandırdın! Fakat kocan arlanmamaya yemin etmiş. Baha, rezil herif, kalk! Bu bayat sütlacı kaç liraya yalıyorsun midesiz! Zevkine köpekler... Bu ağır yemeğe ne hazım reçetesi kullanıyorsun!

O ara Ragıp Şeyda Bey de gözüktü. Nevvare devam etti:

— İşte karının halini gör! İbretle bak da ahlaksızlığa tövbe et! Zamane ukalaları fenalığı genelevlerde değil, aileler arasında arasınlar. Hanımefendi, beyefendi biz mi sizi düşürüyoruz, siz mi bizi ahlaksız ediyorsunuz? Günahlarınızı cehennemin ateşi temizleyemez. Artık düşkünlüğün burasında durunuz. Mademki hanımefendi erkek, beyefendi kadın istiyor, artık birbirinizin meşruluğuyla yaşayarak bu günahlarınıza tövbe ediniz. İkinize birbirinizden başkası haramdır. Hem her insan yaşça dengiyle sevişmelidir. Hanımefendi, kocanı artık bütün bütün sana terk ediyorum. Milyonlar verilse bile artık onun olmamaya yemin ediyo-

rum. Hanımefendi, sen de bu namussuz kucakta artık zevk arama. Baha'nın sözlerine inanma, hepsi yalandır. Karı koca Allah sizi birbirinize bağışlasın. Baha beni seviyor. Biz de iki ahlaksız birbirimize yaraşırız. Allahaısmarladık. Artık emin olunuz, bizim yüzümüzü hiç görmeyecek, lakırdımızı işitmeyeceksiniz. Haydi Baha!

Baha garip bir irkilişle sallandı. Kız, yine birden parladı:

— Baha, gelmiyor musun? Ya bu kocakarı ya ben, anladın mı?

Nevvare sarı saçlarının ürpertisiyle parlak bir kayan yıldız gibi merdivenlerden aşağı uçtu. Baha, birbirinin karşısında pek hazin bir durumda kalan karı kocaya, bilhassa bedbaht âşığı metresine seri, tuhaf bir yüz buruşturuşla işaret verdikten sonra kızın arkasından yaydan çıkan ok gibi fırladı. Bu felaketin mesuliyetini birbirine yüklemek için karı koca tarif olunmaz bir şaşkınlıkla bakışırlarken koca kendini tutamayarak:

— Beğendin mi yaptığını Hanım?

— Elden vefa, zehirden şifa! Dünya yerinden oynasa ben senin karınım, sen benim kocamsın.

Kocasının kucağına serilerek:

— Kocacığım, teselli et beni... Ben de sana onu unutturmaya uğraşacağım.

— Ben senin için Baha olabilir miyim? Sen benim gönlümde Nevvare'nin boşluğunu doldurabilir misin?

— Hepimiz, onlar da biz de etten kemikten yapılmış insanlar değil miyiz? Gözlerini kapayınca sen beni Nevvare'nin yerine koyamaz mısın? Ben sana Baha niyetine sarılamaz mıyım? Vallahi kocacığım, hep et kemik... Biz şimdiye kadar beyhude üzülüp durmuşuz. Hep insan eti, hep insan kemiği... Ha benim etim ha onun eti... Ha seninki ha Baha'nınki... Bir parça daha esmer, biraz daha beyaz, daha yumuşak, daha sıkı, daha dolgun, daha hafif... Aşk uğrundaki hep o ıstıraplar, kıskançlıklar, cinayetler, intiharlar hep bu küçük vücut ve sima farkları için mi? Her kadın, her erkek kısmetine çıkan eşe razı olsa bütün âlem ne rahat yaşayacak.

Onun en zoru erkeğin kadından, kadının erkekten bütün bütün mahrum kalmasıdır. Olanla yetinmek, işte üzüntüsüz hayat!

Ragıp Şeyda Bey, genç metresinin aşk ıstırabından kesilen kollarını şimdi kendinden teselli bekleyen karısının boynuna dolayarak:

— Ah karıcığım, insan çile doldurmadıkça eremiyor. Çok acı tecrübelerden sonra bu felsefeye yükseldik.

— Nevvare terbiyesiz, edepsiz, ağzına geleni kulakları duymadan savuran bir kızdı ama bize altınla yazılacak büyük bir nasihat verdi de gitti. "Her insan yaşça dengiyle sevişmelidir." Uğurlarına her şeyimizi feda ettik, onlara yine yaranamadık.

— Bütün malımızı, ahlakımızı, manevi mukaddesatımızı feda ettik...

— Bu pahalı dersten artık ibret alalım. Sel gitti, kum kaldı. Birbirimizin kıymetini bilelim.

Karı koca uğradıkları hüsranın acısıyla bir müddet birbirlerinin kolları arasında sarmaş dolaş kaldıktan sonra kadın uzun bir iç çekişle sordu:

— Bey, doğru söyle, Nevvare sana tekrar gelse ne yaparsın?

— Doğruluk talebine karşı doğru cevap vereceğim. Kendimi zapt edemem. Ya sen karıcığım, ya sen?

— Bu samimiyetine karşı niçin eğri cevap vereyim, benden de al o kadar.

— Ah bu insanlar!

— Hepsi etten kemikten mahluk...

— Şimdi tecrübesine vardık. Hepsi etten kemikten ama itiraf et ki lezzetleri başka başka...

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1

Kokotlar Mektebi mezunları İstanbul'u endişelendirici bir sevda salgınına verdiler. Cüzdanları dolu, kafaları boş aile babaları, toy mirasyediler, ticarette vurgun yapanlar, piyangoda talih çekenler paralarını götürüp bu gönül bankasının etten kasalarına yatırıyorlar. Her türlü ticaretin durgunluk, kesat zamanları olur fakat bu sevda alışverişi durmaz, işler. Hatta savaş zamanlarında bile... Ve asıl daimi savaş bunun için verilir.

Bu salgına biz de aileden bir kurban vermek üzereyiz. İrfan Yekta'yı kurtaramadık. Boynuna dolanan sevda kemendi onu boğmak üzere. Nasihat, tehdit hiçbir şey kâr etmiyor... Hayatı öğrenmek için insanlara felaketten büyük mektep olmaz. Nasihat almayanlar ancak bu mektebin falakasıyla adam olurlar.

Karşıdan seyrediyorum. Yeğenim başını en sert kayaya vuruncaya kadar bekleyeceğim. Belki bu şiddetli çarpmanın sarsıntısıyla zavallı kafasından boşanacak gafletin yerine akıl geçer.

Bu sevda, başlangıçtaki gibi bahar sevecenliği, gül pembeliğiyle devam etmiyormuş... Kara bulutlu, gümbürtülü fırtınalar başlamış.

Geçenlerde İrfan, dövmek için sevgilisinin üzerine yürümüş. Cebinde dolu revolver taşıyormuş. Kokotlar Mektebi'nde epeyce patırtı olmuş. Galiba kıskançlık davası... Zavallı çocuk! Öyle bir ticarethanedeki sermaye kıskanılır mı? O hafta eve geldiği gece odasında hüngür hüngür ağladığını duymuşlar...

Istırabı had safhaya varınca beynine bir kurşun gömmeden evvel son bir dertleşme için elbette bana müracaat edecektir. Fakat o zamana kadar boş durmayayım. Ulviye Melek'in ısrarlı bir şekilde okumamı tavsiye ettiği *Meşru Metres* kitabını okuyayım. Bakayım dört ayda yüz bin nüsha satılan eserinde Georges Anquetil ne demiş? Yaptığı mühim anketten ne fikirler toplamış?

Bu kitap beş yüz sayfaya yakın büyük bir hacimde olduğu için şu kısa sütunlarda onun tamamından bahse imkân yoktur. Şurasından burasından atlayarak bazı cümlelerini nakledeceğim.

Bazı satırları, okuyanların yüzlerini utanç ateşiyle kızartacak kadar çırılçıplaktır. Hep bunları üzerlerine koyu mürekkep dökerek geçeceğim. Ben bu yolda detaylı anlatımlara donsuz edebiyat diyorum. Bilmem bu tabir, her örtünün altındaki gizlilikleri karıştıran yeni kalem ve fırça psikolojilerini tarife yeterli oluyor mu? Hakikati arama bahanesiyle yırtılmadık perde kalmadı. Bu pervasız araştırmalardan çoğunlukla elimize, şimdiye kadar ar ve edebin görülmesine ve dokunulmasına cevaz vermediği şeylerden başka, değerli bir hakikat geçmiyor.

Georges Anquetil'in söylediğine göre cinsel zevke, üreme hizmetine dair şeylerde ayıp ve sıkılma yoktur. O derecede ki setriavrete uğraşmak bile fazla bir saflık ve külfettir. Bu hususta özensiz yaşayan vahşiler bu âdetlerince medenilere üstündürler. Hiçbir kadın, hiçbir erkek toplumsal çekincelerin yasağına tutulup da sevişmekten geri durmamalıdır...

Birçok havyan gibi, insanda da bir evlilikle yaşama tabiatı yoktur. Ankete verilen cevapların bazılarında, "Her kadın her erkeğin karısı ve her erkek her kadının kocasıdır" fikrine yol açmak isteniyor. Georges Anquetil yaptığı anketlere bazen şöyle cevaplar da alıyor:

> Be adam, insanları köpekleştirmek istiyorsun... Fakat o seviyeye insek de kavga bitecek mi? Köpeklerin de dişi için daima hırlaşmaktan kurtulamadıklarını görmüyor musun?

Yazar, kitabının başına Camille Mauclair'in[1] *De l'amour Physique* [Tensel Aşk Üzerine] adlı eserinden şu parçayı naklediyor:

> Aşkın beslenme ve onun gibi insan hareketlerinde gizli ve aşikâr bir etken olduğu her gün hayattan gördüğümüz derslerle sabit ve ispatlanmıştır. Fakat riyasız iş görülür mü?
>
> Çoğumuzun kapalı düşündüğünü açıkça söylemek bir yazar için azarlanma sebebi olur. Maksadın örtülü olarak ifadesine devam edilse anlayanlardan bazılarının halden bilir birer tebessümlerine mazhar olursunuz. İşte bu kadar halden hiçbir şey değişmez. Yazar fikrini yüksek sesle ifade etme cüretini gösterince sinik bir muzip, nefret edilen bir dedikoducu olmuş olur. Ben sanatımın bu dehşetinden, bu sıfatlarla nitelenmiş olmak tehlikelerinden yılmadım. Muhafazası, ikiyüzlülerin menfaatleri için gerekli olan bir morale boyun eğmeyi kanaatime uygun görmediğim için bu isyan ettirici ve mantıksız, manasız ketumluğun perdesini yırtıyorum.

Georges Anquetil yaptığı ankette, Camille Mauclair gibi meşhurların mezarlarına müracaatla dirilerden evvel ölüleri söyletiyor. Montesquieu, Voltaire, Büyük Napoléon, Diderot, Mirabeau, Schopenhauer, Schiller, Shakespeare ve daha birçokları hayatın ötesinden onun sorularına cevap veriyor. Yazar iddiasına şöyle başlıyor:

> Okurun, yazardan iyi niyet talebine hakkı vardır. Fakat karşılığında yazarın da okurdan hoş karşılanmayı isteme hakkını teslim etmelidir. Zihnimizi yeni anlayışlara açmak için çocukluğumuzdan beri yalancı medeniyetin ve sahte terbiyenin oraya doldurmuş olduğu asılsız fasılsız, zararlı fikirlerden, inançlardan kafalarımızı temizlemeliyiz.
>
> Tanımak istediğimiz bu yeni vadiye ancak bakir bir zihinle girebiliriz. Kelimelerin utancı, vücudun utancı, fiilin utancı

---

1 Camille Mauclair (1872-1945): Asıl adı Séverin Faust. Ancak daha çok Camille Mauclair takma adıyla bilinen Fransız şair, romancı, biyografi ve seyahat yazarı, sanat eleştirmeni.

vardır. Hep bu ar ve hayâ konusundaki bilgilerimizi bir tarafa bırakalım. Fransız dehasının büyük bir örneği olan Montaigne'i dinleyelim:

"İnsanlık için pek tabii ve elzem olan üreme eyleminden niçin bu kadar sıkılır, niçin ondan kaçar görünür, niçin kızarmadan bu hislerimizden açıktan açığa konuşmaya cesaret edemeyiz? Öldürmekten, hırsızlıktan, ihanetten, ahlaksız eylemlerden pervasızca söz açarız. Fakat kendimiz gibi bir mahlukun oluşmasına sebep olan eylemi açıktan açığa telaffuzdan arlanırız... Bunu çok kaba ve galiz buluruz. Ne sahte hicap, ne utanç verici riyakârlık! Asıl yanlışlık ve çirkinlik varlık sebebimiz olan bir fiili kaba görenlerde değil midir?"

Georges Anquetil kelimelerin, vücudun, fiilin utançlarından en meşhur fikir adamlarının gözlemlerine ve sözlerine dayanarak bahsediyor.

İşte bir tanesi.... Fransız Akademisi'nin medarıiftiharı Marquis de Ségur[1] ne diyor:

Peku'da, Siyam'da, Kamboç'ta[2] zina pek muteber, pek muhterem bir fiildir. Buraların halkı, eşlerini yabancılara takdim ederler, reddedildiğinde bunu karılarının güzelliklerine karşı bir hakaret sayarak çok üzülürler...

Tarihçi Herodot'un, Jandan adıyla bahsettiği ahali arasında bir kadının itibarı ve değeri, yattığı erkeklerin adedi nispetinde artarmış. Ve her yeni dost tutuşta elbisesine iftihar alameti olarak bir zil ilave olunur ve bu eteklerin üzerinde en çok zil taşıyan kadın bütün diğer Havva kızlarının o derece kıskandığı ve erkeklerin beğendiği olurmuş.

Akıl ve terbiyeye aykırılığı yönüyle zihni isyana düşüren bu usulden şu netice çıkabilir. Bu asrın erkekleri kadınları iğfal için her çareye başvurmaktan çekinmezler... Ve sonra bütün

---

1 Pierre Marquis de Ségur (1853-1916): Fransız tarihçi ve yazar.
2 Peku: Pekin?, Siyam: Tayland, Kamboç: Kamboçya.

ömürlerini onlara iftira etmekle geçirirler. Bilmem ki medenilerin bu hareketleri yukarıda yerilecek olarak gördüğümüz kaba halkın âdetinden daha az çirkin bir şey midir?

İnsanlıkta herkese örnek olabilecek ahlaki meziyetler, toplumsal faziletler hangileridir? Şu kavim nezdinde makbul olan bir görüş ötekinde yeriliyor. Ve hatta aynı insanlar arasındaki aynı görüşler vakit vakit muteber, makbul veya kabul edilmez, nefret uyandırır oluyor. Ahlakbilimde de elbise modaları gibi akıl ermez bir fantezi rüzgârı esiyor. Şimdi utanmanın adına riyakârlık diyorlar. Ahlak, donunu çıkarmak üzeredir. Hiçbir şey, hiçbir şey gizli, örtülü kalmayacak...

Büyük sanatkârların çekiçleri altından çıkan heykellere, yüksek, taşkın kafaların mahsulü sayfalara, en yetkin fırçaların boyadıkları tablolara bakınız. Hepsi cascavlak... Hepsi gizliyi aşikâr etme gayesine doğru koşuyor... Müzikte, dansta öyle bir şehevi çırpınma vardır ki tutulan kulaklar derhal elektrikleniyor. Dudaklar buse aşkıyla yanıyor, titriyor... Kollar sarılıp sıkacak vücut arıyor... Gözler süzülüp bayılıyor, zannedersiniz ki bütün hayat ebedi bir vuslat sarhoşluğuna dönüşme halindedir.

İnsanlığın bugünkü pervasız taşkınlığı dedikoduya o kadar müsait ki... Akıllılarla ahmaklar boğaz boğaza, utanmazlar utananlara hücumda. Ortada bir her şeyi paylaşma hukuk davasıdır gidiyor... Her şey senin benim... Bu iştirak nazariyesi[1] nihayet kadına kadar dayandı. Onu da sekiz hisseye ayrılır bir mal yapmaya uğraşıyorlar. Bilmem ki birçok erkeğin ateşli şehvetiyle hırpalanmak kadının yeni hayatında sevinilecek bir şey midir? Georges Anquetil'in yaptığı ankete aldığı cevaplardan en namuslu gördüğüm birkaçını işte naklediyorum:

---

1 İştirak nazariyesi: "Ortaklık teorisi, ortaklık fikri" anlamına gelen ibare Osmanlı'da ve Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde bazen sosyalizm ve bazen de komünizm karşılığı olarak kullanılmıştır.

Standart Teşkilat Kulübü Müdürü Mösyö Georges Fevay tarafından gelen cevap:

Toplumun evlilik hakkındaki düşüncesi yanlıştır. Bünye, mizaç ve karakterlerinin birbirleriyle uygunluğu düşünülmeyerek birbirini tanımayan iki kişinin ömür boyu yan yana yaşamaya mahkûm edilmelerinden daima iyi bir netice beklemek bir ham hayaldir.

Kadınla erkeğin serbest ilişkide bulunmalarıysa iki katlı bir cinayettir. Bu fiilin mağduru, kurbanı kadındır. Çünkü hamile kalınca terk edilir. Sosyeteden günahını gizlemek için kürtaja mecbur kalır. Kadının mağlubiyetiyle sonuçlanmasına sebep olan zaafı, kazara anne olması ihtimalinden ötürüdür.

Gebe kalan bir kız toplum tarafından kınanır. Bir sevgiliye teslim olan kız başka herhangi zinakâr bir kadından daha mı günahkârdır? Samimi olarak doğruyu söylemek gerekirse, kocalardan çoğunun ve kadınlardan hemen hemen tümünün aldatılmakta olduklarını itiraf etmeliyiz. Ve sonra bekârların daima işledikleri bu toplumsal günah hesaba mı gelir?

Standartlaştırarak[1] ilmi surette halledilebilecek kapalı bir daire vardır.

Taaddüd-i zevcât[2] kadının hürriyetine karşı ağır bir tecavüzdür. Bu da medeniyet bakımından geri kalınmış olmaktan ileri geliyor. İki kişinin birleşmesinin bir şirket sözleşmesi demek olduğu prensibinden hareket edersek bir tip şirket örneği görmek için toplumsal hayata bakmak yeter. Komandit ve anonim şirketleri araştırıp incelemekle işi standartlaştırarak gelecek için bir formül tipi oluşturabiliriz ki o da kooperatiftir.

Komandit Şirket: Üç dört kişinin evlilik ortaklığıyla kurulacak ailenin resmen tasdik edilmesiyle tesisi mümkündür. Mesela gerek bedenen, gerek madden karınızın arzularını yerine getirebilmek gücünden mahrumsunuz. O halde şirket hissedarlarından birini bu vazifeyi yapmaya vekil tayin eder-

---

1 Tabiri aynen naklediyorum. (Yazarın notu)

2 Çok karılılık, polijini.

siniz. Aynı özürler karınız tarafından geldiği takdirde kadın da size aynı müsaadede bulunur. Böylece hissedar dostlar arasında ihtiyaca göre eşlerin değişimi şeklinde kapalı bir daire oluşmuş olur.

Anonim Şirket: Bu, komandit şirketin genişletilmişidir. Koca, kurucu hukukuyla beraber bir miktar hisse muhafaza eder. Kadın da kocasına karşı aynı harekette bulunur. Hisselerin diğer kısımları oylamayla dostlar arasında dağıtılır. Bunun emsalini toplumda her gün görüp durmuyor muyuz? Mösyönün metresleri, madamın *aman*'ları vardır. Yalnız şeklen toplumsal hukuk muhafaza olunuyormuş gibi gösterilir.

Kooperatif: Biri erkeklerden diğeri kadınlardan oluşan iki topluluk alalım. Biri hepsi için ve hepsi biri için. Şirketin şiarı budur. Bir merkez büro, her topluluktaki ihtiyaç ve arzuları tespit ederek irtibatı teminle kontrat hükümlerinin garantörü olacak ve bu şekilde standart beldesinin nüvesi oluşmuş olacaktır. Topluluk doğacak çocukların himayelerini, eğitim ve öğretimlerini temin edecek, kadın erkekle eşit hukuka sahip olacak, hayatın açığında yaşayan kadınlar sosyal birer koca bulacaklar ve bu suretle kadın çokluğu, erkek azlığı meselesi de bir çözüme kavuşmuş olacaktır.

Georges Fevay

Mösyö Georges Anquetil, standart müdürünün, bizim mum söndürmek diye tabir ettiğimiz şeyden başka bir şey olmayan ve medeni evlilikten ziyade hayvani çiftleşmeye benzeyen, kadının böyle banka işlemlerini andırır hisse senetleri şeklinde kullanılmasını doğru bulmuyor. Şöyle itiraz ediyor:

Bu sistemdeki ince düşünüşü takdir ederim. Yalnız kadınla erkek arasındaki mizaç farkının dikkate alınmamış olmasına itirazım var. Taaddüd-i ezvâc[1] hakkındaki düşüncelerimde

---

1 Bir kadının çok kocası olması (Yazarın notu).

ben bu farktan bahsetmiştim. Ben poligamiyi yalnız serbest olan erkeklerle kadınlar arasında uygun görmüştüm. Kocalı kadınlar için değil...

Diğer anket:

Aziz Meslektaşım,

Kanunen yok olan taaddüd-i zevcât (poligami), taaddüd-i ezvâc (poliandri) fiilen mevcutturlar. Fakat şuna dikkat ediniz ki hovarda bir erkeğin metreslerinin çokluğu oranında çocuğu az oluyor. Toplumun üremesine faydalı şekilde hizmet edenler ancak birbirine sadık kalan karılar ve kocalardır. Dostane hissiyatıma itimadınızı rica ederim.

Clement Votel

Cevap:

Gazetecilerin prensi Clement Votel, taaddüd-i zevcâtın fiilen mevcut olduğunu itiraf ediyor. Buna dikkat edelim.

Bir erkeğin metreslerinin çokluğu oranında çocuğunun az olması hükmüne gelince bu hususta ileri sürülecek iki görüş vardır.

Birincisi: Sosyetenin gayrimeşru çocuklar hakkında reva gördüğü imha muamelesi. İkincisi: Yaşamalarına hiç özen gösterilmediği halde piçlerin toplum içinde hayret verici bir şekilde çoğalmalarıdır. Soylulardan birini tanırım. Bu zat hem evlidir hem üç metreslidir. Böylece dört ev idare eder. Üçü meşru karısından, ikisi de bir metresinden olmak üzere beş çocuğu vardır. Demek isterim ki nikâhsız doğanları kanun kabul etse, çocuk yetiştirmekte metresler, evli kadınlardan hiç aşağı kalmazlar...

Georges Anquetil

Diğer anket:

Azizim,

Hakikaten taaddüd-i zevcât (polijini) niçin olmasın? Kendi hesabıma bunu ben hiç nahoş görmüyorum. Lakin müsaade buyurunuz, ben feministim. Taaddüd-i zevcâtı

kabul edince taaddüd-i ezvâca (poliandri) da rıza göstermem gerekir. Bundan dolayı mesela bir mösyönün üç karısı ve her karının üçer kocası olunca halin neye varacağını tasavvur buyurunuz...

Goncourt Akademisi'nden Büyük Kardeş Roseni

Diğeri:

Taaddüd-i zevcât ahlak ve tabiatımızda vardır. Eğer olmasaydı zaman tiyatrosu bu huyu edinmemize yetecekti. Bunun yasallaşmasını mı istiyorsunuz? Sabrediniz.

Lucien de Kav

Diğeri:

Aziz Meslektaşım,

Böyle bir mesele benim için söz konusu olamaz. Çünkü yamyamlık hakkındaki fikrim ne ise taaddüd-i zevcâta ait düşüncem de onun aynısıdır.

Akademi Üyelerinden Henry Lavdan

Diğeri:

Her Fransız'ın, aynı dam altında yaşayan, aynı sofrada yiyen, aynı yorgan altında uyuyan birçok kadına meşru olarak sahip olmasını arzu ediyorsunuz. Bilmem bu arzu edilecek bir şey midir?

Müsaadenizle size bir fıkra anlatacağım. Bu biraz sert ve açıkçadır. Fakat siz de anketinizi genç kızlara yönelik yapmıyorsunuz ya... Fransızların Roma'yı işgalleri zamanında hizmetçi kıyafetinde Gaet'e firar etmiş olan Papa'yı geri getirmişlerdir. Askerler kadınsızlıktan şikâyete ve az bir ücretle bu tabii ihtiyaçlarını karşılayacak genelevlerin açılmasını ısrarla talep etmeye başlamışlardı. Askerin bu arzusu General Lamoriciére'in kulağına giti. General bu talebi haklı buldu. Fakat bu nazik mesele üzerine Papa ile görüşmek gerekiyordu. Ondan

izin alınmaksızın ahlakın müsamaha ve kanunun müsaade ettiği bu evlerden hiçbiri açılamazdı.

General bu ruhani hükümdarın karşısına çıkınca meseleyi açmak için epeyce sıkıldı. Lakin nihayet üstü kapalı sözlerle eğer bu evlerin açılmasına müsaade edilmezse bütün Romalı kadınların maalesef tecavüzlere maruz kalacaklarını anlattı.

Dokuzuncu Pius, gençliğinde çok günah çıkartmış zeki bir papaz olduğu için insanların zaafını bilen mübarek bir adamdı. Bunun için şu cevabı verdi: "General, hamiyetli askerlerinizin ihtiyaçlarını tatmin için bu ahlaksızlık ve fuhuş kaynaklarının açılmasını arzu ediyorsunuz. İstediğiniz kerhane değil mi? Fakat efendim buna ne lüzum var. Roma baştan başa geniş bir kerhanedir..."

Hususi bir mektubunda bu olayı nakleden General Lamoriciére, hikâyesini belki biraz mübalağayla anlatmıştır. Bu da muhtemel... Lakin ne mahzuru var. Mösyö, ben de size aynı cevabı vereceğim. Siz poligami istiyorsunuz. Fakat azizim bu, yeryüzünün her tarafında ahlakın, insanlığın ve medeniyetin muhtelif şekillerde tedbir, nezaket ve riyakâr âdetleriyle ölçülüp biçilmiş olarak mevcuttur. Şimdiki halde mahzurları vardır. Eğer arzunuz üzere taaddüd-i zevcât yasallaşırsa bundan büyük iyilikler meydana gelecektir.

Bu şeyleri şimdi olduğu gibi bırakalım. Bu bir filozof nasihatidir.

Bir kocaya birçok meşru karı veriyorsunuz. Fakat ne hakla bir kadının aynı yasallıkla çok kocası olmasını reddediyorsunuz? Belki şimdi bana bu hususta güvenilir ve yaygın çok örnek bildiğinizi söylersiniz. Bunları ben de bilirim. Mesele yeni değildir. Çok zaman evvel Alexsander Dumaszade[1] şöyle yazmıştı: Evlilik o kadar ağır bir zincirdir ki bunun ağırlığına tahammül etmek için ekseriya karı koca üçleşirler...

Matbuat Cemiyeti Müdürü Jean Bernard

---

1 Alexandre Dumas Fils, Oğul Alexandre Dumas.

Diğeri:

> Erkeklere çok kadın verirseniz sonra onları kadınlardan bıktırır, kulamparalığa meylettirirsiniz.
>
> Dük Sagniel

Yazarın biri de şöyle söylüyor:

> Karına ihanet et fakat sonra onu daha çok sev. Zinanın ahlaki yönü budur.

Ankete verilen cevaplar ve cevapların cevapları yüzü aşkındır. Ve değinilmeden geçilemeyecek kadar güzelleri vardır. Fakat hikâyemizin çerçevesi bundan fazlasını kaldıramayacağı için maalesef bunları yazmaya son veriyorum.

*

Georges Anquetil, tabiatın gereğini tetkikle düşündüğünü söyleyerek bir erkeğe istediği kadar kadın veriyor fakat kadına bir kocadan fazlasını yasaklıyor. Onun büyük emeli bütün metresleri, babası belli olmayan çocukları meşrulaştırmaya dair...

"Tabiatın gereği" sözü tabiatın kanunlarına uygun surette düşünmek demekse yazarın bu iddiasında pek tabiilik göremiyorum. Erkek, duygularında memnun ediliyor. Lakin kadına zorla itaat emrediliyor. Bakalım kadın bu zora boyun eğecek mi? Eğemezse onu nasıl yola getireceğiz? Bu isyana karşı kullanacak, elimizde baskıdan, şiddetten başka bir silah var mı? Karı koca arasında baskı, ebedi bir aile faciasıdır. Ruhen birbiriyle kaynaşan, sevişen çiftler için mesele yoktur. Kocasını seven kadın ona itaat eder. Fakat sevmeyen, sevemeyen bedbaht, isyankâr ve fırsatçıdır.

Zorla güzellik olamayacağını söylüyoruz. İyi fakat bir kadını duyguları tersine baskıyla bedbaht etmeye hakkımız olabilir mi?

Cinsel, samimi aşk bölünemez. Hedefi daima bire karşıdır. Bir koca, üç karı; bir karı, iki koca... Böyle aileler özel

olmaktan çıkar, kamusal olur. Hisler arasında güven, denge kalmaz. Her saat kıskançlık burguları kalpleri oyar. Böyle çiftlik zihniyetiyle aile kurulamaz.

Bir sürü içine bir teke salıverildiğini görüyoruz. Döl almak için tabiatın bize gösterdiği örnek budur. Pek çok erkek, teke tabiatındadır. Fakat bu üreme usulünün medeni toplumlara tatbiki mümkün değildir.

Haklı haksız, türlü mazeretler icadıyla erkek birden fazla kadın istiyor. Niçin saklayalım? Bu talepte hâkim olan en büyük arzu cinsel zevktir. Arada bir eş değiştirmek büyük bir haz ise bu hissi kadın için kesinlikle nasıl ret ve inkâr edebiliriz? Dersimizi daima tabiattan alacaksak bazı hakikatlerin üzerine göz yummamalıyız. Bazı ateşli kadınların bir kocayla yetinemeyerek yoldan çıktığını görüyoruz. Hal böyleyken bir erkeğin üç dört kadını memnun edebileceğine nasıl ihtimal verilir? Bu taaddüd-i zevcâttan erkek memnundur, fakat kadınlar daima mağdurdur. Kadınların bu mağduriyetini insaflı bir şekilde ele almadan bu hususta karar veriliyor. Bu yüzden meseleyi sadece erkekler lehine halleden kanunların tabiata aykırılığını inkâr edemeyiz. Tabiat kendine uymayan beşeri kanunlara infaz hakkı vermiyor. Evli bekâr hemen hemen her erkek birden fazla kadın bulabiliyor. Tek kocayla kanaat edemeyen kadın da fırsat düştükçe kanunun engel setlerini aşıyor. Hangi taraf bu hercailikteki hakkını öbür tarafa kabul ettirebilecek? Ben yapayım, sen yapma zorbalığına hangi vicdanlı kanun izin verebilir?

Görüyoruz ki kadın olsun erkek olsun zorlu çıkan taraf öbür tarafı yeniyor. Bu daima böyle olacaktır. En çok aldananlar kadınlar mıdır, erkekler midir? Ankete bakılırsa erkekler kendilerinin daha günahkâr olduklarını söylüyorlar. Fakat Allah bilir. Belki bu da kocaların izzetinefsleri lehine uydurdukları bir tür tesellidir...

Meselenin geleceği ne olacak? Bu da lüzumsuz bir soru. Yapılacak kanunun müsaadesini bekleyen var mı? Alışveriş halihazırda da geçmişteki tempoda gidiyor. Bundan gelecek

için aynı hükmü çıkarmakta güçlük yok. Kanunlar ister sıkı olsun ister müsait... İnsanın zaafı, insanın tabiatı, gönlü, aşkı, vefasızlığı, riyakârlığı, bencilliği daima odur.

2

Kaç zamandır İrfan Yekta'nın yüreği tahammülfersa bir kıskançlıkla yanıyor. Delikanlı neden bu işkenceye düşüyor? Bunun için görünürde büyük bir sebep yok gibi. Kızı taşkın, pek alevli bir aşkla seviyor. Onu bir gün elinden kaçırma korkusu, işte bu müthiş ihtimal önünde bütün aklını, iradesini kaybediyor. Sevgilisiyle yatıp kalktıkça hep aralarında tekrar edilen sözleşme şudur:

İrfan:

— Şefkat...

Kız:

— Efendim...

— Ben seni çok seviyorum.

— Bunu tekrara gerek var mı?

— Var. Çünkü bu, gönlümü doldurup taşan, bütün iliklerimi yakan öyle bir ateş ki bunu içimde tutamıyorum. Daima etrafıma saçmak istiyorum. Bunu sana tekrarladığım zaman beklediğim cevabı alamayarak büsbütün kahroluyorum.

— Beklediğin cevap nedir İrfan?

— "Ben seni seviyorum"a verilecek karşılık, "Ben de seni"den başka bir şey olabilir mi?

— Ee, peki, ben de seni...

— Böyle benim hatırlatmam, zorlamam üzerine söylenen sözü ne yapayım? Lakırdı senin ağzından çıkıyor ama ben kendi kendime cevap vermiş oluyorum...

— İrfan, ben seni seviyorum. Sevgimin samimiyetinden her an şüpheye düşmen beni aşağılamaktır. Sen bu aşağılamayı gece gündüz tekrarlamaktan yorulmuyorsun. Ben gönlümü sana verdim, sen gönlünü bana verdin. Ruhlarımızı değiştik. Şimdi sen bendesin, ben sendeyim... Ölüm var,

ayrılık yok dedik. Sözleşip yemin ettik. Birbirimizin kolları arasında yaşıyoruz. Artık her dakikada bir beni sevdiğini tekrarlayarak benden de aynı teminatı almaya neden lüzum görüyorsun?

— Bilmiyorum... Bu güvenceyi her an senin ağzından işitmek, yemek içmek gibi benim için zorunlu bir ihtiyaç sırasına girdi... Onlardan da daha beter... Belki açlığa, susuzluğa uzun müddet dayanırım. Lakin bu güvenceyi almadan bir dakika duramıyorum... Bu kadar kısa bir sözü tekrara üşeniyor musun Şefkat?

— Üşenmiyorum. Bu bana bir itimatsızlık, samimiyetsizlik gibi geliyor da...

— İyi bir Müslüman her an imanını yenileyerek ferahlar.

— Peki İrfan, dediğin gibi olsun, üzülme...

— İşte bak, bu sözün ne kadar soğuk...

— Ee, ne yapalım efendim?

— Şefkat, senin gönlün daima sıcak durması için, içine bir düziye odun atmak gereken bir sobaya benziyor.

— Tuhaf... Ya seninki neye benziyor?

— Ezelden ebede doğru ateş saçan bir yanardağa...

— Ben de iyi bir şair olaydım zavallı gönlümü mutfak sobasından daha güzel bir şeye benzetirdim...

— Şefkat, gönlümdekilerin hepsini sana söylesem benden korkarsın...

— Oh, işte ne kadar şüpheli bir adam olduğunu kendin söylüyorsun. Gönlünde benden gizli şeyler mi var?

— Evet, dehşetli şeyler...

— Nasıl şeyler?

— Vahşi şeyler... Sana karşı öyle yenilmez, teskin edilmez sonsuz bir hıncım var ki... Bazen öyle zamanlar oluyor ki seni şiddetle seviyor muyum, senden nefret mi ediyorum, bilmiyorum. Seni aşkımın işkencesiyle öldürmek istiyorum. Kollarımın demir mengeneleri arasında ezinceye kadar sıkmak... Dişlerimle parçalamak...

— Korkutma beni... Sen bu vahşete aşk mı diyorsun?

— İnsanın aslının canavar olduğunu söylüyorlar. Hay-

van ecdadımız belki dişilerini böyle severdi... Belki asıl aşk işte budur.

— Oh İrfan, ben medenice sevilmek isterim. Kadınları paralayan erkekler çok var. Hem de bu cinayeti aşk namına, sevda namına yapıyorlar. Sen onlardan biri değilsin ve olamazsın. Fakat bu şakaları bırakalım artık...

— Şaka değil Şefkat, hislerimi söylüyorum. İki zıt şey son noktalarında birleşir diyorlar. Belki sevginin ifratı da nefrete varıyor. Lakin, ah senden bir nefret edebilsem bahtiyar olacağım sanıyorum...

— İtiraflarından bir şey anlayamıyorum...

— Niçin anlamıyorsun? Her zıt iki şey son noktalarında birleşmiyor mu? Saadetin bittiği yerde felaket başlamaz mı? Ben saadetimin son noktasındayım. İşte bu son noktadan felaketimin karanlığını görüyorum.

İrfan sevgilisini öpmez, ısırırdı. Okşamaz, didiklerdi. Çoğu zaman sevişmeleri dövüşmeye benzerdi. Normal aşk vardır baştan ayağa haz ve neşedir. Marazlı aşk vardır bütün bütün hüzün ve elemdir. Bu farklılık sevdalıların psikolojik mizaçlarından doğuyor. İrfan kızla birlikte olduğu anlarda gülmez, ağlardı.

İrfan iki gün zaruri bir kaybolmadan sonra kokothaneye döner. Koridorun kuytu bir köşesine sıkışmış küçük odalarına çıkar. Şefkat'i evde bulamaz. Rastladığı kokota metresinin nereye gittiğini sorar. "Patronla beraber sokağa çıktılar" cevabını alır...

Bu normal cevap çocuğu kızdırır. Kendisinden izinsiz onun sokağa çıkmasında bir hile sezer... Evet, onun geleceği günü, saati bildiği halde beklemeyip de savuşmak... Şahsına karşı yapılan bu saygısızlığa pek içerler... Fakat hemen hemen ücretsiz denecek bir şekilde öyle güzel bir metresle yaşıyor. Bir de böyle fuzuli kâhyalıklara kalkmaya hakkı olabilir mi?

Tekrar odaya girer. Her şey darmadağınık. Şüphelendiği hilenin bir ipucunu bulmak için her tarafı karıştırır. İthama dayanak olacak hiçbir şey bulamaz fakat bütün eşyada bir

ihanet kokusu almaya uğraşa uğraşa kıskançlığı büsbütün artar. Nihayet döşek yastığının arasına sıkıştırılmış mavi kaplı bir defter bulur. Sayfalarını karıştırır. Adeta mekteplerde kullanılan sınıf defteri... Numaralara ayrılmış dersler yazılı. Birinci dersten okumaya başlar:

Hayatta Kadının Vazifesi

Medeniyet, her şeyde denge bulmaya uğraşan ilimlerin toplamından vücuda gelebilir bir bütündür. Somut, soyut kıymetleri tartar. Muadillerini bularak tasnifler yapar. Kâinatta birbirine denk olmaları gereken mahlukat içinde en evvel kadınla erkek gelir...

İnsanın erkeği, vahşette hayvanınkine benzer. Onda dişi kadar yavru, yuva muhabbeti yoktur. O sırf keyfi ve zevki için yaşayan bir bencildir. Zevk alıncaya kadar dişinin yüzüne güler. Kadına her temasıyla onun aşkı yavaş yavaş ölür. Bazen ilk temasında arzusunun ölümüne kadar doyar, kaçar. Onun her öpücüğü kadın için zehir, kendisi için panzehirdir. Kuvvetçe, akılca, sebatça kadına üstün olduğunu söyleyerek övünür. Kadının ayakları önünde köpeksi bir teslimiyetle serildiği dakikaları unutur.

Kadın! Sana hâkim olmak isteyen bu mağrur mahluka hükmedeceğin zaman işte bu andır. Bu zafer dakikanda ayaklarının altında yatan bu mağlubu çiğne, ez, öldür. Ondan intikamını ve bütün kız kardeşlerinin öcünü al. Erkeği öldüren kıskançlıktır. Halinden şüphelendirerek onu daima üz. Kıskançlık yularını onun boynuna geçirdikten sonra bu hayvanı istediğin tarafa çekip götürebilirsin.

Onu ne kadar üzersen, gözündeki kıymetini o kadar artırmış olursun; onu arzunla yak, harap et. Tam son nefesini vereceği anda alevli ağzına vuslat suyundan birkaç damla akıt, tekrar dirilsin. Tekrar yansın, tekrar yalvarsın...

Erkeğin toplum içindeki sınıf farklarına bakma. Bir tulumbacıyla bir yazarın, bir şairin fıtraten hiçbir farkı yoktur. Hepsi aynı mayadan yapılmıştır. Dikkat et! Seni mağlup edemezse,

emeline eremezse, hırsını yenemezse canavar kesilir. Gözlerinde ilkel orman adamının kanlı vahşeti parlamaya başladığını görünce ıstırap ve tahammülünün sonuna gelmiş olduğunu anla. O zaman öldürür, ölür.

Katillerin türlerini belirlemek için istatistikler tutulsa çoğunun sevda vurgunlarından olduğu görülür. Maşukunun eşiğine yüzler sürerek ağlar, sızlar... Fakat son cevabın ret olduğunu görünce silaha davranır.

Erkekler kadını yenmek için toplumsal bütün kanunları kendi lehlerine düzenlemişler. Fakat emellerine tamamen nail olamayarak, bütün vahşet ve şiddetlerine rağmen zaman zaman kadına yenilmişlerdir. Meşhur Fransız yazar Paul Bourget bu konuda yazdığı romana *Cruelle Enigme* [Zalim Muamma] adını vermiştir.

Bir kadın kendini kocasından veya *aman*'ından başka bir erkeğe verince bütün ahlakın ve kanunların fazilet ve hükümleri altüst olmuş gibi kıyamet kopuyor. Fiziki, akli başarılarıyla kadını altlarında gören efendilerin bu telaşları nedir? Niçin tabiatı tetkik etmeyerek subjektif kabullerinize kapılıyorsunuz? Bir kadın tek bir erkeği memnun etmek için yaratılmamıştır. Kadın, bütün insanlığı bahtiyar etmek için gökten inen ilahi bir lütuftur. Onun yetişebildiği kadar erkeğin gözünü, gönlünü doyurması, mesut etmesi cömertliği ve yüceliği gereğidir. Tabiatın ona emrettiği vazife budur. Kadının yaradılış sırrını biliniz efendiler! Her biriniz onu kendi nefsinize hasretmek zaafıyla malul olduğunuz için tabiatın bu gereğini tarafsız bir his ve gözle göremiyorsunuz. Bunda zalim bir muamma var. Evet, fakat bunun nereden çıktığını niçin tetkik ve teslim edemiyorsunuz? Bunun sebebi, her şeye kendi bencilliğine göre mana vermeye uğraşan ve her şeyi kendi işine yarayacak tarafa çekiştirmeye alışmış olan ve pek çok hakikati despotluğu önünde kurban etmekten çekinmeyen medeniyet dedikleri ifrittir.

Bu hakikati bütün kâinat işitsin. *Amur* dedikleri büyük hissin mayasında sadakat yoktur. Bu zan, aşka sadakati yakıştırmak isteyenlerin kapıldıkları büyük bir hatadır.

Efendiler, aşk fiziksel değildir. O, güneş gibi gönlümüze gökten inen esîrî,[1] ilahi bir armağandır. İşte yayın altında ağlayan Mozart'ın nağmelerini dinleyiniz. Kemanın sinesinden çıkan bu ilahi inilti o tahta parçasına mı aittir. Yirmi, yüz, bin müzik aleti üzerinde bu hava böyle inler, ağlar ve ağlatır. Mozart nerede? Sanatkâr toprak oldu. Şimdi bu nağmeler bize nereden geliyor? Görüyorsunuz ki cisim fani, ruhun eseri baki. Şu lambanın güzel ışığına bakınız. Keramet lambada mıdır? Burada sönen ışığı sayısız başka lambalarda yine uyandırabiliriz. İşte dudaklardan alınan öpücüklerdeki sonsuz haz ve saadet de fiziksel değildir.

Başkalarına verdiğiniz aşk saadetlerini düşününüz. Diğerlerinde de böyle aşırı zevkten insanı kendinden geçirtecek saadetler vardır. Aşkın ebedi olarak hararetini teskin ettiği bu membalarını senin dudakların kurutamaz. Keman, lamba, insan o tesirin altında titreyen basit aletlerdir. Fakat bütün bunlar herhangi bir kaprisle kırılabilecek fani şeylerdir. Bunların içinde ölümsüz olanlar müzik, ışık ve aşktır.

Bülbül bir kişi için ötmez, gül bir burun için kokmaz. Seviyor musun? Bir gün aldatılacağını bil veya bu hadiseyi imkânsız görme! Hakikaten sevmiş olan şikâyet hakkını kaybetmiş olur...

3

Elindeki satırlardan buharlaşan zehirlerle İrfan Yekta'nın gözleri karardı, başı döndü. Bir müddet, karanlık ve sonsuz bir boşluğun içinde varlığı dağılır, benliği kaybolur gibi bir baygınlıkla düştü. Bu elindeki defterden okuduğu şeyler Prenses Diçeski'nin kokotlara verdiği derslerden birkaç sayfaydı. Okumaya devam edemedi. Biraz kendini bulmaya uğraştı. Bazı cümlelerin ateşli intibaları hâlâ zihnini yakıyordu. Kadın tek bir erkeği memnun etmek için

1 Esîr: Kainattaki boşluğu doldurduğu farz edilen, görülmeyen ve ağırlığı olmayan cevher, madde. Esîrî, bu maddeden olan şey.

yaratılmamışmış! Kadın bütün insanlığı bahtiyar etmek için gökten inen ilahi bir lütufmuş! Onun yetişebildiği kadar erkeği tatmin, mesut etmesi yüceliği ve cömertliği gereğiymiş! Kadının hayattaki vazifesi işte bu... Arzulayan ne kadar erkek çıkarsa karşısına, hepsiyle yatmak!

Bu yüksek orospuların elinde fuhuş bir felsefe oldu. Ondan yeni, feci bir ilim çıkarılıyor. İnsanlığın şimdiye kadar üzerine ahlak prensiplerini kurmak için arayıp durduğu temel belki işte budur. Fakat çıplak fikirlerle dolu bu fahişe edebiyatı tezattan, çelişkiden de hiç çekinmiyor. Belki bunlar da kendilerince edebi sanatlardan sayılan hünerlerdir. Bu sayfada, "Erkeği ayaklarının altında tepele, ez, öldür" nasihatleri verilirken öbür yaprakta kadının bütün erkeklerin erkekliklerini yatıştırmak ve onları mesut etmek için gökten inmiş ilahi bir lütuf olduğu yazılıyor.

Erkek, ilkel orman adamı! Medeniyet içinde vahşiliğini muhafaza eden bir canavar! Kurbanlık koyunlar gibi alnına kadının taktığı çatal çutal ziynetlerle iftihara alıştırılacak bir hayvan!

İrfan Yekta terazinin bir gözüne bu aşağılamaları, öbür kefesine aşkını koydu. Tartmaya uğraşıyordu. Her ne kadar hakikat tarafına meylettirmeye çabalasa da daima sevda tarafı ağır basıyordu. Şefkat'i başka erkeklerle paylaşabilecek miydi? Hayır, buna imkân yoktu. Fakat o anda içinde bulunduğu kokothanenin teorisi buydu. Onlardan bir kız severek aralarında yaşayıp da kanunlarına tabi olmamak, bu da mümkün değildi.

Hele en son okuduğu şu, "Seviyor musun? Bir gün aldatılacağını bil veya bu hadiseyi imkânsız görme! Hakikaten sevmiş olan şikâyet hakkını kaybetmiş olur" cümlelerinin her kelimesi kızıl ateş kesilmiş birer çivi gibi sırayla beynine kakılmış duruyordu. Bu satırların anlamları inkâr kabul etmez birer hakikatti. İğrenç birçok ahlaksızlık ve sefahat içindeki bu doğru sözlere kızmamak lazım gelirdi. Lakin İrfan Yekta bu hakikatlerin sert ifadelerine tahammül edemiyordu. Aşkıyla vicdanı, iyilikle kötülük arasında müca-

deledeyken Şefkat odaya girdi. Defteri *aman*'ının elinde görünce biraz şaşalayarak:

— Nerden bulup çıkardın onu?

— Döşek yastığının altından...

Kız başını yumruklayarak:

— Ah, sersem kafa! Orada unutmuşum. Ver bana, okuduğun kadar yetişir. Hiç de seni alakadar eden bir şey değil...

— Dünyada beni bunun kadar, yalnız alakadar değil, ahlaksız, vicdansız belki de katil edecek bir şey düşünemiyorum...

— A beyim, ne var onun içinde?

— Dünyada ne kadar pislik, iğrençlik, müstehcenlik, ihanet, alçaklık, rezalet varsa burada mevcut...

— Mübalağa ediyorsun.

— Mübalağa değil, çok az bile söylüyorum...

— Buna sırf faziletler telkin eden bir ahlak kitabı diyemem.

— Buna sırf sapkınlık, ahlaksızlık kitabı, emsalsiz bir rezaletler kitabı demeye çekiniyor musun?

— Bey, içini biraz ferah tut. Öyle vara yoğa kızma. Üzüntüden zayıflıyorsun. Zamana uy, geniş mezhepli, büyük havsalalı ol! Sen beni seviyorsun, ben de seni seviyorum. Şurada koyun koyuna yaşıyoruz. Bundan öteye şeylerle kendine niçin rahatsızlıklar bulup çıkarıyorsun?

— Bana güzel ahlak dersleri veriyorsun. Bu moralleri hep bu defterden mi öğreniyorsun?..

— Evet, Prenses Diçeski işte bu defterle bize hayatı öğretiyor...

— Prenses Diçeski bir orospu eskisi. Artık vücudu para etmediği için fuhşun felsefesiyle yaşıyor.

— Öyle söyleme İrfan! Orospuluğu niçin bu kadar adi görüyorsun?

— Dünyada bundan daha berbat, daha iğrenç ne düşünülebilir?

— Bari yüzüme karşı bu kadar açık söyleme...

— Prenses Diçeski'nin fahişeliğinden sana ne?

— Ben de öyle değil miyim?

İrfan elindeki defteri odanın bir köşesine fırlattıktan sonra yerinden iki adım geriye sıçrayarak:

— Şefkat, sen fahişe misin?

— Ya neyim Beyefendi?

— Söyleme, söyleme nefesim tutuluyor! Boğulacağım...

— Şaşıp kalıyorum. Bu hakikati yeni mi öğreniyorsun? Fuhuştan, fahişeden o kadar iğreniyorsan benden de tiksinmen gerekir.

— Öyleysen elbette tiksinirim.

— Öyleyim diyorum. Bu hakikati ben inkâr etsem de sen inanmamalısın...

— Sus, şimdi ağzını tokatlarım!

— Hakiki seviyorsan beni susturmamalı, söyletmelisin. Bu itirafımdan nefesin tutulacak kadar mustarip oluyorsan sen söyle bakayım, ben neyim? Toplum içinde bugünkü vaziyetim itibarıyla bana ne derler?

— Bugün sen benim metresimsin...

— Metres fahişenin öbür adı değil mi?

— Sen yalnız benimle yaşadıkça fahişe sayılmazsın...

— Yalnız seninle yaşayamamak mecburiyetinde kalırsam iş nasıl olacak?

İrfan iki yumruğu arasında beynini ezmeye uğraşarak:

— Yalnız benimle yaşayamamak mecburiyetinin olabileceğine ihtimal veriyor musun?

— Niçin vermeyeyim? Ben bu vaziyette kaldıkça...

— Ya!

— Evet...

— Yoksa böyle bir mecburiyet şimdiden oldu mu?

— Olmuş, olmamış, geç bunu artık.

— Hava değişmiş, benim haberim yok.

— Değişen bir şey yok. Sen ilkin öyle zannediyormuşsun, şimdi böyle sanıyorsun.

— Bu ne demek?

— Bilmem! Beni abuk sabuk söyletiyorsun.

— Sabahtan beri nerdeydin?

— Sabahtan beri değil, iki gecedir ben bu evde yoktum.

— Yalan! Beni çıldırtmak için böyle söylüyorsun.

— Vallahi doğru...

— Bu sözlerin beni şiddetle sevdiğine dair verdiğin güvenceye hiç uymuyor...

— Ne yapayım? Benim elimde ne var? Patron beni nereye götürürse oraya gitmeye mecburum. Burada kimseyi bedava beslemezler...

— Boğaz masrafını çıkarmak için patron seni çalıştırmaya mı götürdü?

— Onun sanatı, işi bu değil mi?

— Vücudunu kiraya vermeye mi gittin?

— Maksat buydu ama... Fakat...

Birden aklını, iradesini kaybeden İrfan, kızın sözünü bitirmesine meydan vermeden dönük gözlerle üzerine atılarak, bir gıcırtı gibi çıkan sesiyle:

— Şimdi seni gebertirsem bil ki cezai ehliyeti olmayan bir katil sayılırım.

Şefkat öfkeli *aman*'ının yumrukları altında haykırarak:

— Haksızsın İrfan, haksız! Al beni götür! İstediğin yere kapat! Söz veriyorum seninle otururum. Lakin burada bütün bütün ben senin malın değilim, patronun gelir kaynağıyım. Fahişeliğimden iğreniyorsan nikâh kıy, üzerimden bu çirkin ad kalksın. Gönlün emin ve vicdanın rahat olsun.

— Senin gibi sadakatsizliğe alışmış bir mahlukun nikâhtan sonra sadık kalacağına nasıl inanabilirim...

— Görürsün İrfan, görürsün...

— Kokot sözü! Hep yalan, hep dolan...

— Yalan söylemiyorum İrfan. Seni aldatmak isteseydim iki gecelik kaybolmamdan bahsetmez, nereye gittiğimi söylemezdim.

— Nereye gittiğini ben biliyor muyum?

— Beni gençliğimden istifade edecekleri bir yere götürdüler lakin kabul etmedim. Kandırmaya çok çalıştılar, başaramadılar.

— Nereye götürdüklerini bilemeden mi gittin?

— Hemen hemen onun gibi oldu.

— Hemen hemen onun gibi oldu ne demek? Ben tek manalı düzgün lakırdı isterim. Öyle bir yere götürülmen ilk defa mı oluyor?

— Evet, ilk defa fakat bunun sonuncu olacağını iddia edemem.

— Of, ne karışık, zayıf sözler! Öyle bir yere seni yine götürmek isterlerse demek gideceksin...

— Bir direnirim, iki direnirim, üç direnirim... Dördüncüde, beşincide belki rızam haricinde götürülürüm.

— Kokot nağmeleri! Esir değilsin, zorla seni bir yere götüremezler...

— Bütün masumiyetimle tehlikeyi sana haber veriyorum.

— Bütün masumiyetinle! Oh, gülünecek şey...

— Bunun ne kadar ağlanacak şey olduğunu sonra anlarsın...

— Beni o kadar mankafa yerine koyma! Anladım, gideceksin. Kurnazlık ederek şimdiden kapı yapıyorsun.

— Samimiyetime mademki inanmıyorsun, ben doğru söyleyeyim de sen eğri anla... Lakırdılarıma istediğin manayı ver. Peki öyle olsun!

İrfan Yekta, tutulduğu spazmın şiddetiyle çeneleri takırdaya takırdaya bir daha kızın üzerine yürüyerek:

— Ha şöyle, çıkar yüzünden maskeyi. Tamamen zamane orospuları serbestliğiyle, hayâsızlığıyla çırılçıplak görün.

Şefkat'in ikinci feryadı esnasında içeriye Ulviye Melek girer. Yumruklar altında gördüğü sermayesinin imdadına yetişerek:

— Ne oluyoruz Beyefendi?

— Ne olduğumuzu bilmem. Onu size sormalı!

— Benim evimde dayak olmaz! Ben karşımda böyle şeye tahammül edemem.

— Senin evinde her şey olur. Sen her manzara karşısında tahammüle idmanlısın.

— İnsanlığın iyiliğini isteyen bir filozofun yeğenisin. Sana kadın dövmek yaraşır mı?

— Tahammülün son kerteye geldiği işlerde yaraşık aranmaz. Benden izinsiz bu kızı nereye götürdün?

— Yanında ben varken senden izin almaya lüzum kalır mı?

— İki gecedir kimlerin koynunda yatırdın?

— Ben depoda çok mal tutmak istemem. Gelsin gitsin. Alışveriş olsun. Sana sevgilini al götür diyorum. Aldırmıyorsun. Amcan bu kızla evlenmene razı olmuyor. Onunla böyle gayrimeşru şekilde yaşamanı da bir cinayet sayıyor. Kızı nikâhına almak isteyenler var. Mademki onu almıyorsun, alamıyorsun, zavallının kısmetine mâni olmaya vicdanın nasıl müsaade ediyor? Bunlar pamuklar içinde müşteri bekleyen turfanda meyvelere benzerler. Revaç ömürleri pek azdır. Birkaç sene zarfında kendilerini bahtiyar edecek bir erkeğe eş olabilirlerse ne âlâ! Olamazlarsa artık dükkân bayatı sayılırlar. Kimse rağbet etmez. Evet, saklamıyorum ve bir kelime yalanım varsa kahrolayım. Şefkat'i nikâhla isteyen var. Gizli kapaklı bir şey de değil. Sana talibin ismini, cismini, mesleğini, ticarethanesini, hepsini haber vereyim. Git, görüş, sor, anla... Yalan söylemediğimi öğren. Ali Vahit Bey genç, güzel, dalyan gibi delikanlı. Kasası para dolu. Ticarethanesi Bankaaltı'nda, Demirciyan Apartmanı'nda 18 numara. Ticareti iyi. Elinden her iş geliyor. Karadeniz'e, Akdeniz'e gemileri işliyor. Şefkat için çıldırıyor fakat bu aptal kızın aklı fikri hep sende. Parayla, elmaslarla, türlü vaatlerle bir türlü gönlünü edemiyoruz. Bu sonsuz aşk ve sadakatine karşılık, sen biçareyi yumruklarınla insafsızca pataklıyorsun.

— Ali Vahit Bey, Şefkat'i nerede gördü?

— Burada...

— Demek onu benden habersiz görücüye çıkarıp duruyormuşsunuz...

— Ne yapalım efendim, ne yapalım? Kızın vakti geçiyor, çok bekletemem...

— Şefkat bana aşkında sadıkmış da şimdiye kadar çıktığı bu görücülüklerden niçin hiçbir şey çıtlatmamış?

— Terk edip gidersin diye korkusundan ağız açamamış. Kızcağıza reva gördüğün bu haksızlıkları hep kuru bir kıskançlık yüzünden yapıyorsun.

— Evet, kıskançlığımdan yapıyorum. Kıskançlığın kurusu, sulusu olmaz. Bende bu his bana insanlığımı, her şeyimi unutturacak derecede şiddetlidir.

— Vahşi his... İnsanı canavar yapan cehennemi his! Fakat Beyefendi, bu melun hissi damarlarından, kafandan söküp atarak asri bir genç olmaya çalış. Burası mekteptir.

— Kokotlar Mektebi!

— Evet, Kokotlar Mektebi! Bu küçük düşüren ad altında burada çok hakikatler öğrenilir.

— Evet evet, fuhşa dair derin felsefenizden birkaç yaprak okudum. Aşkın mayasında sadakat yokmuş!

— Evet, yoktur. Bugüne kadar işitilen bütün sevda facialarıı aşkın mayasında sadakat vardır kuruntuları yüzünden meydana geliyor. Bu yanlış, bu ortaçağa ait fikri düzeltmeliyiz, bilmeliyiz ki aşk, çok gıdadan ölür. Uzunca müddet yaşatılması zor, nazik bir kuştur. Çok izzet ve ikram, çok iltifat, çok düşkünlük gördüğü yerden çabuk uçar. Bu kevserin dudakları kandıracağı bir kıvamı vardır. Orada durmalı. Yorulan tarafın merhametini dilenerek aşkı idameye uğraşmak felakettir. *Carmen* operasındaki şu meşhur mısraları hatırlamıyor musunuz?

Aşk, Çingene çocuğudur
Asla kanun tanımaz
Beni sevmezsen severim seni
Seversen beni, sevmem seni
Aşk öyle bir kuştur ki yakalayacağım sanırken
Kanat çırpar, elinden kaçar
Bekle artık gelecek diye
Beklemediğin vakit yanındadır.
Gelir, gider, yine gelir
Tuttum sanırsın kaçar
Kaçarsın o seni tutar

Beyefendi, bu mısraları operada makamla söylerler...

— Müdire Hanım, hayat opera değildir. Kokotlar Mektebi'nin gizli faciası hiçbir sahne üzerinde makamla söylenemez. *Carmen* operasını bu olaya örnek vermeni de hiç uğurlu bulmadım. Çünkü malum ya, o zavallı kız Don José'nin hançeri altında can verdi. O da bir kıskançlık cinayetiydi. Aşk, Çingene çocuğu olabilir. Fakat ben haysiyet sahibi insan evladıyım. Bir müddet burada yaşadım. İnsanlığımdan çok şey kaybettim. Biraz daha yanınızda kalırsam ne olacağımı bilmiyorum. Ben kalbi açık, sözü özü doğru bir gencim. Ben bu kızın ilk günahını affetmiş ve onunla evlenmeye karar vermiştim. Elimde olsaydı bu evliliği iki gün geciktirmezdim. Fakat büsbütün tercihim haricinde şeylerle güleşmek gerektiği için bekliyordum. Siz ara yere Ali Vahit Bey'ler çıkardınız. Rezilce gizli olayların arkasından benim saflığımla oynadınız, eğlendiniz. Ben gözlerimi çok daha önceden açmalıydım. Hep bu alçakça hareketler Kokotlar Mektebi Müdiresi'nden beklenilmeyecek şeyler değildir. Bu kız da hakikati benden sakladı, seninle sırdaş yaşadı. Elbette ikiniz usta çıraksınız. Her şey bitti. Şimdi sizinle görülecek ücret hesabımız kaldı. Onu da iki üç güne kadar gelir öderim. *Adyö*![1]

4

İrfan Yekta küpeşteye tutunarak apartmanın mermer merdivenlerinden aşağı su gibi aktı. Niçin böyle süratle kaçtığını, bu koşmadan maksadının ne olduğunu, bu kadar acele nereye gitmek istediğini bilmiyordu. Sokağa çıktı. Beyni ağır bir kâbusun altında eziliyordu. Etrafını sisler içinde görüyor, hiçbir şeyin şeklini seçemiyor, rüyada gibi müphem bir varlığın içinde attığı adımların zeminle temasını hissedemeyerek gidiyordu...

---

1 (Fr. *adieu*) Hoşça kal, elveda.

Zihninden geçen bir alev silindiri onun bütün hatıratını yakarak beyninin içini dümdüz etmiş gibiydi. Ne olmuş, nasıl bir olay yaşamıştı? Nereden geliyordu? Sebebini pek bilmediği halde *Carmen* operasının son faslını okuyarak koşuyor ve primadonnaların sahneleri inlettiği şu son hazin mısralar sürekli dudaklarından fışkırıyordu:

Je l'aime
Je l'aime et devant la mort méme
Je répéterai que je l'aime[1]

Zihninde yavaş yavaş, Ulviye Melek'e ettiği sözlere ve ondan evvel Şefkat'le geçirdiği sahneye dair silsile şeklinde geçişler oldu. O, Şefkat'i dövmüş, Ulviye Melek'i aşağılamış, her ilişkiyi bozarak, her şeyi çiğneyerek Kokotlar Mektebi'nden çıkmıştı. Bir günlük ayrılığına dayanamadığı bu kızın şimdi ebedi hasretine nasıl tahammül edecekti?

Amcasının köşküne döndü. Odasına çıkıp kapandı. Bazı ameliyatlarda et üzerinde neşter gezinirken o kadar acı duyulmaz. Fakat yaranın sonradan bir müzminleşmesi vardır ki ıstırabı, iyileşmesi senelerce sürer.

Kızı son derece kıskanıyordu. Bu kıskançlığın deliliğiyle ne yaptığını bilememişti. Kıskançlık çok müthiş bir ruh ıstırabı. Fakat bunun tedavi çaresi nedir? Bu azabı çektiren sevgiliyi terk edip kaçmak mı? İrfan işte böyle yapmıştı. Fakat acısı kat kat artmıştı... Şefkat'i yeni *aman*'ının kolları arasında, onunla dudak dudağa düşündükçe aklı çileden çıkıyor, bütün damarlarında vücudunu yakan bir alev dolaşıyordu.

Kızı bırakıp çıkmamalı, var kuvvetini vererek rakiplerini yenmeye uğraşmalıydı. Şimdi olayın tamir edilebilir yönlerini tetkike başladı. Acaba her şey bitmiş, artık bu ilişkiyi tazeleme ihtimali hiç kalmamış mıydı?

---

1 Onu seviyorum, onu seviyorum ve ölümün önünde bile onu sevdiğimi tekrar edeceğim.

Maceraya yeniden atılmak için hücum edilecek cepheleri araştırmaya girişti. Şefkat'i ithamda çok acele ve insafsızlık etmişti. Kız, Ulviye Melek gibi bir ırz bezirgânının elinde kendini ne kadar muhafaza edebilirdi. Biçare çocuk, Ali Vahit Bey'e takdim edilmeye götürülmüş fakat her türlü zorlamaya karşı gelerek bu yeni müşterinin koynunu kabul etmemişti. Daha ne yapabilirdi? Kıskanç yumrukları altında inlerken, "Beni nikâhla al. Bunların elinden kurtar. Al beni götür. İstediğin yere kapat. Söz veriyorum. Seninle otururum. Bu yaptıklarında haksızsın İrfan, haksızsın!" protestosuyla haykırmamış mıydı? Evet, İrfan haksızdı. Fakat bu hakikati şimdi anlıyordu. Bu hatasını nasıl tamir edebilecekti? Artık bütün aklının varışıyla, bütün ruhuyla düşünüyordu. Hayatı pahasına da olsa bu devirdiği çamı tekrar dikecekti.

İrfan, Ulviye Melek'le son hesabını görmeye gitmeyecek miydi? İşte bu görüşme esnasında bir tasımına getirip[1] onurunu zedelemeden barış görüş olmanın bir kolayına bakacaktı. İtiraflarına bakılırsa kızın da bu ayrılıktan etkilenmiş olmaması mümkün değildi. Aşkın yıktığını yine aşk tamir edebilirdi.

Fakat bu hesabı görmeye gitmek için para lazımdı. Yakında satılan bir han hissesinin bedeli olarak annesinin sandığında beş bin lira olduğunu biliyordu. Annesi, oğlu için hayat memat meselesi olan böyle mühim bir olayda elbette bu paradan bir kısmını fedadan çekinmeyecekti. Zaten kadın çocuğunun melankolik bakışlarından büyük endişelere düşmüştü. İrfan'ın hastalığı gizlenir gibi değildi. Biçare yemiyor, içmiyor, uyumuyordu. Bir ana gözü bu tetkikinde hiç aldanmazdı.

İrfan annesini acındıracak bir ümitsizlik bitkinliğiyle meseleyi açtığı vakit kadın tereddüt etmeden, "Peki" dedi, iki bin lira verdi. Fakat boğazını tıkayan bir merak gıcığıyla sordu:

---

1 Uygun zamanını bulmak.

— Nen var yavrum? Böyle günden güne sararıp soluyorsun.

— Bir şeyim yok anne...

— Nasıl bir şeyin yok?

— Sorma...

— Sorma olur mu! Senden evvel meraktan, kederden ben öleceğim.

— Gençlik hastalığı...

— Ah, bilirim... Bu hastalık bazen çok tehlikeli olur.

— Senden aldığım bu parayla gönlümü tedavi ettireceğim. Yakında iyi olacağım, görürsün...

— İnşallah yavrum, inşallah...

İrfan parayı cebine koyup annesinden böyle dua aldıktan sonra doğru Kokotlar Mektebi'ne koştu. O binanın merdivenlerinden aşağı nasıl kendini bilmez bir akışla indiyse yine öyle uçar gibi bir süratle çıktı. Yüreğinde anlamı şüpheli bir çarpıntı vardı. Bu bir sevinme miydi, bir yerinme miydi, kestiremiyordu. Acaba nasıl muamele görecekti? Fakat bu olumlu olumsuz hislerin arasında kendini kamçılayarak koşturan bir heyecan bütün öbür duygularına üstün geliyordu. Bir an evvel Şefkat'i görme heyecanı...

Apartmanın ziline dokundu. Çok sürmedi Şebistan kapıyı açtı. Habeş kadınla yüz yüze gelince İrfan hemen sordu:

— Maman nerede?

— Burada atalyada toplandılar. Prenses ders veriyor. Bugunun işlerine bakıyorlar...

Şebistan'ın dilinde "atalya" atölye demekti. Kokotlar Mektebi yönetim kurulu toplanmış, günün hesap kitap işlerine bakıyorlarmış. Bu işlemlerin, bu idari müzakerelerin pek gülünç ve bazen çok ibretamiz safhaları olduğunu İrfan bilirdi. Evin yabancısı olmadığı için atölyeye doğru yürüdü. Parmağının ucuyla kapıya üç izin darbesi indirdi. İçeriden:

— Kimdir o?

— İrfan Yekta...

Birkaç saniyelik ufak bir mırıltıdan sonra:

— Buyurunuz...

Delikanlı içeri girdi. Bu pek az süren mırıltı gönlünü bulandırmıştı. Bu bir kötü karşılama, bir aşağılama başlangıcı mıydı? Atölye halkını başıyla selamladı ve aynı şekilde karşılık gördü. Prenses Diçeski ile Ulviye Melek yan yana *estrad*'ın profesör makamında oturuyorlardı. Eski talebelerden birkaçı *aman* bularak gitmiş, yerlerine başkaları gelmişti.

Ulviye Melek'in ticarethanesi has fırın gibi işliyordu. Onun mallarını elliyorlar, sıkıştırıyorlar; gevrek, kıtır, yumuşak, beyaz, esmer herkes tabiatına göre bir şey bularak alıp götürüyordu.

İrfan, mevcut kızlara baygın ve seri bir göz gezdirdi. Şefkat'i arıyordu. Nazeninlerin arasında sevgilisini göremeyince kalbinin vuruşları yavaşladı. Ruhunda bir ezginlik duydu. Onu çok göreceği gelmişti. Tahammülünün sonundaydı. Bu özlemin iki üç gün daha devamına takat getiremeyecekti.

Atölyenin yandan bir kapısı daha vardı. Şefkat, İrfan'ın sesini duyunca acaba oradan savuşmuş muydu? Kapıya vurduğu esnada işittiği birkaç saniyelik mırıltı buna mı delalet ediyordu?

Bir kere oraya girmişti. Nasıl olsa neticeyi beklemeye mecburdu. Heyecanına sükûnet, ıstırabına deva aramak için koştuğu bu ev şimdi onun gözünde cehennem kesilmişti. Şefkat ondan daima böyle kaçarsa artık her gün onun arkasından koşarak yirminci asırda Kerem ile Aslı macerası mı yaşayacaklardı? İrfan ıstırabına, heyecanına susmasını emrederek bekledi.

Ulviye Melek bulunduğu *estrad*'tan meclisin kâtibesine:

— Dilkeş Hanım, günün evrakını okuyunuz. Anafor'dan bir mektup var. Okumaya ondan başlayınız. Yurda elli bin franklık bir çek göndermiş. Bu hafta kendisine teşekkürname yazılsın...

Anafor, Mahmud El-Mekki Hazretleri'nin metresliğini kabul ederek bu milyonerle beraber Avrupa'ya gitmişti. Kâtibe Dilkeş Hanım okumaya başladı:

Paris, 8 Eylül 1924

Sevgili Maman,

Yurdun damında dolaşan devlet kuşunu nihayet benim avare başıma kondurdunuz. Nerede olduğunu bilemediğim talih, körebe oyunundaki gibi geldi, beni sımsıkı kucakladı. Artık onun kucağındayım. Ben, prenses hayatı süreyim! Bunu rüyada görsem hayra yormazdım. İçinde yaşadığım bu yeni muhitin gerçek olduğuna bir türlü inanamıyorum. Zannediyorum ki *ferik* bir sahnenin bir gecelik prensesiyim...

Talih, servetçe bu kadar yükseğe hoplattığı bugünkü bahtiyarlarını yarın kucağından silkip atamaz mı?

Onun eski mağduruyum. Pek kısa süreliğine de olsa bu kısa iltifatına da teşekkür ederim. Meğerse biz kabukları içinde yaşayan salyangozlarmışız... Hayatı İstanbul ufukları arasına sıkışan kısımdan ibaret sanmak... Ah, ne bahtsızlık! Avrupalı kadınlar uçakla okyanusu geçmek için tecrübeler yaparken biz Yeşilköy ile Pendik arasında dolaşmayı dünya seyahati sanacak kadar uykudaymışız.

Her kabahati talihe yüklemekte, her zulmü ondan bilmekte pek haklı değiliz. Talihin de kanunları var. İnsanların çoğu bunlara dikkat etmeyi bilmiyor. Onlar tedbirde kusur edip de talihe iftiraya kalkışıyorlar. Mektebinizden diplomalı çok kokot yetiştirdiniz. Fakat bunların çoğu büyük kokot prensesi Diçeski'den öğrendikleri ince sanatın yolundan ziyade kendi azgın gönüllerinin, deli kafalarının havasında gittiler. Gözleri aşkın ateşiyle mercan gibi parlayan, öptüğü yeri çürüten, sardığı beli kütürdeten, ömrünün yirmi beşinci yılını süren sevda canavarlarının peşinden koştular. Alt alta üst üste, al sevda ver sevda, ah cicilerin cicisi canımın içi, aman da yalelli... Böyle oynaşla bir yatakta fırtınalar geçirmeyi kim istemez? Fakat böyle delikanlıların gönüllerinin dolgunluğu kadar cüzdanları da boş oluyor. En büyük geçimsizlikler yoksulluktan çıkıyor. Sonra bin bir felaket baş gösteriyor.

Ben şimdi kendi kendime yeni bir felsefe çıkardım. Onun prensibiyle yaşıyorum. Çirkin, güzel, genç, ihtiyar, Cenabıhak esas itibarıyla bütün erkekleri bir model üzere yaratmış. Sakat

olmadıktan sonra birbirlerinden o kadar büyük ne farkları kalır? Elverir ki yüreklerindeki sevda kandilinin yağı büsbütün tükenmemiş olsun...

Benim Arapçığımın (bu küçültme edatına gülmeyiniz) içinde kör kandil değil, vallahi hiç sönmez bir salamandra sobası[1] var. Doğduğu iklimin kızgın güneşi altında bereketlenmiş ateşli bir mizaç... Afrika'nın çöllerinde yakut rengindeki gün doğum ve batımlarını selamlayarak kızaran, yetişen hurmalar gibi uzun, narin ve tatlı...

Bu sıcak iklimin meyvesinden tadan, İstanbul'un cılız mahsullerine tenezzül etmez. Gözlerim onun koyu rengine alıştı. Şimdi beyazlar bana çiğ ve soğuk geliyor. Esmer ekmeğe alışmış olanlar francalayı tatsız ve kuvvetsiz bulurlar. Erbabınca asidenin[2] baklavaya tercih edildiği inkâr edilebilir mi?

Fakat baharatı kızgın bu Arap yemeğine idman edinceye kadar ağzım dilim kabardı. Çok sıkıntı çektim. Bakınız onu yavaş yavaş nasıl sevdim, size anlatayım. İşe her sabah aç karnına bir karabiber tanesi yutar gibi başladım. Gittikçe taneleri çoğalttım. İlk cilvelerimize şöyle giriştik. O, "Senin adı Anafor, bu çok tuhaf. Kim koydu sana bu?" Bu ilk soru cevaplarda ben biraz ezilip büzülerek, "Affedersiniz Ekselans, asıl adım bu değil" dedim. O, "Bana asıl adı bağışla" dedi. "Hatice" dedim. O da, "Hadicatü'l-kübra sallallahu aleyhi vesellem. Hadica... Ah anam Hadica... Gel, sarılayım sana, obeyim sana..." dedi.

Aman'ım uzun kulacıyla belimden kavrardı. Kendimi iri bir yengecin kıskaçları arasında bulurdum. O kuru Arap'ın dudaklarından o kadar çok salya boşanırdı ki suratıma bir bulamaç çanağı dökülmüş sanırdım. Sevgilim yalnız sarmakla, öpmekle kanaat etmezdi. Büsbütün erkekleşen kalın sesiyle, "Hadica sana bir şey söylersem olur mu?" deyince, "Naam yâ seydî..."[3] derdim. O da, "Sen bana niçin sarılmaz? Ellerini belimde koy, ob bana, ob bana, ısır bana..." derdi.

---

1 İçinde kömür yakılan seyyar soba.

2 Arap mutfağına ait hem bir tatlı hem de bir yemek adı.

3 (Ar.) Buyurun efendim.

İdmanımın ilk devrelerinde bu sarılmaları midem pek kabul etmedi. Arap'ın ricalarını çok gönülsüz, gevşek gevşek yapabiliyordum. O bana tekrar, "Butun kuvvetle niçin bana sıkmaz, kırmızı dudak, beyaz dişlerle niçin bana ısırmaz?" deyince ben, "Ah Ekselans, bilseniz sizi o kadar seviyorum ki... Nazik vücudunuzu incitirim diye sıkmaya, öpmeye kıyamıyorum" derdim. O bunun üzerine, "Ve mine'l-garaib,[1] ben nazik? Ben katı basdırma gibi, sen, sen yumuuşak, tatlı, rahatü'l-hulkum...[2] Ben sana böyle hep babuşlarıyla yutsam doyamam..." derdi.

Vücutlarını hırpalatmaktan hoşlanan kadınların Arap'a varmalarını tavsiye ederim. Bu seviş başka seviş! Hiçbir milletin erkeğinde bu kadar ateşlisini düşünemem. Kendi mübarek vücuduna pastırma diyor. En büyük bir şair de teşbihte ancak bu kadar isabet gösterebilir. Evet, pastırma, hem de bildiğimiz o sığır pastırması değil. Ondan çok katı, hazmı çok ağır bir hayvanın pastırması... Evet, pastırma, fakat bunu tekmil çemeniyle, keskin sarmısaklı kokusuyla düşününüz.

Arap'ın sevda cenderesinde sıkıştırıla sıkıştırıla, mıncıklana mıncıklana vücudumun itiraf edilemeyecek yerleri nasır bağladı. Henüz âşığım kadar pastırmalaşamadımsa da hahambaşının sucuğuna döndüm. Herkes sanatının haddelerinden geçerek incelmeli, pişmeli değil mi? Ben sevgilimin aşk kazanında fıkır fıkır kaynıyorum. O kadar birbirimize karışarak hallihamur ve yekvücut olduk ki ben biraz esmerleştim, o biraz beyazlaştı. Ben şimdi biraz tarçın, kakule kokuyorum. O, kolonyalarla biraz kokusunu değiştirdi. Ben nasırlaşarak katılaştım, o yorgunluktan yumuşadı. Kanımızı, bünyemizi, mizacımızı yavaş yavaş değişiyoruz. Saflaşma denilen şey bu mudur? Bilmem ben ne vakit bütün bütün Arap olacağım, o beyaz ırka dönecek? İşte bu mucizenin gerçekleşmesine kadar ikimiz de çalışacağız.

Sabahları beni uykudan bir uyandırışı vardır! "Hadica aç gozlerinden obeyim" der. Uyanırım. *Aman*'ımın midesi bir değirmen gibi çabuk öğütür. Akşamdan ne kadar doysa sabahleyin yine acıkmış uyanır. Onun ilk kahvaltısı benim.

---

1 Şaşılacak, acaip şey.
2 Lokum.

Vücudum, kollarının cenderesi içinde çatırdar... Sonra göğsümü karıştırarak, "Hadica koy benim ağzımda bu turunçları..." der. İşte en zoru budur: Bu ihtiyar malağı sabahleyin aç karnına emzirmek... O keyfinden bayıla bayıla mışıl mışıl emerken benim içim gıcıklanır, kabarır, bulanır. Bu süt kuzusu son derece büyük bir zevklenmeyle süzgün süzgün yüzüme bakarak, "Oh ya Rabbi şukur. Lezizun mine'l-asel ve'l-kevser...[1] Artık hiçbir maraz bende gelmez. İçimde şifa ve hayat doldu."

Şimdi onu seviyorum. Meşin gibi vücudun da başka tadı var. Arap'ımı öptükçe ağzımı Portoyla,[2] şampanyayla çalkalaya çalkalaya bu sevdaya idman ettim.

*

Bu obur çocuğu doyurup memnun ettikten sonra prenseslik hayatım başlar. Bois de Boulogne Avenue'sünde[3] Prenses Otel'de oturuyoruz. Yalnız ikimizin otel masrafı günde bin frangı geçiyor. Emrimize amade hususi otomobilimiz var. Varlık nimetleri, elmaslar, servetler içinde yüzüyorum. İnanınız Paris'in en *monden*, en şık, en lüks, en gıpta edilen kadını şimdi benim...

Sabahleyin banyomu yaptıktan sonra masöz gelir, beni kurular, etlerimi tatlı tatlı yoğurur. Damarlarımı, sinirlerimi ezer. Arkasından pedikür, manikür, kuaför gelir. Sonra *fam dö şambr*[4] sabah *promnad*'ı[5] için gerektiği gibi beni giydirir. Paris'in en yüksek modaevleri camekânlarına *demye kri*, yani son moda olarak ne kıyafet koymuşlarsa işte ben öyle süslenirim.

Kahvaltıdan sonra otomuza bineriz. Etoile Meydanı'ndan Champs-Elysees Avenue'sünden,[6] Concorde Meydanı'ndan, Tuileries'den dış ormanlara kadar bir uçuşumuz vardır.

Paris'in tiyatroları, operaları, sinemaları, müzeleri, kütüphaneleri, tarihi sarayları, ilmi ve eğlence yerleri gezmekle bitmiyor. Seyredilmekle bunlara doyulmuyor...

---

1 Kevserden ve baldan daha lezzetli.

2 Portekiz'de yapılan kokulu meşhur bir şarap.

3 Boulogne Korusu Bulvarı. Paris şehir merkezinin batısında yer alan büyük bir park.

4 (Fr. *femme de chambre*) Oda hizmetçisi.

5 (Fr. *promenade*) Gezinti.

6 Şanzelize Caddesi.

Mahmud El-Mekki'nin Mısır'da ihtiyar bir karısı ve yetişkin oğulları, kızları var. Babalarının genç bir metresle sefahate kapılarak servetine tırpan atmakta olduğunu duymuşlar. Pek ziyade telaşa düşmüşler. Geçenlerde bürosunun[1] üzerinde unutmuş olduğu Arapça bir mektup elime geçti. Bu lisanı biraz öğrendim. Fakat böyle kitap, mektup okuyacak kadar değil. Şöyle üstünkörü şavulladığıma[2] göre, babalarını Mısır'a çağırdıklarını biraz da acı serzenişlerde bulunduklarını anladım. Onlar istedikleri kadar davet ve şikâyet etsinler. O benim sevdama perçinlendi. Artık ayrılamaz. Farzımuhal olarak terk edilsem bile üzerimdeki bugünkü mücevheratla ferah fahur on sene daha yaşarım. Aman'ım simaca başka bir ırktandır ama vicdan ve terbiyece çok medeni adamdır. Bana hayatta olduğu müddetçe *rant*[3] yapacağını ve ihtiyar karısının vefatında nikâh edeceğini söylüyor.

Geçenlerde Longchamp'a[4] at yarışlarına gittik. Orada koşuya çıkan hayvanlar için bahis koyuyorlar. Benim böyle şeylerden henüz pek anladığım yok ya... Çok sevimli matmazelin biri yanıma gelerek, "Ben Lili için koydum. Siz de bunu tercih ediniz. Aldanmazsınız. Çünkü Lili'nin babası Arap, anası İngiliz'dir. Göreceksiniz, mutlaka bu soyu melez kazanacaktır" dedi. Matmazeli çok sevdim. Bu Arap ve İngiliz aşlaması Lili için kaydoldum. Yarış oldu. Oh, uğurlu hayvan... Bana iki yüz elli bin frank vurdu.

Maman, bu piyangodan elli bin frangı yurda naçiz bir hediye olarak gönderiyorum. Kabulünü rica ederim. Böyle ehemmiyetsiz bir parayla yurda borçlu olduğum şükranımı eda etmiş olamam. Emin olunuz sizi hiç unutmayacağım.

Sevgili anneciğim, sizin ve muhterem Prenses Diçeski'nin mübarek ellerinizden ve çok hasret kaldığım kardeşlerimin gözlerinden öperim.

Paris, Avenue de Boulogne, Prenses Otel

Hatice Mahmud El-Mekki

---

1 Yazı masası.

2 (Argo) Şakullemek; göz gezdirmek, yoklamak.

3 (Fr. *renté*) Gelirli, geliri olan.

4 Hipodrome de Longchamp: Paris'te 1857 yılında açılmış olan hipodrom.

5

Bu mektup, böyle bir şansa konmak için kokot adaylığıyla yurtta bekleyen kızların üzerinde büyük bir tesir yaptı. Yıldızı parlak, dâhi bir öğrenci yetiştiren bir profesör gururuyla Ulviye Melek'in koltukları kabardı. Müdire, mevcut pansiyonerlerine bir göz gezdirerek başı önünde düşünen Ferahnak'a hitaben:

— Gördün mü kızım? Arap çorap diye beğenmeyerek iltifatlarından kaçıp da bir meddah gibi ortada taklidini yaptığın Mahmud El-Mekki Hazretleri'nin nasıl bir servet madeni, sivilize,[1] lütufkâr, nadir bir zat olduğunu şimdi anladın mı?

Ferahnak titrek, sivri bir sesle:

— Neme lazım benim, ne olursa olsun...

— Nasıl neme lazım? Burada niçin bekliyorsunuz? Acaba içinizden hanginize böyle bir istikbal nasip olabilecek?

— Ben bu türlüsünü istemem. Ne Şam'ın şekeri ne Arap'ın yüzü...

— Yavrum bunlar bayat lakırdılar... Büyükanalarınızın kullandıkları atasözleri. Şimdiki hayata yeni vecizelerle girmeli...

— Mektuptaki pohpohlara tamamen inanmadığıma emin olabilirsiniz. Zavallı Anafor, adını Hatice Mahmud El-Mekki'ye çevirmekle bahtiyar oldum sanıyor. Arap'ı öptükten sonra ağzımı Portoyla, şampanyayla yıkıyorum dediğine dikkat etmediniz mi? Zavallının öğürtüsünü ta buradan duyar gibi oluyorum. Mektubun diğer kısımlarında da çok mübalağa var...

— Kızım yanlış düşünüyorsun. Mektupta mübalağa değil, bilakis tevazu var. Elli bin frangı önümüze birkaç lira ehemmiyetsizliğiyle atıverişinden servetinin derecesini anlamalısın. Mektebimde Anafor gibi kokot nadir yetişir; ihtiyar demedi, Arap demedi, beğenilip çağırılınca kız göz-

1 Medeni, uygar.

lerini yumdu. Talihinin işaretine koştu. Kadınlığının bütün ferasetiyle *aman*'ını memnun etmeye uğraştı. Bahtiyar etti ve oldu...

İşveliliğe ilişkin evrakla yurda kabul hakkında birkaç dilekçe okundu. Günün işlerine dair kararlar verildikten sonra Prenses Diçeski kokotluk dersine şöyle başladı:

— Erkek Karşısında Kadın: Bu mühim vaziyet üzerine düşünmüş veya düşünen dünyada pek az Havva kızı vardır. Ben bu başlık altında, *amur* mazeretiyle kadına karşı kurulan tuzaklardan, yapılan tehlikeli oyunlardan bahsedeceğim. Filozofların bu konuda duyguları sığdır. Mevzuya samimiyetle yanaşamazlar. Bunu ancak erkeğin canavar pençesi altında yerden yere çarpılarak sinesi, kalbi kanamış kadınlar bilirler.

Kızlarım! Gençliğin toy mevsiminde sevmek tehlikelidir. Çünkü erkek bu yaylakta evvelce pek çok kuzunun canına kıymış bir aç kurttur. Senin masum yüreğinin de kanını emer ve sonra sevdiği vücudu posa halinde bırakıp gider. İşte böyle birçok kız ilk samimiyet ve saflıklarının kurbanı olur. Siz iştahlılarınızın karşısında aşk oyunculuğuna çıkacak sanatçı adaylarısınız. Fakat bu oyunu nerede öğrendiniz? Tiyatrolarda seyrettikleriniz sırf teoriktir. Romanlarda okuduklarınız aşkın kendisi değil, gözlerinizin önünden geçen onun yalan yanlış bir hayaletidir. Bunu içten bilmek için çekmek, bizzat bir ıstırapla yaşayarak hissetmek lazımdır. Aşk bir hastalıktır diyorlar. Kendi hükmümce bu, cinnet türlerinden biridir. Çünkü en evvel aklı, muhakemeyi, tedbiri, iradeyi, tahammülü yok ediyor. Dünyada hükümran olan hep onun gerçekliği, zorbalığı, gariplikleri, fantezileridir. Sevdasız gönül, ateşsiz bir sobaya benzer. Ve tıpkı bir sobada olduğu gibi, ona atılan yakacaklar yanar geçer. Onu yeniden doldurmak, kaloriyi tazelemek gerekir. Âlemin başlıca meşguliyeti de zaten işte bu ocakçılıktan ibarettir. Damarlarını bu ateşle doldurup boşaltırlar. Evlilik kalorisi hararetini kaybettikten sonra çiftin gözleri zevk aramak için dışarıya kayar... Bu, hayatın önüne geçilmez bir

düşkünlüğüdür. Ahlak, bu düşkünlüğün ayıplarını örtmeye memur ikiyüzlü, sersemce bir jandarmadır. Çünkü bu örtü altında bütün hareketlerin şekilleri dışarıya seçtirilerek her şey oynanır...

Kızlarım! Dikkat ediniz. Bütün komediler, bütün dramlar bu kaynaktan, bu membadan çıkar. Bütün yazarlar ilhamlarını bu gönül maceralarından alırlar. Bütün oyuncular kendilerini bu asıllara benzetebildikleri kadar alkışlanırlar. Mösyönün aklı metresinde, madamın zihni *aman*'ındadır. Koca, ailesinden ziyade metres için kazanır; kadın, kocasından ziyade *aman*'ı için giyinir. Onlara tesadüf etmek için kolpolar[1] yapılır. Sırdaş dostlar arasında geçen en önemli sözler şunlardır: "Ah, benimkini bir haftadır görmedim. Gözümde tütüyor. Bu kısa ayrılık süresi bile bana bir seneden uzun geliyor. Hasretine hiç dayanamıyorum." "Büsbütün ayrılırsan ne olacak acaba?" "Aklıma getirme, çıldırırım." Bütün sözler böyle "benimki, seninki" üzerinedir. Eşlerden, derin bir bıkkınlığı özetleyen yüz buruşukluğuyla bahsedilir. Her günün en mühim, en meraklı dedikodu sermayesini *aman*'larla metresler arasında geçen olaylar teşkil eder. Herkes kendi gönül sırlarını saklamaya uğraştığı kadar, başkalarının gizli maceralarını karıştırmaktan zevk alır.

Erkek, aşk gıdasına ihtiyacından çok fazla avlanmak merakıyla dolaşan bir avcıdır. Bazıları av peşinden koşmak meşgalesinden o kadar hoşlanırlar ki hep bu eğlencenin havailiklerine dalarak asıl maksadın aşk olduğunu unuturlar. Şimdi geçen dersin soru cevabını yapacağım. Kızım Nasib ayağa kalk ve söyle. Huysuz erkeğin mizacını düzeltmek için ne yapmalıdır?

— Yüz bulunca her erkek zorba ve hırçın olur. Huysuzluk doğuştan mıdır, sonradan mı oluşmuştur, araştırmalı. Doğuştansa düzeltmesi zordur ve uzun zaman ister. Uğraşmaktansa böylelerini atlatmak evladır. Sonradan oluşmuşsa

1 (Argo) Dalavere.

sebeplerini araştırmalı... Meme için ağlayan dilsiz çocuklar gibi tabiatları muammalı bazı erkekler arzularının kadın tarafından keşfedilmesini bekleyerek huysuzlanırlar... Zekâca erkeğe üstün olan kadın, bu arzulardan işine gelenleri anlar ve gelmeyenleri anlamamış görünür.

— Bazen erkekleri hoyratlıklara sevk eden bu densizliklerin çoğunlukla sebepleri nedir?

— Hislerini arzularına göre tatmin edememiş olmaları yahut içlerinde gizli bir kin ve kıskançlık kaynaması veya bıkkınlık, doygunluk asabilikleri...

— Erkeğin gösterdiği hoyratlıkların bunlardan hangisine ait olduğunu fark edebilir misin?

— Evet...

— Söyle...

— Eğer hoyratlık erkeklik hissinin tatmin edilememesinden ileri geliyorsa erkeğin somurtkanlığında ya bir mazlumluk hali veya hiddet ve şiddetinde terbiyecisi önünde böğüren bir canavar azgınlığı vardır. Kadın elindeki aşk bagetiyle çok defa ona emrettiği taklağı kıldırtabilir. Çünkü gözlerindeki sahte hiddetin altında yanan şey taşkın bir arzudur, şehvettir. Asabilik doygunluktan, bıkkınlıktan geliyorsa bu, kadın tarafından çabuk keşfedilmesi lazım gelen mühim bir meseledir. Bu hal kadının zaafından doğan bir neticedir. Sevgilisini kendinden bıktıran, usandıran kadının saflığına, idaresizliğine acınır.

— Erkeğin tekrar gönlünü ateşlemek için ne yapmalı?

— Bu çok zor ve çoğunlukla icrası hemen hemen imkânsız bir iştir. Bu kendini sevda dengesinde düşürecek kadar akılsızlık gösteren bir kadının başarabileceği bir oyun değildir...

— Ne yapmalı? Yalvarmalı mı?

— Hayır, katiyen. Yalvarırsanız erkeği büsbütün kaçırmış olursunuz. Son derecede metanet göstermeli. Gelip sizi görmüyorsa arkasından gitmemeli, aramamalı, sormamalı. Fakat çok seven gönüller için bu tahammül olunmaz bir felakettir.

— Buna tatbik edilecek hiçbir çare yok mudur?
— Bir tek vardır...
— Nedir söyle...
— Kıskandırmak. Size edilen ihmale karşı son derecede kayıtsız görünmekle beraber derhal başka bir *aman*'ın kolları arasında yaşadığınızı ona hissettirmek. Alphonse Daudet'nin *Sapho* romanı bu hakikati ispat eden kuvvetli bir tezdir.
— Bu usulde daima başarı kesin midir?
— Hayır. Büsbütün giden olur, geri dönen olur. Fakat pişmanlıkla dönen, eskisinden ateşli bir aşkla uzun müddet sadık kalır.
— Aferin kızım, *bon puan*, otur yerine. Ferendaz sen kalk!
Ferendaz:
— *Madam la princesse* affedersiniz, dersi yapamadım.
— Niçin?
— Geçen hafta *klas*'ta[1] bulunamadım.
— Nerdeydin?
— Uygulama görmeye gitmiş, teoriye yetişememiştim.
— Cazibe...
— *Prezan*...[2]
— Dersi hazırladın mı?
— Oldukça...
— Söyle, gözüne kestirdiğin bir erkeği elde etmeye nasıl başlarsın?
— Lakayt görünürüm. Evvela hissimi ona hiç sezdirmeden dikkatini çekmeye uğraşırım.
— Nasıl uğraşırsın?
— Kıyafetimle, nezaketimle, zarafetimle, zekâmla... Bir kere onun gönlünde ufacık bir yer edindim mi gözden göze hafiften kıvılcımlar uçuşur. Sizden öğrendiğim şekilde bu bakışlarla konuşmaya başlarım.
— Erkeğin gözünde nasıl değer kazanırsın?
— Ağır ağır... Kadın kendine çok zor fethedilir bir kale değerini vermeyi bilmelidir.

1 (Fr. *classe*) Sınıf, derslik.
2 (Fr. *présent*) Burada.

— Nasıl?

— Başarının hemen hemen imkânsız olduğunu anlatır güçlükler icadıyla. Muradına ermek isteyen bir erkeği ilk hücumlarında ne kadar çok yorarsan, üzersen onun gönlündeki aşkını o kadar kökleştirmiş olursun...

— Onu büsbütün ümitsizliğe düşürmekle elinden kaçırmaktan korkmaz mısın?

— Buna *artistikman*[1] nazlanma derler. Bir taraftan yemler, bir taraftan zora çekersin...

— İşte kokotluğun incelikleri... Biraz daha incelelim. Mesela sen aile kızı değilsin. Ortaya çıkmış bir mal gibisin. Bu kadar nazlanmayı hangi mazerete yüklenerek yapabileceksin?

— Oh, kendimi o zamana kadar hiç aşkla temas etmemiş gibi satmaya uğraşırım.

— Daha başka türlü nazlanma, üzme usulleri yok mudur?

— Bilmiyorum.

Prenses sınıfa göz gezdirerek:

— İçinizde bilen varsa söylesin.

Ağızlardan kulaklara bir fısıtı dolaştıktan sonra Ferahnak:

— Müsaade ederseniz size küçük bir olay anlatayım.

— Anlat.

— Buraya gelmezden evvel bir kız tanıdım. Bu, mektepten çıkma değil, anadan doğma kokottu. Türlü türlü olaylarıyla bir artist gibi şöhret oldu. Erkekler onun için bayılırlar, çıldırırlardı. Birçok kimse onun yaman bir büyücü olduğuna inanıyordu. Bir mirasyedi beyi tam iki sene arkasından koşturduktan sonra karısını boşattırarak nihayet ona nikâhla varmayı başardı. Bu başarıyı nasıl kazandığını anlatmasını rica ettim. "Pek kolay" dedi, "Onu üzdüm üzdüm, ölecek bir hale getirdim. Nihayet kendimi onun zihninde bir saplantı yaptım." "O kadar

1 (Fr. *artistiquement*) Artistik, sanatlı.

uzun müddet nasıl üzdün?" dedim. O da "Erkek elde edinceye kadar yalvarır. Eğer seviyorsan sonra sen onun esiri olursun. Onun yılmaz hücumlarına karşı her gün verdiğim nutuk şuydu: Erkeğin başarısı sayılan bu fiil kadın için bir düşüştür. Aşk, melek gibi kalmak şartıyla aşktır. Bozulunca çirkef olur. Doğru düşünülürse bu çirkin şey erkek için de bir bayağılık sayılmalıdır. Çünkü bir erkek hasmına hakaret etmek istediği vakit 'ananı bilmem ne yapayım' küfrünü savurur. Şu halde bu çok ayıp tecavüz en çok sevilen bir kadın hakkında nasıl reva görülür? Şimdi birbirimizi seviyoruz. Bu gönül ateşlerimizin üzerine niçin soğuk su dökelim. Belki bu tatminden sonra yüz yüze bakamayacak kadar birbirimizden iğreniriz. Beni cidden seviyorsan gece gündüz bu ateşini söndürme çaresini düşünmezsin. Aşkını sözle değil, eylemle ispata çalış. Benim aşktan anladığım mana budur. Hem beni sevdiğini iddia ediyorsun hem düşmeme çalışıyorsun. Bu iki zıt şey birbiriyle bağdaşmaz. Ebedi aşklar platonik olanlardır. Şehvet aşkın kolerasıdır. İşte bu nutukla her gün *aman*'ımı kendimden üç arşın uzakta tuttum..." dedi.

Prenses:

— O da pek ileri varmış. Asıl maksat *amur* ile hiç temas etmemek değil, kendini bıktırmadan sevdirmektir. Yalnız şu var ki erkeğin gözlerinde arzu hissinin parladığını görünce rahatsızlık vesaire türünden derhal bir mazeret, fakat makul şekilde bir mazeret icat ederek onu yaklaşmaktan mene uğraşarak bu suretle iştahını bütün bütün tutuşturmuş olursunuz. Yoksa daimi platonik bir *amur* iddiasıyla iş yürümez.

Talebelerin arasından bir ses:

— Oh kuzum, bu da çok tuhaf... Gençlik için platonik aşkın manası alaydan başka bir şey değildir. Bu zamanda sırf karşıdan yüzüne bakmak için sevgili arayan insana tesadüf edilebilir mi? Bu platonik aşk eski zamandan kalma bir masal. İsmi var cismi yok bir Anka. Kuvvetten kalmış ihtiyarların uydurdukları bir düşünce.

Prenses:

— Darılırsanız nasıl barışırsınız?

Cazibe:

— Hiç yüzüne bakmam. Kendi pişman olup da yalvarıncaya kadar surat ederim.

— İstediğiniz bir şeyi yaptırmak için nasıl hareket edersiniz?

— Yoktan bir bozgunluk çıkararak hırçınlanırım. Sözümü kabul ettirtinceye kadar güler yüz göstermem...

Ders bu şekilde iki saat devam etti. Talebeler arasında dinleyici sıfatıyla bulunan İrfan Yekta'yı rahatsız eden bir düşünce aldı. Bu yeni ilimden onun da istifade edeceği hikmetler yok değildi. Fuhuş ufkundan çağdaş bir felsefe doğuyordu. Bunun psikolojiyle, fizyolojiyle, moralle, sosyolojiyle olan sıkı ve nazik irtibat noktalarını kimse reddedemezdi. Bugün Kokotlar Mektebi'nde atılan bu temel üzerine muazzam binayı geleceğin filozofları kuracaklardır. Bu temelin çok sıklete tahammülü vardır. Stendhal'ın aşk üzerine olan büyük kitabı, Balzac'ın *Physiologie du Mariage*'ı[1] belki bu ilmin nüvelerini teşkil eden ana eserlerdendir.

Güya toplumsal bazı hakikatlerin teşhiri için yazılmış öyle meşhur eserler vardır ki bunlar iffetin, masumiyetin, sadakatin, evliliğin cephelerinde patlayan birer bomba mahiyetini almışlardır. Evet anladık. Toplum içinde karılarını aldatan kocalar, kocalarını aldatan karılar var. Fakat sadakatle yaşayan çiftlerin varlıklarını büsbütün inkâr edebilir miyiz? Gönüllere bulantı getiren bu namussuzluk faraşının süprüntülerini her gün ortaya saçmaktan ne fayda bekleniyor? Bu artistik teşhirler, birbirine kalben bağlı kalmış karı kocalara da kötü örnek teşkil edecek reklam hizmetini görmezler mi? Bu hastalığın topluma yayılmasından niçin korkulmuyor?

İrfan Yekta şimdi böyle düşünüyordu. Kocalar karılarını zapt edemezlerken, o metresine bütün bütün nasıl sahip ola-

1 Evliliğin Fizyolojisi.

bilecekti? İşte olamamış, kıskançlık galeyanıyla ne yaptığını bilmeyerek onu elinden kaçırmıştı. İyi hareket etmemişti. Bir kısım bedbaht kocalar bile karılarının bazı hazmedilmez vakaları önünde sabra ve ihtiyatlı davranmaya mecbur kalmıyorlar mı? Sevgilisi Şefkat genel ahlaka aykırı yaşamak için Kokotlar Mektebi'nden diploma almaya çalışan metreslik kızlardan biri değil mi? Kendisi de Kokotlar Mektebi'nin kanunlarına uymayı kabulle bir müddet onların arasında aynı ahlaksız havayı teneffüs ederek yaşamamış mıydı? Fakat kıza fazla tutkunluğu dolayısıyla hep bunları kaçınılmaz felaketler şeklinde görüyordu.

Şefkat neredeydi? Niçin *klas*'ta yoktu? Kendine yeni bir oyun oynamak için mi kızı ondan gizliyorlardı?

İrfan tekrar kıza sahip olmak için eski hayatın kepazeliklerine razı olacaktı. Fakat bu defa çok ağır şartlarla kabul edileceğe benziyordu. Bu defa galiple mağlup anlaşması yapılacaktı. Önseziyi andırır pek acı bir duygu, içinden böyle diyordu.

Bugün nefret ettiğimiz bir şeye yarın mecburen taraf olmak, bugün ahlaksızlık saydığımız bir fiilin yarın akıntısına kapılarak fenalara karışmak...

Kızın yüzünü görünce kendinden geçerek, hep olanları unutacak, galiba her şeyi kabul edecekti.

6

Ders dağıldıktan sonra İrfan Yekta süklüm püklüm bir heyecan solgunluğuyla Müdirenin yanına girdi. Ulviye Melek delikanlının halindeki perişanlığa dikkat etti. Fakat eski muamelesini hiç bozmayarak:

— Buyurunuz İrfan Beyefendi. Birkaç zamandır bizi unuttunuz. Dostluğunuza alışmış olanlara bu yokluğunuz ağır geliyor. Fakat ne oldunuz, rahatsız mıydınız? Sizi biraz zayıflamış ve solgunca görüyorum...

— Evet, bir soğuk algınlığı...

Bu yalan, İrfan'ın ağzından, aldığı soğuktan daha soğuk çıktı. Fakat ne yapsın birdenbire başka söz bulamamıştı. Bir iki yutkundu. Ulviye Melek ağız açmıyor, sözünü karşısındakinden bekliyordu. İrfan Yekta, Şefkat'in nerede olduğunu sormak için çıldırıyordu. Fakat söz sırası gelmeden bu soruya atılmanın münasebetsiz olacağını düşünüyor, bu asabi halleriyle kadının gözünde daha *ridikül*[1] olmaktan korkuyordu. Şefkat'i aşağılayarak terk edip gitmemiş miydi? Şimdi onu sormaya ne hakkı vardı? Fakat konuşmaya mecali kalmamış gibi büsbütün susmakla da heyecanının derecesini ölçtürmüş olacaktı. Oraya niçin gelmiş olduğunu düşündü. Gelmesindeki asıl sebep Şefkat, zahiri sebep de para, hesap görme meselesiydi. Bu sebeple bu konudan söz açmak üzere ve sesindeki titremeleri yutarak kaybetmeye uğraşa uğraşa başladı:

— Ulviye Melek Hanım, pansiyonunuzda hayli müddet yaşadım. Her ne zaman hesap görmek istesem bir bahaneyle bunu ertelerdiniz.

— Beyefendi beyhude yorulmayınız. Üzülmeyiniz. Aramızda hiçbir hesap meselesi yoktur. Rica ederim bunu geçiniz...

— Beni bedava mi kabul etmiştiniz?

— Estağfurullah, bu şekilde sizi bir minnet altında bırakıyormuşum gibi bir fikre kapılmayınız...

— Bu nasıl olur efendim! Ücret kabul etmemek beni zorla minnet altında bırakmaya uğraşmak demektir. Bundan bir üçüncü mana çıkamaz.

— Beyefendi oğlumuz, hiç sinirlenmeyiniz. Siz burada bedava yaşamadınız. Arada bir hesap var fakat bunu sizinle görmeyeceğim.

— Ya kiminle göreceksiniz?

— Amcanız beyefendi hazretleriyle...

— Bu amcamın çok canını sıkan bir meseledir. Macerayı onun huzurunda bu şekilde de deşerek tacizde ileri varmayınız.

---

1 (Fr. *ridicule*) Gülünç.

— Merak etmeyiniz. O kadar yol yordam bilmez bir kadın değilim. Ben bu işi onu taciz değil, memnun ederek göreceğim. Artık bu meseleye dönmekte ısrar göstermeyiniz. Şimdi başka şey konuşalım... Zavallı Şefkat'i hiç sormuyorsunuz...

İrfan Yekta'nın yüreği telaffuz edilen ismin heyecanıyla birkaç defa hızlı hızlı çarptı. Sonra durur gibi oldu. Benzinin ani kaçıklığından Müdire'ye bile bir korku geldi.

İrfan anlaşılır anlaşılmaz zayıf bir sesle Müdire'nin tabirini tekrar etti:

— Zavallı mı?

— Evet, zavallı...

— Niçin? Ne oldu?

— Siz onu terk edip gittiniz...

İrfan bu hükmü tasdik edemedi. Sustu. Müdire devam etti:

— Bu terk edilişten sonra kızın düştüğü üzüntüyü görmeliydiniz. Bunu size tarif edemem ki...

Pişmanlığını itiraf etmek için delikanlının yüreği titriyor fakat edemiyordu.

Müdire:

— Siz ona acımadınız. Ben acıdım. Fakat benim acımam kaç para eder. Bir gün acırım, iki gün acırım. Üçüncü gün onu besleyecek bir erkekle baş göz etmeye mecburum. Ve öyle yaptım.

Asılarak idam edilmiş gibi İrfan'ın boynu bir tarafa çarpıldı. Gözlerinde bir can çekişme durgunluğu belirdi. Şu kısa soruyu kekeledi:

— Ne yaptınız?

— Ali Vahit Bey'e gönderdim.

— Gitti mi?

— Gitmemek için çok ısrar etti. Yalvardı. Fakat burada onun turşusunu kuracak değilim ya! Bilhassa öyle kara sevda getirmiş gibi hazin suratlı kızlar bana yaramaz. Bu evde ben neşe, sevinç isterim. Gittiği yerde belki hoşlanacağı delikanlılara tesadüf eder de güler eğlenir, açılır diye gönderdim.

İrfan hemen Ulviye Melek'in gırtlağına atılmak için damarlarında şahlanan galeyana zor direniyordu. Karının bu acelesini protesto etmeden kendini alamayarak:

— Çok fena etmişsiniz...

— Onu hâlâ seviyor muydunuz?

İrfan gözlerinden süzülen iri yaşları zapt edemedi. Bu sessiz cevap karşısında Müdire sahte üzüntüsüne gerçek görüntüsü vermeye uğraşır bir telaşla:

— Onu hâlâ böyle şiddetle sevdiğinizi anlayamamıştım. Ne bileyim ben! Fakat Beyefendi, gençsiniz, birbirinizi çabuk unutursunuz. Şimdi sizin ayda bir yâr değiştirme zamanınız. Şefkat gittiyse burada daha güzelleri var... Hiçbirini esirgemem. Hepsi sizin beyim.

— Lütufkârlığınıza teşekkür ederim. Fakat Şefkat'ten başkasını istemem...

— Şimdilik bu mümkün değil...

— Niçin? Kızı geri getirtemez misiniz? O da beni istiyorsa elbette gelir...

— Getirtemem, mümkün değil.

— Niçin canım?

— Maceranın alt tarafını size daha anlatmadım.

— Maceranın alt tarafı ne oluyor?

— Ne olacak, felaket! Şefkat buradan gittiğinin ertesi günü yeni *aman*'ının evinden kaçmış...

İrfan nefes almasını unutarak:

— Nereye?

— Kim bilir? Arıyoruz, arıyoruz, bulamıyoruz. İş zabıtaya[1] aksedecek diye korkuyorum. Olay duyulursa yurdumuz aleyhine propaganda yapmak isteyenlerin çok işlerine yarar...

— Hanım, niçin bir canın kıymetinden önce yurdunuzun şöhretini düşünüyorsunuz?

— Düşünürüm çünkü o kaybolan gibi benim başımda çok can var. Yurdumuzun işi bozulursa onlara kim bakacak?

---

1 Eskiden güvelik ve asayişi sağlamakla görevli kolluk personeli, polis ve jandarma.

— Buradakileri bırakalım şimdi ortadan yok olanı arayalım. Bu kaybolma için ne düşünüyorsunuz? Şefkat'in sığınacağı yerler nereler olabilir?

— Ne bileyim, İstanbul büyük!

— İntihar aklınıza gelmiyor mu?

— Buna çok ihtimal vermiyorum. O kız hemen canına kıyacak kadar budala değildir.

— Ailesinden hiçbir kimse kalmamış mıdır?

— Ailesi asil fakat çok düşkün ve neredeyse hiç kimse kalmamış gibidir. Uzaktan uzağa bazı akrabaları var. Onlara haber gönderdim. Görmediklerini söylemişler.

İrfan Yekta tutulduğu nöbetle ateş gibi yanan iki avucunun içinde beynini sıkarak gözlerini boşluğa verip düşünmeye başladı.

Ulviye Melek bu büyük üzüntü karşısında bir müddet sustuktan sonra:

— Beyefendi o kadar üzülmeyiniz. O kız nereye gitse aç ve açıkta kalmaz. Sıcak bir koyun bulur...

— Beni büsbütün çıldırtmak için böyle söylüyorsunuz!

— A Beyefendi, siz onu döverek insafsızca terk ettiniz. O kız gençliğiyle, güzelliğiyle geçinmek mecburiyetindedir. Şimdi istiyorsunuz ki kimse yüzüne bakmasın da viraneye bırakılmış bir kedi yavrusu gibi tam bir terk edilmişlik içinde ölüp gitsin.

— Şimdi bırakınız bu sözleri de bana bu Ali Vahit Bey olacak herifin adresini veriniz.

— Ne yapacaksınız?

— Kendilerine teslim olunan bir kızı nereye kaçırmışlar, soracağım. Buradan kaçtı gitti demekle mesuliyeti üzerlerinden atamazlar. Türlü türlü fenalıklar olması ihtimali vardır. Akla çok şey gelir...

— Beyefendi onlar haşarı kimselerdir. Bu adamlarla bir maceraya girişmekten lehinize bir netice beklemeyiniz...

— "Bu adamlar" tabirinde bir kalabalık var. Kaç kişi bunlar?

— Kolektif iş gören birkaç arkadaştırlar.

— Siz kızı kolektif bir şirkete mi gönderdiniz? Zavallı Şefkat! Niçin kaçtığının sebebini şimdi anlıyorum. Bir Arap kısrağının birkaç sahibi olduğunu bilirdim. Fakat bu şekilde bir sahipliğin bir gün gelip de medeni kadınlara da uygulanacağını düşünemezdim.

— Kederle taşıyorsunuz. Meselenin bu kadar büyütülecek bir tarafı yoktur.

— İşin içinde bu düşündüğüm fenalıklar yoksa adresi benden niye saklıyorsunuz?

— Gidip bu adamlara çatacaksınız. Onlar nazik kimseler değildirler. Size kaba bir şekilde mukabele edecekler. İş büyüyecek. Sizi esirgediğim için adresi söylemek istemiyorum.

— İsterseniz söylemeyiniz. Ali Vahit... Kumpanyayı bulmak için bu isim bana yeterli. Şimdi çıkayım Galata'yı, Beyoğlu'nu bir dolaşayım. İki saat sürmez.

— Peki Beyefendi, yorulmayınız. İşte adresi: Galata Bankaaltı, Demirciyan Hanı, Numara 18, Telefon 326...

— Teşekkür ederim.

— Mademki meseleden bu kadar şüpheleniyorsunuz, Ali Vahit'i şimdi telefona çağırıp görüşeyim de işitiniz.

Ulviye Melek telefonu açıp numarayı bulduktan sonra:

— Alo!

— Alo!

— Kimsiniz efendim?

— Ali Vahit... Ya siz?

— Ulviye Melek...

— Teşekkür ederim Hanımefendi. Ben de sizinle görüşmek istiyordum.

— Kızdan ne haber?

— Hiç... Biz, bütün arkadaşlar bu işin peşindeyiz. Kaç gündür bir iz bulmak mümkün olmadı. Bu kız bize epey heyecanlı saatler yaşattı.

— Nasıl efendim? Rica ederim, anlatınız.

— Evimizin bir tenha zamanını kollamış. Kimseye gözükmeden savuşmuş. İlk geldiği gece rahatsız olduğu-

nu söyledi. Istırabı halinden de belliydi. O akşam bir şey yemedi. Gece odasına kimseyi kabul etmedi, kapısını kilitledi yattı. Firarından sonra, yattığı odayı araştırdık. Buraya geldiğinde bir paket içinde birkaç kat iç çamaşırıyla mendil, çorap, kolonya gibi şeyler getirmişti. Bunların hepsini bırakmış. Evvela, firarından kimseye şüphe vermemek için eli, koltuğu boş olarak sıvıştığını düşünmüştük. Fakat sonradan yerde bazı kâğıt parçaları bulduk. Üzerlerinde kurşun kalemiyle ve pek asabi bir elle karalanmış şöyle bazı yazılar okuduk: "Soğuk dalgalar vücudumun ateşini... Gönlüm hicran için yaratılmış... Aman Allah'ım öyle bir muhitte... Ey Yaradan... Gönül satılır mı?.. Aşk bir sanat mıdır?.. Kalp ticareti... Beklenilmeyecek bir zaman..." İşte tam mana çıkmaz bu yarım, kesik cümleleri bulduk. Kâğıtların öbür parçaları meydanda yok. Süprüntü tenekelerine varıncaya kadar her tarafı aradık taradık. Başka şey bulamadık. Çok garip bir tesadüf olarak ertesi gün gazeteler Adalar vapurundan Kınalı açıklarında genç bir kadının kendini denize attığını yazdılar. Kâğıt parçalarında okuduğumuz şu, "Soğuk dalgalar vücudumun ateşini..." anlamındaki eksik cümleyi bu haber tamamlar gibi oldu. Telaşa düştük. Morglara kadar tahkikata gittik. Ertesi gün lodos dalgaları intihar eden kızın cesedini Fener sahiline atmış. Bu, Despino isminde bir Rum kızıymış. Yaptığımız tahkikat bunu teyit ediyor. Sahilde bulunan ceset ve Despino ismi vapurdan kendini atan kıza mı aittir yoksa bu da felaketzede diğer bir kız mıdır? Birkaç güne kadar hakikat anlaşılır. Biz duyduklarımızı size söyleriz. Siz de bize...

— Aman Beyefendi, bu sır aramızda kalsın...

— Merak etmeyiniz. Böyle şey kime söylenir! Başımıza iş mi çıkaracağız...

Müdire ahizeyi çengeline asar. İrfan'a dönerek:

— İşittiniz ya!

İrfan dudaklarında keskin bir sıtma titremesiyle:

— Keşke işitmez olaydım...

— Niçin?

— Kızı ortadan kaybettikten sonra birbirinize ketumluk tavsiyesinde bulunuyorsunuz. Zabıtanın tahkikatı ilerleyip ta yurdunuza dayanınca ne cevap vereceksiniz?

— Vereceğimiz cevap pek sade... Birincisi, evimin kapısından çıkan bir kızın dışarıdaki hareketlerinden ben asla mesul değilim. İkincisi, gittiği yerde ona bir fenalık eden olmamış ki... Kendisi aklına uymuş kaçmış...

— Ada vapurundan denize atılan Despino'nun intiharını hepimiz gazetelerde okuduk. İsim başka, cisim başka... Bu intiharla Şefkat'in kaybolması arasında bir münasebet aramak hiç aklımıza gelmedi. Çünkü böyle bir münasebet aramak münasebetsizliklerin büyüğü olacaktı. Ali Vahit'in o olayı kendi macerasına karıştırmaya uğraşmaktaki maksadı başka...

— Nedir Allah aşkına?

— Kızı iç ettiler, dışarıya da böyle haber yayıyorlar...

— Oh Beyefendi, bu kızın aşkıyla size *idefiks*[1] gelmiş. Daima meseleyi en simsiyah cephelerinden görüyorsunuz. Neredeyiz? Koskoca kızı iç etmesi kolay mı? Ali Vahit'in apartmanının bir batakhane olduğu zannı size nereden geliyor?

— Kim bilir bizim memlekette de kadın Azrail'i Landru'lar[2] türemediği ne malum? Kendisine bir fenalık yapılmadan, aklına uyarak kızın kaçmış olduğunu söylüyorsunuz. Böyle olduğu ne malum? Ali Vahit'in mesnetsiz, kuru sözden ibaret ifadesine mi inanacağız? Şefkat'in ne türlü bir muameleye maruz kaldığını, nasıl bir zor görüp de kaçağını biliyor muyuz?

— Beyefendi ifadeleriniz birbirini tutmuyor. Şimdi kızı iç ettiklerini söylüyorsunuz, şimdi de kaçtığını iddia ediyorsunuz.

— Her türlü ihtimale kapıları açık bir olay karşısında bulunuyoruz.

---

1 (Fr. *idée fixe*) Saplantı, sabit fikir.

2 Henri Désiré Landru (1869-1922): Özellikle kadınları hedef alan Fransız seri katil.

— Belki, fakat ben o kızın tatlı canına kıyabileceğine pek inanamam. Ortaya öyle yazılı kâğıt parçaları bırakarak kaçması, firarına bir intihar şekli vererek kendini takibe çıkacakları şaşırtmak içindir. Ben en çok bu fikirdeyim.

7

İrfan Yekta beyni şimşekli, kanı ateşli bir galeyan halinde yurttan çıktı. Beynini kavuran bu muammanın halli için şimdi nereye, kime müracaat edecekti? Şefkat'in nereye sığınabileceği hakkındaki soruya Ulviye Melek'in verdiği şu, "İstanbul büyük, ne bileyim!" cevabı zihninde ateşli sanayi çarkıfeleği gibi kıvılcımlar saçarak dönüp fışırdıyordu. Müdirenin kızları hakkında gösterdiği ihtimamlar meğerse ne kadar sahteymiş. Şimdi Şefkat için sezdiği bu şefkatsizlik İrfan'ı çok üzüyordu. Ali Vahit'e, "Aman bu sır aramızda kalsın!" tavsiyesiyle meseleyi örtbas etmeye uğraşıyordu. Fakat İrfan Yekta'nın kime ne demeye hakkı vardı. Zavallı kız aleyhinde en büyük şefkatsizliği en evvel kendi göstermemiş miydi? Şefkat gittiği yabancı evde yemek yememiş, gece odasına kimseyi kabul etmemiş... Pek mustarip görünüyormuş... Ali Vahit'in bütün bu sözleri tamı tamına doğruysa kızın bu hallerine, İrfan'a aşırı sevgisi olduğu manasından başka bir anlam verilebilir mi?

İrfan, sönmez bir pişmanlık ateşiyle cayır cayır yanıyordu. Hayatını bu kaybolma meselesinin aydınlatılması uğruna adamaya yemin etti. Böyle vahim, nazik, esrarengiz vaziyetlerde bazen insanda bir kalp lisanı oluşur. İşte öyle bir şey İrfan'ın içinde şöyle bağırıyordu, "Bu kız sağdır. Yine birleşeceksiniz..."

Uğradığı sevda felaketinin şiddetiyle delikanlının aklı ve muhakemesi gittikçe bileniyor, keskinleşiyor, kılağılanıyor gibiydi. Bütün zihninin varışıyla düşündü taşındı. Bu Ali Vahit denilen zat hovarda meşrep biri olacak... Hovardalık ahlakça bir nevi laubalilik demektir. Hiç şüphesiz ki Şefkat,

Ali Vahit'in evine aşırdığı ilk kız değildir. Bu adam bu yolda çok macera geçirmiş biri olacak.

Hele Müdire'nin şu, "Onlar kolektif hareket eden bir şirkettir" sözü bütün ehemmiyetiyle şimdi kulaklarında çınlıyordu. Kolektif hareket ne demektir? Birkaç çeşit meslek erbabının toplanıp birbirini tamamlayarak çalışmaları değil midir?

Bu kolektif şirket, oradan buradan kandırdıkları güzel kızları cemiyetlerine katarak eğleniyorlar. İrfan'ın aklına birdenbire Tefeciyan Aram geldi. Bu kadın tuzakçısının belki o şirkete de simsarlığı vardır.

Aram, Beyoğlu'nun küçük tütüncü dükkânlarından birine ortaktı. İrfan hemen bir otoya atladı. Ermeni'yi dükkân denilen aralıkta hesapları kontrol ederken yakaladı. Nefes nefese bir telaşla:

— Haydi Aram, seninle biraz mahrem görüşmek istiyorum. Bir tarafa çekilelim...

— Beni ile namehrem görüşmek isteyorsun? İrengin solmuş, nefesin tutulmuş. Ne hale urgamışsın ki böyle... Bu *enigmatik*[1] suratınla beni *entrike*[2] ettin.

— Haydi, durmaya vaktimiz yok...

— He canım bu ne aceledir. Biz iş güç sahibisi adamlarız. *Aport*[3] deyincek av köpeği gibi koşabiliriz hiç?

Aram, hesaplaştığı ortağıyla son sözünü kestikten sonra İrfan'la kol kola caddeye çıkarlar. Bir pastacının içerlek kuytu bir köşesine çekilirler. Önlerine birer duble bira getirterek sohbete girişirler. Tefeciyan kendisine kadın meselesinden başka bir sebeple müracaat edilmeyeceğini bildiğinden hemen söze İrfan'ı efsunlamak için başlar:

— Beyefendi talihin varmış ki bugün bana geldin. Elimin altına bir av düştü. E vallahi billahi dosta kısmet olacak bir parçadır. İçi fıstık üzümle dolmuş bıldırcın...

— Aram Efendi, ben sana başka bir iş için geldim.

---

1 (Fr. *énigmatique*) Bilmeceli, anlaşılmayan, esrarlı.

2 (Fr. *intrigue*) Entrika, düzen, dalavare.

3 (Fr. *apporte*) Avı veya bir şeyi getirmesi için köpeğe verilen "koş, getir!" anlamındaki komut.

— Başka iş için geldin? Evladım bu âlemde karı işinden başka iş olur hiç? Bu yuvarlak dünyanın bütün işleri karının üzerinde toplanır...

— Aram işim çok acele, sana kısaca söyleyeceğim, sen de bana öyle cevap vereceksin... Bankaaltında Demirciyan Apartmanı'ndaki Ali Vahit'i tanıyor musun?

Aram biraz ağırlaşarak:

— He...

— Nasıl adamdır?

— Kooperatif üzerinden kadın dalaveresi kurmuş birisidir...

— Kolektiften şimdi iş kooperatife mi döndü?

— Efendim senin ağnayacağın bu gayetlen nazik bir meseledir. Şimdicik iki *kollektivite*[1] alalım. Biri erkeklerden oluşuyor, diğeri kadınlardan. Biri hepsi için, hepsi biri için... İşte sosyetenin *döviz*'i[2] budur. Çaktın şimdicik?

— Hayır...

— Kooperatif deyincek sen o menşur İngiliz mağazalarını ağnadın... Bunlar karı erkek turna katarı giderek eğlenirler. Bu iş kooperatifin karı ve erkek arasındaki tatbikatıdır.

— Tam olarak bir şey anlayamıyorum.

— Bundan bir mana kavrayamıyorsun? Evladım daha sen çocuksun. Ağzında ananın taze sütü kokor. Ağıldan çayırlığa yeni çıkmış kuzu gibisin. Bu kahpe hayattan daha ne gördün ki. Ben bu ibne dünyanın dibine seksen keren parmak atmışım... İnkâr etmem, kendim de çok parmak yemişim. Hesabını Mevlam bilir. Canım yandıkcas "of anam" deyi bangır bıngır bağırmışım... İşte insan böyle böyle dünyanın tadını acılığını ağnayarak adam olur...

— Aram bu laflara ne lüzum var?

— Ne diyorsun yavrum! Sana baba nasihati veriyorum. Daha koyduğum yerde otluyorsun. Gör bak kim sana ne fenalıklar edecekler. Sen de başkalarına edeceksin. Benden

1 (Fr. *collectivité*) Topluluk.
2 (Fr. *devise*) Şiar, slogan, motto.

tecrübelileri bu *konsey*'leri[1] bana geçtiler. Ben de sana geçiyorum. Bu acuze dünyanın temeli kahpelik üzerine kurulmuştur. Moralciler boğazlarını yırtıncaya kıdar, "Birbirinize fenalık etmeyiniz!" deyi bağır çağır olorlar. Ne için bu kıdar feryat ederler bilirsin? Onlar da çok parmak yemişlerdir de canlarının acısından bağırırlar.

— Geç bunları Aram, rica ederim...

— Sen ki bu yaşa gelmişsin daha kooperatifi bilmiyorsun. Hem de ağnamak istiyorsun. Bu bir derin feylozofidir. Bu meseleyi eyice kavrayasın deyi sana *prefas*[2] yapıyorum.

— Ben senden moral dersi almaya gelmedim. Ali Vahit hakkında malumat istiyorum...

— İşte ben de onu ağnattırıyorum... Azıcık sus ol, sabır ol dinle... Diyorlar ki dünyanın morali bozuldu. Hayır efendim, bu eskiden beri bozugdu. Faakaat tencerenin ağzı kapalı kaynıyordu. Şimdicik kapağı kaldırdılar, her şey dibinecek görünür oldu. İşte bak sana bunun meselasını diyeyim. Meselam bir erkek evlenir. Karısıyla yatar kalkar, yatar kalkar. Bir sene, iki sene, üç sene... Bir çocuk olur. Belkim bir daha olur, bir daha olur... Bu adamcağız evvelam koca oldu, sonram baba oldu. Daha sonram büyükbaba olacak... Eline ne geçerse bu eve taşıyacak. Bu ayle dedikleri şey öyle dipsiz bir kuyudur ki ne getirsen dolmaz, doymaz. Zavallıcık koca daha gençtir. Dışarıda güzel karılar görür, ateşlenir. İçinin yağları erir... Evdeki karıya karşı uyuşan vücudu, dışarıdaki nazeninlere uyanır. Yüreğinden ah eder vah eder. Beş on para nasıl arttırsın da dışarıda birkaç hovardalık yapabilsin... Gönlünün arzusunu kıramaz, bir gün olur ki anasını satayım der. Evin masrafından kısar, ateşini söndürmeye gider. Yavrum bunun adına cici mama demişler. Bir keren tadan gayrik divane olur. Bazı genç ayle babaları öyle kerteye gelirler ki altik gözleri evi barkı görmez olur. Ellerine ne geçerse şimdicik öbür kuyuyu dol-

1 (Fr. *conseil*) Öğüt, nasihat.
2 (Fr. *préface*) Giriş, mukaddime.

durmaya urgaşırlar. Herkesin ağzı bu zavallı adamın üzerine açılır, "Ayıp değil, evinde gül gibi karıcığı, çocukları dururken Vahit Efendi'nin gözü dışarıya dönsün, parasını pis karılara yedirsin!" Pekayla, faakaat karıcığı dedikleri hatun on seneliktir. Dört doğurmuş iki de düşürmüştür. Pis karı dedikleri on yedisindedir. Yavru kokan öyle körpe bir vücut ki bir sarılan bir daha çözülmesini istemez. Vahit Efendi'ye ayıplayanların kendileri de o fırsanda düşseler aynı haltı edeceklerdir. Vahit Efendi'nin damarlarında, kanında öyle zorlu bir şeytan vardır ki dur otur, aman zaman dinlemez. O işi etmeye zorlar ve onun zoruna karşı gelinmez. Yavrupa'da frengiye, kansere çare düşünenler olduğu gibi bu işin peşinden de akıl yoran ulemalar çoktur. Birisi bir kooperatif usulü düşünmüş. Bu teori nasılsa Ali Vahit Bey'in kulağına gitmiş, burada tatbikata başlamış... İşte şimdicik *prefas*'ı bitirdik, asıl *matyer*'e[1] geldik.

Biraları tazelediler. Birer sigara yaktılar. Zavallı İrfan Yekta işiteceği kooperatif teorisinden Şefkat'e dair bir ipucu yakalayabilmek ümidiyle bu pezevenk felsefesini yukarıdan aşağı bütün çirkinliğiyle dinlemek mecburiyetinde kalıyordu. Tefeciyan muhatabın gamlı yüzüne mütebessim bir dikkatle baktıktan sonra:

— Oğulcuğum afedersin. Suratında bir acayiplik görorum. Bir karıya tutularak yüreğine ateş koydun, ne yaptın? Gençliktir, ayıplamam. Faakaat bilesin ki böyle şeyler düpedüz divaneliktir. Ben kadın sarrafıyım, bu cinsin her çeşidini tanırım. Bu dünyada derin bir duyguyla âşık olunacak karı kalmamıştır. Hepsi de şimdiki sahte ticaret malları gibi *falsifye*'dir.[2] Ağnadın? Sen onun için yemez, içmez, sıskalanırsın. O da senin yüzüne kım kım ederek cilvelenir... Faakaat kim köşeyi dönüncek burnuna güler, seni ile karşıdan maytap eder. Kendisine sevdirir velaakiin kendisi sevmez. İşte karının ustalığı bundadır. Akıllı bir erkek karının bu dubarasını

1 (Fr. *matiére*) Mevzu, mesele.
2 (Fr. *falsifié*) Sahte.

çabuk ağnamalı, bir kısraktan inip hemencecik ötekine binmelidir. Rabbimiz Allah çok şükür karıyı bol yaratmıştır. O aradığın şey hepsinde vardır ve hepsi de bir örnektir. Bir tek karıya yanmak avanaklık alametidir. Karı istiyorsan sen bana gustonu söyle. Beyhude yere yanma böyle.

— Aram benim seninle konuşmak istediklerim bunlar değildir. Ben senden Ali Vahit'e ve onun kooperatif şirketine dair bütün tafsilatıyla malumat almak istiyorum.

— Ben de sana babaca nasihat veriorum.

— Nasihati kes, sorduğumu söyle.

— Peki canım peki. Fikrine çoktan ağnamışım. Ben kaç senelik Aram Tefeciyan'ım. Bu işin içinde bir kadın dalaveresi vardır. Ali Vahit Kumpanyası, hemen de çetesi diyeceğim, Bolşevik tertibi bir şeydir. Sen zayıf, nazik, çelimsiz, *nobles*[1] bir delikanlısın. Karı meselesinde bu adamlarla çekişemezsin. Sözüme kalma, zokayı yersin. Eğer kim sevdiğin, aradığın karı bunların ellerine düşmüşse aman Allah, savuş bundan. Sus ol altik. Kurtaramazsın. O karı ha vebaya tutulmuş ha da Ali Vahit'in eline düşmüş, bu ikisi birdir.

— Korkma Aram! O kadar ihtiyatsız değilim...

— Efendim gençsin, işin içinde *amur* vardır. Bir dakken bir dakkene uymaz. Şimdi akıllı görünorsun, şimdicik divanelenirsin.

İrfan Yekta cebinden cüzdanını çıkararak:

— Bak Aram, epeyce para tutuyorum. Zahmetini kat kat ödeyeceğimden emin ol.

Aram yüzlük, beş yüzlük kaymeleri görünce:

— Oh yavrucuğum yakınlıkta miras yedin, ne ettin? O, çok paradır. Beyoğlu'nun yankesicileri arasından nasıl kazasız belasız geçerek burayacak gelebildin?

— Ben sözümü tutarım, namuslu çocuğum...

— He bilirim. Bu para çok kişilerin lamuslarını bozmuştur. Faakaat sen toysun, ahlakının kıratı daha bozulmamıştır. Sözüne inanırım. Sana tuhaf bir şey diyeyim? Lamuslu

---

1 (Fr. *noblesse*) Asil, yüce.

adamların üzerlerinde bu hallerini tanıttıracak bir alametleri yoktur. Velaakiin lamussuzluk için boynuz senbol olmuştur. Güya kim, kim lamustan çıkar ise kafasında bir çift boynuz bitermiş. Bu kuru bir lafır. Hangi aptal filozof uydurmuş ise başından büyük halt yemiştir. Alınlarımızın üzerinde görükürde bir şey yoktur. Ya maazallah bu söz doğru olaydı? Bazı kocaların ayda birkaç keren testereyle kafalarına operasyon yapılmak gerekirdi ki utanmadan sokağa çıkabilsinler. Boynuz! Bu ne laftır. Rabbimiz Allah öküzlere boynuz verdiyse bu kabahatlerine senbol olsun deyi vermiştir sanırsın? Eğerleyim öyleyse biz bu hayvanların sütlerinden, etlerinden her gün yiyip duruyoruz. Elbette o huylarına da çekmemiz lazım gelir, öyle değil?

— Haniya *prefas*'ı yaptık *matyer*'e geldikti. Lafa boynuz nereden karıştı?

— Kusura kalma, boynuzsuz iş olmaz. Uğurluktur. At nalı bir, boynuz iki. Hep bet bereket bunlardan çıkar. Fransızca *Corne d'abondance*'ı[1] bilmezsin? Frenklerde bu, bereketi, bol bolamatlığı senbolize eder. Bu çok mübarek şeyi Türkler yalnız pezevenklere takarlar. Boş laf canım. Kaç senedir ben bu *fino* zenaatın üstadıyım. Alnımda, şükür Allah'a, bir silvilce bilem çıkmamıştır. İşte altik *matyer*'e geldik.

Evet efendim. Bazı erkekler vardır kim bir karıyla iki karıyla avunup kanaat edemezler. Ali Vahit Bey de işte bu horoz tabiatlı insanlardandır. Evde karı, ahırda beygir beslemek ikisi de masraflı şeylerdir. Bu zamanda her yiğidin harcı değildir. Bir karı aldın. Birkaç sene yattın kalktın. Sen dinç kaldın. O pörsüdü gitti. Şimdicik ne yapacaksın? Bu inek değil ki sütünü içip buzağılarını bir tarafa ayırarak ihtiyarlığında hanımı kasaba gönderelim. Bu hususta kanun ne deor? Bir erkek bir karıyla yetinecektir. Nikâh üzerine nikâh olmayacaktır. Kanundur bu, amentü billah... He fakat, gençliklerinde evlenmiş bir karıyla kocayı ele alalım. Yirmi beş sene sonram bey ellisine gelmiş hanım da kırk

1 Bereket Boynuzu.

beşe. Hanım saçlarını boyalamaya, dişlerini kuronlamaya başlamıştır. Beyefendiyse maşallah daha tosun gibidir. Asıl zamparalık kırk beşten sonram başlar. Ben bu zenaatin içindeyim. Biz parayı bu pişkin adamlardan kazanırız. Karılar da böylelerine ehtibar ederler. Bu şimdiki zamanede sakalını bıyığını kazıttıktan sonram genç misin, ihtiyar mısın? Kim tanıyacak ki? Düşen kılların beyaz idi yahut kim kara idi, kim bilecek? Tüyleri birkaç irenk olanların bu modaya sarılmaları hep bu sebepten dolayıdır. Gazetelerde altik boyacılık ilanları görürsün hiç? Boyacılar hapı yuttular. Sabahleyin kalk, suratına bir ustura geç, taze genç ol, çık sokağa... Gençler ne kepazelik ederlerse sen de yap... Korkma, hiçbir kimse sana, "Efendi, ak sakalından utanmorsun?" diyemez altik.

— Aram boğuluyorum...

— Allah'a emanet! Sana ne olor ki, lafı söyleyen benim, oynayan gırtlak benimkidir. Senden evvel ben boğulmalıyım...

— Fena halde heyecandayım. İşim acele, fazla bir kelime dinleyecek vakitte değilim. Boğuluyorum dediğime inan! Yalan söylemiyorum, mübalağa etmiyorum. Fazla lafa yekûn kes![1] Şu kooperatif meselesini anlat. Bu ne şekilde bir cemiyettir, merkezleri neredir, kaç erkek ve kadın üyeden oluşmaktadır, dışarıdan cemiyete adam alıyorlar mı, giriş şartları nedir?

— Bu işe neden bu kadar merak koydun? Kooperatif olacaksın? Bu çetenin içinde sen yaşayamazsın. Beş on liranı alayım diye sana haydi şöyle böyle laf diyeyim. Sen nazik tertip bir civeleksin. Ali Vahit, karşısında bir genç, bir güzel görünce erkek dişi demez ha!

İrfan Yekta cebinden bir elli liralık çıkarıp uzatarak:

— Al şunu, bu yeterlidir. İtiraz etme, bana akıl öğretme. Yalnız sorularıma cevap ver!

Tefeciyan kaymeyi itinayla düzleyip cüzdanına yerleştirerek:

---

1 Lafa yekûn kesmek: Lafa yekun çekmek, konuşmaya son vermek, susmak.

— Beyefendi sen benim ahlakıma bozacaksın! Sen böyle ellişer ellişer çıkar isen bende takat kalır hiç? "Tefeci donunu çöz" deyi emret, "ananı getir" deyi bir işmarda bulun. Hepsi olur, hepsi...

— Sen donunu helada çözersin. Karşımda öyle şeye müsaade edemem. Ben ananı kurcalayacak yaşta, o tabiatta bir erkek değilim. Geç bu münasebetsizlikleri.

— Yanlış ağnadın. Demem o deme değildir. Ben alegorik laf edordum. Yani ya sen böyle parayı sökülünce familyamızın ırzını, lamusunu iste getirip önüne korum demek istedim...

— Benim istediğim, senin ailenin ırzı değildir. Sözüme iyi dikkat et. Haydi dinliyorum. Sorduklarıma cevap ver, aldığın parayı hak et...

— Beyefendi inan ol kim ne kendi menfaatime düşüneceğim ve ne de Ali Vahit'in *antereso*'sunu.[1] Hep seni için söyleyeceğim. Efendim şimdicik bana dinle. Bu Ali Vahit ile görüşürsen birden ne adam olduğunu anlayamazsın. Köpoğlu heriftir. Gustolu laf eder. Faakaat adam vurmak onun için hıyar doğramak gibi bir şeydir işte. Bir keren de şaroş oldu mu öyle irezillenir kim... Ya Rabbim Allah hemen yanından kaç, ağzının öf kokusuna burun dayanmaz. Velaakiin karıcıdır. Eskiden menşur Onikiler[2] vardı ya, işte bu onlardan birinin torunudur. Bu, kepazeliğin on üçüncüsüdür. Uğursuz sayı ağnadın? Evvel zamanda bu Onikiler bir karıya beğendiler mi, ırzlı ırzsız sokak ortasında yakalayıp bağırta çağırta götürürlermiş... Şimdi kanun vardır, böyle iş olur hiç? Ali Vahit bana birkaç iş gördürdü. Para mı? Savul ondan geç, o senden almasın! Zahmetimin karşılığına teşekkür ederek arkamı sıvazladı. Deprenecek olsam pendifırangı[3] suratımın ortalık yerine yiyeceğim. Sonram kırılan dişlerimin tamiratına koşacağım. Şimdiki zamanede evlen-

1 (Fr. *intéressé*) Menfaat, çıkar.

2 Sultan Abdülhamit döneminde İstanbul'a korku salan ve on iki kabadayıdan oluşan çetenin adı. Sermet Muhtar Alus meşhur *Onikiler* romanında bu çeteyi anlatır.

3 (Fr. *pendifrank*) Sille, tokat, beş kardeş.

sen bir karı alacaksın. Bir iki metresi tutsan para yetişmez. İşte bu herif ucuz fiyatla birçok karıyla yatıp kalkmak için bir kooperatif yaptı. Güya Yavrupa'da böyle bir iş olmuş imiş de Ali Vahit o model üzerine bu kumpanyayı *konstitüe*[1] etmiş. Bunlar dokuz erkek on beşten fazla karıdırlar. Ortaköy'de Dereiçi'nde büyük bir evin tamamında ikamet olurlar. Güyam ki karıların dokuzu heriflerden her birinin eşleridir. Arta kalan karılar da öbürlerinin teyze kızları, hala çocukları, yeğenleridir. İşte öyle filan fıstık düzme uydurma hısım akrabalardır. Bu ne hesaptır bilirsin? Başına çok ağrıttım. Sana kısaca ağnattırayım. Her kadın bu dokuz erkeğin de karısıdır. Her erkek bütün karıların da kocasıdır. Bunlar hariçten lamuslu bir ayile sanılır. Belkim de öyledir. Irz işini ortadan kaldırırsan kimseye bir zararları yoktur. İşlerinde en kepazeleri Ali Vahit'tir. Karı dalaviralarından başka işlerde güyam kimsenin hakkını yemez. Karılar da erkekler de iş güç sahibisidirler. Mağazalarda, orada burada çalışırlar. Ali Vahit, Bankaaltında komisyonculuk yapar... Hepsi de çalışkan canlardır. Kazanırlar. Hep bir araya korlar. Yerler, içerler. Mükemmel yaşarlar. İçlerine hariçten adam sokmazlar. Hizmetçi almazlar. Kendi işlerini kendileri görürler. Faakaat emniyet ettikleri kimseler tarafından garanti olarak bu gizli tarikata girmek isteyen olursa birtakım tercübelerle o zatı elekten delikten geçirerek kooperatife alırlar. Eğer kim Ali Vahit'e, "Bu ettiğiniz iş sivilize bütün dünya kanunlarından aygırı bir gidiştir" deyi itiraz edecek olursan şu cevabı alırsın: "Aygırı olan, bozuk olan bizim işimiz değil, sivilize dünyanın kanunlarıdır. Farz et kim bizim Ortaköy'deki evde dokuz erkek ve yirmi karıdan ibaret ve ayile, ayile birtakım halk oturor. Onların arasında türlü biçim sevişmeler olacak, iş gizliden gizliye kooperatif halini alacaktır. Faakaat kim karı günahını kocasından ve kocası da karıdan saklamaya urgaşarak panimiçi panga[2] olacaklar. Ve arada bir kepazelik kendini dışarı verecek, gavga, gürültü, belkim cinayet, katil,

1 (Fr. *constitüer*) Kurmak.

2 (Erm. Argo. panin meçı panga) Burada "cinsel ilişki" anlamında kullanılmış olan ibare "işin içinde iş var, alavere dalavere" anlamlarına da gelir.

her bir türlü fenalıklar yüze çıkacak. Zabıtaya yorgunluk, hâkimlere üzüntü olacak. Halk âlemin çenesi oynayacak, gazetelerin kolonları dolacak... Oğulları, kızları olan ayileler böyle şeyler başlarımızdan ırak olsun deyi dövünüp ah vah edecekler... İşte bizim kooperatifimizde bu patırtıların hiçbirisi olmaz. Çünkim ben bu akşam beni ile yatan karının yarın gece arkadaşımın koynuna gideceğini bilirim. Ben bu racona bir keren he demişim. Havsalamı lastik gibi genişletilmişim. Sivilizelerden sivilize bir adam olmuşum. Bilirsin preistorikte[1] karıyla erkek böyle yaşarlarmış. Sivilizasyonun son kertesinde de böyle olacaktır. *Glob trestri* dedikleri bu dünya yusyuvarlaktır. Sivilizasyondan haaraaket edersen *sovajeri*'ye[2] varırsın, *sovajeri*'den ilerlersen sivilizasyonla kavuşursun. Büyük filozoflar işte böyle keşfetmişlerdir. Dön dolaş bu koca *üniver*'de[3] gidecek başka yol yoktur. Şimdi biz bu işin ortalık yerindeyiz, *allerotur*[4] yapıyoruz..."

— Ben bu Ali Vahit'i görmek isterim.

— Ne yapacağın yavrum?

— Görüşeceğim.

— Ne üzerine?

— O bana ait bir mesele.

— Bu adamla her süje üzerine konuşulmaz. Kooperatife *asosye*[5] olmak isteyorsun?

— Şimdi bunu sorma.

— Bu adam osuruğu cinli bir huydadır. Şimdi güzel güzel konuşurken bakarsın birden haydutlanır.

— Ben Ali Vahit ile bugün, hemen şimdi görüşmek istiyorum. Sen aracılık etmezsen bir başkasını bulurum. Yahut adresini biliyorum kendim müracaat ederim.

— Şimdi vakit akşamlayor. Bundan sonram onu bulsak bulsak meyhanede bulabiliriz. Rakıyı bardakla çeker. Tastamam belalı zamanında görüşmeye gideceğiz.

---

1 Prehistorya: Tarih öncesi dönem.
2 (Fr. *sauvagerie*) Yabanilik, vahşilik.
3 (Fr. *univers*) Dünya, evren.
4 (Fr. *aller-retour*) Gidiş dönüş.
5 (Fr. *associé*) Üye, ortak.

— Sen gitmiyorsan işte ben gidiyorum.

— Yok yok, divane olma, seni yalnız bırakmam. Ben de beraber... O şimdicik Galata'da Tekkulak Yorgi'nin meyhanesindedir.

— Her nerdeyse...

Hesabı görerek pastacıdan çıkarlar.

8

Dışarı çıkarlar. Ne gece, ne gündüz, aydınlıkla karanlığın eşit miktarda birbirine karıştığı bir zaman... İki geçeli Beyoğlu mağazalarının ampulleri yanmış. Ortada tramvaylar, otomobiller, yaya kaldırımlarında kalabalık bir halk birbirini göğüsleyerek aşağı yukarı akıyorlar.

İlk rast geldikleri otoya atlarlar. Soluğu Galata'da alırlar. Tünel'den öteye Galata'nın insana Ortaçağ'da yaşadığı hissini veren başka tarihe ait ve fetihten bu kadar yüz sene sonra bile hâlâ Bizans'ın kasvetli manzaralarını yaşatan yüksek zindanları andıran taş duvarlar arasından eğrile büğrüle uzanan güneş girmez dar sokakları vardır.

Tefeciyan, çocuğu oralarda dolaştırmaya başlar. Nihayet bir tonozdan içeri girerler. İçi, dışı gibi ürküntü getirecek bir manzarada değil. Sağır, kuytu fakat ıstampalı duvarlarda dizili tablolar gözleri alıyor. Elektrikler yanıyor, kanaryalar ötüyor... Büyük saksılardaki yeşillikler buraya yarı bir *ser*[1] halini veriyor. İki tarafına türlü renk ve biçimde şişelerden kuleler yapılmış geniş büfenin ortasında Tekkulak Yorgi, öküz kadar koca başlı, iri gövdeli bir Rum, fakat hakikaten kulağı tek mi çift mi belli değil. Gür, kıvırcık saçlarını başının bir tarafına yatırarak taramış, bu eksik organın deliği üzerine perde çekmiş. Buraya meyhaneden ziyade birahane demek daha münasip, müşteriler temiz, sessiz... Bu hali görünce İrfan Yekta, kılavuzu Tefeciyan'ın, Ali Vahit'in

1 (Fr. *serre*) Sera.

kötülüğünü anlatmada mübalağaya kaçtığını anladı ve ona yavaşçacık sordu:

— Aradığımız adam burada mı?

— He he bunda.

— Nerede?

— İşte bak, tam karşı karşıyayız. Sağ köşede üç kişi sacayak olmuşlar, anzorotu[1] çekerek muhabbet edorlar. Ortalık yerdeki kumral delikanlı Ali Vahit'tir. Suratından haydutluğu belli değildir. Centilmen gibi görünor. Sakın aldanmayasın. Yanındakiler de kooperatif şirketinden Besim Nadir, Murat Ata Beylerdir.

— Şimdi ben şuraya ayrı bir yere oturayım. Sen onların yanlarına git, kendileriyle görüşmek istediğimi söyle. Fakat beni asıl ismimle takdim etme. Mehmet Nihat adıyla tanıt. Ne olur ne olmaz, bazı sebeplerden dolayı ihtiyatlı davranmak istiyorum.

Aram gider. İrfan Yekta bir tarafa çekilip oturur. Ermeni, kooperatif şirketi hissedarlarıyla bir müddet fiskos ettikten sonra İrfan'ın yanına dönerek:

— Mehmet Nihat Bey buyurunuz size çağırıyorlar.

İrfan o tarafa yürür. Yanlarına gidince üçü birden ayağa kalkarak genç misafire hürmet gösterirler. Ali Vahit kumral kırpık bıyıklı, sık kirpikli, koyu ela gözlü, biçimli simalı, dolgunca orta vücutlu, bakışları cevval, tavırları tosunvari, otuz beşlik bir delikanlı... Kıyafetçe sıradan herhangi bir gençten farkı yok. Hâsılı genel görünüşü korkunç değil sevimli...

Hoşbeşten sohbet başlar. Teklif olunan içkiye karşı Mehmet Nihat Bey mazeret beyan etmek ister fakat Ali Vahit şairin, "Hoş geldi bana meykedenin âb ü havası / Billah ne güzel yerde yapılmış yıkılası"[2] mısralarına atfen:

"Efendim buraya Kulaksızın Meyhanesi derler. Ne suyu ve havası güzeldir ne de manzarası, ancak pek iyi rakısı vardır. Bu, Ceneviz yadigârı tonozun altında içerek sohbet edi-

---

1 (Argo) Rakı.

2 Meyhanenin suyu ve havası bana iyi geldi, vallahi ne güzel yerde yapılmış yıkılası! (Bâkî)

lir. Burada başka şekilde eğleşmek adeta büyük kabahattir" ısrarlarıyla genç misafire kadehi sunarlar. Mehmet Nihat Bey artık redde imkân göremez, kadehler tokuşturulur. Gradosu[1] yüksek bir rakı. İrfan boğazının ateşini söndürmek için serinlik verecek bir meze arar... Masanın üzeri bir meyhane sofrasında düşünülebilecek çerezlerin çeşitleriyle dolu. Garsonlar hovarda müşterinin huzurunda susta durur bir saygı ve aceleyle çalışıyorlar, arada bir Kulaksız Yorgi elinde bir tabakla gelerek, "Vallahi beyim balıkçı şimdi getirdi. Elimde çarliston oynuyordu" övgüsüyle bir pisi tavası vesair taze mezeler takdim ediyordu. Mehmet Nihat Bey iki üç kadehte iyice sarsıldı. Ali Vahit, gencin bu haline dikkat ederek:

— Beyefendi içkiye pek idmanlı değil...

Tefeciyan:

— Değildir efendim, işte görüyorsunuz ki daha toy yavrudur. Sayenizde elbettem alışacaktır. Bu dünyada içkisiz, karısız yaşanır hiç?

Ali Vahit:

— Bir şeyi unuttun.

Tefeci:

— Nedir efendim?

Ali Vahit:

— Parasız...

Tefeci:

— He bilirim parasız yaşanmaz derler ama bu zamanede yaşayan çoktur. Onu için parayı lafa katmamışım.

Ali Vahit:

— Aram, be herif sen de rakıya sığ gidiyorsun.[2] Sen de mi toy yavrusun?

Aram:

— Ey biz de vaktiyle toy yavru idik. Güzel delikanlıya ırahat bırakırlar hiç. Karılar bir taraftan, erkekler öbür taraftan musallat olurlar. Nihayet bir gün baştan çıkarsın. Bir gün de gelir ki siya ederek kıçtan çıkarsın işte vesselam...

---

1 (İtal. *grado*) İçkideki alkol derecesi.

2 (Argo) Sığ gitmek: İhtiyatlı davranmak, ağırdan almak.

Ali Vahit:

— Gençlik zamanının maceralarına girişme... En mühim kısımlarını çok defa dinledik. Haniya sen daha dört yaşındayken mahallenin senden kabaca çocuklarıyla kümeste horoz tavuk oynarmışşınız...

Aram:

— He, köpoğlu piçler beni kümese soktular. "Sen tavuksun bunda yumurtlayacaksın" dedilerse ben de, "Zo ben nasıl yumurtlayabilirim?" deyi cevap ettiysem, "Üzerine horoz binerse yumurtlarsın" deyi beni kandırırlar. Vay köpoğlunun köpoğluları, beni her zaman tavuk ederlerdi. En nihayet ben de örgendim. Horozluğa sıra geldi ama pek çok aldandıktan sonram. Bu kahpe dünyanın işi hep böyledir. Tavuk olursun, tavuk olursun, en sonram horoz olursun...

Ali Vahit:

— Aram, sen bugün rakıya, mezeye iştah göstermiyorsun.

Aram:

— Efendim, Beyim, pehrizdeyim...

— Ulan perhiz zamanı mı şimdi?

— Kilise pehrizi değil, hastalık diyeti...

— Nedir rahatsızlığın?

— Sorma efendim, sofra başında söylenmez.

— Söyle canım, sıkılacağın mı turtu?

— Sayenizde sıkılmam, dibim kaşınıyor.

— Tavukluk zamanından kalma bir illet olacak.

— Hekimlere gösterttim. Kimi basurdur, kimi egzamadır, kimi de bilmem ne cins mikroplar orada yuva tutmuş, dediler. Nihayet efendim Ermeni Millet Hastanesi'ne gittim. Onda dediler kim, "Göden bağırsağının buruşukları birbirine yapışmış, buna ameliyat ister. Eğer kim ettirtmezsen makadın büsbütün kapanır" deyi sözü kestiler. Vay babasının canına! Böyle ters hastalık işittiniz hiç? İçeriye kalıp sokup yapışan yerleri açmak gerekirmiş. Halinize teşekkür olunuz. Allah her türlü hastalık versin, yalnız dibinize bir

keder gelmesin. Zor şeydir. Ağnadınız beyefendiler? Hekim kim? Başına gelen!

— Ee, sonra ne oldu, kalıpladılar mı seni?

— Durunuz ki ağnadayım. Beni operasyon yatağına yüzüstü uzattılar. Millet Hastanesi'nin başdoktoru Marpuççuyan gözlüğünü koyup da vücudumun tünel antresine baktıysa, "Ulan edepsiz, gençliğinde yemediğin halt kalmamış!" dedi. Vallahi ben bu ağnayışa hayran kaldım. *Medisin*[1] çok ilerlemiştir. Keramet sahibisi bir papas olaydı böyle çabuk keşfedemezdi. İnsanın dibine bakarak gençliğinde ettiği bütün günahlarını söyleorlar. Dip deliğimizde sankim günah ve sevaplarımızın kadastrosu vardır? Belkim de "dip koçanı" dedikleri işte budur. Her neyse uzatmayalım efendim, başdoktor, "Sana anestezi yapmayacağım. Çünkim idmanlısın" dedi. Evet beni bayıltırtmadan kalıpladılar. Dibimden makineyi soktularsa inan olunuz kim ağzımdan alef çıktı.

Masa başında bir kahkaha borası koptu. Öbür sofralardan başlar hep bu tarafa döndü. Mevzunun nezaketini pek anlamadan küçük tebessümlerle bakışıyorlardı.

Tefeciyan yarım yamalak birkaç kadeh içtikten sonra ortaya çıkardığı perhiz mazeretine rağmen ağzı kızışarak adamakıllı çekmeye başladı. Ali Vahit, genç ziyaretçinin ziyaret maksadına dönerek Tefeci'ye surdu:

— Mehmet Nihat Bey'in sebebiziyaretini anlayabilir miyiz?

Aram cesaretlenmek için kadehinin son yudumunu damlasına kadar çektikten sonra:

— Haşa min huzurunuzdan dışarı, size lololo olmaz. Bu gencin sizile ne görüşmek istediğini kendinden sorarsanız belkim sıkılarak lafı dolambanc sokaklardan dolaştırır. Onun fikrini ben size dübedüz deyivereyim. O sizile birlikte beraber kooperatif olmak isteor...

Bu söz üzerine Ali Vahit'in kaşları birden çatıldı. Şimdi Mehmet Nihat Bey'i yukarıdan aşağı dikkatlice süzerek:

---

1 (Fr. *médecine*) Hekimlik, tıp.

— Şirketimiz sırf ticaret maksadıyla kurulmuştur. Üyelerimiz sınırlı ve bellidir. Beyefendinin teveccühüne teşekkür ederiz. Fakat hariçten kimseyi ortak almıyoruz.

Tefeciyan Aram'ın damdan düşer gibi meseleye girişivermesi İrfan Yekta'nın canını sıktı. Ali Vahit'in verdiği dışarıdan apaçık görünen bu cevaba karşı ne denebilirdi. O şirketi sırf ticari bir mahiyette gösteriyordu. Bunun tersi iddia olunabilir miydi? Aram, çakırkeyfe yaklaşmış olmasına ve terbiyeden, düşünceden uzak malum patavatsızlıklarına rağmen bu cevabın zıddını izaha cesaret edemedi. Mehmet Nihat Bey de Vahit'in bu inkârı üzerine meselenin ilerisini deşmek cüretine kalkışamadı. İlk adımda çıkmaz sokağa giren konuyu ne şekilde geri çevirebileceğini hazin bir şekilde enikonu düşünmeye daldı. Fakat Ali Vahit zeki bir çapkındı. Kendine Mehmet Nihat olarak takdim olunan, tam sevda çağındaki bu gencin şirketin ticaretine değil, *amur* kısmına katılmak için gelmiş olduğunu anlamakta gecikmedi.

Birkaç kadeh daha içildi. Ali Vahit, başkanı olduğu kooperatifin yayılmış olan kötü şöhretini bilmiyor değildi. Bu çocuk, işte bu kötü şöhrete gelmişti. Onun, Aram Tefeciyan gibi bütün Beyoğlu'nun meşhuru bir muhabbet simsarının kılavuzluğuyla gelişi de bu maksadını izah etmiyor muydu... Fakat bu çocuk kimdi? Onun ortaya attığı Mehmet Nihat ismi kim olduğunu tanıtmaya hiç yeterli değildi. Belki de bu uydurma bir addı. Ermeni simsar şüphesiz, kooperatif hakkında bu genç müşterisine yağlı ballı tafsilatla malumat vermiş olacaktı. Bu genç zampara oraya pek de cepleri boş gelmişe benzemiyordu. Acaba bu, hovardalığa çıkmış yeni bir mirasyedi miydi? Fakat Ali Vahit'in kurduğu kooperatif, randevuevini andırır bir şirket değildi ki oraya bir muhabbet tellalıyla müracaat etmek küstahlığında bulunulsun.

Ali Vahit bu işte bir bit yeniği sezdi. Hakikati anlamayı merak etti. Onlara maksatlarını açık söyletebilmek için kendisinin de biraz açılması lazım geliyordu. Bunun üzerine

dostane, tatlı sohbetle birkaç kadeh daha içildikten sonra söze şöyle girişti:

— Mehmet Nihat Beyefendi, kooperatifimize katılmak niyetiyle buraya gelmişsiniz. Bu bir doğru veya yanlış yönlendirilme eseri olabilir. Çünkü büyük bir kısmı Tefeciyan tarafında anlatılmış olmak üzere şirketimiz hakkında birçok rivayet dinlemiş olacaksınız. Bundan hiç şüphe etmiyorum. Kadehlerin sayısı arttıkça insanın gönlü ferahlıyor, kalbi genişliyor, dili serbestliyor. Bu akşam riyayı ortadan kaldırarak sizinle açık ve samimi görüşeceğim... Bazı itiraflarda bulunmaya lüzum görüyorum, fakat evvela aleyhimdeki yanlış düşüncenizi düzeltmelisiniz. Bu mühim hususu belirtmeye mecburum. Ben pezevenkle müracaat edilecek bir şirketin başkanı değilim.

Hafif ve mantıklı başlayan bu meyhane nutkunun bu çok ağır kararı Tefeci'yi telaşa düşürdü. Çünkü o, Vahit'in aşırı sarhoşluğundaki tehlikeyi bilirdi. Ermeni, sanatının yüzsüzce yaltaklanışlarıyla hemen söze atılarak:

— Aram köleniz daima zatlığınızı[1] methetmeyi diline bir vazife yapmıştır. A velinimet, bundan şüphe olunur hiç? Ben hiç ham hum bilmem, yüreğim ne diyorsa ağzım da onu der. Kadın tellallığına gelinces bu zenaati altik pratik etmeorum. Çünkim eskisi kıdar kâr bırakmayor. Çünkim pezevenk çoğaldı. Çünkim orospular, zamparalar kurnazlandılar. Birbirlerini gözden göze ağnayorlar. Vasıtanın arada ne işi vardır ki?

Ali Vahit:

— Aram, nafile çeneni yorma. Ben seni anlamak için kendinden tezkiye etmem.[2]

Aram şaşırarak:

— Bana tenkiye etmezsin?[3] Buna da şimdilik gereğim yoktur efendim, latife buyurorsun...

Gülüştüler. Haşinliği biraz kırılan Ali Vahit, yine söze başlayarak:

---

1 Zatıalinizi, kişiliğinizi.
2 Soruşturmak, bilgi almak.
3 Lavman yapmak.

— Samimi konuşacağız dedik... Mehmet Nihat Bey, bizim kooperatif aleyhindeki dedikodularla kulak dolgunluğu edinmemiş olmanız hemen hemen mümkün değil gibidir. Şimdi şurada tatlı tatlı sohbet ediyoruz. Söz lazım ya... Şirketimizin kuruluş sebebi ve aslı faslı nedir ve neden herkesin kınamasına maruz kalıyoruz? Bunları size açıkça anlatacağım fakat siz daha pek gençsiniz. Bu yeni inancın gelenek karşıtlığını belki hazmedemezsiniz. Bu yüzden siz de kafanızı köhne fikirlerin yosunlarından, tortularından tamamıyla temizleyerek beni dinlemelisiniz. İlkel insanlar hayvanlar gibi çiftleşirlermiş, buna hiç şüphe yok. Sonradan nikâh icat olunmuş. Her memleket, her hükümet kendi din, ahlak, itikat, istidat ve ihtiyacına göre buna meşruiyet şekilleri vermiş fakat bugüne kadar hiçbir yerde evliliğin aranılan ideal şekli bulunamamış ve birtakım ağır mahzurların önü alınamamıştır. Bazı dinlerde bir koca bir karı, bazılarında bir koca çok karı ve hatta bazı kavimler nezdinde bir karı çok koca gibi evliliğin türlü şekilleri kabul olunmuş, fakat insanlık bu yüzden aradığı saadet ve dirliğe tamamen nail olamamıştır. Kanunun evlilik hakkındaki bazı maddeleri insanın zevk ve tabiatıyla uyuşmayınca zorlama şeklini almış ve böylece kadınla erkek arasında evliliğin zararına gayrimeşru münasebet *kontroband*'lıkları[1] başlamış, kanun yakalayabildiğine hükümlerini şiddetle tatbikten geri durmamış, fakat bu ezelî-ebedî meseleyi makul bir sınıra geri çekmek suretiyle kesin bir zapturapt altına almak da mümkün olamamıştır. Bugün insanlar azgın ve kanunlar yorgundur. Zabıtayı, mahkemeleri en çok meşgul eden bu meseledir. Kanun yorgundur, çünkü bugün gözünün önünde ve himayesi altında randevuevler işlettirmek mecburiyetiyle mahzundur. Buraların müdavimleri üzerinde henüz belki tatbik edilebilir görülemediği için bir teftiş, tahkik lüzumu vazedilmemiştir. Evli erkekler böyle evlere kabul edilemezler şeklinde kanuni bir yasak yoktur. Hiçbir kabahati olmayan

1 (Fr. *contrebande*) Kaçakçılık.

masum karısını evinde bırakarak bu rezalet ve sefahat evlerinde sefil, hastalıklı karıların koyunlarında zevk, neşe, lezzet arayan kocaların haddi hesabı mı var! Ailelerinin, çocuklarının gıdalarını, rızıklarını kerhane ziyafetlerinde, içki tepsileri başında israf eden insanlıklarını unutmuş vicdansız babalar için ne ceza tertip olunur? Toplum içinde yaygın olmasından dolayı hemen hemen âdet hükmünü almış bu hareketlere her nedense suç bile denmez. Fakat toplumun haysiyetini, nizamını, saadetini bozan asıl suç bunlardır. Tespiti, ispatı zor olduğundan dumanı gizli tüten bu aile davaları nadiren hâkim huzuruna çıkar. Ve neredeyse daima aileler arasında gözyaşlarıyla görülür ve çözülür. Her zaman kabahat erkekte olmaz, bazen çocuklarını bırakıp kaçan soysuz analar ve bazen de kocalarının azgınlıklarına çaresizce tahammül etmek durumuna düşmüş karılar ve yine bazen karılarının sadakatsizliklerini hazmetmek mecburiyetinde kalmış kocalar vardır. Hâsılı göz kızgınlığı ne taraftan başlarsa aileyi felaket sarar. Netice budur. İnsanlık, bu halledilemez meselenin işkencesiyle bezgin ve inlemektedir. Bazı aileler nezdinde evlilik iğneli fıçı ıstırabını alır. Ne tarafa dönsen yaralanırsın. Evliliğin gelecekteki ve en uygun şekli nedir, ne olabilir, bunu bilmiyorum. Bütün yönleriyle bir bilene de rastlayamadım. Fakat mesele, bu yüzden çok acı çekmiş olan insanların nihayet gözlerini açtı. Zamanın mütefekkirlerini derin derin düşündürmeye başladı, lakin ne çare ki insanlık sürüsünün gelenek ve göreneğe taparcasına bağlılık zaafları dolayısıyla, serbest düşünerek bulabildiğiniz çözüm şeklini ortaya koyamazsınız. Sonra kınanır, belki de taşlanırsınız. Bu sözlerden varmak istediğim netice şudur: Ben medeniyetin evliliğe vereceği son şeklin uzun süresini beklemeden kendi kendime buna bir çözüm yolu buldum ve tatbikata giriştim. Bakınız bu fikrin ilhamını nereden aldım. Bundan çok sene evvel Fransızca *İllüstrasyon*'da[1] şöyle bir yazı görmüştüm:

1 *L'Illustration*, 1942 yılında 1944'e kadar yayımlanmış haftalık Fransız gazetesi.

Yirmi beş yıl önce (bugünkü tarihe göre) toplum içinde başka türlü özgür düşünceler benimsemiş bir zümre toplanarak kendi tasavvur ettikleri kanunlarla yaşamak çarelerini düşünmeye başlamışlar, fakat bu arzularını herhangi bir hükümet idaresi altında uygulayabilmelerine imkân görememediklerinden Amerika'da geniş ve boş arazisi bulunan Peru Cumhuriyeti'ne müracaat etmişler, geniş topraklar istemişler. Göç ederek orada yerleşecekler. Fakat bir şartla: Hükümete her türlü vergilerini verecekler, onun kanunlarına tabi olmayacaklar, her türlü müdahaleden uzak, sırf kendi kanunlarıyla yaşayacaklar...

Bu şartla Peru Cumhuriyeti'nin müsaadesini almayı başarmışlar. Birkaç yüz kişi yeni dünyanın bu izin verilen arazisine göç etmiş. Aralarında belirledikleri cemiyet kanununun özeti şudur: Sokakları geniş, meydanları çok, bağlı bahçeli, hep bir seviyede evleri olan sağlıklı bir şehir kuracaklar. Göçenlerin içinde mühendis, mimar, ziraatçı, çiftçi, dülger, duvarcı, terzi, kunduracı, marangoz gibi her tür meslek ve sınıftan adam var. Medeni şehir sakinlerini asırlardan beri huzursuz eden, ortadan kaldırılması ve yok edilmesi imkânsız ne kadar kökleşmiş köhne âdet, inanç, taassup varsa bunların hiçbiri yeni şehre girmeyecek. Evvela bütün cinayetlerin, hırsızlıkların, kötülüklerin, sefaletlerin en büyük müsebbibi olan para, aralarında tedavülde olmayacak. Herkes kendi sanatı dahilinde çalışacak, cemiyet, çalışanlara her mesai saati karşılığında bir bono verecek ve bu bonolar para yerine geçecek. Evlilik, bildiğimiz nikâh şeklinde değil, gayet serbest bir şekilde olacak. Birbirinden hoşlanan erkek kadın istedikleri kadar beraber yaşayabilecekler. Fakat bu çiftten herhangi birisi öbürüne karşı, "Artık senden usandım, ayrılacağım" türünden bir ayrılma arzusu beyan ettiğinde bırakılan tarafın zor kullanmak, hakaret, tehdit gibi hareketlerle ilişkiyi devam ettirmeye kalkışmaya hakkı olmayacak. Kendisiyle yaşamaya rıza gösterecek bir diğerini aramak üzere hemen çekilip gidecek. Doğacaklar

için soy sop belirlemeye lüzum görülmemektedir. Doğan bebekler, çocukevine teslim olunacak. Anne arzu ettiği zaman çocuğunu görecek, isterse emzirecek. Çocukevi büyüktür ve çocukların yaşlarına göre en uygun eğitim sistemleriyle donatılmış kısımları vardır. Bu yeni kurulan şehirde mabet ve ruhani bir sınıfın bulunmadığına da dikkat etmişsinizdir. Yaratıcı hakkındaki düşünceleri şudur: Allah'ın zatı insanlarca anlaşılamaz. Eğer ilahi hüviyetini bize bildirmeyi murat edeydi aklımızı bu sırları anlamaya yeterli bir kuvvette yaratırdı. İdrak havsalamıza sığmayan bir şey üzerine ne söylense beyhudedir. Bugün astronomi, kozmografya, coğrafya ilimleri bize dünyanın yuvarlak ve uzayda boşlukta, akıllara hayret verecek bir hızla seyahat eden bir cisim olduğunu açıkça ispat etmemiş olsaydı onun bir öküzün boynuzuna dayandığına mecburen inanacak ve sonra bu öküzün dört ayak üzerinde durması için bir zemin arayacak ve tekrar bu zemini tutturmak için altında temeller tasavvur edecek ve bu temelleri yüklenecek başka dayanaklar düşünecek ve bu şekilde meselenin bir türlü dibini bulamayarak nihayet hatadan hataya düşüp hüsran içinde kalacaktık. İşte bu da ona benzer. Allah yeryüzüne gönderdiği kitaplarda zatını bize iyi tarif edememiştir. Demek Allah'ın muradı budur: Kendini bize anlatmamak. Zatı hakkındaki yanlış rivayetleri Cenabıhakk'ın tekzibe tenezzül etmemesinden cesaret alan insanlar, ondan dünya yüzüne bir çocuk indirmeye kadar iddialarında ileri vardılar. İslam dini Allah'ın doğup, doğurmadığını söyler ki bu pek makul, mantıklı bir hakikattir. Hıristiyanlık ona babalık isnat eder. Allah'ın babalığına bir dinde inanan ve öbür dinde inanmayan kâfir olur. Yaratıcı, idrak dışı kalınca, yaratılan din yolunda hangi hidayet meşalesiyle yürüyebilir. Her biri hak ve hakikatin kendinde olduğunu iddia eden bütün dinler birbirlerine karşı tezatlarla, tekziplerle, muhalefetlerle, husumetlerle doludur. Bu yanlışlıklardan hangilerinin düzeltilmesiyle uğraşırsınız? En kaba tahta putlara tapan vahşi kabilelerden tutunuz da tasavvufun, felsefenin, ilim ve

fennin en yüksek, maddi olmayan ideallerine kadar uçmaya uğraşan medeni milletlerden her birinin kafalarında kendi telakki ve tasavvurlarına göre bir Allah vardır. Bazı fen bilimci inkârcılar için de tabiatın üstünde ve ona hâkim ve ondan ayrı hiçbir kuvvet yoktur. İnançlarımızda ne kadar yükselirsek yükselelim, dinden dine, inançtan inanca olan tezat ve husumetleri ortadan kaldıramayız. Daima cenneti birbirimizden kıskanırız. Dünyayı zapt etmek için daima savaşan milletler, ahirette de Firdevs'i[1] tamamen kendilerine tahsisle diğer insanları cehennemde bırakmak siyasetini gütmek niyetindedirler. Meşrutiyet ittihatçıları, hoca ile papazı bir arabada yan yana oturtarak sokakları dolaştırdılar. İki dinin bu barışıklığına bütün halk el çırptı. Fakat Ermeni azgınlıkları, Yunan Muharebesi ondan sonra ortaya çıktı. Belki Muhammed ile İsa'nın ruhları kan sellerinin buharlaşmasından yükselen kırmızı bulutların arasında dolaşarak gökten inen kitaplarının bazı ayetlerini birbirlerine karşı yorumlayıp Allah'ın emirleri ve kendi tebliğlerinin hiç de böyle olmadığını söyleyerek dertleşip ağlaşmışlardır.

Ali Vahit'in meyhanede vaazı andıran bu uzun nutku, Tefeciyan'ın onun hakkındaki dehşetli rivayetleriyle pek örtüşmüyordu. Bazı yarı kaçık insanlar vardır ki parlak görünen övünmeleriyle kendilerini dinleyenleri aldatırlar. Ve yine genel inançlardan sapıtmış bazı dalalete düşmüş insanlar vardır ki bunlar yalnız dini değil ahlakı da inkâr ederler. Ve yine pozitivistlerden bir zümre vardır ki ilim ve fennin aydınlatabildiği şeylerden başka bir şeye iman etmezler... Ali Vahit bunların hangi çeşidindendi? Onun çeşidi sözlerine vereceği neticeden ve kadehlerin sayısı arttıkça göstereceği tavır ve hareketlerden anlaşılacaktı.

İrfan Yekta hazin bir sessizlik içinde dinliyordu. Fakat Şefkat'e dair küçük bir haber bu uzun sözlerin neresinden

1 "Cennet" anlamına gelmekle birlikte aynı zamanda cennetin en üst mertebelerinden biri.

çıkacaktı? Kadehler doldu, boşaldı. İçtikçe Ali Vahit'in gözlerine parıltı, sözlerine şiddet geliyordu. Devam etti:

— Elbette dikkat etmişsinizdir. Bir köpek nereye siyerse diğer köpekler de koklayıp oraya işerler. Kösemen ne tarafa giderse sürü de arkasından yürür. Hayvanlarda olduğu gibi insan sürüleri de görenek hastalığıyla maluldür. Bu, ahmaklıktan ileri gelir. Kendi zekâlarına güvenemeyenler diğerlerinin gittikleri yolun izini takip etmek mecburiyetinde kalırlar. Dâhiler böyle değildirler. Onlar milyonlarca halkın nesilden nesile çiğnedikleri yapışkan çamuru bir hamlede atlayarak zihinlerinin mühendisliğiyle açtıkları yeni yoldan henüz gidilmemiş vadilere doğru yürümek isterler.

Ben evlilik için konmuş kanunların maksada yeterli olmadığını gördüm. Peru göçmenlerinin yeni hayatlarını inceledim ve George Anquetil'in meşhur eserini okudum. Dünyanın her tarafında evliliğin sözden ibaret bir şey olduğunu anladım. Her yerde cinsel ilişkiler daima evlilik hudutlarından taşıyor. Bu taşkınlığın önüne set çekecek bir evlilik şekli tasavvur olunamaz mı? Bunu düşündüm ve kendi fikrime uygun birkaç arkadaş daha buldum. Kadınlar ve erkeklerden oluşan bir kumpanya olduk. Eski usul evliliğin mahzurlarını nasıl giderdik, şimdi mukayese ederek bunu anlatacağım. Mesela eski âdet üzere evlenmek için ne lazımdır? Evvela para... İkinci olarak birbiriyle hoş geçinmek için iki taraftan da medeni bir terbiye ve tahammül, karı kocalık hukukuna tam bir riayet hakşinaslığı... Üçüncü olarak doğacak çocukların adetleriyle artan masrafları karşılayacak bir azimle çalışma iyi niyet ve metaneti. Dördüncü olarak aile namına diğerkâmlık yani şahsi menfaatleri ailenin saadetinde aramak, kendini onlara adamak ve feda etmek... Beşinci, altıncı... Bu şartların arkası gelmez. Evliler içinde bütün bu ağır şartları yüklenmeye karar vererek evlenmiş kaç kişi vardır? Gençlerin çoğunluğu bu vazifelerin ağırlıkları ile kendi tahammül derecelerini ölçmeye lüzum görmeden sırf cinsel bir cazibe etkisine tutularak evlenirler. Çok sürmez, uğradıkları hayal kırıklığının çöplüğünde gaga

gagaya gelen iki horoz gibi birbirlerine karşı başkaldırarak didişirler. Biz bütün bu mahzurları hafifletmeye uğraştık. Şimdi iyi bir karı bulması zor fakat iyi bir kocaya düşmesi daha güçtür. Biz kendimize eş olması için seçtiğimiz kadınların geçmişlerine pek bakmadık. Lakin her iki taraftan da yapılması icap eden fedakârlıkları anlattık. Meseleyi bütün çıplaklığıyla ortaya koyduk. Kadınla erkeğin birleşmesinin iki şekli vardır: meşru, gayrimeşru. Bu iki şeklin mahzurlarını birbirine yedirerek bunların ortasında biz bir üçüncü şekil icat ettik. Nasıl? Biz şimdi on beş kadın, dokuz erkeğiz. Büyük insanlık âleminde de böyle değil mi? Kadın çok, erkek az... Bu yirmi dört kişi cinsellik, hayat ve geçim bakımlarından yardımlaşmak üzere yaşarız. Birbirlerini tercih eden kadın erkek istedikleri müddetçe eş olurlar. Fakat iki cins arasındaki bu çiftlik çok devam edemiyor. Daima değiştiriliyor. Çünkü topluluğumuzun temel kanununca her kadın her erkeğin karısı ve her erkek her kadının kocasıdır. Bu suretle çok karılılık ile çok kocalılık arasında eşitlik temin edilmiş oluyor ki bu mahzura şimdiye kadar medeni nikâhların hiçbir şekliyle bir çare bulunamamış olduğu malumdur. Kadın erkek hepimiz birer işle meşgulüz. Her ay topluluğa belirli miktarda bir para vermekle mükellefiz. Bu paradan fazlasını kazananlar, kazandıklarını istedikleri şekilde harcayabilirler. Bu usul ne alelade şekilde evlenmeye benzer ne de bir metresle yaşamaya... Bu bilinen iki şekle nispeten bu üçüncüsünün iktisadi menfaati büyüktür. Kurduğumuz kooperatifte bir kadının dokuz kocası var, bir erkeğin on beş karısı... Bu teke tek evlenme masraflarına, sıkıntısına hiç benzemiyor. Kadın hem kendi kendini besliyor, hem dokuz kocasının ekmeğini yiyor. Yirmi dört kişinin mali, fiili, iktisadi katılımıyla kurulmuş, bu yüzden idare yükü nüfus başına bölünmüş, ortak çıkarları olan bir aile... Her fert diğer fertlerle hallihamur olmuş yekpare bir evlilik grubu... Doğan çocuklardan her birinin on beş anası, dokuz babası var. Dünya yüzünde hiçbir kavim ve kabile arasında böyle bir vücut oluncaya kadar üyeleri kaynaşmış

bir aile tasavvur olunamaz... Şimdiye kadar medeniyet tabiattan uzaklaşır, yani onun üstüne çıkmaya uğraşır bir tarzda gidiyordu. Bunun hata olduğu anlaşıldı. Biz tabiatı düzeltemeyiz... Kendimizi ona göre yontmak mecburiyetindeyiz. Hayvanlarda nikâh var mı? Bu âdet insanoğlunun icadıdır. Bu yüzden tabiata aykırıdır. Nikâh, ilk ademoğullarının kabalıklarına hoş gelmedi. Habil ile Kabil vakası buna delildir. Ama diyeceksiniz ki her şeyden vazgeçtik çocuğun babası belli olmayınca miras meselesi nasıl halledilir? Gelecekte miras usulü değişecektir. Hiçbir zengin milyonlarını bir veya birkaç evladına veremeyecektir. Çünkü o milyoner olan herif kollarını sıvayıp bir başına çalışarak o serveti toplamamıştır. Diğer insanları çalıştırarak zengin olmuştur. O milyonlarda yine milyonlarca insanın ıstıraplı emekleri, kanlı alın terleri vardır. Zaten gelecekte kimse milyoner olamayacak, genel servetin daima nüfus başına bölünmesi cihetine gidilecektir. Dolayısıyla bizim bulduğumuz bu serbest evlilik usulü istikbalin müjdecisidir. İleri nesillerde tamamen böyle değilse de işte buna yakın kolektif evlilikler olacaktır.

9

İrfan Yekta, geçirdiği elim üzüntüyle zihni yorgun ve alışık olmadığı içkinin fazla kadehleriyle muhakemesi durgun bir haldeyken bile bu işittiği pek tuhaf sözlerin tiksintisiyle sarsılmaktan kendini alamadı.

Bu kâr ve kazanç âleminde herkes milyonların tılsımını bulmak için çalışıp çabalamakta serbest değil midir? Sıfırdan hareketle milyoner olmak büyük bir liyakat ile yenilmez bir irade azmine bağlıdır. Fakat herkeste bu zekâ, bu deha, bu kudret var mıdır?

Mahalle aktarlığını beceremeyen bir sersemin, büyük fabrikaları, müesseseleri parmağının ucunda çeviren bir idare ve azim sahibine karşı, "Ben de senin kadar kazanmak isterim" yahut "Kazancının yarısını bana vereceksin!"

demeye hakkı olabilir mi? Müflis, haylaz, atıl bir mirasyedi bey, ahmakça israflarla bütün serveti hayatın lağımlarına dökerek bitirir. Beri yanda bir işbilir hemen hiçten bir sermayeyle milyonların yolunu tutar. Bütün insanlar için akıl ve kazanç bakımlarından eşitlik talebine nasıl kalkılır? Mesai saatlerini bonoyla ödeyen Peru Göçmenleri İdaresi acaba bir lağım işçisiyle bütün bir şehrin planını kuran bir başmühendise aynı hisseyi mi ayırıyordu? Amele milyonlarca var, fakat acaba kaç Lesseps,[1] kaç Eiffel[2] bulabilirsiniz? Bütün dâhi büyük mucitler patentlerinin kazancını halkla mı bölüşecekler? Bir cahil eline geçen parayı iki günde boğazına indirir. Paranın kıymeti onun için sırf yenmesindedir. Fakat icat dehasına yükselmiş bir kafa yeni buluşlarla uğraşmak için onu fabrikasına sermaye yapar. Büyük keşif ve buluşlarıyla bütün insanlığın teşekkür borçlu olduğu dâhi kafalar ile kuş beyinli hiçleri nasıl eşit tutabiliriz?

Türlü türlü servet vardır. Spekülasyon şeklinde yahut üstü örtülü hilelerle zahmetsizce büyük kazançlar yapanların varlıkları inkâr edilemez. Bunlar ne mucittir, ne tüccar, ne fabrikatör, ne sanatkâr... Bunlar her diyarda bulundukları toplumun kanını emen asalak hırsızlardır. Mesela Abdülhamit zamanında her meşhur semtte seksen odalı bir sarayı, her havadar köyde bir köşkü, her sahilde bir yalısı bulunan paşalar vardı. Devletin küçük memurları her üç ayda bir[3] hak edişlerini güç alırlarken hafiyelikten yetişme bu donsuzların lortlarla, kontlarla yarışan bu ihtişamlarına meşru bir kazanç denebilir miydi? Onlar bütün kötülükleriyle Abdülhamit'i yaşatmaya uğraşıyorlar. Padişah da kendi çıkarına olan kötü yönetimine mükâfat olarak onları yaşatıyordu. Büyük kordonlarla, murassa[4] nişanlarla donanan sadık

---

1 Ferdinand de Lesseps (1805-1894): Fransız diplomat ve Süveyş Kanalı mimarlarından biri.
2 Gustave Eifffel (1832-1923): Fransız inşaat mühendisi ve mimar.
3 Osmanlı'da memur maaşları günlük olarak hesaplanır ve üç ayda bir ödenirdi.
4 İnci, elmas, yakut vb değerli taşlarla süslenmiş obje.

sinelerin altında millet için ne kadar hain yürekler çarptığı biliniyordu fakat söylenemiyordu...

Bugün çatıları, saçakları mantar kesilerek kargalara, baykuşlara yuva olmuş dağ başlarındaki bu köşklerden bazılarının önünden geçerken tarihe karışmış bir zulümler devrinin kendi kendine yıkılan bu şahitleri önünde insanın tüyleri ürperiyor.

Bugün dar, karanlık birer çukurda çürüyen bu harami zorbalar bağları, bahçeleri, çiftlikleri ve köşkleriyle o zamanki Osmanlı ülkesine sığamıyorlardı. Meşrutiyet'te millete bakacak yüzleri olmadığı için her biri bir yabancı memlekete savuştu. Orada burada, veballerinin ağırlığı altında, utanç içinde ve günahkâr olarak söndüler.

Rusya gibi bazı memleketlerde ifrata varan bu kötü yönetim, yiyicilik ve istibdat zulmüne tepkiden bugünkü tefrite varan fikirler doğdu. Hakkı inkâr etmekle hakkaniyet ortadan kalkar mı? On beş analı, dokuz babalı çocuklar tek anne ve babadan doğanlardan daha mı bahtiyar olurlar? Dokuz erkek ortaklaşa on beş kadının kocası olmakla evlilik kanununa ilişkin ilerlemede ulaşılacak son noktaya mı varmış olurlar? Bu ortaklıkta cinsel ve toplumsal ne haz ve fayda vardır? Horoz, gagalı bir hayvanken karılarının arasına tek bir rakip sokmak istemez. Erce atıldığı kavga meydanında bazen son nefesini verinceye kadar dövüşür. Köpekler kancıklarına diğer bir erkeğin tecavüzü manzarasına tahammül edemezler. Hırıltıları yedi mahalleyi tutar. Birbirlerini paralayasıya dişlerler. Bugüne kadar genelevlerdeki orta malı dostlarını diğer müşterilerden kıskanarak katil olan insanlar bundan sonra bir kadını duygusuzca dokuz kişi arasında taksim edecek kadar erlik aşklarını öldürecekler mi? Tabiat bize her hissi bir lüzum üzerine vermiştir. Dişiyi sahiplenmede insanların horozlardan, köpeklerden dejenere daha aşağı bir seviyeye inmelerine acınmaz mı? Othello trajedisi insani hislerin dışında yalnız büyük bir şairin hayallerinden doğma bir fantezi midir?

İrfan Yekta, Şefkat'i kimseyle paylaşamazdı. Bütün dünya kanunları, prensipleri değişse, bütün yeni zaman filozofları, bilgeleri eski vakitlerin aksine bir akıma kapılsalar, kâinat altüst olsa, hayır, İrfan Yekta kendi rızasıyla Şefkat'i diğer bir erkeğin kolları arasına atamazdı. Dünya dişi doluyken niçin bazı sevdalılar bir tek kadının aşkından mecnunlaşıyorlar? Gönüller birlikle bağlanmadıktan sonra aşk olur mu? Sevdiklerinden ayrı düşen erkekler içinde niçin dünya hazlarının hiçbirinden tat alamayarak beyinlerine kurşun sıkanlar görülüyor?

Saadet denince akla aile gelir. Bu iki kelime anlam bakımında birbirinin tamamlayıcısıdır. Ailesiz saadet nasıl olur? Ailesiz bir insan nerede bulunursa bulunsun ebedi bir gurbetzededir. Yabancılar arasında bir memlekette gurbettedir. Ailesiz insan ebedi bir vatansızdır. Vatanımızın bizi tutan kökleri ecdadımızın mezarlarından başlar. Ana, baba, kardeş, eş, evlat, konu komşu, dost, ahbap... Arada kaynayan ırk kanı, akraba kanı, sıcak muhabbet samimiyeti... Vefatımızda gözyaşlarına dönüşen bu muhabbetler bizi toprağımıza kadar götürür. Dokuz on dölden doğan çocuk hangi babasının vefatına ağlayacaktır? Babadan evlada evlattan babaya samimiyet kalmıyor. Akrabalık, vatan, yurt, toprak alakaları kesilen insanlar çakal sürülerine dönmezler mi?

Cisimleri oluşturan parçacıkların çekimleri gibi bütün aileyi kütle halinde tutan merhamet ve şefkat, dayanışma, yardımlaşma bu merkezden başlar sonra bütün vatandaşları kapsar. Bir millet birçok aileden oluşan büyük bir ailedir.

Şehvet hırslarını birkaç kadının yatağında söndüremeyen bazı azgın çapkınların sapkınlıkları uğruna nikâhla, aileyle kurulan dünya nizamı feda mı edilecek? Dokuz erkeğin döşeğinde vakit geçiren bu on beş kadınlı aile, İrfan Yekta'nın sinirlerini düşünülen kıvama çekmişti.

Bu uzun nutuktan sonra çocuk kendini tutamadı. Tiz perdeden bahse girişti. Çünkü "kolektif evlilik" kaidesince Şefkat'in bu dokuz döşekte topluluk vazifesini yapmaya zorlanmış olması ihtimalini düşündükçe aklı yanıyordu. Ali

Vahit'in ne tarzda, ne ahlakta ve ne yolda bir mahluk olduğunu artık düşünmeye gerek yoktu. O, kendi kendini en feci anlatımla tarif etmişti. Bu yüzden İrfan:

— Beyefendi, fikrinizi anladık. Dinlemeye tenezzül ederseniz düşünebildiğimizi biz de söyleyelim! dedi.

— Söyleyiniz, fakat söylediklerimi tenkide girişecekseniz işte buna tahammül edemem!

— Vicdanıma tamamen aykırı açıklamalarınızı hiçbir alınganlık göstermeden dinledim. Sağlam fikirler tenkitle daha kuvvetlenir... Sözlerinizin değerinden emin olduktan sonra muhalefetten niçin çekiniyorsunuz?

— Ben Galata'nın Arap Camisi'nde çok vaaz dinlemiş bir adamım. Vaizin kavuğu ne kadar iri, pabuçları ne kadar büyük olursa sözlerinin o oranda derinleşeceği fikrindeydim. Zihinleri, bu pabucu büyüklerin düşünceleriyle beslenmiş eski bir nesil vardır ki bunlar dünyada ahiret için yaşamak gerekir gibi sufice fikirlerle dervişleşmişlerdir. En tehlikeli hastalıklara karşı muskalarla tütsüler veren, kokmuş mürekkeplerle yazılı kâğıtları ıslatarak suyunu içen, eski atlı tramvaylarda hayvanların haklarını ödemek için salât ü selâm çeken,[1] eve melek girmez diye canlıyı resmeden tabloları kapılarından içeri sokmayan, heykeltıraşlığa, müziğe, komediye, romana, özetle bütün güzel sanat dallarına karşı isyan ilan eden, bidattır[2] diye her medeni, yeni fikirden halkı nefret ettirmeye uğraşan bu uğursuz güruhun yanlış telkinlerinden maalesef henüz hepimiz kurtulamamışızdır. Beyefendi gençsiniz, fakat bu pabucu büyüklerin fikrinde nesildenseniz hiç ağzınızı açmayınız. Çünkü döverim! Benim şakam yoktur. Niçin döverim, onu da söyleyeyim. Kafaları örümcek tutmuş bu Ortaçağ zihniyetli heriflere yeni fikirlerimi anlatırken çok dayak yedim. Çelikleştim. Atletik bir adam oldum. Şimdi ben de dövüyorum. Gücüm yettiğini alimallah pastırmaya çeviriyorum...

---

1 Salât ü selâm çekmek: Salavat çekmek. Salavat duasını okumak.

2 Bidat: İslam dinine göre Hz. Muhammet zamanında bulunmayan ve sonradan ortaya çıkan şey, âdet, ilke, hüküm vs. dine ters yenilikler.

İrfan Yekta inatçı ve izzetinefsini zedeletmek istemeyen bir çocuktu. Birkaç kadehle kafası da kızmıştı. Bu tehdit karşısında sinmedi. Başını dikçe tutarak süzük gözler ve dolgunca bir ağızla:

— Ali Vahit Bey, fikri galibiyetler dayakla değil fenle, ilimle, akılla, mantıkla, hakla kazanılır... Ben pabucu büyüğün muskalarıyla yetişmiş bir genç değilim. Ben ilim, felsefe, kanun ocağının içinde büyüdüm. Evvela, "Fikirlerimi kabul etmezsen seni döverim" tehdidiyle serbestçe tartışılamaz. Teknik bir münazaraya zorbalık girer mi? Siz söylersiniz, ben de söylerim. İkimizden biri aczini itiraf edinceye kadar konuşma yürür. Doğrusunu söyleyeyim. Teorilerinizin kötü etkileriyle zihnim sarsıldı.

— Benimle görüşmeye gelmekteki maksadınız neydi?

— Kooperatife dair malumat almak...

— Ne niyetle?

— Şirketinizin kuruluş değerleri fikrime uyarsa ve kabul olunursam katılmak arzusuyla...

— Peki sözlerimi dinleyince ne fikir edindiniz?

— Büyük bir ürküntü...

— Kooperatifimizin nesine itiraz ediyorsunuz?

— Çok noktalarına...

— Birkaçını söyleyiniz...

— Dayak yemeye hazırlanarak mı?

— Merak etmeyiniz. Hakkınıza düşeni ihmal etmem!

— Konuşma şartınıza doğrusu söz yok! Bu hakşinaslığınıza da teşekkür ederim!

— Ben alaydan da hoşlanmam! Sorduğunuz şeyi size tüm açıklığıyla ve dürüstçe anlattım. Şirketimizin kooperatif olduğundan habersiz değildiniz. Aramızdaki halkın diline geçmiş bu yabancı kelimenin manasını da biliyordunuz. Kooperatifin evliliğe tatbikinden çıkacak sonucu kavramayacak kadar da kalın kafalı görünmüyorsunuz. Bu yüzden kooperatifi anlamanın dışında bir şeyi araştırma fikriyle yanımıza gelmiş olduğunuzu zannediyorum. Hükümet şirketimiz hakkında tahkikat peşindedir. Siz zabıta hafiyesi misiniz, nesiniz, söyleyiniz?

— Ben zabıtaya mensup değilim.

— Ne bileyim sizin ne olduğunuzu.

İçkiden önce nazik, terbiyeli görünen bazı sarhoşlar vardır ki kafayı dumanladıktan sonra cahil, nobran, cüretkâr, salak, büsbütün başka bir adam olurlar. Ali Vahit şüphesiz bu türün en tehlikelilerindendi. Tefeciyan, kadehlerin beynine doldurduğu sislerin arasından, kopacak fırtınanın ilk alametlerini sezerek:

— Vahit Ali Bey'im...

— Ulan ismimde fena bir takdim tehir yaptın.[1]

— Hâşâ huzurunuzdan dışarı, isminize hiçbir fenalık yapmamışım.

— Dört kadehle dilin dolaşıyor, kelimelerin altını üstüne çeviriyorsun. Benim adım altüst börek mi?

— Haayir efendim, sizin adınız börek değil. Sizler şeker, kaymak, çok tatlı, lezzetli zatlarsınız. Size doyumluk olmaz. Müsaadeliğiniz olursa biz gidelim. Çünkim Galata'nın bu sokakları geç vakit dolaşılacak uğurlu yerler değildir. Dayak yemeden, karmanyola olmadan[2] şundan gidelim... Geçen gece dört apaş[3] bana yaklaştılar. Tortop ettiler. Üzerimde para arıyorlar... Ah köpoğlu hımbıllar! Ellerini pantalonumun cebine soktularsa ne tuttular bilirsin? (Gülmekten iki kat olup doğrulduktan sonra) He ne tuttular ağnadın? Arif olan o kaba şeyi hıp deyi kavrar, adını demeye gerek yoktur. Vay markacı[4] oğulları be!

Ali Vahit:

— Ulan bok karıştırma, patavatsız Ermeni! Nazik olayım derken rezillik yapıyorsun...

Tefeciyan'ın nezaketi gibi kadehlerin içindekilerle yıkanan Ali Vahit'in terbiyesinin de sıyrılmaya başladığı bu esnada meyhaneden içeriye bir çift girdi. Kol kola Cevherizade Baha ile Nevvare...

---

1 Bir cümlede veya ibarede kelimelerin yerlerini ileri geri alarak yer değiştirmek.

2 Şehir içinde ölümle tehdit ederek soygun yapmak.

3 Hayta, şehir serserisi, külhanbeyi.

4 (Argo) Dolandırıcı, pezevenk, genelev işleten kadın.

Ragıp Şeyda Bey'in güzel metresi, ince bir manto altında hemen hemen çırılçıplak gibiydi. Baha kolalı gömlek, smokin giymişti. Sarhoşlara birer birer el uzatıp selamlaştıktan sonra Nevvare:

— Bu akşam baloya gidiyoruz. Bu tarafa yolumuz düştü, uğradık. Ne yapıyorsunuz?

Ali Vahit:

— Ne yapacağız, Kulaksız'ın rakısıyla neşelenmeye uğraşarak Tefeciyan'dan nezaket dersi alıyoruz.

Nevvare'nin gözü o anda birdenbire İrfan Yekta'ya dikilerek:

— Vay İrfan Ağabey sen de buralara gelir misin? Seninkinden ne haber? Zavallı kız kırklara mı karıştı, ne oldu? Çok severdim. Hep onu düşünüyorum.

Ali Vahit afallayarak Nevvare'den İrfan'a, İrfan'dan Nevvare'ye göz gezdire gezdire:

— İrfan Ağabey kim? İçimizde bu isimde biri var mı?

Nevvare:

— Ay bilmiyor musun? (İrfan'ı göstererek) İşte yanında oturuyor...

Ali Vahit daha çok şaşırarak:

— Mehmet Nihat şimdi İrfan mı oldu? Kaç adı var bu beyin?

Nevvare:

— İrfan Yekta Bey, kayıp Şefkat'in belalısı! Bir içki sofrasında oturuyorsunuz da birbirinizi tanımıyor musunuz?

Ali Vahit'in gözleri büyüyüp kaşları çatılarak:

— Şefkat'in büzüktaşı bu oğlan mı?

Sakar herif önündeki dolu kadehi ağzına boşalttıktan sonra şimdi bütün hışmıyla çocuğa dönerek:

— Ulan asıl adın İrfan'mış da sahte bir adla kendini bana takdim etmekten maksadın nedir?

İrfan Yekta vereceği cevabı bulmak için sararıp solarken sarhoş zorba devam etti:

— Şefkat'i kaçıran işte bu sahtekâr tayıncıdır.[1]

1 (Argo) Erkek eşcinsel pezevengi, eşcinsel.

Kızı sakladı. Şimdi benim ağzımdan laf almaya geldi. Kooperatifimiz hakkında malumat edinerek zabıtanın aleyhimdeki tahkikatına kılavuzluk edecek, beni kodese tıkdırdıktan sonra serbest kalarak kızla istedikleri gibi yaşayacaklar! Nah alırsın sen ...mi! Ulan dibi tutmaz! Şefkat'le beraber yerin yedi kat dibine saklansanız da ben sizi enseleyip yine dünya yüzüne çıkarırım. Elimden kurtulamazsınız!

Bu ağır aşağılamaların pis kokularından İrfan'ın gönlü bulandı. Gözleri karardı. Bütün vücudunun geçirdiği spazmlarla dişleri takır takır birbirine vuruyordu. Ağzından çıkanı hakikaten kulakları işitmez bir galeyanla bulunduğu yerin nezaketini, hasmının caniliğini unutarak haykırdı:

— Sokaklardan köpekleri topladılar, Galata taraflarında bir sen kalmışsın kuduz! Sağına soluna saldırıyorsun. Sözlerinde terbiyeden, histen, ardan insanlıktan eser yok. Ben zabıta hafiyesi değilim. Fakat senin gibilerini hükümete ihbar her namuslu adamın vazifesidir. Dokuz erkek, on beş kadınla çağdaş aile adı altında kurulmuş özel bir kerhaneye hiçbir hükümet izin veremez. Dünyada misli görülmemiş rezalethanenizin bir gün elbette kapısı kapanacak, içindekiler mahkeme huzuruna çağırılacaktır. Şefkat bende değil, sendedir. Kızı batakhanenize kapattınız. On beş bedbaht kadının on altıncısı olmak istemediği için belki de vahşi zorlamalarınızla onu öldürdünüz. Belki de dokuz erkeğin kolları arasında dolaştıra dolaştıra cinsel arzularınızla onu yakarak kömür edip bitirdiniz... Bu cinayetinizi örtmek için şimdi âleme zavallı kızı firari göstermeye uğraşıyorsunuz...

Kavgaya hazırlanan bir horoz gibi Ali Vahit'in yele tüyleri ürpererek:

— Çocuk! Sen benim kim olduğumu biliyor musun?

— Biliyorum. Fransa'da Landru, Almanya'da malum kasap, İstanbul'da Ali Vahit!

— Bir daha söyle!

— On defa daha söylerim...

— Ama ben adamı söylemez yaparım!

— Namussuzluğun karşısında namus hiçbir zaman yılmaz, hiçbir zaman susmaz, hiçbir zaman korkmaz!

— Sustururum diyorum sana!

— Ben cinayetlerini senin yüzüne tekrarlamakla kalmayacağım, Şefkat'in hayatıyla ilgili seni dava edeceğim. Kıza ne yaptınsa hâkimler huzurunda söyleyeceksin! Hakkında yapılacak adli tahkikat esnasında kadınlara yönelik gizli kalmış bin bir cinayetin daha meydana çıkacak. Cezanı göreceksin!

Bu defa Ali Vahit'in gözleri büsbütün döndü. Ağzı köpürdü. Omuzlarını dikerek kabardı:

— Yaa, öyle mi kabadayı beyim! Haydi git adliyeye şimdi derdini anlat bakalım! dedi.

Elinde parlayan küçük bir şimşek, İrfan Yekta'nın ensesine indi. İkinci darbeye meydan vermeden etraftan caninin kollarını tuttular. Boynundan akan sıcak bir sıvı ile beyaz yakalığı kızıla boyanan Kudret Âli Bey'in genç yeğeni oraya uzandı ve sustu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

1

Bıçak köprücük kemiği ile kürek kemiği arasındaki dörtlü kasa doğru girmiş fakat çok derinleşmediği için yara sınırlı kalmış. İrfan Yekta iki haftalık tedaviyle cismen iyileşti ama ruhen hasta... Bütün hayatı, bütün gençliği Şefkat'in sevdasıyla büyülü. Gözler gizli bir elemle mahmur ve gamlı, daima boşluklarda bir kayıp arıyor, daima dalgın... Hiç kendinde değil. Aşkın hudutsuz kâbusları içinde serseri dolaşıyor...

Tuhaf tesadüf... Nevber Fikri Hanım uzaktan uzağa akrabamızdan bir genç kız. ... Lisesini bitirmiş. Tahsil yorgunluğuyla biraz kansız ve zayıf. Birkaç aylığına hava değişimi için bize gelmiş. Çok güzel değil, fakat sevimli, hassas ve samimi... Bir ince şiir kadar nazik... Bütün zamane genç kızlarının açık saçıklık, pervasızlık günahlarını ödeyecek kadar kapalı ve utangaç...

Nevber'in misafirliği, İrfan Yekta'nın vurulmasına tesadüf etmesinden de acı başka bir hadise doğurdu. Delikanlının annesiyle beraber kızcağız, hastanın başından hiç ayrılmadı. Pek müşfik, dikkatli bir hastabakıcı ihtimamıyla pansumanlara yardım etti. Tabii macerayı da öğrendi. Yaralının hummalı dalgınlık zamanlarında yalnızca başucunda beklerken yataktan gelen iniltiler arasından birkaç defa, "Şefkat yanıyorum! Gel, bana suyu elinle içir. Benden niye kaçıyorsun?" hitaplarına maruz kalmış, üzüntüden titremiş. Bir iki kere de İrfan, Şefkat hayaliyle öpmek için Nevber'in elini yakalamaya atılmış...

Kız, hastanın bu sayıklamalarını, hummalı hareketlerini, renkten renge girerek anlatırken sözlerini birkaç dolgun damlayla ıslatmaktan kendini alamıyor, çok duygulanmış görünüyormuş. Bir gün karım, hazin bir tavırla yazı odama geldi. Mühim bir sır vereceğini anlatır manidar bir bakış ve yavaş bir sesle:

— Ben içimden kopan vicdani bir sese kapılarak bir şey yaptım. İyi mi ettim fena mı, bilmiyorum? Bu hükmü siz vereceksiniz.

— Bir fiilin iyilik veya kötülüğünü tayinde güçlük çekecek bir kadın değilsin. Elbette ne yaptığını bilirsin...

— Bu öylesi değil Beyefendi... Boş bulundum, iyilik niyetine yaptım. Fakat bundan kötülük çıkma ihtimali olduğunu da sonradan düşündüm.

— Söyle bakalım...

— Nevber Fikri, İrfan'ın hastalığına pek canla başla bakıyor.

— Ona ben de dikkat ediyorum...

— Sevgilisi Şefkat sanarak humma haliyle İrfan ona birkaç defa saldırmış.

— Bilmiyorum...

— Bu bilinç dışı hücumların bazılarında kız kendini pek esirgememiş. Bunu da tesadüfen kapı aralığından, kucaklamayı görmüş olanlardan işittim.

— Aman bu gençlik! Hastalıklarında, sağlıklarında hep bu his, hep bu tutku...

— Bakışlarından, dalışlarından, süzülüşlerinden, düşünüşlerinden, hâsılı her halinden anlıyorum. Kızın oğlana meyli çok...

— Fena değil... Oğlanı öbür beladan kurtarmak için kızın bu meylinden istifade etmeliyiz. Yeğenim, Nevber'le mesut olabilir.

— Kız oğlanı seviyor. Bu bence iyi... Fakat İrfan'ın onu sevdiğini değil, seveceğini bile pek sanmıyorum.

— Sevdada bazen bulaşıcı bir etki olur. İrfan, Şefkat'ten ümidi kesince boşalan gönlüne Nevber'le teselli aramakta gecikmez. Görürsün...

— İşte ben de böyle hükmettim de bir halttır işledim!

— Nedir işlediğin halt?

— Kızın pek mahzun bir anında yüzünü okşayarak, "Hastalığı geçsin, seni İrfan'a alacağım. Elbette reddetmezsin değil mi yavrum?" dedim. Bu müjdem üzerine Nevber'in ne renklere girdiğini, gözlerine nasıl sevinçler dolduğunu görseydiniz çok etkilenirdiniz. Şimdi söyleyiniz fena mı ettim, iyi mi?

— Çok iyi etmişsin.

— Ya oğlan bu evliliğe yanaşmazsa?

— O tarafını da bana bırak. Ben de İrfan'a aynı teklifte bulunacağım. Reddederse gönlünü etmeye uğraşacağım. Bunu da ben üstleniyorum.

— Beyefendi, kızcağızın kulağına böyle bir şey koyduktan sonra oğlan tarafından kesin bir redde uğrarsak o zavallıya büyük bir fenalık etmiş olacağız.

— Hanım, o kadar olumsuz düşünme! Çok defa olaylar insanın temennilerine göre zuhur eder. Bu hayatta iyi dileklerde bulunmalı, iyilik beklemeli...

İrfan'ın henüz döşekten çıkmamış olduğu bir zamanda karı koca aramızda biz böyle karar verdik. Bu esnalarda bir gün köşke yeğenim adına bir mektup geldi. Mektubu şöyle elimde tarttım. Evirdim çevirdim, bu kapalı zarf bana çok şüpheli göründü. Bu mektup kimden olabilirdi? Bu, hastaya bir dosttan gelen bir hal hatır sorma mektubu muydu? Dikkatle adrese baktım. Kadın yazısı...

Kadınlardan âlim, fen bilgini, her tür sanatkâr, ressam, nakkaş çıkar –çünkü yüz boyamadan dolayı bu son sanatlara idman ve kabiliyetleri çoktur– fakat bir hattat, bir hüsnühat hocası yetiştiğini göremedim. Kadınların genellikle yazılarında görülen o zaaf neden ileri geliyor? Bu hal, tabiatlarından kalemlerinin ucuna nasıl yansıyor? Harflerin yazılışlarından yazanların ruh sağlıklarına dair bin türlü manalar çıkaran grafoloji uzmanlarının bu hususta ne hükümde bulunduklarını bilmiyorum.

Gönderenin bir kadın olduğunu yazıdan anladım. Fakat bu hanım kimdir? Zarfı yırtmadan bunu da keşfe uğraşmam

gerekiyor. Çünkü kendi adıma olmayan hiçbir mektubu açmak âdetim değildir. Ama herhangi kapalı bir zarfta ailemden biri için bir tehlike sezersem mesele değişir. Bu mektubun İrfan'a Şefkat'ten gelmiş olması ihtimali zihnimi gıcıkladı. Biz yeğenimin yarasını iyileştirdik. Tam ruhunu da tedavi ederek beladan kurtaracağımız sırada onun henüz hasta kalan maneviyatı üzerine böyle fena bir rüzgâr eserse bütün planlarımız altüst olacaktı.

Şefkat... Bu talihsiz kız sağ mıydı? Sesi nereden çıkıyordu? Ali Vahit'in batakhanesinden mi yoksa diğer bir âşığın kolları arasından mı? Olan biten şeyler üzerine artık bu kızın İrfan'a ne söyleyeceği olabilirdi? Mektubu açmak üzere karımla baş başa verdiğimiz bir anda dedim ki:

— Mektup Şefkat'ten değilse İrfan'a karşı çok fena bir harekette bulunmuş olacağız. Bu zarf gençliğe ait başka bir sırrı saklıyorsa o zaman mesele ağırlaşır. Ahlaksızlık etmiş oluruz. Ve sonra bu açık zarfı yeğenime ne yüzle verebiliriz?

— Başka bir hususa aitse artık bu mektubu İrfan'a vermeyiz. İç ederiz!

— Ya bundan mutlaka yeğenimin haberdar olması gereken bir mesele çıkarsa?

— Artık bu kadar ince eleyip sık dokumak olmaz. Biz onun menfaati için hareket ediyoruz. Vicdanlarımızın önünde hiç mesul değiliz.

Bir hayli tartışma ve tereddütten sonra nihayet zarfı yırttık. Keşfimiz doğru çıktı. İşte gözlerimizin önüne serilen satırlar:

İrfan,

Taşkın bir aşkla gönüllerimiz birbirlerine o kadar sımsıkı bağlanmıştı ki bir gün gelip de bu düğümün çözüleceğini hiç aklıma getirmezdim. Ah, çözüldü. Dünyada yok olmaya mahkûm olmayan ne var?

Tecrübesiz gençliğin, her adımda hayatın böyle ağır, haksız darbelerine uğrayacağını bilmiyordum. Nasip, çok insafız bir öğretmen. İnsan yaşadıkça öğreniyor. Öğreniyor ama

alınan bu derslerin meşakkatleri çekilmiyor. Çekemeyeceğim İrfan, çekemeyeceğim! Fakat kendi hakkımda idam kararı vermezden evvel bir kere de senin adaletine müracaat etmeyi düşündüm. Reddedersen intihar etmiş olmayacağım, beni sen öldürmüş olacaksın! Öldür! Vicdanının hükmüne razıyım. Fakat dinle! Aşkımızın bağı çözüldü dedim. Hayır, öyle değil! Bu gevşeme yalnız bir taraftan oldu. Senin gönlünün zinciri koptu. Benimki sapasağlam duruyor. Seni, senin beni sevdiğinden pek çok seviyormuşum. Fakat bilmiyormuşum, iki gönülden biri çözülüp de öbürünün bağlı kalması, bu ne güç şeymiş!

Avare, ince bir tele asılmış bir cambaz gibiyim. Altım uçurum. Koş İrfan, kurtar beni! Kurtar beni İrfan! İrfan... İrfan... Sen bana dargınsın, daha fazla darıltmaktan korktuğum için yazacaklarımı şaşırıyorum. Üzgün ve hiddetine mağlup olmadığın zamanlarda insaflısın. Bu insafına güvenerek bazı şeyler yazacağım. Sen benimle ahlak ve kanun dışı yaşanılan bir evde buluştun. Ben bu zehirli, bozguncu, boğucu havanın içinde debelenirken karşıma çıkan sen kurtarıcıma dört elle sarıldım. Fakat o evin uğursuzluklarından sen daima beni mesul tutmak istedin. Öyle bir yerde teneffüs ettiğimiz havanın bozgununu ben düzeltebilir miydim? Niçin beni o bozuk muhitten hemen uzaklaştırmadın? Bana ne vakit haydi gidelim teklifinde bulundun da ben olmaz dedim. Seninle beraber dünyanın öbür ucuna gitmeye razıydım. Ve bunu en büyük saadet bilirdim. İşte şimdi bir işaretine bakıyorum. Haydi çağır... Kollarının arasına atılacağım. İstersen beni boğ, bir mezara göm! Senden ayrı ölmeyeyim İrfan! Eğer barışmayacaksan beni sen öldür. Bu benim için büyük bir saadettir. Seni seviyorum İrfan. Ne kadar seviyorum, bunu tarife gücüm yetmez. Fakat sen beni bugün sevmiyorsan sevdiğin anları düşün! O günlerin hürmetine senden şimdi merhamet dileniyorum.

Neredeyim, nasılım? Belki şimdi bunları merak edersin. Belki de etmezsin. Kim bilir, belki de benim hatıramı gönlünde büsbütün öldürmeyi başarmışsındır. Fakat ben tesellisiz kalarak çıldırmamak için kendi kendime olumlu hükümler vermeye uğraşıyorum.

Beni Ali Vahit'in evine bıraktılar. Bu herifin Bankaaltı'nda bir ticarethanesi, Ortaköy'de bir kerhanesi vardır. Dokuz erkek, on beş kadından oluşan bir kooperatif şirketi. Ben bu zaniyelerin on altıncısı olacaktım. Fakat senin aşkının ilhamıyla kaçtım. Kurtuldum. Bu mucizeyi nasıl başardım? Bunu seninle yüz yüze geldiğim gün anlatacağım. Kaçtım, fakat nereye? Demir kafesinden firar etmiş bir kuş gibi sokak ortasında avare kaldım. Firari kuştan daha tehlikedeydim. Çünkü bir ağacın yaprakları arasında tüneyip gizlenebilmek için kanatlarım yoktu.

Sana kavuşmak ümidinin zihnime verdiği neşeyle düşündüm. Aklıma bir yer geldi. Gayet namuslu, emin bir yer. Burası neresi? Bu sırrı sana getirecek olan bu kâğıda bile vermekten titriyorum... Mektubumun yad ellere geçme ihtimali var. Her şeyi, her şeyi sana sonra anlatacağım. Kavuşacağımızdan, hele bilhassa barışacağımızdan bu kadar emin misin, diyeceksin. Ben yine senin olamazsam muhakkak ölürüm İrfan. Benim gibi zavallı bir ölünün hayat trajedisi kimi alakadar edebilir? Hiç kimseyi sevindirmeyen, yerindirmeyen öksüz hakikatler gibi, varsın bu hikâyem de ebediyen gizli kalsın...

Korkuyorum. Bulunduğum yerde keşfedilmekten titriyorum. Ali Vahit rüzgârdan nem kapan, iğne deliğinden kâinatı seyreden müthiş bir kurttur, kendi büzüktaşlarından bir canavar sürüsünü takibime çıkardı. Onun şerrinden korunmak hemen hemen imkânsız gibidir. İrfan kendini sakın! Seninle olan ilişkimizi sezerse sonra başına bela olur. Ve iş mutlaka bir felaketle neticelenir...

Bu mektubu okuyunca hemen dakika geçirmeden cevabını yaz. Sana verebileceğim adres şudur: İstanbul Merkez Postahanesi, Postrestant,[1] A.L.M. 105. Şimdilik bununla yetin. Başka şey sorma!

Senin için Şefkat'in yüreği kadar aşkla, şefkatle çarpacak bir kalp yaratılmadığını, yaratılamayacağını bil! Aşırı üzün-

---

1 Alıcısı tarafından postaneden alınmak üzere gönderilen mektup veya paket.

tüden kirpiklerimin arasına yaşlar dizildi. Acaba alacağım cevap katlime ferman mı olacak yoksa bu imdat çağrımı büyük bir kayıtsızlıkla karşılayarak büsbütün cevapsız mı bırakacaksın? Bu da muhtemel... Fakat İrfan, bu iki şey de beni öldürür.

İrfan çok gencim, acı bana! İşte Allah'tan istediklerim:

Sen, güneş, bahar, kuşlar, çiçekler... Dünyanın başka debdebelerine hırsım, arzum yoktur. Bir eş, bir yuva, ışık, hayat... Saf ruhlarımızın saadeti için bu kadarı yeterli değil mi?

Kürenin daima ilkbahar bölgelerine göçen gezgin kuşlar gibi biz de aşkımızın kanatlarıyla başka diyarlara uçamaz mıyız? Genciz, gelecek bizim değil mi? Bütün ümitler bir gün doğmak için geleceğin sinesinde uyumuyor mu?

Çalışırız, geçiniriz. Bu âlemde milyonların elde edemediği şey samimi bir kalptir. O bende var, sende de olunca başka ne ister!

Gaipten bir ses kulaklarıma daima senin de beni aradığını söylüyor. Eski ateşli sevdamızdan elbette aramızda bir telepati, bir kalp telsizi kurulmuştur. Düşündüklerini uzun mesafelerden hissediyor gibiyim... Oh, belki aldanıyorum. Ah İrfan, hayaller âleminde kalbimin bana söylediklerini sakın sen yalanlamaya kalkışma! Ölmemek için teselline, merhametine muhtacım. Acele et, anlıyor musun, acele! Beyhude geçecek yarım saat, beş dakika belki telafisi mümkün olmayan felaketlere sebep olabilir...

Bekliyorum... Bu heyecanlarımın, bu ıstıraplarımın sonunun selamete, neşeye varması ümidiyle bekliyorum... Her şey senin elinde, hayatım, saadetim, felaketim... Bekliyorum... Bu bekleyişteki cehennemi azabı anlatamadımsa vay benim halime! Bekliyorum...

Daima Senin Şefkat'in

Bu mektubu karımla dört el üzerinde tutarak dört gözle okuduk. Zavallı kızcağızın satırlarından fışkıran heyecanı bize de sirayet etti. Bedbahtın samimiyetinden şüphemiz kalmadı. Daha ruhunun saflığı pek bozulmamış o yaşta bir

kız, asılsız yere ifadesine bu kadar hararet veremezdi. Bütün cümlelerde samimi bir aşkın galeyanı, tehlikeler içinden feryat eden bir biçarenin imdat çağrısı okunuyordu. Karımla bir müddet ağız açmaksızın derin birer çıkarsamayla birbirimize bakıştık kaldık. Nihayet dedim ki:

— Ee hanım, söyle bakalım, bu kızlardan hangisini kurtaracağız?

— Şüphesiz Nevber Fikri'yi... Bunu ötekine feda edemem doğrusu...

— Bu sözü vicdani bir insafla mı söylüyorsun?

— Evet.

— Ben bu hükmünde apaçık bir taraftarlıktan başka ne vicdan görüyorum ne de insaf!

— Niçin?

— Çünkü Nevber Fikri tehlikede değildir. Yalnız İrfan'a karşı bir meyli olmuş ki bu da neticesi hiç tehlikeli olmayan, hemen her gence uğrayan gelip geçici bir haldir. Öteki biçare bir kuyunun dibinden, "Beni kurtar! İmdadıma koşmazsan ölümüm muhakkaktır" yalvarışıyla çırpınıyor. Nevber'i İrfan'a alalım da Şefkat'i ölümün pençesinde mi bırakalım? Zavallı kız bağıra çağıra helak mı olsun?

— Aman Beyefendi, eğer sevda gençler için geçici bir şeyse bu hükümden Şefkat'i niçin ayrı tutuyorsunuz? Eğer bu mektuptaki sözleri doğruysa o da bir zaman yanar, ağlar, nihayet unutur ve başka bir gençle teselli bulur.

— Ben bu kızın duygularındaki samimiyete kanaat getirdim. Gönlüme öyle doğdu. Ve sonra bu zavallının durumu başka... İrfan'a eş olursa ölümden yalnız bir can değil fuhuştan da bir hayat kurtarmış olacağız. Kızcağız, "Bu mektubum yad ellere geçerse" korkusuyla titreyerek İrfan'ın insafına sığınıyor. Halbuki bu gizli mektup şimdi bizim elimizde. Şefkat şu anda İrfan'ın değil bizim merhametimize kalmış oluyor. İrfan'ın Ali Vahit'in bıçağıyla yaralandığından da haberi yok. Basiretli sözlerle o canavardan sakınmasını tavsiye ediyor.

— Acaba nereye saklanmış?

— İşte haberlerin kendisine erişemeyeceği bir yerde bulunduğu görünüyor. Çünkü bu meyhane olayını bütün İstanbul gazeteleri yazdı. Duymadık okur kalmadı. Macenın asıl alakadarı kızcağız bundan da haberdar değil. Mektubu İrfan'a göstermeden iç etmek insafa, insaniyete, vicdana sığar bir şey değil.

— İrfan şu anda o kızın aşkıyla yanıyor. Hep onun ateşiyle sayıklıyor, hep onun hayalleriyle yaşıyor. Her yerde, her saat onu düşünüyor, onu arıyor... Bu mektubu görürse bütün bütün çıldırır. Sokaklara düşer. Artık ne gece ne gündüz onu eve alamayız. Onu bir daha yaralarlar. Belki bu defa öldürürler. Kokotlar Mektebi'nden çıkmış bir kızın gözyaşlarına pek o kadar ehemmiyet vermeyiniz. Bu meselede en evvel mevzubahis olacak şey genç yeğeninizin felaket veya selametidir...

— Haydi Hanım, dediğin olsun, bu mektubu saklayalım. Fakat bu ağır hileyle Şefkat'i İrfan'a unutturmuş olabilecek miyiz?

— Niçin unutmasın? Ümidini kesince elbette unutur.

— Şu anda akla gelmeyen bir tesadüfün, günün birinde kızın hayatta olduğunu oğlana haber vermeyeceğinden kesin emin misin? Bu mektubu diğer mektupların takip etmeyeceği ve bunlardan birinin nihayet İrfan'ın eline geçmeyeceği ne malum?

— İşi hemen hızlandırmalıyız.

— Ne gibi?

— Hemen, hemen Nevber'i İrfan'a nikâhlayarak meseleyi kapatıvermeliyiz.

— Bakalım aklı fikri başka yerde olan oğlan bu teklifimizi derhal kabul edecek mi?

— Ben Nevber'e nasihat ederim. Talimat veririm. Kendini İrfan'a sevdirmeye uğraşsın...

— Tehlikeli iş... Eğer meselenin ucu pot gelirse[1] Nevber'e iyilik değil pek büyük fenalık etmiş olursun. Öyle saf, masum bir kızın duygularıyla oynanmaz...

1 Sonu iyi olmamak, iş ters gitmek.

— İş söze kalmıyor ki! Zaten benim nasihatimden çok evvel kızın gönlü oğlan için fitili almış.

— Olabilir. Fakat neticesi şüpheli bu sevdayı şimdiden alabildiğine körüklemek de doğru bir hareket midir?

— Beyefendi, bu nazik meseleye, her tarafa tıpatıp uygun gelecek derhal bir çözüm yolu bulmak mümkün değildir. İşin en acil, en ehemmiyetli taraflarını dikkate alarak düşünmeli ve kararımızı hemen uygulamaya girişmeliyiz. Bu derdi müzminleştirmeye gelmez. Zira asıl mesele yeğeninizin hayatına, namusuna, geleceğine dairdir. Şefkat'in aşkı uğruna İrfan'ı feda etmeyi doğru görmüyorum. Aşkı diyorum. Bakalım o da samimi mi? Şimdikilerin sevdaları talaş alevine benziyor. Şimdi ben dünya yüzünde, tutuldukları aşkın ateşiyle toprağa girecek kızlar göremiyorum. Haydi gözümüzü yumalım, İrfan'a Şefkat'i alalım. Bir iki sene karı kocalıktan sonra birbirlerinden bıkacaklar, Kokotlar Mektebi'nin şöhretini, zilletini daima üzerinde taşıyacak bir gelinle kalacağız. İşte netice bu...

2

Oğlanın gönlü kız için çıra gibi yanarken, zavallı Şefkat tehlikeler içinden sevgilisini acı gözyaşlarıyla kendisini kurtarmaya çağırırken böyle bir mektubu İrfan'dan saklamak bana adeta bir cinayet gibi geliyordu. Fakat hayatın ciddi konularında gönül işlerine her zaman lüzumundan fazla ehemmiyet verilemeyeceği de bence tartışılmaz bir keyfiyetti. Mücadelede karıma mağlup oldum. Onun fikrine uyarak mektubu iç etmeye karar verdik. Şimdi mesele İrfan'ı Nevber'in tutulmuş gönlüne doğru çekerek nikâhla ikisini birbirine sımsıkı bağlamak için gerekli tedbirlere girişmeye geldi.

Yeğenim iyileşti. Sokağa çıkıyor, geziyor, fakat bir uyurgezer halinde. Bütün aklı, fikri, varlığı Şefkat'in sevdasıyla sarhoş. Yaşamıyor, hayal ediyor. Hep onu... Gözünde kâinat, Şefkat yaratılmış olduğu için var. Her şey onunla

kaim. Cenabıhakk'ı muhtelif şekillerde ve maneviyatta niçin aramalı? Allah aşktır. Aşk ise o kızın sembolüdür. Belki de bütün hakikatiyle kendisidir.

Karımla ara sıra şöyle konuşuyoruz.

Ben:

— Mektubu hasıraltı ettik, lakin bununla iş bitmiyor...

— Evet. Zorluk bundan sonra başlıyor.

— Olaya istediğimiz şekilde yön veremiyoruz.

— Ben hiç boş durmuyorum.

— Ne yapıyorsun?

— Nevber'in zihnini İrfan'ın övgüsüyle tıka basa dolduruyorum.

— Bu gayretinize pek gerek görmüyorum. Kız, oğlana demir kapancaya yakalanmış gibi tutkun. Mesele öbür tarafta...

— İrfan hiç oralarda değil.

— Oğlana kızı övmeye, yavuklamaya uğraşmıyor musunuz?

— Ne diyorsunuz Beyefendi! Bütün hitabet kabiliyetimle, zekâmla ne varsa ortaya döküyorum. Fakat muhatabımda sözlerime karşı ufacık bir his, bir alaka uyandırabilmek mümkün olmuyor. Ben, Nevber ismini türlü cazip vasıflarla süsleyerek seksen defa tespih çeker gibi tekrar ediyorum. Lakin bu zavallı adın, bir kerecik olsun İrfan'ın ağzından çıktığını işitmiyorum.

— Sevmiyor?!

— Yalnız sevmemek değil, her nedense Nevber'e karşı bir antipatisi var.

— O halde akıntıya kürek çekmiş olacağız.

— Her şeyin çaresi var Beyefendi. Yalnız teşebbüs edilen husustan yılmayarak ısrarla uğraşmak lazımdır. Fransızların *insinuation*[1] dedikleri telkinlerle yavaş yavaş her şey olur. İrfan kendisine Nevber'in gönül verdiğini bilmiyor. Bu hakikati etkili bir şekilde ona anlatmalı. Bu ifşadan sonra belki

---

1 Aklına sokma, ima yoluyla telkin etme.

oğlanda da kıza karşı bir his uyanır. Şefkat'e dair ümidini bütün bütün kestirmeli.

— Bunlar birkaç saat içinde hoppadan oluverecek işler değil, bizimse vaktimiz yok. Tehlike bir kara bulut gibi her an etrafımızı kaplıyor.

— İrfan'ı buraya çağırayım. Evvela tatlılıkla nasihat verelim. İhtarlarımıza karşı isyankâr bir tavır alırsa biz de biraz sertleşerek onu sıkıştırırız. Bir emrivaki hazırlayarak işi bitiriveririz vesselam!

Karımla böyle uzun müzakerelerden, istişarelerden sonra iknaya uğraşmak için nihayet bir gün İrfan'ı odamıza çağırdık. Çocuk zihnen, fikren perişandı. Gözleri daldığı yerde kalıyor, bazı cümleleri iki üç defa tekrar etmedikçe anlamıyordu. Bütün hissiyatına bir tembellik gelmiş, zihni dikkat kuvvetinden kalmış gibiydi. Üzgün suratında ara sıra ağlama ile tebessüm arasında garip ifadeler geziniyordu.

Gençliğin neşesi sayılan sevda, yeğenimi ne kadar kasvetlendirmişti! İnsanın sorumlu tutulamayacağı anları olduğunu doğrulayacak bir hadise karşısındaydım. Derin bir ezginlikle zavallıya acıdım. Söze nasıl ve neresinden başlayacağımı bilemiyordum. Onun göz pınarlarına biriken yaşlar en ufak bir sarsıntıyla hemen boşanacak gibiydi. İrfan'ı karşımda ağlar görmek istemiyordum. Nihayet ağır ağır şöyle nasihate başladım:

— Oğlum İrfan, sen bana kardeşimin yegâne ve kıymetli yadigârısın. Tahsiline kudretimce itina gösterdim. Fakat maneviyatını istediğim gibi *forme* edememiş[1] olduğumu şimdi anlıyorum. Dünyada iyilik ve kötülük denilen şeyler görecedir. Her ne kadar uğraşsak da her zaman bunlardan biriyle halleşip diğerinden büsbütün korunarak kaçmak mümkün olmuyor. Lakin iyilik ve kötülük gerçekliklerini yalnız ismen tanımak, ahlak ve felsefe kitaplarında görmek yetmez. Suda boğulmamak için nasıl yüzme öğrenmek mecburiyetindeysek, iyilik ile kötülük arasında da pehlivancasına güleşmek lazımdır. Hayat böyle öğrenilir. Fiili yaşamayı

1 Şekillendirmek, yapılandırmak, şekil vermek.

öğrenmen için ben seni bir müddet bu mühim tecrübe sahasında yalnız bıraktım. Vücuduna bir cankurtaran simidi bile bile geçirmeyerek tehlikeli dalgaların arasına salıverdim. Karşıdan seyrine bakıyordum. Fakat yavrum sen bugün kıkırdamak[1] üzeresin. Bu tehlikenin uçurumları içinde bata çıka çırpınıyorsun, artık güç ve takatin kesildi. Son nefeslerinin hırıltılarını duyuyorum. Sahilden, katil suların hücumları arasında bir boğulanı görmek! Bu ne elim manzaradır. Bu temaşaya artık tahammülüm kalmadı. Seni saçlarından çekerek saniye kaybetmeksizin kurtarmak zamanının gelmiş olduğunu görüyorum. Sende artık debelenecek hal yok, kendini tamamen benim irademe teslim edeceksin!

İrfan sözlerimi yarı anlamış, yarı anlamamış gibi tembel ve şaşkın bakışlarla düşünerek sordu:

— Beni mi kurtaracaksınız?

— Seni yavrum, seni...

Yeğenim çok hazin bir sırıtışla yüzümüze bakarak sustu. Ben devam ettim:

— Kurtulmak istemiyor musun?

— Hayır...

— Her hasta şifa bekler. Sen ölümü bekliyorsun!

— Evet.

— Bu ne şekilde ölüm?

— Ağır ağır, aheste bir intihar...

— Fakat oğlum, intihara teşebbüs eden birini göz göre göre o katil hareketinde serbest bırakmazlar.

— Fakat efendim, kararlarında kati olan intihar etmek isteyenleri kurtarmaya uğraşmak o zavallıları birkaç defa öldürmek demektir.

— Ne demek olursa olsun, ben seni kurtaracağım.

— Kurtaramazsınız.

— Niçin?

— Çünkü geç kaldınız... Zehir hiç şifa ümidi bırakmayacak bir şekilde bünyemi tahrip etmiştir.

---

1 Ölmek.

— Hayır, boş zan! Sen kendini bilmiyorsun. Böyle hastalıklarda insan kendi kendinin doktoru olamaz. Ben seni tedavi edeceğim. Kurtulacaksın.

— Hayattan mı?

— Hayır, ölümden...

— Mümkün değil! Hastalığımın vahametini anlamak için doktor olmaya gerek yok. Bakınız nabzım dakikada kaç atıyor, ateşim ne kadar yüksektir! Uyku ve iştahtan eser yok. Sıtmaların en ölümcülünü, en dehşetlisini çekiyorum. Benimki gibi zayıf bir bünye bu hastalığa ne kadar zaman dayanabilir. Nasıl eriyip bittiğimi görüyorsunuz.

— Henüz gençsin, iyileşmeye döner dönmez vücudun bütün bu kayıplarını çabuk telafi eder.

— Bu hastalığın nekahati yoktur. Öldürünceye kadar böyle şiddetlenerek devam eder.

— Çok yanılıyorsun.

— Affedersiniz amcacığım, hangimizin zannının daha doğru olduğu pek yakında anlaşılacaktır. İnsan ümitle yaşar!

— Bu yaşta ümitsizlikten bahsetmen...

— Hayatımın çok ümitsiz, vahim bir devresindeyim. Böyle nazik bir anda sizden sır saklamak istemem. Yüzde bir ümidim var, yüzde bir! Anlıyor musunuz? Çok zayıf...

— Nasıl bir ümit, söyle...

— Bir yerden mektup bekliyorum... Gelirse ve içeriği arzu ettiğim gibi çıkarsa kurtulurum. Gelmezse beni öbür dünyada biliniz. Bu son ümidimle beraber ben de yanarım.

Karımla göz göze geldik. Benim derin bakışımda acı bir soru vardı. Gözlerimin ateşiyle karıma soruyordum: "Şu mühim anda o mektubu hâlâ bu zavallı çocuktan saklayacak mıyız?" O da süzük bir göz ifadesiyle şöyle cevap veriyordu: "İrfan'ın bu ümitsizliklerine, bu karamsarlıklarına bakmayınız. O ne söylediğini bilmiyor. 'Bende hiç şifa ümidi kalmamıştır' dedikten sonra yine yüzde bir ümitten bahsediyor. Ben bu tür sevdalı gençleri çok gördüm. Aşkları, şiddetleri oranında çabuk söner. İrfan'ı tekrar o kızın kollarına atmak,

felaketi tazelemek demektir. Nevber'i sevdirerek onu bu uğursuz aşkından kurtaralım. Rica ederim mektup hakkında en ufak bir imada bile bulunmayınız. Bu çocuk aklen hasta. Hastanın fikrine göre ilaç verilmez. Tedavi yoluna gidilir..."

Karım bu imasında insafsızdı. Fakat büsbütün haksız değildi. Yerinde olmayan merhamet zulümden fenadır. İrfan'ın hayatıyla oynuyor gibiydik fakat karımın telkinlerine göre harekete karar verdim. Bakışlarını siyah bir uçuruma kaydırmış gibi karşımda boynu bükük, hareketsiz duran İrfan'a en tatlı sesimle:

— Oğulcuğum, "hastayım" diyorsun...

Yeğenim şimdi acayip bir bakışla:

— Demeye lüzum yok, görüyorsunuz...

— Peki, görüyoruz. Fakat insan bazen kendi telkiniyle de hasta olabilir.

— Yanlış görüyorsunuz. Kendi telkinimle değil...

— Ölümü aklından çıkar. Şifaya, kurtulmaya odaklan!

— Elimde değil.

— Hiç iraden kalmadı mı?

— Kalmadı...

— Öyleyse kendini benim irademe teslim et.

— Nasıl olur? Kendimi iradenize teslim edebilmek de bir irade işi değil midir? O da bende yok...

Karım ayağa fırlayarak İrfan'ın önünde durdu. Bir hipnozcu gibi gözlerini onun gözlerine dikerek:

— Çocuk, senin iraden yoksa amcanla ben, biz irade sahibiyiz. Bizim ikimizin iradesi seni de idareye yeterlidir. Ölümü zihninden çıkar, ümitle bize yönel! Biz seni mutlaka, muhakkak kurtaracağız.

İrfan şaşaladı. Durdu. İşittiği sözleri zihninde ölçüp biçmeye uğraşıyor gibiydi. Hastanın bu kadarcık dikkatini çekmeyi başardıktan sonra karım devam etti:

— Sen bir şeytanla bir meleğin arasındasın. Şeytan seni bu hale getirdi. Şimdi melek kurtaracak.

Yeğenimin dikkati biraz daha açılıyor, karım söylüyordu:

— Sen hayatına sahip değilsin. O şimdi başkasınındır. Kendin için değil, artık o başkası için yaşayacaksın.

— Evet, evet, çoktandır ben kendim için değil bir başkası için yaşıyorum. Fakat o, meydanda yok. Hayatta kavuşamazsam onunla ahirette buluşmak için ölümü istiyorum.

— Ah yirminci asrın evladı! Ahirette kimse kimseyle kavuşmaz. Sen hâlâ seni harap eden şeytanla meşgulsün. Onu zihninden çıkar, meleğe yönel!

— Hangi meleğe?

— Şeytandan sonra ilanıaşk ettiğin meleğe...

— Ben Şefkat'ten başka hiçbir mahluka ilanıaşk etmedim.

— Şefkat, Şefkat... O uğursuz kıza bu güzel adı kim koymuş?

— Oh, Şefkat uğursuz değildir. Böyle söyleme, gücenirim yenge.

— Doğru söylüyorum. Hakikate gücenilmez. Bak, seni ne hale getirdi, bir kere düşün. Uğursuzluk daha nasıl olur? Bu uğursuzu gönlünden sök, at! Onun yerine uğurlusunu koy.

— Uğurlusu kim?

— Nevber...

— Nevber, Nevber... Akrabamızdan misafir kız. Lakin ne münasebet! Sevmediğim bir kızı sevdiğimin yerine nasıl koyabilirim?

— Nevber'i seviyorsun! Seviyorsun... Bilmeyerek seviyorsun.

— Ben akıl hastasıyım, siz sağlamsınız! Fakat yenge bu nasıl söz? İnsan bilmeden sevebilir mi?

— Sen Nevber'e ilanıaşk etmişsin.

— Ne vakit?

— Hastalığın esnasında... Nevber bir koruyucu melek gibi döşeğinin etrafında dolaşırken...

— Hâşâ! Yalan!

— Yalan değil. Kızı bileklerinden sımsıkı yakalamışsın. Ateşli dudaklarınla öpücüklere boğmuşsun.

— Yalan! Yalan! İftira! İftira!

— Kızcağızın yüzünde, kollarında dişlerinin yeri ve bu saldırını kapı arkasından gören şahitler var.

— Benim, yatakta geçirdiğim nöbetler esnasında başucumda dolaşan Nevber değil, Şefkat'ti. Kâbuslarımda, nöbetlerimde, rüyalarımda, uyanıklığımda ben hep sevgilimle uğraştım. Saldırmışsam hep ona saldırmışımdır. Nevber bu taşkınlıklarımı niçin üzerine alınıyor?

— Ne olmuşsa olmuş! Bu tecavüzlerini tamir edeceksin İrfan.

— Tecavüz! Oh, bilinci yerinde olmayan bir hastanın hareketlerine bu tabir uygun düşer mi?

— Olan olmuş. Kelime oyunuyla olayı tamir edemeyiz. İşin içinde masum bir kızın sakatlanmış namusu, kurtarılacak onuru var...

— Neler diyorsun yenge? Sakatlanmış namusu! Asla farkında olmadığım bilinçsiz bir hareketime önce tecavüz dediniz ve sonra ırza geçme ve namus lekelemeye kadar yükseldiniz. Bir nöbet delisi sayıklamalarından, çırpınmalarından, saldırmalarından mesul müdür? Asla bilincimin yerinde olmadığı o esnalarda ben mi etrafımdakilerden kendimi koruyacağım, onlar mı benden korunacaklar? Nevber Hanım dağ başında mıymış? Niçin bağırmamış, niçin kaçmamış? Vücudunda dişlerimin izini bırakacak kadar kendisini ısırmama niçin müsaade etmiş? Onun bu müsaadesinden sonra ortaya bu şekilde bir dava nasıl çıkarıyorsunuz?

— Hastalığında sana karşı bu kadar ihtimam ve alaka gösteren bir kıza karşı verilecek karşılık bu mudur?

— Ne istiyorsunuz ki yapayım?

— Tecavüzünü tamir...

— Bu neyle olur?

— Evlilikle...

— Affedersiniz yenge, buna sıkboğaz etmek derler. Ben nöbet geçirirken Nevber Hanım'a atılmışım, o da bu saldırılarımı kabul etmiş. Şimdi bilinci yerinde olan, bilinci yerinde olmayandan namus davası güdüyor. Ortada bir günahkâr varsa görüyorsunuz ki o da ben değilim. Ve sonra eğer

buna mutlaka öyle diyeceksek tecavüze maruz kalan benim, Nevber Hanım değil. Şimdi zedelenen bir izzetinefis varsa o da benimkidir. İşte bütün samimiyetimle size masumiyetimi ispat ediyorum. Bu davada davacı ben olabilirim, ancak ben, anlıyor musunuz?

— Vah zavallı çocuk, vah zavallı İrfan! Sen gönül çekmiyorsun, giderek aklını kaybediyorsun. Nevber'e saldırmışsın!

— Saldırmış mıyım? Bu tabiri de hiç kabul etmem. Ben deli değilim, hayvan hiç değilim!

— Buna tecavüz dedik itiraz ettin. Saldırma dedik hiddetleniyorsun. Sen kendin söyle bakalım, bu hareketinin adı nedir?

— Bilinç dışı bir taşkınlık!

— Peki, öyle olsun. Fakat oğlum hastalığın geçti. Nöbetlerin dindi. Artık normale dönme zamanın geldi. Ne niyetine olursa olsun Nevber'e sarılmışsın. Görünüşe göre kız da senin sarılmanı kabul etmiş. Artık açıkça söylüyorum. Demek ki sende gönlü var. Zavallının sana olan bu meylini bir günahkârlık saymakta haksızsın. O masumun bu pek samimi sevgisi; seni yakan, bedbaht eden uğursuz aşkına karşı etkili bir ilaç olacaktır. Bu ilaçtan istifade edelim yavrum... Tesadüf diyelim, meçhul bir manevi güç diyelim, işte her neyse, böyle bir kuvvet Nevber adlı bir koruyucu meleği bu tehlike anında senin karşına çıkardı. Kurtulman için bu sana manevi bir işarettir. Bunu anla! Kendi kendini cehenneme atma. Sen bugün haline çok acınacak, doğru yoldan sapmış birisin. Sevdiğin kız nerede? Onun mazisi nedir, şu anda hayatını ne şekilde ve nasıl bir çevrede geçiriyor, geleceği ne olacaktır biliyor musun? Artık ona kavuşabilecek misin? Hadi bu hususta olumlu bir hüküm verme imkânı karşısında bulunsak bile bugün seni şu hale getirmiş olan menfur bir aşk, acaba gelecekte seni ne vartalara düşürecektir? Bu uğursuz hayali, hayaleti bırak da göz önündeki kurtarıcı hakikate sarıl. Tehlikeden kaç, selamete atıl...

— Yenge acı bana, merhamet et! Ben sizden mantık ve nasihatten ziyade insaf istiyorum. Derin ruh yaraları böyle öğüt türü sözlerle tedavi edilemez. Ben halden anlayan bir kalbin tesellilerini istiyorum. Siz benim çektiklerimi pek anlamadan bana tabiplik etmek istiyorsunuz. Peki farzımuhal olarak Şefkat'i unutmaya çalışayım; sevmediğim, sevemeyeceğimi bildiğim Nevber'le evleneyim. Fakat duygularıma aykırı olarak, hatırınıza boyun eğerek kabul edeceğim bu evlilikten Nevber için nasıl bir saadet umuyorsunuz? Ve sonra Şefkat'in hayatta olduğu ortaya çıkarsa halin ne kadar vahim bir şekil alacağını düşünmüyor musunuz? Bu iyilikseverlik sandığınız nasihatlerinizden benim için de, Nevber için de ne büyük felaketler doğacağını akla getirmiyor musunuz?

— Oğlum, senin bu halin hastalıklıdır. Hep bunlar bir hastanın düşünceleri ve dolayısıyla hastalıklı fikirlerdir. Bugünkü saplantıdan kurtulduktan sonra başka türlü düşünecek, bu geçirdiğin deliliklere güleceksin.

— Kurtulacağımı ne biliyorsunuz?

— Kurtulacaksın, kurtaracağız. Geleceğe dair tahminlediğin bütün mesuliyetleri üzerimize alıyoruz.

Karımla İrfan arasında haftada birkaç defa uzun saatler devam eden bu sözlü düelloya şahit oluyordum. Yeğenim yorgun, üzgün, süzgün bir simayla yanımızdan çıkıp gittikten sonra karımla yüz yüze yalnız kalınca ona soruyordum:

— Hanım, iyi niyetine sözüm yok, fakat bazı fikirlerinde bana pek ileri varıyorsun gibi geliyor.

— Beyefendi, bir hedefim var. Bu zavallı çocuğu kurtarmak!

— Âlâ, lakin İrfan, eğer Şefkat hayattaysa Nevber'le evlenmenin büyük bir felaket şeklini alacağını söylüyor. Kayıp kızın elimize geçen mektubu bize yalnız onun sağ olduğunu değil, kalpten aynı ateşle yeğenime bağlı olduğunu da etkileyici cümlelerle anlatıyor. Biz, iki kalbin samimi bağlılıklarına, acılarına hiç ehemmiyet vermeyerek ara yerde hileyle işi iyi kötü idare yoluna gidiyoruz. Bu acı hakikati

ben size önceden söyledim. Şimdi de söylüyorum. Ve ileride de tekrardan kendimi alamayacağım. Herhangi hususta olursa olsun hileli hurdalı işlerden iyi neticeler çıkmaz.

— Bir hayatı, bir namusu, bir geleceği kurtarmaya dair olunca hile meşru sayılır. Benim şu idare tarzımdan başka türlü bir kurtuluş yolu aklınıza geliyorsa söyleyiniz. Ben de size tekrar tekrar bunu soruyorum.

— Hile doğruluktan sapmak demektir. Nasıl yorumlarsan yorumla, eğri hareketten doğru netice çıkamaz! Ben de bu fikrimde ısrarcıyım. Hileyle kazanılan başarılar geçicidir. Hileli işlerin mutlaka sonları pot gelir. Hele de böyle vicdani işlerde...

— Vicdan felsefesiyle bu mesele halledilemez.

— Vicdan dışı olana da benden cevaz bekleme.

— Peki efendim, lakin vicdan ölçüsü üzere yapılacak şeyi siz söyleyiniz.

— Sıkboğaz etmeyelim. Olayların biraz kendi kendine ilerlemesini bekleyelim. Sen bugün İrfan'a Nevber'in kalbindeki meylini anlattın. Bu küçük bir telkindir. Belki zamanla yavaş yavaş kuvvetlenerek oğlanın gönlünde de kıza karşı bir meyil uyandırır. Nevber'i uzun bir müddet daha buradan salıvermeyelim. Belki yeğenim göz önündekine ısınarak gözden uzak olanı unutur. O zaman hileye lüzum kalmaz. Birbirleriyle görüşürler, dertleşirler, anlaşırlar. Böyle zor illetleri tabiatın ağır tedavisine bırakmak en doğru bir usul değil mi?

Biz de karımla böyle bitmez tükenmez bir tartışmanın yorgunluklarıyla üzülüp duruyorduk.

3

Ne inatçı bir sevda! Bu çocuğun hali ne olacak? Onun için zamanın ufkundan doğacak sükûnet veya fırtınayı bekliyoruz. Fikren tamamen hilekârlığın karşısındayım. Fakat ne çare ki hile yolundan gidiyoruz. Şefkat'in mektubundan, zavallı kızcağızın iniltilerinden İrfan'a hiç bahsetmedik. Bu

suskunluğumuzla vaziyeti daha ziyade vahimleştiriyor muyduk? Kim bilir? Bunu da sonra anlayacaktık.

Karım Nevber'i seviyor, Şefkat'ten nefret ediyor. Birine melek, ötekine şeytan diyor. İrfan bu kızlardan hangisiyle daha ziyade bahtiyar olabilecek? Bu husus yeğenimin hissine, gönlüne ait ruhi bir meseledir. Görünüşe bakılarak verilecek hükümlerde aldanılabilir. İrfan'ın gösterdiği kayıtsızlıktan Nevber çok üzgün... Fakat öteki biçare kız ne halde? Gönderdiği mektuba kim bilir ne can yakıcı heyecanlar içinde cevap bekleyip duruyor. Bu kızlardan birine acıyıp da ötekine merhamet etmemek Allah'tan reva mıdır? Biçare Şefkat zaten talih kurbanı... İrfan'ın sevdasına bağlanmış. Kurtuluşunu ondan bekliyor. Başka taraftan ümidi yok. Bu aşkı hakiki, bu müracaatı samimi, bu bekleyişi ciddiyse bilinmezliğin korkunç dalgaları arasında bata çıka yardım isteyen bu sese cevap vermemek insanlığa yaraşır mı? Oh, fakat biz susuyoruz. Çok mustaribim!

*

Sonbahar sabahı... Bulutlarda ara sıra ağlayan bir durgunluk var. Güneş kâh gülüyor, kâh küsüyor. Kasımpatıları tomurcukta... Yazın son ümitleri güller solgun, kokusuz, neşesiz; yapraklar dallarından tek tük ayrılarak hazin titreyişlerle ayaklar altına seriliyor. Güneş mevsiminin yakıp kavurduğu topraklarda şimdi kışın rutubetiyle canlanan yer yer çimenler yetişiyor... Kırlangıçlar çoktan göç etmiş. Kışın da bizi terk etmeyen kuşlar belki avcı korkusundan yapraklar arasına saklanarak nadir ve hafif cıvıltılardan başka ses çıkarmıyorlar...

Boğaz'ın yılankavi mavi sularına hâkim, sonbaharın hüznüyle perişan bahçemizde Nevber elinde bir kitap, hülyalı bakışlar, dalgın adımlarla dolaşıyor. İşte çatısında sarı yaseminler açmış kameriyenin içine girdi.

Öbür taraftan İrfan çıktı. Zavallı yeğenim üzgün ve bitik... Kızın bahçedeki varlığından habersiz. O da sonbaharın hüznünden gönlüne teselli arayarak ümitsizliğini avutmak için dolaşıyor. Kameriyenin önüne geldi. İrkildi. Nahoş tesadüf... Nevber'in orada olduğunu bilseydi o yana

adım atmazdı. Fakat bir kere olan oldu. Kızla göz göze geldi. Birdenbire geri dönse çok büyük nezaketsizlik ve hem de terbiyesizlik etmiş olacak...

Kızda renk uçtu. Zavallının halini belli etmemek için öyle üzgün bir toplanışı, süzülüşü var ki... Zoraki özenlerle bu şaşkınlığını gizlemeye uğraştıkça sırrını daha çok sezdirmiş oluyor. Farklı sebeplerle üzgün olan bu dört gözün şuleleri birbirleriyle çarpışınca İrfan, kızın hüznünde kendi üzüntüsüne bir benzerlik gördü. Gönlünün buzları biraz erir gibi oldu. Bir şey söylemiş olmak için sordu:

— Nevber Hanım ne okuyorsunuz?

Nevber elindeki kırmızı kaplı kitabı kapayıp bir yeşil kitap açarak zayıf bir sesle cevap verdi:

— Marden'i.[1]

— Ben bu yazarı çok sevmem. Eserleri kilise ve günlük kokar...

— Fakat yazdıkları milyonlarca satılıyor.

— İnsanlara hayatı sevdirmek maksadıyla gül pembesi renklere boyamaya uğraştığı için...

— Evet, tarzı öyle...

— Bu elem dünyasını dolduran karamsarları bu Amerikalı yazar, yarattığı suni cennetlerde yaşatabiliyor mu?

— Eserlerinin gördüğü fevkalade rağbete bakılırsa öyle... Fakat ben bu hususta kimseyle fikir alışverişinde bulunmadım.

— Okuyunca siz ne fikir edindiniz? Kendi hesabınıza ne dersiniz?

— Bir zamanlar okuryazar âlemlerinde karamsarlık modaymış. Şimdi de herkes gözyaşlarından kahkahaya doğru koşmak hevesiyle çırpınıyor.

— Herkes değil. Yalnız fenalıklara göz yumabilen çılgınlar... Dünya böyle her gün daha berbatlaştıkça gönüller şenlenir mi?

— Bir uçtan öbürüne atlamak moda değil mi?

---

1 Orison Swett Marden (1848-1924): Telkinin ve olumlu düşünmenin gücünü ve insana başarılar getirdiğini kitaplarında işleyen Amerikalı yazar.

— Rica ederim, bana bir pasaj okur musunuz?

İrfan, kızın yanına oturdu. Onun sonbaharın solgunluğuyla uyuşan rengi, bakışlarındaki melankolik dalgınlıklar, bir masum vicdan kadar saf alnına serpilmiş gür saçlarındaki şiirsellik ilk defa delikanlının dikkatini çekiyordu.

Nevber'in yabancı bir dilden okuduğu parçanın tercümesi şuydu:

> Ümitsizlik! İşte insanların en büyük düşmanı! Bu canavar, kurbanlarına üç şekilde hücum eder: Geçmişte çekilmiş olanlar, şimdi çekilenler, gelecekte çekilecekler!
>
> Dünyayı bu ifritin pençesinden kurtarabilecek mucize sahibi, insanlığın kurtarıcısı en büyük dâhi; kâşiflerin, mucitlerin, âlimlerin, kahramanların, fedakârların en büyüğü olacaktır. Bu âlemde batıl inançların sürekli esaret ve korkuları altında yaşamak felaketinden ne zaman kurtulacağız? Uğursuz bir iblisin gölgesi bütün neşe ve keyfimizi bozar, uykularımızı kaçırır, sıhhatimizi yıprandırır ve baştan başa hayatımızı matem yerine çevirir.
>
> Beşikten mezara kadar bu melunun sultasındayız. Çağrılmaksızın o her düğüne, cenaze merasimine, her anma törenine, her resmi kabule, her ziyafete gelir. Her sofrada onun yeri vardır.
>
> Karamsarlığın sebep olduğu tahribat her şeyden çoktur. Dehaya musallat olur, eserlerini bayağılaştırır. Âşığı kavrar, intihara zorlar. Bütün zihinleri şaşırtan, yürekleri ezen, başarıları bozan, ümitsizliklere düşüren hep odur, hep o!
>
> Hüsrana uğrayan insanlar, bu canavarın işkencesinden kurtulmak için her çareye başvurdular. Her devaya saldırdılar. Her günaha ve ahlaksızlığa atıldılar. Kendilerini içkiye verdiler; esrara, morfine, kokaine, etere alıştılar. Ruhlarını şeytana sattılar. Bu zehirli ilaçların tesirinden o kâfir kaçmadı. Bu zehirli çareler de şifa arayanların kanlarına, damarlarına daha çok yayıldı.
>
> Bunun perişan ettiği aileleri, bozduğu güzel planları, projeleri, yıktığı emelleri, saadetleri, intihar mezarına uzattığı bedbahtları düşününüz.

Başka bir âlemden dünyamıza bir ziyaretçi gelse ümitsizliğin bizim en sevgili bir dostumuz, hocamız olduğu zannına kapılmaktan kendini alamaz. Çünkü bize o kadar feci fenalıklarda, hıyanetlerde bulunan o menfuru biz o derece büyük bir düşkünlükle sinemizde saklar ve besleriz ki! Saadet ve muvaffakiyetin, faaliyet gücümüzü artıracak bir huzur ve sağlıklı düşünceyle çalışmakla elde edilebileceğini bildiğimiz halde her işimizde bu melunu işimize karıştırmak alışkanlığından kendimizi alamayışımız inanılmayacak bir hastalık değil midir? Yalnız uğradıklarımız değil belki hiç uğramayacağımız kederlerin korkusuyla bütün hareketlerimizde felce tutuluruz.

Nevber bu mealde bir hayli sayfa okudu. Nihayet İrfan sordu:

— Ümitsizliğin fenalığı izaha muhtaç değil. Yazar bunun pençesinden kurtulmak için bir çare salık veriyor mu?

— Bu çareyi altı yedi ciltte anlatıyor.

— Çok uzun... Ümitsizliğin ilacını bulmak için bu kadar sayfa okumak ve belki sonunda pek memnun olamamak da insana fütur getirmez mi? Ümitsizliği ortadan kaldırmak için evvela bunu meydana getiren sebepleri yok etmeli. Benim kafam bu ejderhanın dişleriyle oyulup dururken bu ıstırabı herhangi bir nasihatle duymamam mümkün müdür?

Nevber, ne itiraz ne de tasdik için bir şey söyledi. Melül bir tevekkülle dinledi. İrfan bilinç dışı bir çekimle kızın yanına oturdu. Sessiz ve dalgın, bir müddet birbirlerine yan yan bakıştılar. Bu yaklaşmadan dolayı Nevber'in solgun yüzünde şimdi renkler dalgalanıyordu. İrfan ona yaklaştığının farkında değil gibiydi. Bu neredeyse otomatik bir hareketti.

Şefkat'in sevdalısı, yanındaki hüzünlü, zarif, mahcup kızda, kaybolanın yerini tutabilecek bir güzellik, bir fazilet aramayı bile aklına getirmiyordu. Onda yalnız bir dost, bir kız kardeş, konuşulabilir iyi bir arkadaş meziyetleri görmeye başlamıştı. O, bu kızla aralarında hastalık nöbeti saldırılarına çıkan gülünç ve acıklı macerayı bile unutmuş gibiydi.

Nevber niçin Marden'i okuyordu? Düştüğü ümitsizliğe çare bulmak için mi? Bu husus delikanlıya merak oldu. Fakat bunu sormak nezaketsizlik olacaktı. Kızı söyletmek için lakırdıya diğer vadiden bir girizgâh arayarak:

— Ben ümitsizliği öldürmenin çaresini kitaplarda değil tabiatta arıyorum. Lakin bulamıyorum. Çünkü kitaplar tabiatın yansıması değil mi? Taklide gitmektense asıla, kaynağa müracaat daha doğru olmaz mı?

Kız biraz düşünerek:

— Büyük yazarlar mürşit sayılırlar. Tabiatta kolayca seçemediklerimizi onların irşatlarıyla görmüş oluruz, sanırım...

— Siz Marden'in sayfalarında zaafınızı kuvvetlendirecek misaller buldunuz mu?

— Bazı tuhaf şeyler yazıyor.

— Ne gibi?

— İnsanların kendi hallerinden memnun olmadıklarına ve olamayacaklarına dair getirdiği bir misali, müsaade ederseniz okuyayım.

— Buyurunuz, teşekkür ederim...

Nevber başladı:

Ümitsizliklerimi, ıstıraplarımı günü gününe kaydederim. Üzerlerinden birkaç yıl geçtikten sonra bunları tekrar okuduğum vakit hem güler hem ağlarım. Çünkü zaman bu geçmiş sevinç ve üzüntü şekillerini aksi bir yönde değiştirmiş olur. Çoğunlukla gülünecek şeyleri ağlanacak ve ağlanacakları gülünecek bir hale getirir. Hayat en yaman bir alaycıdır. Onun cilvelerini ciddiye alanlar aldanırlar. Sabit olmayan şeylerde sonsuzluk tasavvur ederek sevinmek veya yerinmek kadar budalalık olur mu?

Onun olumlu olumsuz görünümlerinden fazla etkilenmemek... İşte en büyük filozofluk! Talih, başlarına konacağı adamların içinden genelde hak edenlerini aramaz. Onun teveccühlerinden ötürü mağrur olmak ne kadar gülünçse darbelerinden kaçmak için vücut binasını yıkmaya kalkışmak da o kadar acınacak bir haldir. Ümitsizlik intiharın en avamca şeklidir.

Bu âlemde kimse nasibinden memnun değildir. Karışık arzularla daima müphem bir ümitsizlik, bir korku üzüntüleri içinde yaşarız. Şu aşağıdaki misal bu hali oldukça başarılı bir şekilde gösterebilir:

Vaktiyle bir sihirbaz varmış. Daima kediden korkarak titreyen bir fare hakkında merhamete gelmiş. Sihir gücüyle bu küçük mahluku kedi yaparak, "Haydi dostum, şimdi serbest serbest gezin" demiş. Fakat bu mucizevi dönüşüme rağmen, kedi olan fare hareketlerinde yine serbestleyememiş. Onun yine endişeden kurtulamadığını gören büyücü, "Nen var, niye sıkılıyorsun artık?" diye sormuş. "Köpekten korkuyorum" cevabını almış. Sihirbaz bu sefer kediyi köpeğe dönüştürmüş. Fakat hayvanda halinden yine tam bir memnuniyet göremeyince tekrar ettiği soruya köpek, "Kaplandan korkuyorum" cevabını vermiş. Bu defa da köpek kaplan olmuş. Lakin onun yine aynı çekingen hallerden kurtulamadığını gören sihirbaz, "Yine neden titriyorsun kuzum?" diye sorunca Kaplan, "Avcıdan" demiş. Sihirbaz, "Ha! Üç şekil değiştirdin memnun olmadın. Artık şimdi insan olmak kaldı. Fakat ben seni insan yaparsam vesveselerin, kuruntuların, korkuların en büyüklerine düşürmüş olurum. Ne yapsam tabiatında bir fare ürkekliği var. Onu yok edemeyeceğim. Haydi sen yine aslına dön. Hayatın her ufkundan görünen diğer bir ufuk vardır ki saadet orada zannedilir ve bu, sonu gelmeyen bir hayalden ibarettir..."

4

Şefkat'in hatırası ona benliğini kaybettirtecek kadar İrfan'ın zihnini doldurmamış olsaydı belki gönlü Nevber'de teselli aramaya meyledebilirdi. Fakat eski aşkın acısı onda, taparcasına sevdiği kadından başkasına olabilecek sevda hislerini yakıp kavurmuş gibiydi.

Bununla birlikte Nevber'in kadın yahut erkek oluşundaki cinsiyetini hiç dikkate almayarak bazı meseleler hakkında onunla arkadaşça fikir alışverişinden İrfan'ın aldığı haz artmaya başlamıştı.

Yine bir gün böyle bahçe gezintisi tesadüfünde bir banka oturarak sohbete daldıkları esnada yine söz, hayattaki ümitsizliğe karşı türlü tedbirlerle kararlı bir mücadele tavsiyesinde bulunan Marden'in eserlerine gelmişti. İrfan hiçbir gizli maksat gütmeyerek ve kızın, kendine karşı olan duygusal durumunu unutarak büyük bir samimiyetle sordu:

— Nevber Hanım, niçin ümitsizlikle mücadele eden kitapları okumayı diğerlerine tercih ediyorsunuz?

Zavallı kızın solgun yüzünden bir ateş dalgası geçti. Susmak aşkını itiraf demekti. Bu soruya bir cevap uydurmak da zordu. Bütün metanet ve zekâsını imdadına çağırarak:

— Bu bana ana babadan miras bir haldir. Küçüklükten beri tabiatım melankoliktir. Zannederim ki yazar da benim gibilere hitap ediyor.

— Ben de sizin gibi değil miyim?

— Belki...

— O halde yazarın nasihat fukarasından biri de benim...

Kız önüne bakıyordu, İrfan onun yüzüne... Bir müddet öyle dalgın düşündüler. Nihayet delikanlı, sorusunun varacağı nazik noktayı hiç düşünmeksizin sordu:

— Nevber Hanım, aşk bir ümitsizlik midir?

Kız biraz bozularak:

— Bakış açısına göre...

— Nasıl?

— Mizaca göre...

— Tahlili güç bir mesele...

— Bunu büyük bir neşe veya ümitsizlik sebebi yapanlar var...

— Zannederim ki aşktan mesut veya bedbaht olmak insanın kendi elinde değildir. Âşıkların hepsi de saadete doğru koşmak çılgınlığıyla çırpınıp dururlar. Fakat olaylar ters yönde seyrederse?..

Zihinleri, alışverişinde bulundukları fikirlerin muhakemesine dalıyormuş gibi yine bir sessizlik anı geçirdiler... İrfan yine düşünmeksizin birdenbire sordu:

— Ben kendi hislerimi tahlil edebilirim. Ben bir çıkmaz

sokağın içindeyim. Fakat siz Nevber Hanım, sevdayı neşe yapabilir misiniz?

Kız yalnız yüzünün kızarmasıyla cevap verdi.

*

Bu iki gencin bahçe tesadüfleri sıklaşıyor, sohbetleri samimileşiyordu. Gittikçe daha açılıyorlardı. Fakat birbirlerine ilanıaşk şeklinde değil. Kız duygularını gizlemeye uğraşıyor, oğlan hep Şefkat'in sevdası etrafında tutuşmuş bir pervane çırpıntılarıyla dolaşıyordu.

Fakat bu Şefkat nerede ve nasıl tehlikeler içinde yaşıyordu? Bu metres ile *aman*, bir gün karı koca olarak birleşecekler miydi? Nevber bunu çok merak ediyordu. Lakin geleceğin bir saat sonraki sırrını dosdoğru keşfedebilecek kudret kimde vardı? Arada bu Şefkat olmasa İrfan, Nevber'e kalacaktı. Kızcağız bu yönden çok umutluydu. Delikanlının gönül kalesinden kendi girişine uygun bir gedik açabilmek için bu hücuma Şefkat surundan girişmek lüzumunu hissetti. Çünkü İrfan'ın en zayıf damarı orasıydı. Şefkat o belalardan sağ çıkarsa Allah İrfan'la ikisini birbirine mübarek etsin. Çok yürek yakan bu müthiş acıya Nevber çaresiz katlanacaktı. Lakin yalnız esrarengiz bir mektup feryadıyla varlığından ses veren bu kayıp kızın hayatı şayet bir kazaya uğrarsa, Nevber şimdiden İrfan'ın sevgisini hak etmek yani onun yaslı gönlünde kendine geniş bir yer hazırlamış olmak için büyük bir fedakârlıkta bulunmayı kararlaştırmıştı. İrfan'dan saklanan, Şefkat'in imdat mektubunu ona haber verecekti.

Yenge hanım pek gizli tutulan bu mektubu durum gereği Nevber'e göstererek bu yolunu şaşırmış çocuğu, o Kokotlar Mektebi yosmasının uğursuz sevdasından kurtarması için çok yalvarmıştı. Nevber de bu fırsattan istifade ederek kaşla göz arasında mektubun bir suretini çıkarmayı başarmıştı.

Yine bir gün bu iki genç, bahçenin tenha bir köşesinde baş başa verip gönülden, aşktan konuşurlarken söz, tekrar

sevdayı bir elem yahut zevk yapmak meselesine döküldü. İrfan uzak ufukların arkasında, kayıp emelini arayan gözlerinin süzgünlüğü arasında dedi ki:

— Zamane doktorlarından birçoğu *otosügjestyon*'dan[1] bahsediyorlar. Güya insan kendi kendine iyi telkin yahut kötü telkinde bulunabilirmiş.

— Evet, Marden bu hususta misaller zikreder. Mesela Profesör Gates[2] bütün düşüncesini başparmaklarından birinin üzerine yoğunlaştırarak beklemiş. On dakika sonra bu parmağın ucuna kan toplanmış ve harareti diğer başparmaklara göre iki derece artmış. İnsan herhangi bir hastalık korkusuyla bütün dikkatini sürekli bir organı üzerinde yoğunlaştırırsa aynı hal oluyormuş. İnsan aslında kendinde olmayan hastalıklara böyle uzun boylu kuruntu saplantısıyla uğrayabilirmiş.

— Doktorlar da böyle yavaş yavaş fen dışına çıkarak manyetizmacı, telkinci oluyorlar... İlim, büyücülüğe dönüyor. Fakat anlaşıldığına göre bunda idman ve maharet ister. Mesela şimdi ben ne kadar uğraşsam da bütün dikkat ve düşüncemi oraya vererek başparmağımın ucuna kan toplayamam... Siz böyle bir hokkabazlık yapabilir misininiz Nevber Hanım?

— Hayır...

— Niçin hayır?

— Çünkü benim kendi nefsim üzerindeki iradem o kadar kuvvetli değil.

— Ah ben de bu mucizeye nail olarak kendi kendimi telkin edebilseydim...

— Ne yapardınız?

— Tutulmuş olduğum ateşten kendimi kurtararak sizi severdim Nevber Hanım.

Kızcağız bu itiraf karşısında kloroform koklamış gibi bir baygınlık geçirerek sarardı. İtirafının derin tesirini anlayan İrfan hemen hatasını tamir için:

---

1 (Fr. *autosuggestion*) Kendi kendine telkinde bulunmak.
2 Elmer Gates (1859-1923): Amerikalı bilim insanı ve mucit.

— Fakat bu mucize elimde değil, başka birine ebedi bir aşkla tutkunum...

Nevber, baygınlıktan gelen zaafla sesi titreyerek:

— Macerayı tamamıyla biliyorum ve hatta... dedi ve sustu.

Bir anda ateşi gözlerine birikmiş bir merakla İrfan kıza dönerek:

— Bu "ve hatta"dan sonra susmak beni adeta hançerlemektir.

Nevber ezilip büzülerek:

— Affedersiniz İrfan Bey, boş bulundum...

— Hayır, hayır. Bu hususta asla mazeret kabul etmem. "Ve hatta"nın devamını getirmenizi rica ediyorum.

— Bu sırrı açmakla size iyilik değil belki büyük bir fenalık etmiş olacağım. Amcanıza, yengenize karşı da ağır bir mesuliyet altında kalacağım.

— Kendi macerama ait bir sırrın benden saklanması pek vahim neticeler doğurabilir. Zannederim ki buna sizin vicdanınız da razı olamaz... Benim hatırım için bu mesuliyetin ağırlığına katlanmanızı ayaklarınıza kapanarak istirham ederim Nevber Hanım!

— Peki ağabey, emrinize itaat etmemek benim de elimde değildir. İşte "ve hatta"nın ötesi... Ben, Şefkat Hanım'a dair sizce meçhul kalmış pek mühim şeyler biliyorum...

İrfan kızın ayaklarına kapanmak için atıldı. Fakat kız onu omuzlarından yavaşça iterek:

— Ağabeyciğim yapmayınız. Beni mahcubiyetten öldüreceksiniz. Ben bu sırları size söylersem iltifatınızdan başka bir iyiliğinizi ummak için söylemeyeceğim.

— Söyleyiniz, meraktan boğulacağım.

— Şefkat Hanım'dan size mektup var...

İrfan'ın gözleri büyüdü. Ağzı açıldı. İşittiğine inanamaz bir heyecanla:

— Ne diyorsunuz! Bir daha söyleyiniz...

— Şefkat Hanım'dan size mektup var!

— Her şakaya tahammül ederim. Fakat bu benim can damarımdır. Ona dokundurtmam.

— Şaka etmiyorum.

— Mektup nerede?

— Yengenizde...

— Niçin bana verilmemiş?

— Bazı düşüncelerden dolayı...

— Bunu şimdi elime geçirmek için bir cinayet işlemek lazım gelse çekinmem, anlıyor musunuz Nevber Hanım?

— Allah göstermesin! Cinayete lüzum yok. Bu mektubun sizce pek kıymetli olduğunu bildiğimden bir suretini çıkarmıştım.

— Ne diyor?

— Zavallı kız zor bir durumda kalmış, sizden yana yana yardım istiyor.

— Veriniz bu sureti bana! Karşılığında hayatımı, canımı isteyiniz...

Nevber ceketinin cebinden çıkardığı dörde katlı bir kâğıdı uzatarak:

— Alınız, karşılığında sizden hiçbir şey istemiyorum. Hayatınızı sevgilinizle beraber mesutça geçiriniz. Samimiyetime inanınız, başka dileğim yoktur.

İrfan mektubu kapar. Her cümlesinde ürpertiler geçirerek okumaya dalar. Bitirir. Hiçbir şey anlamamış gibi tekrar başlar. Ve her tekrarında yeni yeni şeyler anlıyormuş gibi heyecanı artar. Nihayet ruhunun bütün çılgın coşkunluğuyla birdenbire kıza atılarak:

— Nevber, hastalığımda ateşli nöbetlerde bilmeyerek sana sarılmışım. Müsaade et şimdi bilincimin olanca galeyanıyla seni sineme bastırayım.

Nevber, bu bir çift güçlü kuvvetli kolun mengenesi içine girdi. Sevgilisinin nefesini bütün yakıcı ve bayıltıcı hararetiyle kendi dudaklarının üzerinde duydu. Ve onun soluklarını içerek göğüs göğse iki yüreğin atışlarının birbirine karıştığını hissetti. Dünya lezzetlerinden hiçbiriyle kıyaslanamayacak olan bu tutkulu kısa rüyadan uyandığı zaman karşısında kimseyi göremedi. İrfan kaybolmuştu.

5

Bir gün geçti... Günler iki, üç, dört oldu... Gidiş o gidiş, İrfan Yekta kayıplara karıştı. Bu kayboluş haftayı buldu. Her taraf arandı, tarandı. Çocuk meydanda yok. Müracaatımız üzerine yapılan zabıta tahkikatından iyi veya kötü bir netice çıkmadı.

Eve ağır bir facia havası çöktü. Günde birkaç defa bayılıp bayılıp ayılan yaslı anneye söz anlatamaz bir hale geldik. Nevber hissiyatını belli etmemeye uğraşarak gizlice odalara kapanıp ağlıyor, fakat üzüntüsünün derecesini kan çanağına dönen gözlerinden anlıyorduk. Nihayet kayboluşundan yirmi gün sonra İrfan'dan Paris damgalı bir mektup aldık.

Mektup

Size çektirdiğim ıstırapları biliyorum. Yüzüm yok. Şu satırları yerlere geçerek yazıyorum. Ne yapayım ki kadere hâkim olmak elde değil... Hepimiz, dakikada binlerce fersah mesafe kat eden bu feza güllesi üzerinde ömür diye bir türlü çile dolduruyoruz.

Geçirdiğim müthiş acı saatleri size anlatamam. Dünya cehennem, teneffüs ettiğim hava zehirdi... Vapurla gidip gelirken Boğaz'ın serin anaforları üzerinde kaç defa suların cazibesiyle beynim döndü. Kanımın ateşini bu soğuk dalgaların derinliğinde söndürmek istedim. Vapurun bordasında kaç defa kendimi kaybederek sendeledim. Aşk ve ölüm. Bu iki uçurumun arasında kaç defa muallakta kaldım.

İnanınız ki Allah'ın tamusu[1] aşktır. Yaratıcı ondan kuvvetli ateş yaratmamıştır ve yaratamaz... Yakacak yanıyor, kül oluyor. Fakat insan yanıyor, kül olmuyor. İnsan vücudunda yanmaya tahammül eden kesintisiz bir sermaye var. İnsanın eti, kemiği ateşe, işkenceye demirden daha dayanıklı.

---

1 Cehennem.

Şefkat'i buldum. Ama nasıl? Anlatsam heyecandan tüyleriniz ürperir. Ruhu, insanüstü bir saldırıyla yanan bir mustaribin gözüne hiçbir tehlike gözükmüyor. Zayıf sandığımız insanoğlu işte inanılmaz mucizeler icadına kadir bir harika kesiliyor. Benzin deposu tutuşmuş bir pilot, küçük ecel arabasıyla havada bir kavis çeviren cambaz, benim kadar tehlike atlatmamıştır. Şefkat'e kavuştum. Ama mitolojinin yarı tanrılığa yükselen aşk kahramanlarını, eski zamanın dağları delen Ferhat'larını, Mecnun'larını gölgede bırakacak bir cüretle...

Birbirimizi bu kadar hayale sığmaz zorluklarla bulduktan sonra artık tehlikelerden kaçmak zaruret hükmünü aldı. Sevdamızın altın kanatlarını çırparak huzur ve saadet bulacağımızı düşündüğümüz vaatli, aydınlık ufuklara doğru uçtuk. Neyle geçineceğimizi sorarsanız: Bir çift çayır kuşu yuva kurmak için bir semtten diğerine göçtükleri vakit gıda endişesine düşerler mi? Ama diyeceksiniz ki insan kuş ve hayat roman değildir. Bugünün çetin ihtiyaçlarına karşı hayaller silahıyla güleşilmez. Amcacığım, emin olunuz ki hayatın ihtiyaç, ıstırap, sefalet sayfalarının öbür yüzlerinde kısmet olunca kolaylıkla kazanılır başarıları, neşeleri, saadetleri de vardır. Şefkat niçin bir sinema yıldızı olamasın? Ben niçin bir Valentino[1] sanatçılığı gösteremeyeyim?

Hep bu sözlerime gençlik cinnetleri diyeceksiniz. Bırakınız efendim biraz da yaşımızın kafasıyla düşünelim. Belki bu çılgınlıkların velveleleri sağır talihimizin kulaklarına ciddi şeylerden daha hoş gelir.

Zavallı anneciğimin ne kadar teselli kabul etmez bir acıyla sarsılacağını biliyorum. Onun Allah'a imanı kuvvetlidir. Sağ kaldığıma şükretsin. Her şeyde bir hikmet olduğunu düşünsün... Hayatın bu dalgalarını geçirelim, çok sürmez yine kavuşuruz.

Sevgili amcam, siz felsefenin çözülmesi imkânsız muğlaklıkları içinde ihtiyarladınız. Her adımınızı toplumun riyakâr, belirsiz ahengine uydurmaya uğraşmak yorgunluğuyla bitapsınız. Bazı günahlar vardır ki karşılıkları tesirde sevabı geçer.

---

1 Rudolph Valentino (1895-1926): İtalyan asıllı Amerikalı sinema oyuncusu.

Bazı sallapatilikler olur ki hesaplı nişan alışlardan daha çok gider hedefi bulur. Affınıza, daha ziyade merhametinize muhtacım. Bu hareketim bir cinnet ise onun amili ben değilim. Bunu yaratan sebepleri arayınız. Bu deliliklerimi muhakemede determinist olunuz. Bu meselelerin içinden çıkmak için Doğu'nun fatalistliğine sığınmaktan başka çare yoktur.

Yengeciğim, hayatta yalnız iyi niyet para etmez. Pratik ister. Siz benim yüreğimi yakan ateşi anlamadınız. Bütün ruhumdaki kulluk bilinciyle yöneldiğim aşk kıblesinden beni diğer bir mihraba çevirmek istediniz. Tabiatın meşrebini bilmiyoruz. Dilini anlamıyoruz. Onunla daima zıtlaşıyoruz. Felaketlerimiz buradan doğuyor. Bütün yorgunluklarımız onunla aramızdaki yanlış okumalardan, karşılıklı nefretten çıkıyor.

O beyhude muhalefetinizle işimizi geciktirdiniz. Bu gecikme yüzünden Şefkat'le ben az kaldı kazaya kurban gidiyorduk. Fakat bunu bize iyilik adına yapmış olduğunuz için bu uzaklıklardan samimi ve sıcak teşekkürlerimizle ellerinizden öperiz.

Nevber, Nevber... O mukaddes kız, talihimin kapkaranlık gecelerinde etrafı seçemeyerek çırpınırken başları nurdan taçlı azizeler gibi o, benim yolumu aydınlattı. Beni felaket zindanından kurtardı. Samimiyetle yanan yüreğimin duasıyla Nevber de mesut olacaktır. Ona olan bahtiyarlık borcumu teşekkürlerle ödemiş olamam. O kalbimin azizesidir. Onu unutmayacağım. Unutamayacağım. Ben onun ebedi minnettarıyım. O benim daimi koruyucu meleğimdir. Düşeceğim her tehlikeli vaziyette onun masum hayalinden yardım isteyeceğim.

Anneciğim, amcacığım, yengeciğim, Nevberciğim... Yüreğimde hepiniz, hepiniz beni yaşatan putlarımsınız. Elimde olmayan isyanımla gönüllerinizdeki kıymetli yerimi kaybettiğimden eminim.

Her maceranın bir sonu, her fırtınanın bir sükûneti vardır. Yine buluşacağız. Yine öpüşeceğiz. Yine kucaklaşacağız. Çekilenler unutulacak, bahtiyar olacağız. Sevinç kucaklaşmalarımızda dudaklarınız azarlamadan önce gözlerinizin sevinç yaşlarıyla beni affedeceksiniz.

Size kavuşmak ümidiyle yaşayan İrfan Yekta

Bazı gençler vardır ki nasihat almazlar, verirler. İşte bir tanesi... Şaşkın bir heyecanın titretmeleri arasında türlü mantık zaafları, muhakeme garabetleri sırıtan bu mektubu okuyup bitirince ben, karım, yengem, Nevber birbirimizle bakıştık. Yüzlerimizi derin bir hayret üzüntüsü kaplamıştı. Yalnız İrfan'ın annesi gözlerine tutmuş olduğu mendilin içine sarsıla sarsıla hıçkırıyordu. Ona dönüp dedim ki, "Yenge ağlama! Korkunç bir bilinmezliğin azabından kurtulduk. İş neymiş anlaşıldı. Oğlun sağ, birincisi buna sevinerek Allah'a şükretmelisin. İkincisi büyük tehlikeler hep atlatılmış. Üçüncüsü bunu takip edecek birkaç mektuptan sonra göreceksin, İrfan bize adresini haber verecektir. Artık buradan ona gerektiği gibi yardım edebiliriz..."

Yengem gözyaşlarının bulanıklığı arasından mahzun bir tevekkülle bana bakarken devam ettim: "Sana yüreğimi söyleyeyim. Benim İrfan'a dair endişelerimden çoğu, en huzursuz edicileri yok oldu. Yalnız hayret ettiğim bir şey var. Bir kötü kadının evimize ayak basmasıyla bakınız ne uğursuzluklara uğradık. Bu âlemde iyi kimdir, kötü kimdir? Yeni felsefeye göre bu husus kesin olarak bilinememekle beraber fenalıklardan ne kadar çekinerek yaşamaya uğraşsak da kötülerin kötülüklerinden kendimizi büsbütün kurtaramıyoruz. İnsanlığı ıslaha uğraşmak geç sonuç veren ve bazen hiç sonuç vermeyen çok ağır bir vazifedir. Kötüleri iyileştirmeye çalışırken daha önce iyi olanlar kötüleşiyorlar... İşte tastamam kendi kafasıyla düşünen bir zamane genci... Bunlar âlemi baştan aşağı kaplayan zorlukları hiç görmeyerek hayatı kendi lehlerine yorarak yaşıyorlar. İrfan, karşı konması cidden zor yeni güçlükler içine girmiş olduğu halde mektubunda kendisini bütün zorluklardan kurtulmuş görmek ve göstermek çocukluğundan vazgeçemiyor. Şefkat bir sinema yıldızı olacakmış! Kendisi de ikinci bir Valentino! İşte bütün ağırlıklarıyla asıldıkları hayalî ümit halkası... Gülünç mü? Hayır! Ağlanacak bir iyimserlik!

*

Sonbahar ilerlemişti. Güneşte vücut ısısı gittikçe sönen bir hastanın nöbetleri vardı. Solgun çiçekler damla damla şebnemlerini akıtarak üşüyorlardı.

Nevber mantosuna bürünerek bahçeye çıktı. Halsiz adımlarla orada burada dolaştı. İrfan'la yan yana oturmuş oldukları kanepe garip bir mıknatısla vücudunu çekti. Kendini oraya bıraktı. Bir müddet etrafına bakındı. Her şeyde ağlayan bir hüzün vardı. Bütün ayaklar altına serilmiş yapraklarıyla, dökülen çiçekleriyle, bütün kokularıyla, güzellikleriyle kışın kucağında can çekişen yazın, ne hazin bir ölüşü vardı!

Bir zaman gözleri semaya dikildi. Kuzeyden güneye küme küme göç eden bulutlardan oluşan kış ordularının o sonsuz sahada toplanışlarını seyre daldı. Hüznü arttı. Dalgınlığı derinleştikçe hakikatten tatlı bir hayal âlemine göçtü. Gününü, saatini kaybetti. Tamamen maziye döndü. Şimdi, İrfan'la o kanepe üzerinde geçirmiş olduğu büyük aşk anını yaşıyordu.

Sonbahar bulutlarının arasından doğan göklere ait bir hayalet, yere indi. Bu, İrfan Yekta ya da onun şekline girmiş bir melekti. Süzük, hasret dolu gözlerle birbirleriyle bakıştılar. Onu yine göğsü üzerinde hissetti. Yine vücutlarının harareti, kalplerinin çarpıntısı, nefeslerinin ılıklığı birbirine karıştı.

Bu cennetimsi rüyada ne kadar kaldığını bilmiyordu. Gözlerini açtığı vakit kendini yine bir başına, yapayalnız buldu. Melek, kanat hışırtılarını duyurmadan uçup gitmişti. İnsan ne kadar hüzün veya mutluluk anları yaşarsa yaşasın bütün varlıklar, bütün hayat rüyaları, bütün aşk lezzetleri işte buydu: Bir varmış, bir yokmuş...

Terk edilmiş kız, mendilini yüzüne götürerek şöyle hıçkırdı: "Hayalle hakikati niçin birbirinden ayırmaya uğraşıyorlar. Hep neticeler hiçliğe varıyor. İrfan! Benden ne kadar uzaklaşsan da yine daima kalbimde, zihnimde yaşayacaksın. Terk edilmiş, ümitsiz anlarımızda mademki hayallerle de gıdalanabiliyoruz, maddi varlığın başkasının

olsun, ben maneviyetinle yetineceğim. Çünkü aşkın bu türü sönmez, aşınmaz, saf, nezih ve sonsuzdur. Sen Şefkat'ten ziyade benimsin!"

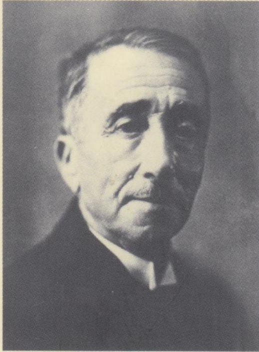
Bu sözlerle ufuklardan mahzun gönlüne teselliler toplamak istedi. Siyah, uzun kirpikleri incilendi.

14 Şubat 1928, Heybeliada

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 71

"... Zaten Doğu'nun *Binbir Gece Hikâyeleri*'ni dinleye dinleye bu güneş ve aşk memleketi için kafamda büyük bir arzu sarhoşluğu oluşmuştu. Tül gömlekli, sırma cepkenli, dökme şalvarlı, ipek kuşaklı, içleri hülya dolu ahu gözlü İstanbul güzellerinin yumuşak sedire bir trajedi perisi gibi uzanarak sedefli iskemleler üzerinde fokurdayan elmastıraş nargilelerini süzüle süzüle çekişlerini görmek istiyordum. Batılı kızların Doğu'da çok para ettiklerini de söylüyorlardı. Parisli adi kafeşantan yosmalarının İstanbul'da prenslere, vezirlere sevgili olarak gül bahçelerinin ortasına kurulmuş altın yaldızlı saraylarda huri hayatı sürdüklerini işitiyordum..."

Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Kokotlar Mektebi*'nde fantezist tutkularla İstanbul'a gelen bir Fransız kadının aşklarını, Doğu'nun sosyokültürel hayatına ilişkin gözlemlerini ve eleştirilerini sürükleyici bir kurgu ve mizahi bir dille anlatıyor. Bununla birlikte kadın-erkek ilişkileri, cinsiyet ayrımcılığı, çokeşlilik ve fuhuş gibi kronik toplumsal sorunları dönemin sosyal ve siyasi olaylarının izdüşümlerini de yansıtır bir şekilde cesurca ele alıyor.

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Dönemini ve çevresini romanlarında yaşatıp, genç yaşlarından itibaren geniş halk kitlelerince sevilerek okunmuş Hüseyin Rahmi, edebiyatımızın benzeri az bulunur şahsiyetlerindendir. Kitaplarında İstanbul yaşamının özel inanışları, toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler, kadın erkek ilişkileri gibi konular halkın özgün konuşma biçimleri korunarak, çok defa gülünç, bazen hüzünlü olarak işlenir. Romanımıza "mahalli renk" ilk kez onunla girer. Yazarlık yaşamına 1883'te *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde başlar. 1896'da *İkdam* gazetesinde roman ve öyküleri tefrika edilirken üne kavuşur. Döneminin en çok okunan yazarı olur. Tüm kazancı yazarlıktan gelir. Bu sayede Heybeliada'da şimdi müze olan köşkünü alır. 1908 Meşrutiyet'inden sonra Ahmet Rasim'le *Boşboğaz* adında bir mizah gazetesi çıkarır. İlk soruşturmaya böylelikle uğrar. Gazetesi kapanır. İkinci kez *Ben Deli miyim?* romanıyla mahkemelik olacak ve yine beraat edecektir. Çoğu roman olmak üzere öykü, tiyatro, makale ve eleştiri türünde altmışın üzerinde kitabı bulunmaktadır. Yazarın seçme eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

9 786254 292200